

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

İSTANBUL'DA BİR İLÇEDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ ARAŞTIRILMASI

DR. ERENÇ YASEMİN DOKUDAN DİNÇ

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. AYŞE EMEL ÖNAL

HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI
HALK SAĞLIĞI PROGRAMI

İSTANBUL

2018

DOKTORA TEZİ ONAYI

İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Halk Sağlığı Programında Doktora öğrencisi Erenç Yasemin DOKUDAN DİNÇ tarafından Prof. Dr. A. Emel ÖNAL' ın danışmanlığında hazırlanan "İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 20 / 07 / 2018 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı - Danışman

Prof. Dr. A. Emel ÖNAL

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Günay GÜNGÖR
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. R. Şebnem KORUR FİNCANCI
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Emel LÜLECI
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Seyhan HİDİROĞLU
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Ereñ Yasemin DOKUDAN DİNÇ

İMZA

TEŞEKKÜRLER

Berrak ve güler yüzlü anlatımı, kapsayıcılığı, doktora eğitimime ve tezime olan değerli katkıları ve yol göstericiliği için Anabilim Dalı Başkanı ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. A. Emel Önal'a,

Adli tıp uzmanlık tezimin danışmanlığından sonra beni halk sağlığı doktora tezimde de yalnız bırakmayan ve çok değerli katkılar sunan Sayın Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'ya,

Doktora eğitimim ve tez sürecim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim, ihtiyaç duyduğumda kapısı her zaman açık olan Sayın Prof Dr Günay Güngör'e,

Eğitimim süresince katkı ve emekleri için İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın değerli öğretim üyelerine,

Tıp fakültesinin 1.sınıfında kapısından içeri adım atmakla hayatımın en doğru kararlarından birini vermiş olduğum canım İstanbul Tıp Fakültesi Tiyatro Topluluğu'na,

Doktora eğitimime başlamamdan tezimi bitirmeme kadar geçen süreçteki bütün destekleri ve yol arkadaşlıkları için arkadaşlarım Uzm Dr Zahide Mail Gürkan'a, Uzm Dr Evrim Tellioğlu Can'a, Uzm Dr Zuhal Uzunyayla'ya, ders alma dönemindeki ve tez sürecindeki yardımları için arkadaşım Dr Özgür Soytaş'a ve beni her zaman bilimsel olarak destekleyen arkadaşım Doç Dr Ümit Ünüvar'a,

Hayatımın her döneminde aldığım her kararda, yaşadığım her güzellikte ve zorlukta yanımda olan ve benden hiçbir şeyi esirgemeyen, bir adım ilerisi için beni hep teşvik eden canım anneme, babama ve abime,

İkinci kez tez sürecime şahit olan ve bu stresi bir daha yaşamamı istememesine rağmen desteğini esirgemeyen, her aşamasının sıkıntısını ve keyfini benimle birlikte yaşayan, her geçen gün daha çok sevdiğim canım eşim Taylan Dinç'e,

Henüz karnımdayken tezimin planlanması, saha uygulaması aşamalarında bana eşlik eden, tezimle birlikte kendisini de hayal ettiğim, doğumdan sonra ise göğsümde ya da yanıbaşımda okumalarıma eşlik eden, ilk gülümseme, emekleme, diş çıkarma, ilk adımına, ilk öpücüğüne, ilk anne deyişine şahit olduğum, daha çok ilklerini görmeyi umduğum ve hayatımın her aşamasını paylaşmayı istediğim canım oğlum Toprak Dinç'e ...

Uzm.Dr. Erenç Yasemin Dokudan Dinç

İstanbul-Haziran 2018

İÇİNDEKİLER

DOKTORA TEZİ ONAYI.....	ii
BEYAN	iii
TEŞEKKÜRLER.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	x
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI, TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE....	3
2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet.....	3
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıpyargılar ve Etkileyen Faktörler.....	4
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcılık.....	9
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE SAĞLIĞA ETKİLERİ	16
2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM	23
3.1. ÖRNEKLEMİN OLUŞTURULMASI.....	23
3.2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME	24
4. BULGULAR	26
4.1. SOSYODEMOGRAFİK BULGULAR	27
4.2. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANI	40

4.3. KADINLARIN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI	56
4.4. ERKEKLERİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI	60
5. TARTIŞMA.....	62
6. KAYNAKLAR.....	76
FORMLAR.....	88
ETİK KURUL ONAYI.....	92
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....	95
ÖZGEÇMİŞ	96

TABLO LİSTESİ

Tablo 4-1: Demografik Özelliklerin Dağılımı	27
Tablo 4-2: Eş, Çalışma ve Ekonomik Gelire İlişkin Özelliklerin Dağılımı.....	30
Tablo 4-3: Ebeveynlere İlişkin Bilgilerin Dağılımı	32
Tablo 4-4a: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı .	34
Tablo 4-4b: Kadınlarda; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı	36
Tablo 4-4c: Erkeklerde; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı	37
Tablo 4-5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Puanının Dağılımı	39
Tablo 4-6: Demografik Özelliklere Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi	40
Tablo 4-7: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi	43
Tablo 4-8: Tanımlayıcı Özelliklere Göre ASM Dağılımı.....	45
Tablo 4-9: Çalışma ve Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	46
Tablo 4-10: Gelir ile Ekonomik Durum İlişkisi.....	49
Tablo 4-11: Ebeveynlere İlişkin Bilgilere ve Hane Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	50
Tablo 4-12: Kadın ve Erkeklerde Ayrı Ayrı TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	54
Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Yaş ve Öğrenim Düzeyinin Değerlendirilmesi.....	55
Tablo 4-14: Cinsiyete göre öğrenim sürelerinin değerlendirilmesi	55
Tablo 4-15: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi	55
Tablo 4-16: Kadın olgularda; Çalışma Durumu ile Çocuk Sayısı, Medeni Durum ve Öğrenim Durumu İlişkisi	59

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4-1: Yaş dağılımı	28
Şekil 4-2: Cinsiyet dağılımı	28
Şekil 4-3: Medeni durumların dağılımı	29
Şekil 4-4: Öğrenim düzeylerinin dağılımı	29
Şekil 4-5: Eş öğrenim düzeylerinin dağılımı	31
Şekil 4-6: Anne-baba öğrenim düzeylerinin dağılımı.....	33
Şekil 4-7: Kadın ve erkeklerin katılım oranları dağılımı (katılıyorum+ tamamen katılıyorum)	38
Şekil 4-8: Toplumsal cinsiyet algısı toplam puanı dağılımı	39
Şekil 4-9: Cinsiyete göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı.....	41
Şekil 4-10: Medeni durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	41
Şekil 4-11: Çocuk sayısına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı.....	42
Şekil 4-12: Öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	43
Şekil 4-13: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi.....	44
Şekil 4-14: ASM'lere göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	44
Şekil 4-15: Düzenli gelir varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	47
Şekil 4-16: Sigorta varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	47
Şekil 4-17: Eş gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı .	48
Şekil 4-18: Kişinin gelir düzeyine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	49
Şekil 4-19: Anne öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	51
Şekil 4-20: Baba öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	52

Şekil 4-21: Kiminle yaşadıklarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	52
Şekil 4-22: Yaşadığı evin özelliklerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	53
Şekil 4-24: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi.....	56

KISALTMALAR

ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
BCRE	: Bern Cinsiyet Rolü Envanteri
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi)
ÇDCÖ	: Çelişkili Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği
ILO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
LGBTİ	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks
N	: Number (Sayı)
SS	: Standart Sapma
TCA	: Toplumsal Cinsiyet Algısı
TCAÖ	: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ÖZET

Dokudan Dinç EY. İstanbul’da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD. Doktora Tezi. İstanbul. 2018.

Toplumsal cinsiyet toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmekte, söz konusu ayrımcılıklardan erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz düzeyde etkilenmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının (tca), cinsiyet ayrımcılığının ve eşitsizliğinin saptanabilmesi için, yaşanan toplumun tca ile ilgili yöneliminin bilinmesi ve farklı yönelimlerin nedenlerinin anlaşılması önemlidir. Ancak Türkiye’de özellikle sağlık alanında konuyla ilgili toplumu temsil eden örnekleme sahip kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Kesitsel tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmanın amacı tca ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiyi “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”ni (Altınova&Duyan, 2013) kullanarak araştırmaktır. Bu amaçla İstanbul ili Fatih ilçesine bağlı 6 aile sağlığı merkezinde 168’i kadın, 72’si erkek olmak üzere toplam 240 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Olguların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması 91.67 ± 15.02 ’dir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri ise 0.887’dir. Çalışma sonucunda; kişinin cinsiyeti, öğrenimi, gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sayısı, çalışma durumu, sigorta ve düzenli gelir varlığı, ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ile tca puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak erkek olguların tca puanları ile medeni durum, çalışma durumu, düzenli gelir varlığı, çocuk sayısı ve annelerinin öğrenim düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Sonuç olarak; erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörlere yönelik ileri çalışmalara ihtiyaç olduğu, kadınların çalışmasının ve öğrenim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerine olumlu etkisi olduğu dikkate alındığında kadınların çalışması ve öğrenimlerini sürdürmesinin teşvik edilmesi gerektiği, çocuk bakımı ile ilgili destek sunulması gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet, eşitsizlik, ayrımcılık, sağlık

ABSTRACT

Dokudan Dinç EY. INVESTIGATION OF GENDER PERCEPTIONS IN A DISTRICT OF ISTANBUL. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD. Doktora Tezi. İstanbul. 2018.

Gender is a concept used to distinguish socially and culturally determined gender identity from biological sex. Discrimination based on an individual's gender may occur in the contexts of social opportunities, allocation and utilization of resources, and access to services. This discrimination more negatively impacts women, who are relatively disadvantaged and have lower social status compared to men. In order to determine gender perception (gp), gender inequality and discrimination, it is important to understand societal attitudes toward gender roles and the reasons underlying different attitudes. However, few studies have been conducted on this subject in Turkey with a sample that represents the population, especially in the healthcare field. The aim of this cross-sectional descriptive study was to investigate associations between gp and sociodemographic variables using the "Gender Perception Scale" (Altınova & Duyan, 2013). A total of 240 subjects were included in the study, including 168 women and 72 men attending 6 family health centers in the Fatih district of the Istanbul province. The subjects' mean gender perception score was 91.67 ± 15.02 . The Cronbach's alpha value of the scale is 0.887. The results of the study revealed statistically significant associations between subjects' gp scores and their gender, education, income level, marital status, number of children, employment status, insurance, regular income, and parents' education level. However, no statistically significant relationship was found between the gp scores of men and their marital status, employment status, regular income, number of children, or mother's education level. These results suggest that further investigation of the factors affecting men's gp is needed. In addition, considering the positive effects of employment and education on women's gp, women should be encouraged to pursue education and career and should be supported regarding childcare.

Keywords: gender, inequality, discrimination, health

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Toplumsal cinsiyet; toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak belirlenen rollerini, sorumluluklarını ve davranışlarını belirler. Toplumsal cinsiyet, erkek ya da kadınların birbirlerinden farklı olmalarına neden olan biyolojik özellikleri değil, erkeklik ve kadınlık hakkındaki toplum tarafından oluşturulmuş özellikleri içermektedir (1-5).

Biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyeti kültür ve sosyal yapı belirler, bu nedenle toplumsal cinsiyet algısı değiştirilebilir. Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendirir. Bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçimi ve oranı, o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilenir. Cinsiyete özgü olarak öğrenilen davranış ve yaşam biçimleri kadınların ve erkeklerin toplumsal kaynaklara erişimlerini etkileyerek yaşamlarını farklılaştırmakta, bu yolla pozitif ya da negatif ayrımcılığa neden olabilmektedir (3-8). Yaşanılan toplumda toplumsal cinsiyet algısının olumsuz olması, cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve eşitsizliğe neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan ayrımcılık, sağlık bilgisine erişim, yeterli beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşım ve sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi konularda eşitsizliklere yol açabilmekte ve hem fiziksel hem ruhsal sağlık üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir (15-16). Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmekte, bu durum erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınları daha olumsuz etkilemektedir (3-6, 9-15). Geleneksel toplumlarda daha fazla olmak üzere cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte, kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesine ve bu yolla kadına yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır. Sağlığı tehdit etmesinin yanı sıra hayatı da tehdit etmekte, kadın cinayetleriyle ölüme neden olabilmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet algısına dayalı ayrımcılık sadece kadınların değil erkeklerin de sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir (15-23). Toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargıların kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra erkekler üzerinde de hem sağlıklarını hem de kendilerini gerçekleştirme potansiyelleri üzerine olumsuz etkisi olduğu tartışılmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı ve bu algıdaki eşitsizliğe bağlı olarak

yaşanabilecek ayrımcılığın saptanabilmesi için, yaşanan toplumun toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yöneliminin bilinmesi ve farklı yönelimlerin nedenlerinin anlaşılması önemlidir. Toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan halk sağlığı yaklaşımı ile bakıldığında, her iki cinsiyeti ve toplumun genelini etkileyen toplumsal cinsiyet algısının sağlık açısından önemi artmaktadır (12-27). Türkiye’de kadının statüsünün iyileştirilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik uluslararası sözleşmeler imzalanmış, yasal düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen toplumda cinsiyet kalıpyargılarının ve buna bağlı ayrımcılıkların devam ettiği görülmektedir. (28, 29).

Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel süreç içinde, zamana, mekana, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına göre de çeşitlilik göstermektedir (5, 9, 30). Bu nedenle bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin değerler, davranışlar, algı ve tutumlar konusu çok boyutlu incelenmelidir. Türkiye’de konuyla ilgili çalışmalar genellikle belirli bir meslek ya da öğrenim grubuna ait olup, özellikle sağlık biliminin bakış açısıyla yapılmış ve toplumu temsil eden örnekleme sahip kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır (2, 3, 6, 7, 9-12, 31-44). Bu çalışmada İstanbul’da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yönelimler Altınova ve Duvar (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” (1) ile araştırılarak, toplumsal cinsiyet algısı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, toplumsal cinsiyet algısını ve bu algıyı yordayan faktörleri bilimsel olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği 5’li likert tipinde olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,872 olduğu, geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı gösterilmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 puan aralığında olup; ölçekten alınan puanlar yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir.

Hipotezler:

H1 Hipotezi: Toplumsal cinsiyet algısı (tca) demografik özelliklerden etkilenir.

H2 Hipotezi: Tca sosyokültürel ve ekonomik durumdan etkilenir.

H0 Hipotezi: Tca demografik, sosyokültürel ve ekonomik durumdan etkilenmez.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI, TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Biyolojik cinsiyet için İngilizcede “sex” kelimesi kullanılırken, toplumsal cinsiyet için “gender” kelimesi kullanılmaktadır (3). Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü ve nasıl davranmamızı beklediğini ifade etmektedir (3, 6, 13, 14, 16).

Ann Oakley’in 1972 yılında yayınlanan “*Sex, Gender, Society*” isimli kitabında ilk defa kullandığı “toplumsal cinsiyet” kavramı, erkeklik ve kadınlığın toplum tarafından tanımlanışındaki eşitsizliği anlatmaktadır (6, 26).

Kadın ve erkeğin biyolojik farklılıkları kültürel olarak değerlendirilir ve bunun sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe davranışı farklılaşır, onlara farklı özellikler ve görevler yükler. Bu da toplumsal cinsiyet rollerini belirler (3). Bu roller toplumsal iş bölümünü, kaynaklara erişimimizi, davranışlarımızı ve görevlerimizi belirler. Hangi davranış ve görevlerin kadınlar ve erkekler için uygun olduğuna, bu iki cinsin hangi haklara, kaynaklara ve güce ne derecede sahip olması gerektiğine dair toplumsal beklentiler geliştirilir. (1, 4, 33, 45-47). Bebeğin içine doğduğu toplum onu, kadın ve erkeğe uygun gördüğü davranış kalıpları içinde şekillendirir. Toplumsal beklentiler henüz bebek doğmadan kıyafetlerinin rengi belirlenirken başlar, doğumdan sonra kimlik rengini, büyüdüğünde ise eğitimini, meslek seçimini ve genel olarak yaşam biçimini etkiler. Eğitim sisteminin kendisi de bu rolleri pekiştiren bir içeriğe sahip olabilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin yansımalarını hem kamusal hem de özel alanda görmek mümkündür. Erkekler kamusal alana, kadınlar ev içine uygun görülür. Dışarıda fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma korkusu, ev içi işlerden dışarı çıkmaya vakit bulamaması, kendileri için harcayabilecekleri mali bir kaynaklarının olmaması, davranışlarına daha çok dikkat etmelerinin beklenmesi kadınların kamusal alanda daha az yer almalarına neden olur. Erkekler ev halkının reisi olarak görülür, evin geçimini sağlamaları beklenir, mülkiyetin sahibi ve yöneticisidirler. Siyasette ve iş yaşamında aktif yer almaları, daha güçlü ve atılgan olmaları, duygularını fazla belli etmemeleri, her zaman başarılı olmaları beklenir. Diğer yandan kadınlardan

anlayışlı ve yumuşak başlı olmaları, çocuk doğurmaları ve yetiştirmeleri, hasta ve yaşlılara bakmaları, tüm ev işini yapmaları beklenir. Kadınlar eğer çalışıyorsa da, onlara öğretmen ya da hemşirelik gibi toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu meslekler uygun görülür. Otorite ve güç gerektiren mesleklerin erkeklere, bakım ve hizmetle ilişkili mesleklerin ise kadınlara özgü olduğu düşünülür. Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farkı ve önemi sosyal yapılandırma sonucu oluşması ve dolayısıyla değiştirilebilir olmasıdır (1, 3, 4, 6, 16, 25, 33, 36, 46-52).

Toplumsal ve kültürel beklentiler, insanlara cinsiyet rollerine uymaları konusunda baskı yapmaktadır (1, 25). Cinsiyet rollerine dayalı toplumsal baskı hem kadınların hem erkeklerin kendilerini gerçekleştirmelerine, kendilerini istedikleri yönde geliştirmelerine, mutlu olmalarına, hatta sağlıklı olmalarına engel olmaktadır. (3, 25)

Özellikle geleneksel toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir. Bu geleneksel rol anlayışı, kadınların kamusal alanda yer almalarını engellemekte, çalışan kadınların da hem ev hem iş yaşamının yükünü üstlenmelerine neden olmakta, bu duruma “çifte vardiya” denmektedir. Cinsiyetler arası farklılığın oluşması birçok çalışmada kadının “üreme rolü’ne dayandırılmaktadır (6, 26, 52-56). Oysaki Bhasin’in deyişiyle “Artık kadınlar çocuk doğurup doğurmamaya, kaç çocuk doğuracağına ve hangi aralıklarla doğuracağına karar verebilir. Doğurganlık, kadınlar için dişi hayvanlarda olduğu gibi kaçınılmaz değildir “(6).

Cinsiyet ayrımcılığı, kaynaklara ve fırsatlara ulaşmada eşitsizliğe, kadına yönelik şiddete, çalışma yaşamı ve siyasette kadının sınırlı olarak yer almasına neden olmaktadır. (26, 53). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin erkekler için de olumsuz sonuçları vardır. Erkeklerden beklenen “erkeklik performansı”, ücretli bir işte çalışma baskısı, kavgacı, rekabetçi olma baskısı, duygularını ifade edememe durumu erkeklerin mutlu, özerk ve sağlıklı bireyler olmalarına engel olur (22-27). Toplumsal cinsiyet farklı cinsel yönelimleri olan kişilerin de ayrımcılığa maruz kalmasına, başta yaşam hakları olmak üzere, temel insan hakkı ihlallerine uğramalarına neden olur. (4, 5, 57).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıpyargılar ve Etkileyen Faktörler

Rol, örgütlü bir sosyal yapı içinde bireyin konumunu, bu konumun ona sağladığı avantajları ve diğer bireylerle olan ilişkilerini belirleyen kuralları ifade eder (58). Toplumsal cinsiyet rolleri ise bireyin cinsiyetinin onun davranışlarına olan etkisini ifade

eder. Toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan sosyokültürel değerler toplumdan topluma değişir. (1, 25, 59, 61). Ayrıca tarihsel süreç içinde, zamana, yaşanan coğrafyaya, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına ve iktidar yapısına göre de çeşitlilik göstermektedir (5, 9, 30). Ama çoğu toplumda kamusal alana ait rollerin erkeğe, özel alana ait rollerin kadına ait olduğu görülmektedir (3, 4, 6, 49).

Melek Göregenli (2012) kalıpyargıları; “*Belirli bir objeye ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler, atıflar bütünü olarak zihnimizde oluşturduğumuz imgeler*” olarak tanımlamıştır. Kalıpyargıların, bir grubu diğer gruplardan olumlu ya da olumsuz bir biçimde ayırma ve farklılaştırma gibi işlevleri vardır. Bu işlevler, dünyayı basitleştirerek daha kolay anlaşılır olmasını sağlar; ama bu esnada önyargıların oluşumuna da zemin hazırlamış olur (60). Franzoi (1996) toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını, “Toplumun, bir grup olarak kadınların ve bir grup olarak erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklerdir” şeklinde tanımlamıştır (62). Kadınlar ve erkeklere yönelik kalıpyargılar arasında bir hiyerarşi de vardır, erkeklere atfedilen özelliklerin daha üstün olduğu düşünülür, kadına atfedilen özellikler daha değersiz görülür. Erkekler güçlü, bağımsız, rekabetçi, akıllı, lider ruhlu vb olarak tanımlanırken, kadınlar yumuşak başlı, şefkatli, zayıf, duygusal vb kalıplarla tanımlanır (1, 3, 6, 12, 24, 47, 60). Erkeğin akıllı, uygarlığı ve kültürü temsil ettiği ve bu nedenle daha üstün olduğu; kadının bedeni, duyguları ve doğayı temsil ettiği düşünülür, kadına atfedilen özellikler küçümsenir (6, 47). Kadına ilişkin bu olumsuz kalıpyargılar, kadının politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumda kalmasına neden olur (1, 3, 6, 12, 47, 60).

Cinsiyet rollerinin etkisi, çocuk henüz doğmadan görülür, büyüme sürecinde devam eder. Çocuklar cinsiyetlerine göre çeşitli nesnelerin, oyunların, kıyafetlerin, mesleklerin ve hatta kişilik özelliklerinin hangisinin kendilerine uygun göründüğünü öğrenerek büyürler. Erkek çocuklara araba ve silah gibi oyuncaklar alınır ve atılganlık içeren oyunlar oynamaya yönlendirilir. Kız çocuklara ise bebek, mutfak eşyası ve makyaj malzemeleri gibi oyuncaklar alınır ve evcilik, yemek yapma gibi oyunlar oynamaya yönlendirilir. Erkek çocuklar güçlülükleriyle, kız çocuklar dış görünüşleriyle övgü alırlar. (3, 6, 61).

Cinsiyet rollerine dayalı kalıpyargıların ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimlerini etkilediği, eğitim süreci, televizyon ve sosyal medya gibi öğeler aracılığıyla bu kalıpyargıların pekiştiği, sonuç olarak çocuğun kendisiyle ilgili algısının ve tercihlerinin bu durumdan etkilendiği ve “kendini gerçekleştiren kehanet etkisi” ile çocukların da bu yönde davranmaya başladıkları ve kimi yeteneklerinin köreldiği, kimi yeteneklerinin ise geliştiği düşünülmektedir. Örneğin bir annenin erkeklerin matematikte, kızların dil alanında daha yetenekli olduklarına dair bir görüşü varsa, bu anne kendi çocuğu kızsı dil alanında, erkekse matematik alanında doğuştan daha yetenekli olduğunu düşünmektedir. Ailenin ve öğretmenlerin bilinçli ve bilinçdışı süreçlerle çocuğu yönlendirme şekli, çocuğun performansına verdikleri duygusal tepkiler, ev içi/sınıf içi görev paylaşımı, sundukları rol model, tutum ve davranışları, verdikleri tavsiyeler ve sağladıkları olanaklar yoluyla çocuğu etkiledikleri, çocuğun da aslında o alanda yetenekli olmasa bile kendisinden beklenen alanda kendisini geliştirdiği görülmektedir (63, 64). Ayrıca ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerinin erkek ve kız çocukları farklı etkilediğinden bahsedilmektedir (64).

Oysaki Bhasin'in deyiimiyle *“Bir kız çocuğun bedeninde onu şort giymekten, ağaca tırmanmaktan ya da bisiklete binmekten alıkoyan hiçbir şey yoktur. Bir erkek çocuğun bedeninde de onu oyuncak bebeklerle oynamaktan, kendinden daha küçük kardeşleriyle ilgilenmekten, yemek hazırlamaya ya da temizlik yapmaya yardımcı olmaktan alıkoyan hiçbir şey yoktur.”* (6)

Aileden sonra eğitim bireyin toplumsallaşmasının en önemli alanıdır. Eğitim, kişinin kendini gerçekleştirmesi ve yeteneklerini geliştirmesi açısından çok önemli bir niteliğe sahiptir. Eğitimin kendisi de ataerkildir; kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri haklı gösterir, devamlılığını sağlar veya görmezden gelir. Eğitimin dönüştürülmesi, bu sayede ayrımcılığın yeniden üretildiği değil, eşitliğe destekleyen bir yer haline getirilmesi gerekmektedir (5, 6, 45, 47).

Eğitimcilerin öğrencilerin görünüş ve giyinişe yaptıkları müdahaleler, karşı cins arkadaşlıklarında suçlama ve baskı uygulama, öğrencilerden bekledikleri performansın ve mesleki yönlendirmelerin cinsiyete göre değişmesi vb davranışlar yoluyla öğrencilerin cinsiyet rollerini benimseyişinde büyük etkisi vardır. (65-67-68)

Türkiye’de ders kitaplarını cinsiyetçi dil açısından inceleyen bir çalışmada; 1945 öncesi aile içi iş bölümünün “kadın işi-erkek işi” ayrımı temelinde anlatılmadığı,

sorumluluklarda hiyerarşik bir sıralama olmadığı, kadına ülkenin kuruluşuna katkıda bulunması açısından önemli toplumsal işlevler yüklendiği, kadının aile içi geleneksel rollerine yönelik yoğun bir vurgu olmadığı, 1945'ten sonraysa kadının asıl görevinin evi ve ailesi olduğu vurgusunun arttığı, annenin üniformasının “mutfak önlüğü” olduğu, iyi kalpli ve uysal olarak tanımlandığı, ev dışında tek başına görünmediği, babanın aile içindeki otoritesinin vurgulandığı, evin geçimini sağlayan kişi olması vurgusunun arttığı, baba çocuk arasındaki iletişimin koptuğunun tespit edildiği aktarılmıştır. Günümüzde ise babanın mutfakta yardımcı olduğu ama mutfaktan asıl sorumlu kişinin yine anne olduğu, annenin ev dışında çalışabildiği ancak terzi, öğretmen, doktor vb belli mesleklerle sınırlanmış durumda olduğu, açık cinsiyetçi iletilere daha az rastlandığı, ancak örtük cinsiyetçi iletilerin sayısında artış olduğunun gözlemlendiği aktarılmıştır (48).

Toplumsal yaşamda kadınların genel olarak kamusal alana fazla dahil olmamaları, aile yaşamında ev içi bütün sorumlulukları üstlenmeleri ve maruz kaldıkları şiddet de dahil olmak üzere tüm olumsuzlukları gizlemeleri, evlilik yaşamında evlenmeden cinsel ilişkide bulunmamaları, eşinin cinsel taleplerini her zaman yerine getirmeleri, erkek çocuk doğurmaları beklenmektedir. Erkeklerle ise bu alanlarda kadınlara ilişkin belirlenen rollerin tam tersi roller yüklenmektedir (3, 6, 26, 34, 70).

Çalışma yaşamında yer almasına izin verilen kadınlar niteliği ve ücreti daha düşük işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır (33, 34, 50, 55, 56, 61). Kadınlara özgü işleri tanımlamak amacıyla pembe yaka kavramı kullanılmaktadır (70). Kadınlar annelik, eşlik rolünün devamı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi mesleklere yönlendirilmektedir (1, 3, 49, 61, 69). Kırsalda tarım sektöründe özellikle aile işletmesinde çalışan kadınlar hem emekleri karşılığında ücret elde edememekte, hem de çalışmaları istatistiklere yansımamaktadır. Göçle kente geldiklerinde ise genellikle çalışma yaşamının dışında kalarak ev içi alanla sınırlanmaktadırlar (33, 56).

Daha önce kız ve erkek çocukların, yaşamları için gerekli beceri ve faaliyetler konusunda evde birlikte eğitildikleri, piyasa ekonomisi ve sanayileşmenin etkileri görülmeye başlamadan önce daha ev ve kadın merkezli bir yaşamın olduğu, kadının üretime katıldığı, bilgisi ve becerisinden daha çok yararlandığı, ev işleri ve temel ihtiyaçların aile üyeleri arasında paylaşıldığı aktarılmaktadır. Ancak sanayileşme ile

birlikte kamusal ve özel alandaki dengenin kadınlar aleyhine bozulduğu, ev içi alanın önemsizleştiği, ekonomik değer sağlamayan hiçbir şeye değer verilmediği aktarılmakta, kadınların ekonomik öneme sahip olmayan ev içinde kalmalarının toplum içinde kadının değerini kaybetmeye başlamasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (6, 55, 71, 72). Tarihsel açıdan bakıldığında da tüm tarih boyunca kadın erkek ilişkilerinin şimdiki gibi olduğunun düşünülmemesi gerektiği, kadın ve erkek arasında ya da erkekler arasında bir serbest rekabetin her zaman varolmadığı, bunun 17.yy sonrası geliştiği bildirilmektedir (73).

Anneliğin kutsanması ve çocuk yetiştirme ile ev işlerinin kadının işi olarak görülmesi toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmektedir. Oysaki çekirdek aile yapısı uygarlık tarihinde çok yenidir (54, 61). Günümüz toplumlarında geleneksel geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kadının çalışma yaşamına girmesi, eğitim düzeyinin artması, insan ömrünün uzaması, evin geçimini sağlamanın sadece erkeğe ait bir sorumluluk olmaktan çıkması gibi değişimler sonucu geleneksel cinsiyet rollerinin geçerliliklerinin tartışıldığı ve yeniden tanımlandığı görülmektedir (25, 47, 25, 68, 74-76). Ancak özellikle ev içi işlere dair rollerin sosyal ve ekonomik koşullardan daha yavaş değişmesi, kadın meslek sahibi olsa da ev içi iş yükünün çoğunun halen kadının üstünde kalmasına neden olmaktadır (33, 53). Bu nedenle kamusal alandaki değişimlere paralel olarak özel alanda da erkeklerin ev içi sorumluluklarını arttırmaya yönelik davranış değişikliği amaçlayan çalışmalar önerilmektedir (6, 77).

Türkiye gibi ataerkil değerlerin egemen olduğu toplumlarda ataerkil yapının erkeklere tanıdığı avantajlar açık bir şekilde görülmekle birlikte, erkeklige yüklenen toplumsal rolleri karşılayabilmenin aslında hiç kolay olmadığına ilişkin düşünceler de gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Erkeklerin erkekliklerini kanıtlamak zorunda kalmaları sürekli kaygı içinde olmalarına yol açmaktadır (23, 25, 27, 47).

Ev içi işlerin, özellikle çocuk, yaşlı, engelli, hasta bakım hizmetlerinin kadınlardan beklenmesi kadın erkek eşitsizliğini yeniden üretmektedir. Bakım hizmetlerine ihtiyaç duyanların yakınlarına verilen yardımları arttırmak yerine kamusal kaynaklar ve kurumsal destekler artırılmalıdır. (29, 71). Erkeklerin de ev içi sorumlulukları eşit olarak paylaşmasını sağlayabilmek için eğitim sisteminde cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizlik gibi konulara da yer verilmelidir (71).

Cinsiyet rolü teorisini değerlendirirken bu teorinin normatif olan (yani beklenen ve onaylananın) üzerine kurulduğunu, bunun ise tüm erkek ve kadınları tek bir role toplama handikapına düşmemize neden olduğunu fark etmek gerekir. Normatif olan çoğu zaman beyaz, orta sınıf olan ve hatta erkek olan anlamına gelmektedir (73). Ayrıca “gender” kavramını heteroseksüel anlayışın dayattığı ikili kimlik (kadın ve erkek) yapısında görmek, normatif özellikler göstermeyen kişilerin ve LGBTİ bireylerin bu kavram içerisindeki yerini görmemizi engeller, bu bireylerin normatif özellik taşımaları yönünde baskıya maruz kalmalarına neden olur. Kelime anlamı “garip/acaip” olan queer, heteroseksüel anlayışın dayattığı cinsiyet kimliği algısının dışında kalan, öteki olarak görülen bireyleri tanımlamakta, queer kuramcılar, cinsiyetin sabit olmadığını, bağlamla (*coğrafya, sınıf, etnisite ve iktidar ilişkileri vb*) şekillendiğini, tanımının tarih boyunca koşullara göre değiştiğini savunmaktadırlar (30, 45, 57, 59, 78).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcılık

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, kadınların ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanına eşit katılımını, fırsatları ve kaynakları kullanırken, hizmet alırken cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yaşamamasını ifade eder. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden ve ayrımcılıklardan, erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz etkilenmektedirler. Kadınlar her alandaki insan haklarından, erkeklerle eşit ölçüde yararlanamamaktadır (9, 13, 45, 79-81).

Dünya Sağlık Örgütü toplumsal cinsiyet eşitliğini; “*Yaş, cinsel kimlik ya da yönelimine bakılmaksızın tüm kadın ve erkeklerin haklardan, fırsatlardan ve kaynaklardan tamamen eşit biçimde yararlanması*” olarak tanımlanmaktadır. Eşitliğin aynılık değil, cinsiyete dayalı kısıtlanma ya da avantaj yaşanmaması olduğu vurgulanmaktadır (82).

Eşitlik (equality) ve hakkaniyet (equity) kavramları arasındaki fark da bu açıdan önemlidir. Hakkaniyet kadın ve erkeğin farklı gereksinimlerine duyarlı bir yaklaşımı içermektedir (79, 80).

Kadınlar, tarih boyunca cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış, erkeklerden daha düşük statüde görülmüşlerdir. Bu eşitsizlik, yoğunluk ve biçim açısından toplumdan topluma, dönemden döneme farklılıklar gösterse de, özünde değişmemektedir. Gelişmiş

ülkelerde cinsiyet ayrımcılığı kadınların işe alınma aşamasında ve işte yükselmede karşılaştıkları engeller ile aynı iş için erkeklerden daha az ücret almaları gibi konularda görülürken, gelişmekte olan ülkelerde bunların yanı sıra daha çok şiddete uğrama ve eğitim olanaklarından yararlanamama gibi temel alanlarda gözlemlenmektedir (47, 53).

Beyaz erkeklerin, kadın, beyaz olmayan veya göçmen olanlardan daha avantajlı olmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ayrımcılığın daha örtük bir şekilde devam ettiği görülmektedir. Bu örtük ayrımcılık kişinin pozisyonunu, kazancını, terfisini ve kaynaklara erişimini etkilemeye devam etmektedir. Roos ve ark (2009) çalışmasında bu ayrımcılığın açık olmaması sonucunda: *“Günlük yaşamda erkekler devamlı olumlu tekmeler yerken, kadınlar negatif tekmeler yerler ve pileyi deve yapmamaları söylenir, ama tüm bunların kümülatif bir etkisi vardır ve pilelerin toplamı deve olur”* denmektedir (83).

Melek Göregenli (2012) ayrımcılık için; *“Ayrımcılık bir gruba karşı önyargılardan beslenen olumsuz duygu, tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir. Ayrımcılığın yöneldiği kişiler, kişisel özellikleri değil, ait oldukları grubun özellikleri nedeniyle bu davranışın hedefi olmaktadır”* demektedir (60). Cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte ve kadına yönelik şiddetin olağan bir durum gibi algılanmasına yol açmaktadır (14). Bireyler toplumsal cinsiyet rollerine uymadıklarında sosyal yaptırımlara veya alaya maruz kalarak dışlanmakta ve baskı görmektedirler (6).

1970’li yılların sonlarında feminist akım cinsiyet rollerine yönelik ideolojik söylemi eleştirmeye başladı. Feministler geleneksel cinsiyet rollerinin kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığına ve şiddete yol açtığını düşünerek cinsiyet rollerini tartıştılar, eşitlik talebi için mücadele ettiler. (14, 45, 84). Birinci dalga feminizmde kadın erkek eşitliği ve oy hakkı mücadelesi önemli yer tutmuştu. Ancak fırsat eşitliği politikası, kadın erkek eşitsizliğinin nedenlerini dikkate almakta yetersiz kalmış, bu nedenle ayrımcılığın kökleriyle baş edememişti. Wollstonecraft ikilemi olarak tanımlanan ikilem eşitlik talebi ile ilgili önemli bir soru sorar: *“Patriyarkal bir toplumda yurttaşlık erkekler üzerinden tanımlandığından, kadınlar bu şekilde tanımlanmış yurttaşlık haklarını mı talep etmelidir? Yoksa kadınlar kendi yetenek ve gereksinim farklılıklarını vurgulayarak, farklı bir yurttaşlık talebine mi yönelmelidir?”* (85). İkinci dalga

feminizmde eşitlik vurgusundan farklılık vurgusuna geçilmiş, “kişisel olan politiktir” sloganı ile özel alandaki güç ilişkileri ve ev içi şiddet sorgulanmaya başlamıştır (23, 33).

Eşitsizliklerin ölçümünde kullanılan üç temel değişken olan öğrenim, gelir ve meslek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de belirleyicileridir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar daha az öğrenim görmekte, çalışma yaşamına daha az katılmakta ve daha az gelir elde etmektedirler. Cinsiyete dayalı iş bölümü kadının sıklıkla ücretsiz aile işçisi olmasına, emeğinin karşılığını bulamamasına, cinsiyet rollerine uygun mesleklere yönlendirilmesine, statüsü ve ücreti daha düşük işlerde çalıştırılmasına, evlilik ve doğum nedeniyle işten çıkarılabilmesine, yönetici pozisyonlara yükselememesine neden olmaktadır. Öğrenim kadının işgücüne katılımını arttıran bir etmen iken, evli ya da çocuk sahibi olmak azaltmaktadır. (1, 3, 33, 34, 45, 49, 50, 52-56, 61, 69, 86). Kadın ve erkekler aynı seviyede eğitim alsalar dahi yüksek eğitim gerektiren işler çoğunlukla erkeklere teklif edilmektedir (71). Çalışma hayatı bağımsızlık, rekabet, uzun çalışma saatleri talep ederken, aile tam tersi, itaat, hizmet, işbirliği istemektedir. Bu uzlaşmazlık kadınları strese sürüklemektedir (6). Ev ile iş arasındaki gerilim kadınları esnek çalışmaya yönlendirmekte, bu da cinsiyet rollerinin devamlılığını sağlamaktadır (52). Kadınlar öğrenim ve çalışma yaşamından dışlanmış olmaları nedeniyle nitelikli işlere ve gelire ulaşamamakta, aynı sektörde çalıştıkları erkeklerden daha düşük gelir elde etmekte, hatta elde ettikleri geliri harcama kararını kendileri verememektedir (29, 45, 61).

Her toplumda kadını çocuk bakımı ve ev işleri gibi yeniden üretim faaliyetlerinin yapıldığı özel alana kapatan bir iş bölümü olduğu kabul görmektedir. Kadınların yaptığı işler genellikle ev içi faaliyetlerle ilişkilendirildiğinden ‘gerçek’ iş olarak algılanmaz ve değerli bulunmazlar. Bakım emeğini de içeren ve karşılıksız olarak yapılan ev işlerinin belli bir mesaisinin olmaması, çalışma ile günlük yaşamı birbirinden ayırmanın güç olması, çabuk tüketilmesi, sık tekrarlanması, tatilinin olmaması bu emeğin değerlendirilmesini zorlaştırır (54-56). Sanayi devrimi ve sonrası oluşan değişimler “ücretli kadın iş gücü” kavramının doğmasına yol açmıştır (71). Çalışmalarda kadın işçilerin çalışma yaşamına katılımının en önemli belirleyicisinin ailenin ekonomik ihtiyacı olduğu gösterilmektedir (56). Günümüzde halen eşit işe eşit ücret birçok ülkede norm haline gelmemiştir; ev işleri ücretsizdir ve ekonomik durgunluk dönemlerinde işten ilk çıkarılanlar kadınlardır (6).

Devlet İstatistik Enstitüsü 2002 Hanehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılarak yapılan bir analizde: “Kadınların işgücüne katılımının çok düşük olduğu, kadınların sadece %11.9’unun, erkeklerin ise %58.5’inin işgücü piyasasında yer aldığı saptanmıştır. Kadınların işgücüne katılımlarını belirleyen en önemli etmenlerden birinin eğitim olduğu görülmüştür. Evli olmak ve 0-6 yaş arası çocuğa sahip olmak kadınların iş gücüne katılımlarını azaltmaktadır. Evli olan kadınların kazançları, evli olmayanlara göre daha da azalmaktadır. Erkeklerin işgücüne katılımları ile eğitimleri arasında daha az bir ilişki olduğu saptanmıştır, evli ve çocuk sahibi olmak işgücüne katılımlarında daha etkin rol oynamaktadır. Kadınların ortalama kazancının toplamı, erkeklerin ortalama kazancının toplamının %52.95’i kadardır. Erkeklerin %19’u kanun yapıcı, üst düzey yönetici ve profesyonel mesleklerde çalışmakta iken, kadınlarda bu oran %14’dir” (87).

TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları) 2013 sonuçlarına göre: “Çalışma durumu ile medeni durum arasında bir ilişki bulunmaktadır; boşanmış, ayrılmış veya eşi ölmüş kadınlarda çalışanların oranı, hiç evlenmemiş ve halen evli olanlara oranla daha yüksektir. Bulgular, kadınların %61’inin hizmet sektöründe, %24’ünün tarımda ve %14’ünün sanayi sektöründe çalıştığını göstermektedir. Çocuk sayısındaki artış tarım sektöründeki çalışma yüzdesini arttırmakta, hizmet sektöründeki çalışma yüzdesini ise azaltmaktadır. Eşler arasındaki eğitim farkı, yaş ve özellikle çocuk sayısına göre artma eğilimindedir; en az beş çocuğu olan kadınların yüzde 49’u, çocuksuz kadınların ise yüzde 38’i eşlerinden daha az eğitimlidir. Hanehalkı refah düzeyi arttıkça, kadının eşinden daha fazla eğitime sahip olma eğilimi de artmaktadır” (88).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı) 2015 sonuçlarına göre: “Okuma-yazma bilmeyen her 10 kişiden 8’ini kadınlar oluşturmaktadır. Akademik personelde kadın oranının %43,5 olduğu, ancak rektörlük gibi üst pozisyonlarda erkek egemenliğinin devam ettiği, kadın oranının %9,03 olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına göre kadın işgücüne katılımında ise en fazla yüksek öğrenim düzeyindeki kadınların katılımı görülmektedir (% 71,3). Kadınların iş gücüne dahil olmama nedenleri arasında ise sebep olarak en fazla gösterilen, %55,3 ile ev işleriyle meşgul olmadır” (89).

ILO (International Labour Organization) 2016 raporunun sonuçlarına göre: “Küresel olarak kadınlar, erkeklerin kazandığının hala ortalama %77’sini

kazanmaktadır. Bu ücret açığı yalnızca eğitimdeki farklılıklarla ya da yaş farklılıklarıyla açıklanamamaktadır. Aradaki farkın, kadınların yaptıkları işlere az değer verilmesiyle, cinsiyet ayrımcılığıyla, kadınların çocuk bakımı vb ek sorumluluklar nedeniyle kariyerlerine ara vermeleriyle ya da çalışma sürelerini kısaltmalarıyla bağlantısı olduğu vurgulanmaktadır” (90).

Mesleklerin yatay olarak katmanlaşarak “kadın işi “ ve “erkek işi” olarak ikiye ayrılması “*Cam duvar*” olarak tanımlanır. Aynı donanıma sahip olan kadın ve erkeğin aynı meslekte farklı iş pozisyonlarında yer alması ise dikey katmanlaşma olarak tanımlanmaktadır. “*Cam tavan*” olarak da tanımlanan bu durum meslekte yükselme ölçütlerinin erkeklerin lehine olmasına, kadınların yükselmesini engelleyen ve görünür olmayan bariyerlerin varlığına işaret etmektedir (55, 71). Türkiye’deki kadınların eğitim düzeyinin iş gücüne katılımları üzerine oldukça güçlü ve olumlu bir etkisi vardır. Düşük eğitilmiş kadınlar daha çok cam duvar engeliyle, yani cinsiyetlerine uygun görülen mesleklere yönlendirilme sorunlarıyla, yüksek eğitilmiş kadınlar ise daha çok cam tavan engeliyle yani meslekte yükselme sorunlarıyla karşılaşmaktadır (71).

Birleşmiş Milletler’in (BM) küresel kalkınma ağı olan BM Kalkınma Programı (UNDP) tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi, ülkelerin anne ölüm oranı, ergen gebelik hızı, kadınların parlamentoda temsiliyeti, kadınların ortaöğrenime ve yükseköğrenime devamı, işgücüne katılımı dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu indekse göre, 2015 yılında 159 ülkenin değerlendirildiği raporda Türkiye 69. sırada yer almaktadır (91).

CEDAW, “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”, 2. Dünya Kadın Konferansı’nın ardından 1 Mart 1980 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesini yasal sorumluluk olarak kabul eden ilk sözleşmedir. Türkiye’nin 1985 yılında onayladığı sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1999 yılında 15 ve 16.madde için koyduğu çekinceleri kaldırmıştır. CEDAW’a ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokol Türkiye tarafından 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW’ı ihlal etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesine başvuru hakkı tanınmaktadır. Protokol ile ayrıca uygulamaları denetlemek üzere komiteye yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır (89, 92). Türkiye bu sözleşme gereği toplumsal cinsiyet eşitliğini

sağlayacağını ve bu yönde politikalar geliştireceğini taahhüt etmiştir. Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kadın erkek eşitliğine ilişkin ayrımcılık karşıtı sözleşmelerini de kabul etmiştir (29).

CEDAW'ın maddelerine bakıldığında: *“Madde 5a’da, Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basmakalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek konusunda taraf devletlerin gerekli önlemleri alması gerektiği yazılıdır. Madde 10’da eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbirin alınması gerektiği vurgulanırken, c maddesinde eğitimde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmıştır, 11.madde çalışma hakkı ve çalışmada fırsat eşitliğine yönelikken, 12. Madde sağlık hakkıyla ilgilidir; a bendinde taraf devletlerin sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alması gerektiği, b bendinde hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlaması; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet vermesi gerektiği vurgulanır”* (28).

CEDAW bütün insan hakları sözleşmeleri arasında en fazla çekince konmuş belgedir. 1993 yılındaki Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, kadınların insan haklarının tanınması yönünde bir diğer önemli adım olmuştur. 1993’te BM Genel Kurulu, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi’ni kabul etmiştir (47). 1995’te Pekin’de yapılan 4.Dünya Kadın Konferansı’nda kalkınmanın her alanında kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması amacına ulaşmak için toplumsal cinsiyete dayalı politikaların izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (93).

1994 yılında düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) sonunda kabul edilen ve Türkiye tarafından da imzalanan Eylem Programı’nda; *“Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının güçlendirilmesi, üreme hakları ve üreme sağlığı”* gibi konularda öneriler bulunmaktadır. Bu belge ile geleneksel ana çocuk sağlığı yaklaşımı terk edilerek, kadın ve erkeğin dahil olduğu ve tüm yaşam döngüsünü

kapsayacak şekilde ele alındığı cinsiyete duyarlı bir üreme sağlığı anlayışı benimsenmiştir (89).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu en önemli konulardan biri kadına yönelik şiddettir. Kadınların farklı düzeylerde ve farklı şekillerde de olsa tarih boyunca ne yapması, nasıl davranması, ne kadar eğitim alacağı, parasını nasıl harcayacağı, nasıl giyineceği hatta kiminle evleneceği gibi temel seçimlerini kendisinin yapması engellenmiştir. Kadınların eğitilmemeleri, emekleri karşılığında ücret almamaları veya erkeklerden daha düşük ücret almaları, daha düşük sosyal konumda yer almaları şiddete uğramalarını arttırmaktadır (94). Kadına yönelik şiddetin aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhine belirlenmesi şeklinde doğum öncesi dönemden başladığı, kız bebeklerin öldürülmesi, kız çocuklarının cinsel istismarı, dövülmesi, çeyiz, başlık parası, kadın sünneti olarak bilinen genital mutilasyon, cinsel saldırı, işyerinde cinsel ve psikolojik şiddet (taciz, mobbing), seks işçiliğine zorlama, flört döneminde ve daha sonra evlilikte partner tarafından uygulanan fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet şeklinde yaşam boyu devam edebildiği, “namus adına öldürme”yi de içeren kadın cinayetleri nedeniyle ölüme sebebiyet verdiği bilinmektedir (95, 96).

Altınay ve Arat’ın Türkiye’de 2007 yılında yayınlanan çalışmasının sonuçları şöyledir: “Her 3 kadından birinin şiddete maruz kaldığı, eğitim ve gelir düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların oranının genel olarak azaldığı belirlenmiştir” (97). Türkiye Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2014 Araştırma sonuçları ise şöyledir: “Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36, cinsel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %12’dir. Eğitim düzeyinin artması fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma yüzdelerini azaltmaktadır” (98).

Savaş ve doğal afetler dışında dünyanın her yerinde kadınların en çok tanıdıkları ve yakınları olan erkekler tarafından şiddete maruz kaldığı gösterilmiştir (99). Bu durum şiddetin kadınlar üzerindeki bedensel, ruhsal ve sosyal etkilerini daha yıkıcı kılmakta, kadınların şiddet içeren ortamda daha uzun süre kalmalarına ve baş etme mekanizmalarını kullanmalarının güçleşmesine neden olmaktadır (100, 101). Dünya Sağlık Örgütü kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından şiddete uğrama sıklıklarının %10 ile % 69 oranları arasında olduğunu bildirmiştir (102).

Türkiye’de 1 Ocak 2002’de yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu ile eski kanundaki cinsiyetçi yaklaşımdan uzaklaşan değişiklikler yapılmış, 1 Haziran 2005’te yürürlüğe giren Yeni Türk Ceza Kanunu ile de özellikle cinsel şiddetle ilgili olumlu değişiklikler yapılmıştır. En temel değişiklik cinsel suçların artık “genel ahlak ve aile düzenine ilişkin suçlar” kapsamında değil, “kişilik hak ve özgürlüklerine karşı suçlar” kapsamında değerlendirilmesiyle yapılmıştır (97). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacını taşıyan ve Türkiye’de aile içi şiddet kavramının ilk kez hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlayan 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’da 2007 yılında değişikliğe gidilerek, Kanun’un kapsamı genişletilmiştir. 4320 Sayılı Kanun’un Uygulanmasına Dair Yönetmelik ise 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemelere rağmen, uygulamada yaşanan sorunları çözmek amacıyla eleştiriler doğrultusunda “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (89). 6284 sayılı kanun; “*Medeni nikah, aynı çatı altında yaşama veya yakın ilişki içinde olma halleri dışındaki durumları da kapsayacak biçimde kadına yönelik şiddetin bildirilmesi, açığa çıkarılması, önlenmesi, mağdurların korunması ve cezalandırma süreçlerinde iyileşmeleri içermektedir*” (103).

Türkiye, yeni yasal düzenlemeler sonrasında İstanbul’da imzaya açıldığı için “İstanbul Sözleşmesi” olarak anılan 07.04.2011 tarihli “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni imzalayan ve onaylayan ilk ülke olmuştur. Yaptırım gücü ve bağlayıcılığı olan sözleşme; aile içi şiddet de dahil olmak üzere, medeni haline bakılmaksızın tüm kadınların şiddetten korunmasını kapsamakta, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında cinsel kimlik, cinsel yönelim de dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir (89, 104). Sözleşmenin vurgu noktaları arasında “*Önleme, koruma, kovuşturma, destek ve izleme mekanizmaları*” bulunmaktadır. Sözleşme onay yeter sayısına ulaşarak 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE SAĞLIĞA ETKİLERİ

Geleneksel toplumlarda daha fazla olmak üzere cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte ve kadına yönelik şiddetin olağan bir durum gibi algılanmasına ve artmasına yol açmaktadır. Sağlığı tehdit

etmesinin yanı sıra hayatı da tehdit etmekte, kadın cinayetleriyle ölüme neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargıların kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin yanısıra erkekler üzerinde de hem sağlıkları hem de kendilerini gerçekleştirme potansiyelleri üzerine olumsuz etkileri olduğu tartışılmaktadır. Ayrımcılıkla mücadele edebilmek için toplumun toplumsal cinsiyete bakış açısını bilmek önemlidir. Yaşanılan toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan ve bu amaçla bilimsel araştırmalar yapma yükümlülüğü bulunan halk sağlığı yaklaşımı ile bakıldığında, her iki cinsiyeti ve toplumun genelini etkileyen toplumsal cinsiyet algısının sağlık açısından önemi artmaktadır (12-23).

Kadınlar, intrauterin dönemden yaşlılığa kadar yaşamları boyunca cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmakta ve bunun sonucu oluşan sağlık sorunları yaşamaktadırlar (50). Bebeğin cinsiyetinin erkek olmasının istenmesi, gebeliğin bebeğin cinsiyeti nedeniyle sonlandırılması, bebeklikte ihmale maruz kalma, beslenme yetersizlikleri, bebeklik döneminde erkek çocuklarda daha yüksek olan hastalık ve ölüm hızının özellikle 2-5 yaş arasında kız çocuklarında artması ile başlayan ayrımcılık yaşam boyu cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalma riski, kronik hastalık yükü ve üreme sağlığına ilişkin artmış risklerle devam etmektedir (18, 89). Toplumun kadınlardan beklediği roller çoğu kez kadının doğuştan sahip olduğu insan haklarını kullanmasını bile engellemektedir. Kadının eğitim, çalışma gibi hakları kısıtlanmakta ve namus adına işlenen cinayetlerde olduğu gibi toplumsal cinsiyet rolü nedeni ile kadının yaşam hakkı dahi elinden alınmaktadır (13, 95, 96). Kadınlar erkeklerden daha az kazanmakta, evlerinde sevdikleri insanların şiddetine daha sık maruz kalmakta, yaşlı, hasta ve çocuk bakımı için karşılıksız emek harcamakta, evle ilgili daha fazla sorumluluğa sahip olmakta ve toplumda gücü elinde bulunduranlar arasında yer almamaktadır. Bu farklılıklar daha olumsuz sağlık koşullarına sahip olmalarına ve daha sık hastalanmalarına neden olmaktadır (106). Bu nedenle kadının toplumsal statüsü kadın sağlığının önemli bir belirleyicisidir (18). Dünya Sağlık Örgütü de cinsiyeti sağlığın temel sosyal belirleyicileri arasında saymaktadır (78).

Cinsiyet, sağlık hizmetine duyulan ihtiyacın içeriğini olduğu kadar, bu hizmete ulaşımı, sunulan hizmetin içeriğini ve tedaviye verilen yanıtı da etkiler (18, 89, 107, 108). Gelişmiş ülkelerde yapılan bir çok araştırmada kadınların sağlık hizmetlerini erkeklere göre daha çok kullandıkları saptanmıştır. Ancak özellikle de gelişmekte olan

ve ataerkil yapıya sahip ülkelerde kadının sağlık hizmetleri kullanımı engellenebilir. Örneğin, kocası kadının tek başına hastaneye gitmesine, erkek doktora muayene olmasına izin vermeyebilir (15, 16). Eğitim eksikliği kadının kendi vücudunu tanıyarak sağlık durumu ve tedavi ihtiyaçlarını doğru değerlendirmesine engel olabilir (13, 15, 109).

Her toplumda erkekler daha ayrıcalıklı görülseler de, ailenin geçimini sağlamakla yükümlü olmaları kadınlara göre daha ağır işlerde çalışmalarına neden olmaktadır. Çalışan kadınlar ve erkeklerde, iş yeri koşulları ve yaptıkları işler arasındaki farklılıklardan dolayı değişik sağlık sorunları ortaya çıkmaktadır. Erkeklerde mesleki hastalıklara ve kazalara bağlı erken ölümler daha sık görülmektedir (16, 107). Erkeklerden ailenin geçimini sağlamanın beklendiği toplumlarda erkek, fiziksel ve ruhsal sağlığını bozacak ölçüde çok uzun süre ve ağır şartlarda çalışabilmektedir. Benzer şekilde “gerçek erkek” konusundaki sosyal beklenti, erkeğin hasta olduğunda kendisini güçsüz hissedip yardım aramasını güçleştirmektedir. (13, 15, 16, 19, 107, 108). Aynı zamanda erkeklerin kısıtlamalardan özgür büyümeleri ve kaynaklara ulaşma imkanlarının daha fazla olması tehlikeli maddelerle karşılaşmaları ve kullanmaları riskini arttırmıştır (16). Klinisyenler erkek hastaların sahip olabileceği ruhsal zorluklara aşına olmalı, hasta olmanın onların kimliklerinde yaratacağı zorlukları göz önüne almalıdırlar (107).

Kadın ve erkeklerin sağlık ve hastalık durumları da farklılık gösterir. Kadınların doğumda beklenen yaşam süresi erkekten daha uzundur. Ancak kadınların erkeklere göre daha fazla hastalık ve stres yaşadıkları belirtilmektedir. Özellikle daha uzun yaşayan kadınlarda “Kronik hastalıklar, osteoporoz, diyabet, hipertansiyon, artrit, iskemik kalp hastalığı, inme, alzheimer, demans, sakatlık” gibi durumların arttığı bildirilmektedir (16, 18, 93, 106, 107, 110).

Kadınlar sağlık kurumlarına (hastanelere ve birinci basamağa) daha sık başvururlar. Kadınların daha uzun yaşıyor olması ve kronik hastalık yükünün daha fazla olması buna neden oluyor olabilir (106-108, 111).

Birçok araştırmada, kadınların ev içi sorumluluklarının fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilediği ortaya konmuştur. Kadınlarda intihar girişimi daha fazla, erkeklerde intihar sonucu ölüm daha fazladır. Kadınlarda depresyon ve anksiyete daha sık görülürken, erkeklerde alkol ve ilaç bağımlılığı daha sıktır (18, 93, 107.). Kadınlarda

depresyon ve anksiyetenin daha çok görülmesinin, ağır ev işleri, kısıtlı zaman ve maddi kaynaklar içinde çocuk yetiştirme ve ev içi sorumlulukların yükünden kaynaklandığı, özellikle gelir seviyesi düşük kadınların bu durumdan daha fazla etkilendiği saptanmıştır (6, 16, 107). Kamusal alanda yer alamayan ve ev işlerinin yükünden sıyrılamayan kadınlarda ruhsal hastalıklar ve açıklanamayan bedensel yakınmalar sıktır (54). Toplumsal cinsiyet rollerinin neden olduğu toplumsal baskının kadınlarda strese neden olabileceği düşünülmektedir (112).

Sağlık politikaları toplumsal ve biyolojik farklılıklarından dolayı kadınlar ve erkeklerin değişik sağlık sorunları ile karşı karşıya kaldıklarını, sağlık hizmeti ihtiyaçlarının ve hizmet arayış biçimlerinin farklı olduğunu dikkate almamaktadırlar (106-108). Hem kadınlar hem erkekler cinsiyete duyarlı sağlık hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır, ancak sağlık alanındaki araştırmaların büyük bir kısmı erkekler tarafından erkekler üzerine yapılmıştır ve sonuçlar kadınlara da genellenmiştir. (15, 93, 113). Sağlık hizmetlerinde eşitlik her birey için aynı tedavinin planlanması değil, her bir bireyin ihtiyaçlarının farkına varılması ve buna uygun tedavi planlanmasıdır. Kadınlara ve erkeklere aynı sağlık hizmetinin sunulması beklenmemektedir. Sunulan hizmetin biyolojik ve toplumsal cinsiyet gereksinimlerine uygun olması gerekmektedir (106, 113).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sağlık alanında kadının en çok üreme sağlığını etkilemektedir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına ilişkin başlıca etkileri; “*Kadına yönelik şiddet, namus cinayetleri, kızlık zarı kontrolü, cinsiyet seçimi ya da ihmal, istenmeyen ya da ergen gebelikler, sağlıksız koşullarda düşükler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hastalıkların tanısında gecikme, üreme sağlığı hizmetlerine ulaşamama*”dır. (80, 114). Ancak, geleneksel bakışın tersine, kadın sağlığının yalnızca doğurganlığa ilişkin olmadığı kavranması önemlidir (15, 93).

Kadınlarda cinsel yaşamın evlilikle bağdaştırılması bekar kadınların cinsel sağlıklarıyla ilgili başvurularını kısıtlamaktadır. Ergen ya da bekar kadınlar için üreme sağlığına ilişkin riskler yüksek riskli cinsel davranış ve bilgi eksikliği yanında, hizmete ulaşmada karşılaşılan engellerdir. (15, 80). Üreme sağlığı dendiğinde sadece kadınların, hatta evli kadınların akla gelmesinin başka olumsuz yansımaları da vardır. Örneğin kontrasepsiyon hizmetleri yoğunlukla kadınlara yönelik geliştirilmekte ve planlanmaktadır (108).

Serviks ve prostat kanseri cinsiyete özgü hastalıkların en belirginleridir. Ancak HIV/AIDS, tropikal enfeksiyon hastalıkları, tüberküloz, otoimmün hastalıklar ve koroner kalp hastalıklarının görülme sıklığı, semptomları ve seyrinin de kadın ve erkekte farklı olduğuna dair deliller artmaktadır. Biyoloji bu farklılıkların sadece bir kısmını açıklayabilir (19).

Örneğin kalp hastalıkları, erkeklerde kadınlara kıyasla on yıl daha erken ortaya çıkmaktadır (107). Kadınlarda yanlış tanı ve ilk infarktüste ölüm riski daha fazladır. Kadınlar boyun, omuz veya karın bölgesinde rahatsızlık, dispne, halsizlik, bulantı kusma gibi semptomlar daha sık başvururken, erkeklerde ciddi ve sürekli göğüs ağrısı semptomu daha sıktır. Yaşlı kadınlarda görülen osteoporoz ve artrit gibi hastalıklar kalp hastalığı semptomlarını gizleyebilir. Kadınların arterleri daha küçük olduğu için anjioplasti daha risklidir (106, 113).

İlaç yanıtları da cinsiyete göre farklılık göstermektedir. İlaçlar kadınların vücudunda daha uzun süre kalmakta, beyine geçiş süresi her iki cinsiyette farklılık göstermektedir. İlaç toleransları farklı olduğundan aynı dozun planlanması uygun olmamakta, kadınlara genelde daha düşük doz ilaç verilmektedir. Menstrüel siklus, kontrasepsiyon, gebelik, emzirme gibi nedenlerle kadınlarda planlanan ilaç tedavisi daha komplike olmaktadır (106).

Eğitimin sağlıkla ilgili göstergelere olan etkisine bakıldığında;

TNSA 2013 sonuçları şöyledir: Halen aile planlaması kullanım düzeyi eğitim düzeyiyle birlikte artış göstermektedir (ilkokulu bitirmemiş kadınlarda %63, lise veya üzeri eğitimi olan kadınlarda %75). Annelerin eğitim düzeyinin bebek ve çocuk ölümlülüğü ile ilişkisi bulunduğu görülmektedir. Gebeliği önleyici yöntem kullanımı en düşük refah düzeyinde (%64) en alt seviyede iken, yüksek refah düzeylerine çıkıldıkça tedricen artmakta ve en yüksek refah düzeyinde %77'ye ulaşmaktadır” (88).

İlkokul düzeyinde eğitim fertilitiyi ve çocuk ölümlerini azaltıcı bir etki gösterir. Ancak ortaokul ve üzeri düzeyde eğitimin kadın sağlığı üzerine olumlu etkisinin çok daha fazla ve güçlü olduğu gösterilmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yeterli özgürlüğe ve sağlıklarını geliştirmek için yeterli kaynağa sahip olmayan kadınlar için ilköğretim kadınların güçlenmesine katkı sunamaz. Ortaokul ve üzeri düzeyde eğitim kadınların cinsiyet normlarını reddetmesini veya kendileri için alternatif üretebilmesini mümkün kılar. Ortaokul ve üzeri düzeyde eğitimin evlenme yaşını yükselttiği, fertilitite

ve mortaliteyi azalttığı, maternal bakımı arttırdığı, HIV/AIDS'e karşı savunmasızlığı azalttığı gösterilmiştir. Ayrıca istenmeyen gebeliklerden, cinsel yolla bulaşan hastlıklara ve gebelik komplikasyonlarına kadar pek çok olumsuz sonucu olan kadına yönelik şiddeti de azaltmakta ve kadınların istismarcı ilişkileri bitirebilmesi için onları güçlendirmektedir (115).

Eğitimin sağlığı geliştirme üzerindeki etkisinin kadınlarda erkeklerden daha fazla olduğu, çalışma ve gelir düzeyinin olumlu etkisinin ise kadın ve erkekte eşit düzeyde olduğu gösterilmiştir (116).

Sağlık alanında yapılacak cinsiyet analizleri biyolojik ve sosyal faktörlerin sağlık davranışlarına, tedavi yanıtlarına ve sağlık kurumlarına olan etkisini açığa çıkaracak, ayrıca cinsiyet eşitsizliğinin sağlığı ve iyilik halini nasıl etkilediği anlaşılabilecektir (82).

Tüm bu bilgiler ışığında sağlık hizmeti verilirken kadınlara ayrımcı davranışlarda bulunulmamalı, erkeklere heteroseksüel ve maskülen kalıpyargılarla davranılmamalıdır (19).

2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

Türkiye'de toplumsal cinsiyet rollerini anlamaya yönelik çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Bunlardan Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ) gibi ölçekler sadece kadınsılığı, erkeksiliği ve cinsiyetçiliği ölçtüğü için toplumsal cinsiyet rolleri hakkında yeterince fikir vermemektedir. Bem yaptığı çalışmalar sonucunda bireyleri kadınsı ve erkeksi özellikleri barındırma bakımından dört gruba ayırmıştır. Kadınsı özellikleri daha çok erkeksi özellikleri daha az taşıyanlar kadınsı; erkeksi özellikleri daha çok taşıyan kadınsı özellikleri daha az taşıyanlar erkeksi; hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri taşıyanlar androjen; ne kadınsı ne de erkeksi özellikleri taşıyanlar ise belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak sınıflandırılmıştır (33). BCRE sıfatlardan (kendine güvenen, fedakâr, karamsar, hırslı gibi) oluşmaktadır. Kişilerin kendilerini veya karşılarındaki kişiyi nasıl (erkeksi veya kadınsı) tanımladıkları konusuna odaklanmaktadır, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından yapılmıştır (1, 3). Kandiyoti (1978) tarafından geliştirilen Cinsiyet Rollerini ile İlgili KalıpYargı Ölçeği, 10 kadın ve 12 erkek

özelliği içeren 22 sıfattan oluşan bir ölçektir (74). Sakallı tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanıp geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek iki faktörden oluşmaktadır. Korumacı cinsiyetçilik faktörü, kadınların değerli olduğunu ve güçlü olan erkekler tarafından korunması gerektiğini belirten düşünceleri içermektedir (12). Düşmanca cinsiyetçilik; erkeğin gücünü, geleneksel cinsiyet rollerini ve erkeklerin kadınlara küçültücü özellikler atfederek onları cinsel nesneler olarak görmesi ve istismarını haklılaştırmayı içermektedir (37, 38). Üniversite öğrencilerinin öğrenim düzeyinin ölçeğin maddelerinin anlaşılmasını kolaylaştırmış olabileceği, örneğin “feminist” kelimesinin geçtiği maddelerin öğrenci dışı popülasyonda bazı ölçek doldurma sorunları yaratabildiği, özellikle eğitim seviyesi düşük katılımcıların bu kelimenin anlamını sorabildiği belirtilmiştir (11). Zeyneloğlu ve Terzioğlu'nun (2011) geliştirdiği “Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği” (TCRTÖ) üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanmış olup, 38 madde ve 5 boyuttan oluşmaktadır (81). Gözütok ve ark (2017) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan 2 faktörlü, 13 maddeli Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) ise lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır (117).

Altınova ve Duvar (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ne (TCAÖ) ilişkin bilgiler şöyledir: *“TCAÖ 5'li likert tipinde olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,872 olduğu, geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı gösterilmiştir. Maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli Likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, katılımcıların “tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş dereceden birini seçerek görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17.,18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 puan aralığında olup; ölçekten alınan puanlar yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir.”* Ölçeğin geliştirilme ve geçerlik güvenirlik çalışmasının erişkin popülasyonda yapıldığı görülmektedir (1).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ÖRNEKLEMİN OLUŞTURULMASI

Örneklem Büyüklüğü

Bağımsız örneklem t testi kullanılarak gerçekleştirilecek olan analizler için belirli Tip 1 hata ve Tip 2 hata düzeylerinde gerekli olan minimum örneklem büyüklüğünü hesaplamak için kullanılan formül aşağıdaki şekildedir;

$$N = \frac{(r + 1)^2 * (z_{\alpha} + z_{\beta})^2}{r(d)^2}$$

N = Örneklem büyüklüğü = n₁ + n₂

δ : Delta değeri

d : Etki büyüklüğü = $\frac{\Delta}{S}$

Δ : Fark ortalaması

S : Farkın standart sapması

r : n₂/n₁ (gruplardaki örnek sayısı oranı)

Tip 1 hata olasılığı (α) 0.05 (%95 güven düzeyinde), Tip 2 hata olasılığı (β) 0.20 (%80 güç düzeyinde) olarak kabul edildiğinde $z_{\alpha}=1.96$, $z_{\beta}=0.85$ 'dir. Gruplar arasında Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği skorları bakımından ortalama 10 birimlik farkın klinik olarak anlamlı olacağı öngörülmüştür. Standart sapmanın ise 15 birim olacağı varsayımıyla etki büyüklüğü (d) 0.67 olarak hesaplanmıştır. İki grupta da eş sayıda olgu olacağı varsayılmıştır, bu nedenle r=1'dir. Yukarıda belirtilen formül kullanılarak hesaplandığında; gerekli minimum örneklem büyüklüğünün 36 olgu olduğu saptanmıştır. Cinsiyetlere göre ayrı değerlendirmeler yapılacağı ve en yüksek sayıda alt kategoriye sahip değişkende 3 alt kategori olacağı öngörüldüğünde ise örneklem büyüklüğünün en az 2*3*36=216 olması kararlaştırılmıştır.

Veri Toplama Yöntemi:

İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'nun 22.06.2016 tarih ve 2016/815 dosya numaralı onayı ile İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün 12.08.2016 tarih ve 64222187-030.03 sayılı izni alındıktan sonra çalışmaya başlandı. Fatih Toplum Sağlığı Merkezi sorumlusu ile birlikte basit rastlantısal örnekleme ile seçilen 6 aile sağlığı merkezinde

(ASM) 05.09.2016 ile 30.11.2016 tarihleri arasında araştırmacı tarafından okuma yazma bilen, 18-65 yaş aralığında olan, psikotik spektrumda bir hastalık tanısı olmayan, belirgin zeka geriliği olmayan ve ileri düzey demansı olmayan ve çalışmanın yapıldığı gün o aile sağlığı merkezine sağlık hizmeti almak için başvuran kişiler çalışmaya davet edildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler araştırmacı tarafından sözlü olarak bilgilendirildikten ve yazılı bilgilendirilmiş onam formu sunulduktan sonra sözlü ve yazılı aydınlatılmış onamları alınarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni (Altınova & Duvan, 2013) ve araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan sosyodemografik bilgileri öğrenmeye yönelik hazırlanmış anket formunu doldurmaları istendi. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği yetişkin insanların toplumsal cinsiyet rol ve algılarını değerlendirmek için düzenlenen kendi kendini bildirim tarzında bir değerlendirme aracıdır. Katılımcılara anketin içeriği ve yapısı tanıtıldıktan sonra gözlem altında yanıtlama yöntemi uygulandı. Toplam 240 katılımcı çalışmaya dahil edildi.

3.2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME

İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodların (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oran, minimum, maksimum) yanı sıra nicel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren değişkenlerin iki grup karşılaştırmalarında Student t Testi ve normal dağılım göstermeyenlerin iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi kullanıldı. Normal dağılım gösteren üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way Anova Testi ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni testi; normal dağılım göstermeyen üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis test ve ikili karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi kullanıldı. Nitel verilerin karşılaştırılmasında Pearson Ki-kare Testi ve Fisher-Freeman-Halton Testi kullanıldı. Değişkenler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde ise Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. %95 güven düzeyinde $p < 0.05$ anlamlı kabul edildi.

Korelasyon katsayısının (r) değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır (118):

0 - 0,25	Çok zayıf
0,26 - 0,49	zayıf
0,50 - 0,69	orta
0,70 - 0,89	iyi
0,90 - 1,00	çok iyi

Alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır (119):

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

4. BULGULAR

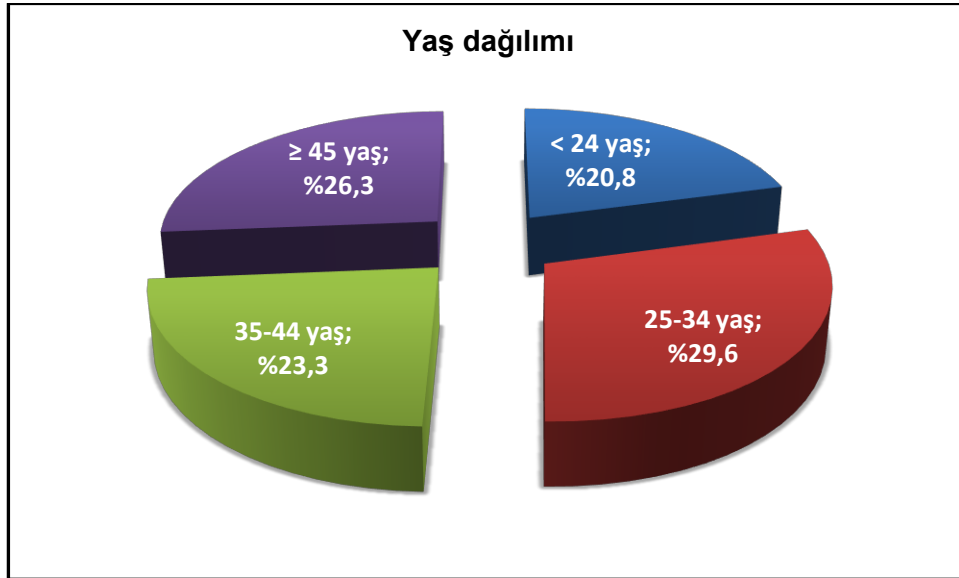
İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'nun 22.06.2016 tarih ve 2016/815 dosya numaralı onayı ile İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün 12.08.2016 tarih ve 64222187-030.03 sayılı izni alındıktan sonra çalışmaya başlandı. Fatih Toplum Sağlığı Merkezi sorumlusu ile birlikte belirlenen 6 aile sağlığı merkezinde (ASM) 05.09.2016 ile 30.11.2016 tarihleri arasında araştırmacı tarafından okuma yazma bilen, 18-65 yaş aralığında olan, psikotik spektrumda bir hastalık tanısı olmayan, belirgin zeka geriliği olmayan ve ileri düzey demans olmayan kişiler çalışmaya davet edildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler araştırmacı tarafından sözlü olarak bilgilendirildikten ve yazılı bilgilendirilmiş onam formu sunulduktan sonra sözlü ve yazılı aydınlatılmış onamları alınarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni (Altınova & Duvar, 2013) ve sosyodemografik bilgileri öğrenmeye yönelik hazırlanmış anket formunu doldurmaları istendi. Gözlem altında yanıtama yöntemi uygulandı. Çalışmaya 240 kişi dahil edilmiş olup %70.0'i (n=168) kadın, %30.0'u (n=72) erkektir. Olguların yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte olup, ortalama 36.62 ± 12.90 yıldır; %20.8'i (n=50) 24 yaşın altında, %29.6'sı (n=71) 25-34 yaş, %23.3'ü (n=56) 35-44 yaş, %26.3'ü (n=63) 45 yaş ve üzeridir.

Çalışmaya katılan olguların %16.7'si (n=40) Haseki (Fatih 8 No'lu), %16.7'si (n=40) Hekimoğlu, %16.7'si (n=40) Melek Hatun, %16.7'si (n=40) Seyit Ömer, %16.7'si (n=40) Şehremini (Fatih 7 No'lu) ve %16.7'si (n=40) Topkapı aile sağlığı merkezinde çalışmaya dahil olmuştur. Metinde okuma ve takip kolaylığı için Fatih 8 No'lu ASM Haseki, Fatih 7 No'lu ASM ise Şehremini olarak bahsedilmiştir, bunlar ASM'lerin bulundukları semtlerdir.

4.1. SOSYODEMOGRAFİK BULGULAR

Tablo 4-1: Demografik Özelliklerin Dağılımı

<i>Demografik özelliklerin dağılımı</i>		n (%)
Yaş (yıl)	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	18-64 (34)
	<i>Ort±Ss</i>	36,62±12,90
	< 24 yaş	50 (20,8)
	25-34 yaş	71 (29,6)
	35-44 yaş	56 (23,3)
	≥ 45 yaş	63 (26,3)
Biyolojik Cinsiyet	Kadın	168 (70,0)
	Erkek	72 (30,0)
ASM	Haseki	40 (16,7)
	Hekimoğlu	40 (16,7)
	MelekHatun	40 (16,7)
	Seyit Ömer	40 (16,7)
	Şehremini	40 (16,7)
	Topkapı	40 (16,7)
Doğum yeri	İl	116 (48,3)
	İlçe	124 (51,7)
Medeni durum	Bekar	74 (30,8)
	Evli	148 (61,7)
	Boşanmış	11 (4,6)
	Eşi vefat etmiş	7 (2,9)
Çocuk sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	0-4 (1)
	<i>Ort±Ss</i>	1,14±1,08
	Yok	91 (37,9)
	1 çocuk	56 (23,3)
	2 çocuk	66 (27,5)
	≥ 3 çocuk	27 (11,3)
Öğrenim düzeyi	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	2-24 (11)
	<i>Ort±Ss</i>	11,29±4,39
	İlköğretim ve altı	83 (34,6)
	Lise	81 (33,8)
	Üniversite ve üzeri	76 (31,7)

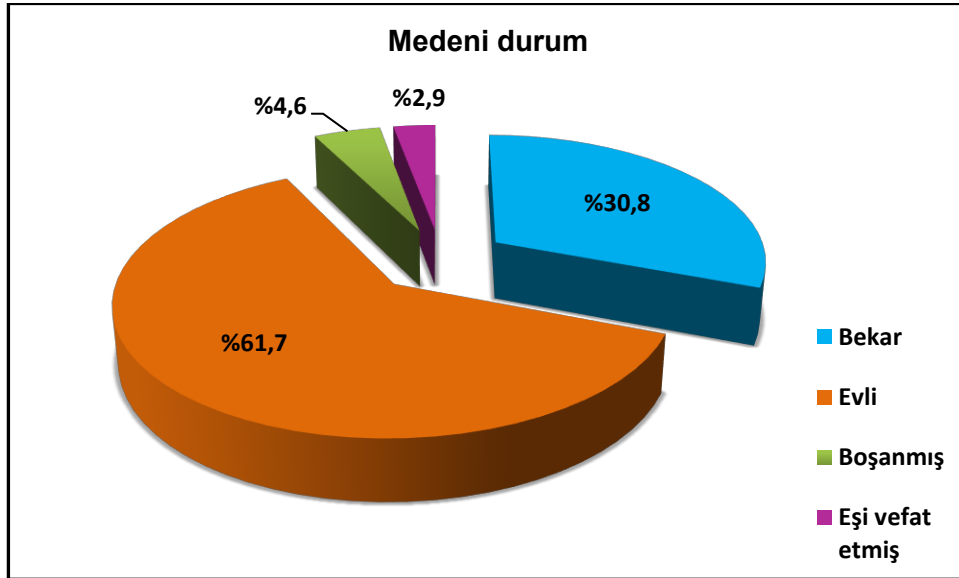
Şekil 4-1: Yaş dağılımı

Şekil 4-2: Cinsiyet dağılımı

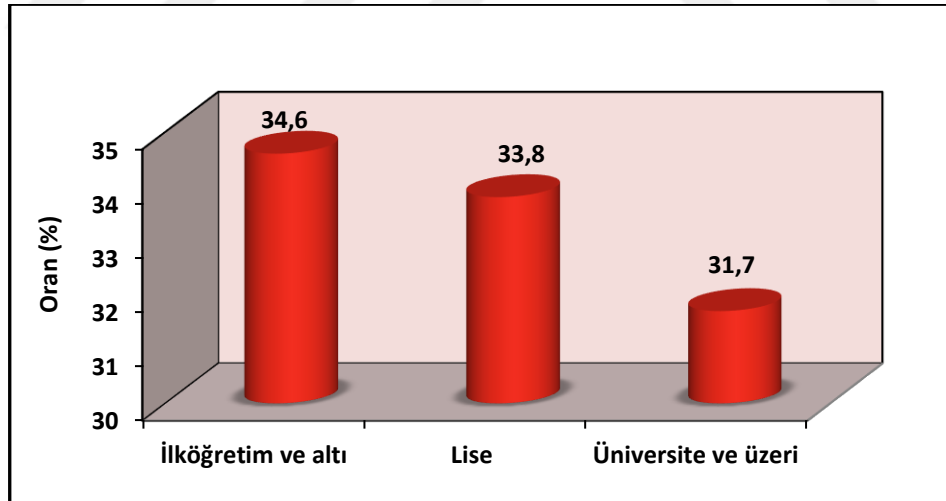
Çalışmaya katılan olguların %48.3'ünün (n=116) doğum yeri il iken, %51.7'sinin (n=124) ilçedir.

Olguların %30.8'i (n=74) bekar, %61.7'si (n=148) evli, %4.6'sı (n=11) boşanmış ve %2.9'unun (n=7) ise eşi vefat etmiştir (Tablo 4-1, Şekil 4-13). Olguların çocuk sayıları 0 ile 4 arasında değişmekte olup; %37.9'unun (n=91) çocuğu yokken, %23.3'ünün (n=56) bir çocuğu, %27.5'inin (n=66) iki çocuğu, %11.3'ünün (n=27) ise üç ve üzeri sayıda çocuğu vardır.

Şekil 4-3: Medeni durumların dağılımı

Olguların öğrenim süreleri 2 ile 24 yıl arasında değişmekte olup, ortalama 11.29 ± 4.39 yıldır; %34.6'sının (n=83) öğrenim düzeyi ilköğretim ve altı iken, %33.8'i (n=81) lise mezunu, %31.72'si (n=76) ise üniversite ve üzeri düzeyde (yüksek lisans/doktora vb) öğrenim mezunudur.

Şekil 4-4: Öğrenim düzeylerinin dağılımı

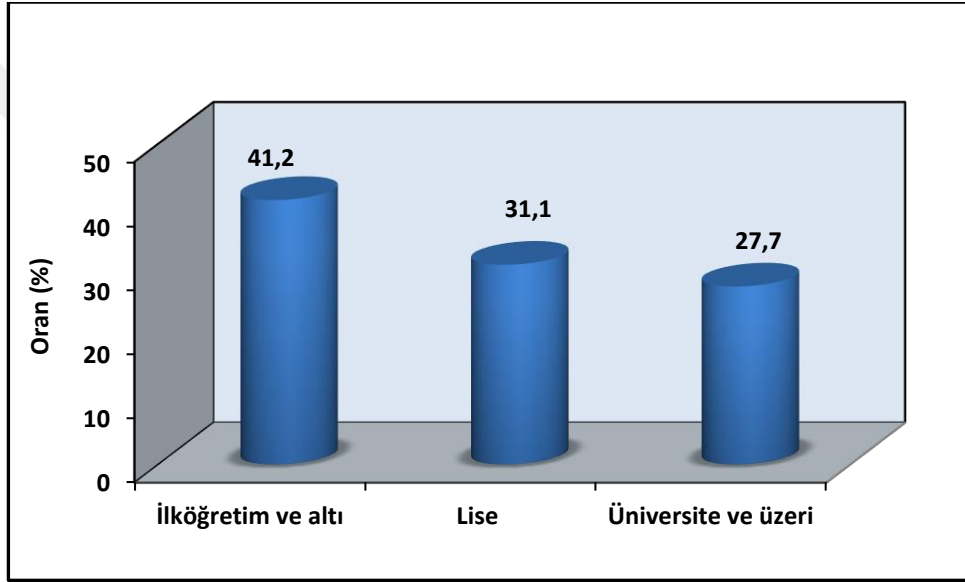
Tablo 4-2: Eş, Çalışma ve Ekonomik Gelire İlişkin Özelliklerin Dağılımı

<i>Eş, gelir, çalışma durumuna ilişkin özellikler</i>		<i>n (%)</i>
Çalışma durumu	Çalışmıyor	86 (35,8)
	Çalışıyor	106 (44,2)
	Emekli	23 (9,6)
	Öğrenci	25 (10,4)
Düzenli gelir	Hayır	125 (52,1)
	Evet	115 (47,9)
Sigorta	Hayır	120 (50,0)
	Evet	120 (50,0)
Gelir	Yok	111 (46,3)
	Asgari ücret ve altı	49 (20,4)
	>1300, <5000	76 (31,7)
	>5000	4 (1,7)
Eş çalışma durumu (n=148)	Çalışmıyor	30 (20,3)
	Çalışıyor	106 (71,6)
	Emekli	12 (8,1)
Eş gelir (n=148)	Yok	29 (19,6)
	Asgari ücret ve altı	40 (27,0)
	>1300, <5000	72 (48,7)
	>5000	7 (4,7)
Eve giren toplam gelir	Yok	3 (1,3)
	Asgari ücret ve altı	67 (27,9)
	>1300, <5000	134 (55,8)
	>5000	36 (15,0)
Ekonomik durum	Gelir giderden az	67 (27,9)
	Gelir gidere eşit	141 (58,8)
	Gelir giderden fazla	32 (13,3)
Eş öğrenim (n=148)	İlköğretim ve altı	61 (41,2)
	Lise	46 (31,1)
	Üniversite ve üzeri	41 (27,7)

Çalışmaya katılan olguların %35,8'i (n=86) herhangi bir işte çalışmazken, %44,2'si (n=106), %44,2'si (n=106) çalışıyor, %9,6'sı (n=23) emekli ve %10,4'ü (n=25) öğrencidir. Olguların %52,1'inin (n=125) düzenli geliri yokken, %47,9'unun (n=115) düzenli geliri bulunmaktadır. Gelirinin düzenli olmadığını beyan eden 125 kişinin 86'sı çalışmıyor olup, 25'i öğrencidir, 14'ü ise çalıştığını bildirmiştir. Olguların %50,0'sinin (n=120) sigortası bulunmaktadır, çalışan 106 kişiden 9'u sigortasız çalıştığını bildirmiştir. Olguların %46,3'ünün (n=111) geliri yokken, %20,4'ünün (n=49) geliri asgari ücret ve altında, %31,7'sinin (n=76) geliri 1300-5000 TL arasında,

%1.7'sinin (n=4) geliri ise 5000 TL'nin üzerindedir. Kendisine ait geliri olmadığını beyan eden 111 kişiden 25'i öğrenci olup, 86'sı çalışmamaktadır.

Evli 148 olgunun %20.3'ünün (n=30) eşi çalışmazken, %71.6'sının (n=106) eşi herhangi bir işte çalışmaktadır, %8.1'inin (n=12) eşi ise emeklidir. Eşlerin %19.6'sının (n=29) geliri yokken, %27.0'sinin (n=40) asgari ücret ve altında, %48.7'sinin (n=72) geliri 1300-5000 TL arasında, %4.7'sinin (n=7) geliri ise 5000 TL'nin üzerindedir. Olguların %41.2'sinin (n=61) eşinin öğrenim düzeyi ilköğretim ve altı iken, %31.1'inin (n=46) eşi lise mezunu, %27.7'sinin (n=41) eşinin öğrenim düzeyi ise üniversite ve üzeridir.

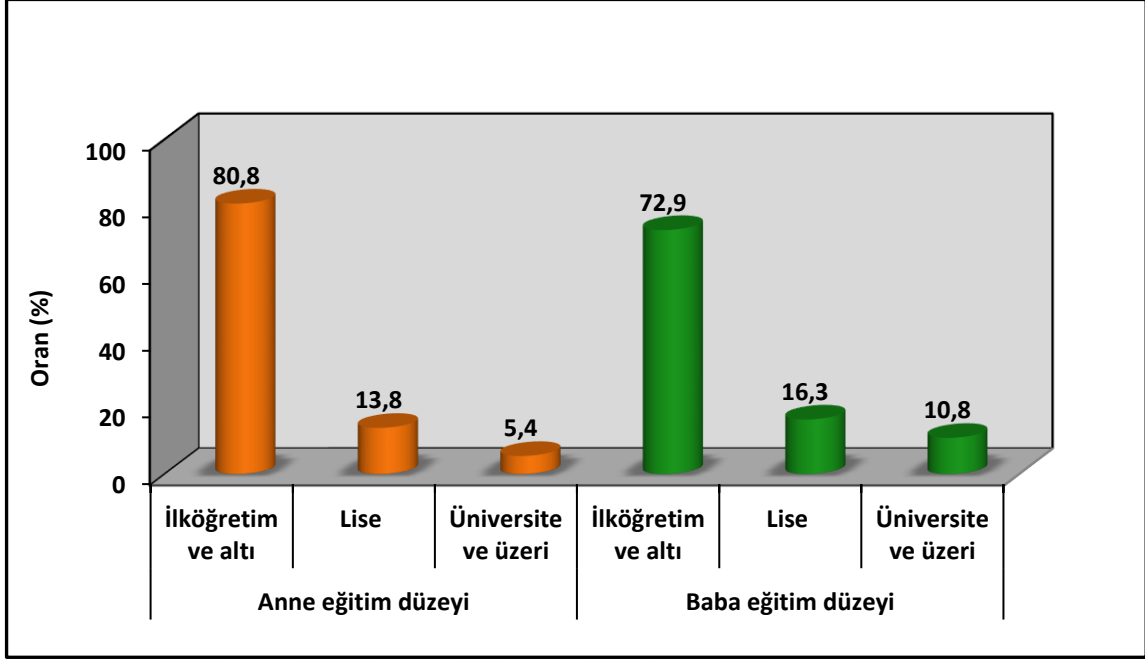
Şekil 4-5: Eş öğrenim düzeylerinin dağılımı

Olguların %1.3'ünün (n=3) toplam geliri yokken, %27.9'unun (n=67) toplam geliri asgari ücret ve altında, %55.8'inin (n=134) toplam geliri 1300-5000 TL, %15.0'inin (n=36) toplam geliri 5000 TL'nin üzerindedir. Toplam gelirini 0 olarak beyan eden 3 kişiden 2'si öğrenci iken, 1 kişi hem kendisinin hem de eşinin çalışmadığını bildirmiştir. Olguların ekonomik durumlarını tanımlayışları incelendiğinde; %27.9'u (n=67) gelirini giderinden az, %58.8'i (n=141) gelirini giderine eşit, %13.3'ü (n=32) gelirini giderinden fazla olarak beyan etmiştir.

Tablo 4-3: Ebeveynlere İlişkin Bilgilerin Dağılımı

		n (%)
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	194 (80,8)
	Lise	33 (13,8)
	Üniversite ve üzeri	13 (5,4)
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	175 (72,9)
	Lise	39 (16,3)
	Üniversite ve üzeri	26 (10,8)
Kardeş sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	0-18 (3)
	<i>Ort±Ss</i>	3,39±2,49
Kiminle yaşadığı	Anne-baba	83 (34,6)
	Eş ve çocuklar	144 (60,0)
	Yalnız	13 (5,4)
Evde yaşayan kişi sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	1-9 (4)
	<i>Ort±Ss</i>	3,67±1,38
	1 kişi	9 (3,8)
	2 kişi	39 (16,3)
	3 kişi	64 (26,7)
	≥ 4 kişi	128 (53,3)
Anne-baba bilgisi	Ebeveynler hayatta ve birlikte	146 (60,8)
	Ebeveynler hayatta ve boşanmış	11 (4,6)
	Ebeveynlerden biri hayatta değil	83 (34,6)
Ev özellikleri	Kendilerine ait	135 (56,3)
	Kira	85 (35,4)
	Akraba evi/Diğer	20 (8,3)
Evdeki oda sayısı	2 oda	36 (15,0)
	3 oda	151 (62,9)
	≥ 4 oda	53 (22,1)

Annelerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde; %80.8'inin (n=194) ilköğretim ve altı, %13.8'inin (n=33) lise, %5.4'ünün (n=13) üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olduğu görülmektedir. Babaların öğrenim düzeyleri incelendiğinde; %72.9'unun (n=175) ilköğretim ve altı, %16.3'ünün (n=39) lise, %10.8'inin (n=26) üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olduğu görülmektedir.

Şekil 4-6: Anne-baba öğrenim düzeylerinin dağılımı

Olguların kardeş sayıları 0 ile 18 arasında değişmekte olup, ortalama 3.39 ± 2.49 ve medyan 3 kardeşdir.

Olguların %34.6'sı ($n=83$) anne-baba ile, %60.0'ı ($n=144$) eş ve çocuklar ile, %5.4'ü ($n=13$) ise yalnız yaşamaktadır.

Evde yaşayan kişi sayıları 1 ile 9 arasında değişmekte olup, ortalama 3.67 ± 1.38 , medyan 4'tür; %3.8'i ($n=9$) bir kişi, %16.3'ü ($n=39$) iki kişi, %26.7'si ($n=64$) üç kişi, %53.3'ü ($n=128$) ise 4 ve üzeri kişi yaşamaktadır.

Çalışmaya katılan olguların %60.8'inin ($n=146$) ebeveynleri hayatta ve birlikte iken, %4.6'sının ($n=11$) hayatta ve boşanmış, %34.6'sının ($n=83$) ise biri hayatta diğeri değildir.

Olguların %56.3'ünün ($n=135$) evleri kendilerine ait iken, %35.4'ü ($n=85$) kirada, %5.8'i ($n=14$) akraba evinde yaşamaktadır, %2.5'inin ($n=6$) ise yaşadığı evin özelliği olarak diğer seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Evdeki oda sayıları incelendiğinde; %15.0'inde ($n=36$) iki oda, %62.9'unda ($n=151$) üç oda, %22.1'inde ($n=53$) dört ve üzeri sayıda oda bulunmaktadır.

Tablo 4-4a: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	27	11,3	18	7,5	17	7,1	92	38,3	86	35,8
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	49	20,4	127	52,9	13	5,4	34	14,2	17	7,1
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	21	8,8	46	19,2	46	19,2	90	37,5	37	15,4
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	52	21,7	110	45,8	30	12,5	35	14,6	13	5,4
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	11	4,6	18	7,5	13	5,4	116	48,3	82	34,2
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	86	35,8	114	47,5	12	5	18	7,5	10	4,2
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	14	5,8	50	20,8	28	11,7	103	42,9	45	18,8
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	12	5	22	9,2	33	13,8	98	40,8	75	31,3
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	31	12,9	58	24,2	14	5,8	82	34,2	55	22,9
10. Kocası izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	62	25,8	82	34,2	29	12,1	50	20,8	17	7,1
11. Kadınlar yönetici olabilir.	7	2,9	10	4,2	7	2,9	111	46,3	105	43,8
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	61	25,4	105	43,8	31	12,9	33	13,8	10	4,2
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	15	6,3	47	19,6	58	24,2	84	35	36	15
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	19	7,9	13	5,4	19	7,9	104	43,3	85	35,4
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	57	23,8	99	41,3	21	8,8	50	20,8	13	5,4
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	54	22,5	95	39,6	23	9,6	53	22,1	15	6,3
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	80	33,3	120	50	12	5	19	7,9	9	3,8
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	62	25,8	101	42,1	13	5,4	50	20,8	14	5,8
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	82	34,2	115	47,9	20	8,3	17	7,1	6	2,5
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	55	22,9	82	34,2	12	5	65	27,1	26	10,8
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	76	31,7	106	44,2	26	10,8	23	9,6	9	3,8
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	9	3,8	23	9,6	24	10	90	37,5	94	39,2
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	13	5,4	51	21,3	26	10,8	95	39,6	55	22,9
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	35	14,6	84	35	50	20,8	59	24,6	12	5

TCA Ölçek sorularına verilen yanıtların dağılımı Tablo 4’de görülmektedir. Cevap sıklığı incelendiğinde çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olacağı (%24,2), çocuklarına yeterince zaman ayırabileceği (%19,2) düşüncelerini içeren maddelerin ve kadının kocasından yaşça küçük olması gerektiği (%20,8) düşüncesini içeren maddenin en sık kararsızlık bildirilen maddeler olduğu, katılımcıların en fazla katıldıklarını bildirdikleri maddenin “Kadınlar yönetici olabilir” düşüncesini içeren madde olduğu (%46,3 katılıyorum), bunu “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır” cümlesine %43,3 katılıyorum cevabının ve “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz” cümlesine %42,9 oranında katılıyorum cevabının izlediği, katılımcıların en fazla katılmadıklarını bildirdikleri maddenin %52,9 katılmıyorum cevabı ile “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır” cümlesi olduğu, bunu %47,9 ile “Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır” cümlesi ve %47,5 ile “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır” cümlesinin izlediği görülmektedir.

“Erkek her zaman evin reisi olmalıdır” ifadesine %34,2 katılmıyorum, %22,9 kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiş olmakla birlikte bu oranları %27,1 oranında katılıyorum, %10,8 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı izlemektedir. “Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” ifadesine katılıyorum cevabı %34,2, kesinlikle katılıyorum cevabı %22,9 oranında, katılmıyorum %24,2, kesinlikle katılmıyorum cevabı ise %12,9 oranında verilmiştir.

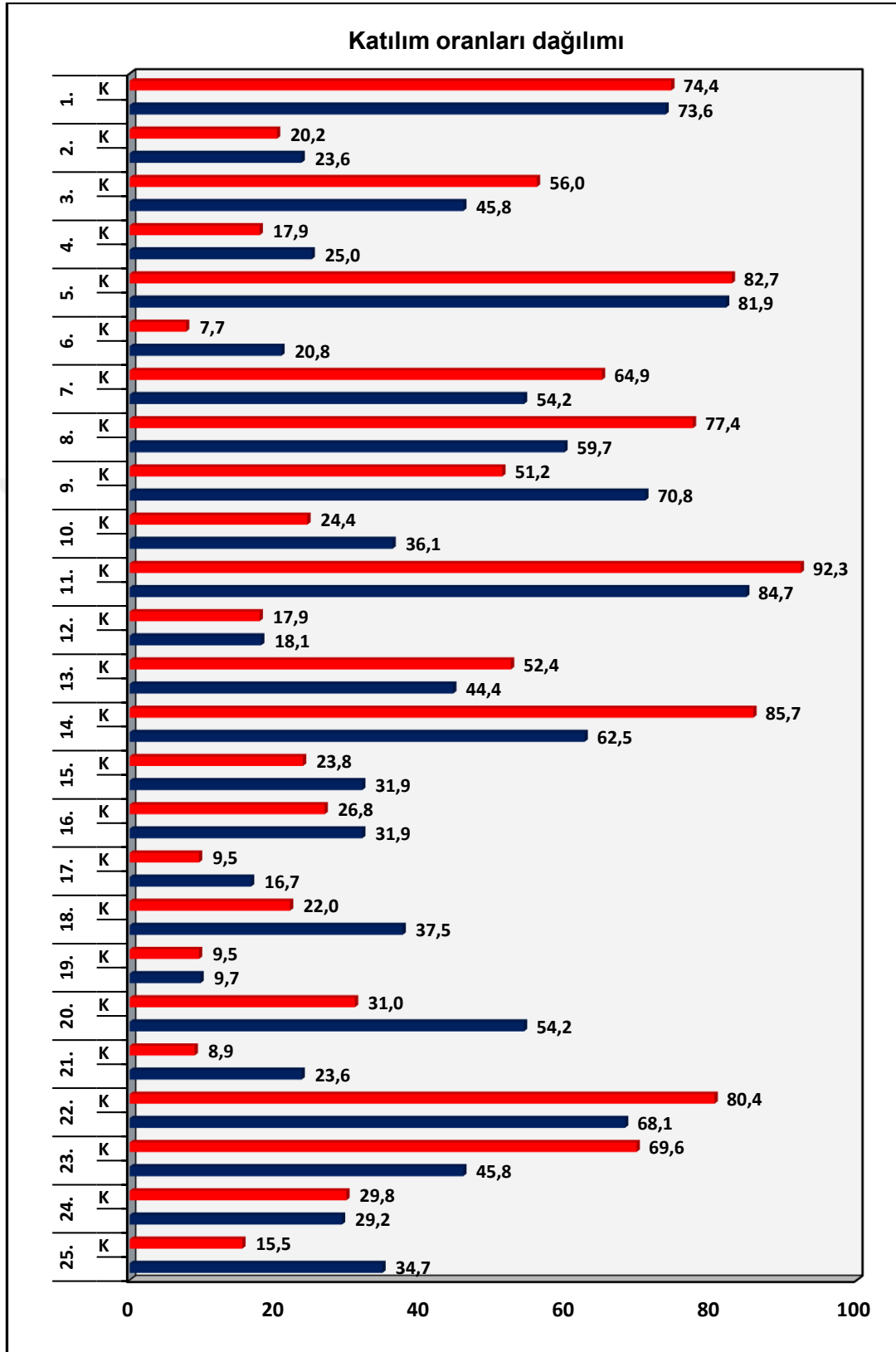
Tablo 4-4b: Kadınlarda; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	19	11,3	12	7,1	12	7,1	61	36,3	64	38,1
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	34	20,2	92	54,8	8	4,8	20	11,9	14	8,3
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	17	10,1	27	16,1	30	17,9	68	40,5	26	15,5
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	38	22,6	82	48,8	18	10,7	20	11,9	10	6,0
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	7	4,2	13	7,7	9	5,4	81	48,2	58	34,5
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	65	38,7	81	48,2	9	5,4	7	4,2	6	3,6
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	10	6,0	30	17,9	19	11,3	76	45,2	33	19,6
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	6	3,6	15	8,9	17	10,1	71	42,3	59	35,1
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	22	13,1	47	28,0	13	7,7	52	31,0	34	20,2
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	44	26,2	64	38,1	19	11,3	30	17,9	11	6,5
11. Kadınlar yönetici olabilir.	4	2,4	6	3,6	3	1,8	78	46,4	77	45,8
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	48	28,6	73	43,5	17	10,1	22	13,1	8	4,8
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	11	6,5	33	19,6	36	21,4	60	35,7	28	16,7
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	11	6,5	4	2,4	9	5,4	76	45,2	68	40,5
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	38	22,6	76	45,2	14	8,3	33	19,6	7	4,2
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	36	21,4	71	42,3	16	9,5	35	20,8	10	6,0
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	60	35,7	83	49,4	9	5,4	11	6,5	5	3,0
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	46	27,4	77	45,8	8	4,8	28	16,7	9	5,4
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	56	33,3	84	50,0	12	7,1	12	7,1	4	2,4
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	43	25,6	66	39,3	7	4,2	38	22,6	14	8,3
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	58	34,5	83	49,4	12	7,1	10	6,0	5	3,0
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	7	4,2	11	6,5	15	8,9	63	37,5	72	42,9
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	8	4,8	32	19,0	11	6,5	73	43,5	44	26,2
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	27	16,1	57	33,9	34	20,2	41	24,4	9	5,4

Tablo 4-4c: Erkeklerde; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	8	11,1	6	8,3	5	6,9	31	43,1	22	30,6
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	15	20,8	35	48,6	5	6,9	14	19,4	3	4,2
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	4	5,6	19	26,4	16	22,2	22	30,6	11	15,3
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	14	19,4	28	38,9	12	16,7	15	20,8	3	4,2
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	4	5,6	5	6,9	4	5,6	35	48,6	24	33,3
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	21	29,2	33	45,8	3	4,2	11	15,3	4	5,6
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	4	5,6	20	27,8	9	12,5	27	37,5	12	16,7
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	6	8,3	7	9,7	16	22,2	27	37,5	16	22,2
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	9	12,5	11	15,3	1	1,4	30	41,7	21	29,2
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	18	25,0	18	25,0	10	13,9	20	27,8	6	8,3
11. Kadınlar yönetici olabilir.	3	4,2	4	5,6	4	5,6	33	45,8	28	38,9
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	13	18,1	32	44,4	14	19,4	11	15,3	2	2,8
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	4	5,6	14	19,4	22	30,6	24	33,3	8	11,1
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	8	11,1	9	12,5	10	13,9	28	38,9	17	23,6
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	19	26,4	23	31,9	7	9,7	17	23,6	6	8,3
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	18	25,0	24	33,3	7	9,7	18	25,0	5	6,9
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	20	27,8	37	51,4	3	4,2	8	11,1	4	5,6
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	16	22,2	24	33,3	5	6,9	22	30,6	5	6,9
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	26	36,1	31	43,1	8	11,1	5	6,9	2	2,8
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	12	16,7	16	22,2	5	6,9	27	37,5	12	16,7
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	18	25,0	23	31,9	14	19,4	13	18,1	4	5,6
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	2	2,8	12	16,7	9	12,5	27	37,5	22	30,6
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	5	6,9	19	26,4	15	20,8	22	30,6	11	15,3
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	8	11,1	27	37,5	16	22,2	18	25,0	3	4,2

Cinsiyet Algısı Ölçek sorularına verilen yanıtların dağılımı Tablo 4-4a, Tablo 4-4b, Tablo 4-4c’de görülmektedir.

Şekil 4-7: Kadın ve erkeklerin katılım oranları dağılımı (katılıyorum+ tamamen katılıyorum)

Kırmızı: Kadın. Mavi: erkek

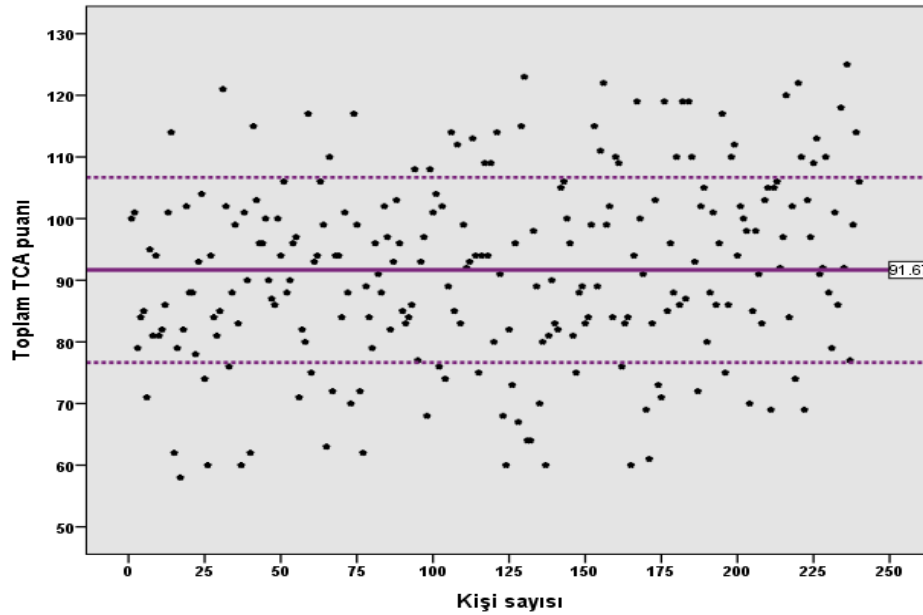
Şekil 4-7’de TCAÖ sorularına verilen yanıtlar “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” cevapları birleştirilerek katılma oranları açısından kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

TCAÖ sorularına verilen yanıtlar kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirildiğinde; erkeklerin toplum ve ev içerisindeki öncelikli konumuna ilişkin maddelerin (madde 14, 16, 19, 20, 21, 25) erkekler tarafından daha kalıpyargı içerecek şekilde cevaplandığı, kadınların çalışması ile ilgili maddelerin de erkekler tarafından daha olumsuz yönde değerlendirildiği (en belirgin olarak madde 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13), “kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” maddesine (madde 9) katılma oranının kadınlarda %51,2, erkeklerde %70.8 olduğu ve aradaki farkın çok belirgin olduğu görülmektedir.

Tablo 4-5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Puanının Dağılımı

	Soru sayısı	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	Cronbach’s Alpha
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği toplam puanı	25	58-125 (92)	91,67±15,02	0,887

Olguların toplumsal cinsiyet algısı toplam puanları 58 ile 125 arasında değişmekte olup, ortalama 91.67 ± 15.02 ’dir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0.887 olup, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 4-8: Toplumsal cinsiyet algısı toplam puanı dağılımı

4.2. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANI

Tablo 4-6: Demografik Özelliklere Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			p
		n	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	50	60-125 (94)	94,88±16,26	^b 0,163
	25-34 yaş	71	60-123 (96)	92,10±15,30	
	35-44 yaş	56	58-119 (88)	88,32±13,99	
	≥ 45 yaş	63	60-122 (90)	91,62±14,30	
Cinsiyet	Kadın	168	60-125 (94)	93,74±14,55	^a 0,001**
	Erkek	72	58-123 (86)	86,83±15,09	
ASM	Haseki	40	58-121 (85)	86,20±14,51	0,033*
	Hekimoğlu	40	62-117 (93,5)	90,98±13,75	
	Melek Hatun	40	68-114 (93,5)	93,23±11,71	
	Seyit Ömer	40	60-123 (89)	89,70±17,13	
	Şehremini	40	60-119 (92)	92,80±16,48	
	Topkapı	40	69-125 (98,5)	97,13±14,55	
Doğum yeri	İl	116	58-125 (94)	92,56±14,58	^a 0,376
	İlçe	124	60-123 (90)	90,84±15,44	
Medeni durum	Bekar	74	58-125 (99)	96,53±16,25	^b 0,001**
	Evli	148	60-122 (88)	88,93±13,52	
	Boşanmış/ eşi vefat etmiş	18	61-117 (97,5)	94,22±16,86	
Çocuk sayısı	Yok	91	58-125 (96)	93,96±16,27	^b 0,002**
	1 çocuk	56	60-122 (96)	94,09±13,66	
	2 çocuk	66	60-121 (90)	90,21±14,56	
	≥ 3 çocuk	27	60-102 (83)	82,52±10,50	
Öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	83	58-123 (84)	85,23±14,09	^b 0,001**
	Lise mezunu	81	60-122 (91)	90,96±13,97	
	Üniversite ve üzeri	76	62-125 (100)	99,46±13,65	

^aStudent t Test

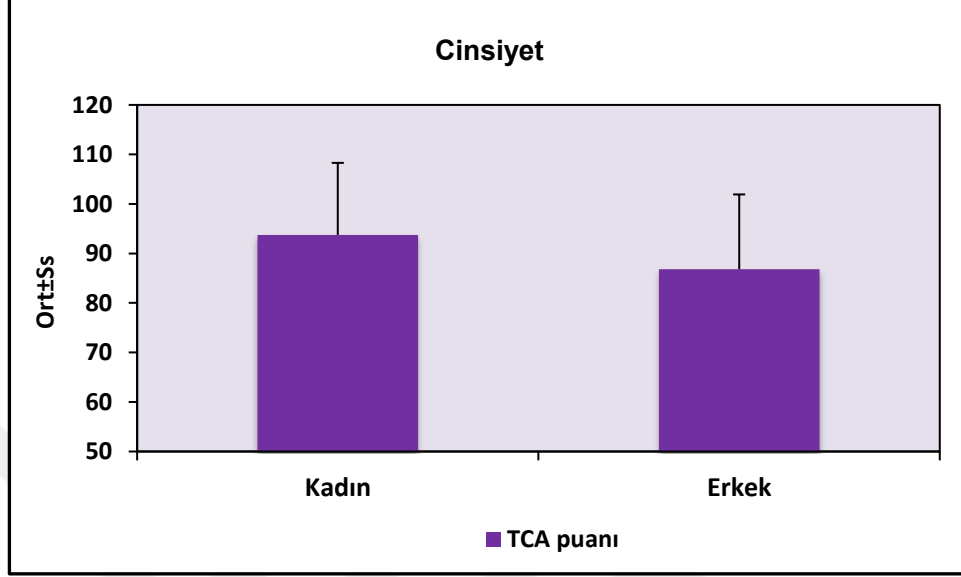
^bOneway Anova Test

**p<0.01

*p<0.05

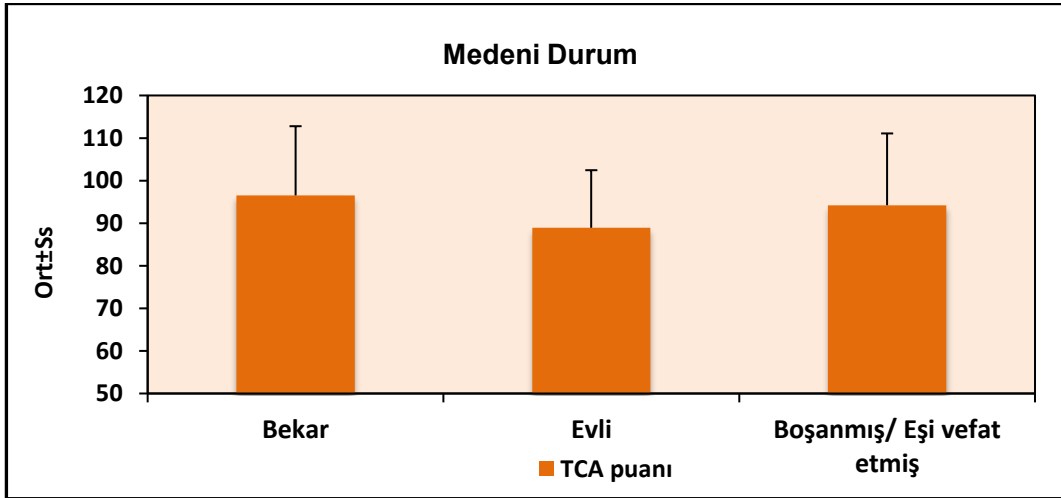
Doğum yerlerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Olguların cinsiyetlerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.001$; $p<0.01$); kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, erkeklerden anlamlı düzeyde yüksektir.

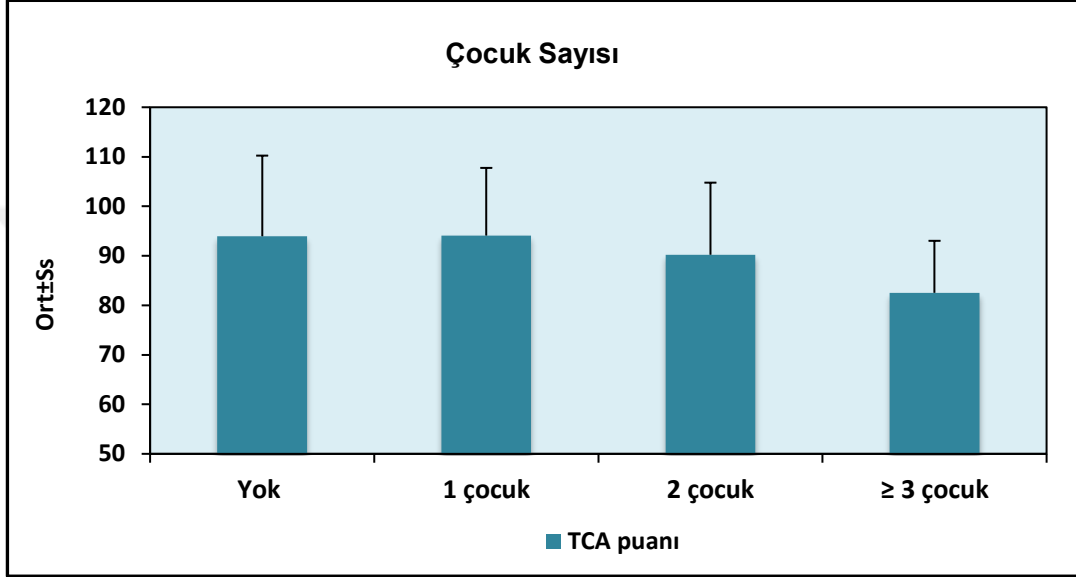
Şekil 4-9: Cinsiyete göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Medeni durumlarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığı yaratan grubu belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalara göre; bekar olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evli olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Diğer olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

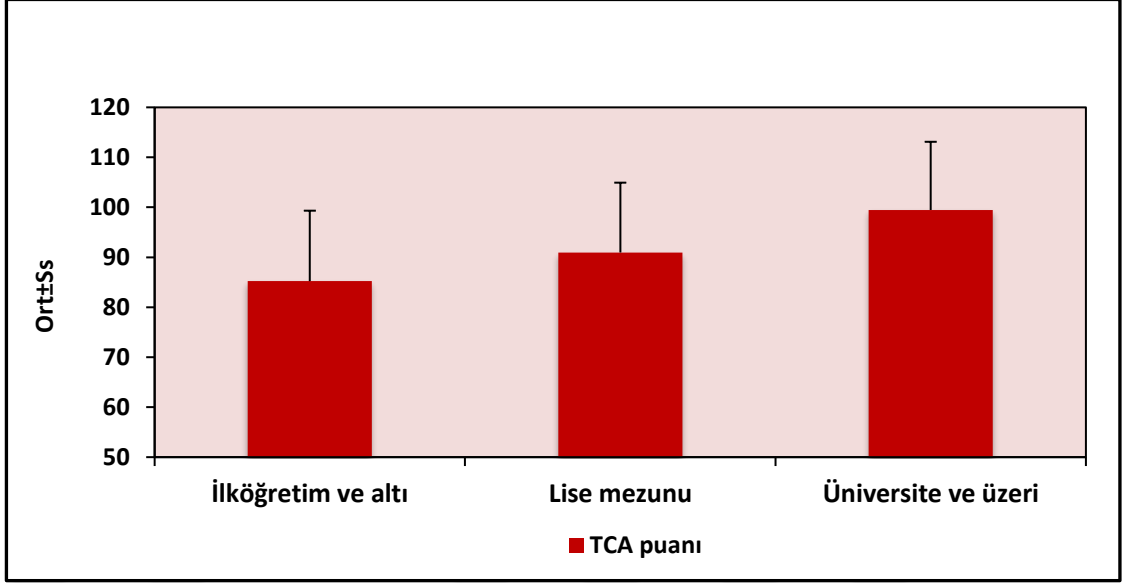
Şekil 4-10: Medeni durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Çocuk sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.002$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; çocuğu olmayan ($p=0.003$) ve bir çocuğu olan ($p=0.005$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-11: Çocuk sayısına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı ($p=0.001$) ve lise ($p=0.001$) mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları da ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.027$; $p<0.05$).

Şekil 4-12: Öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

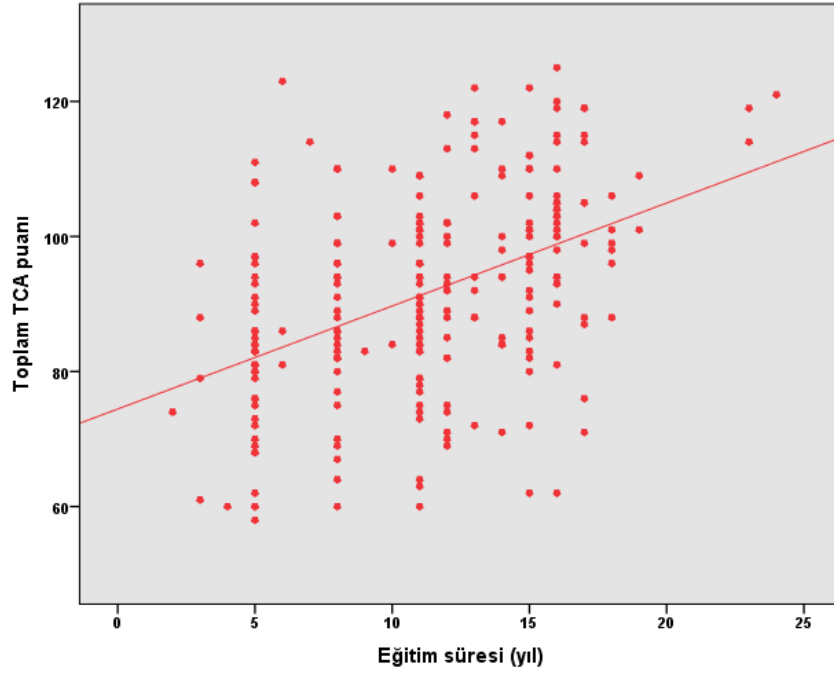
Tablo 4-7: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

	<i>r</i>	<i>p</i>
Öğrenim süresi - TCA puanı	0,446	0,001**

r: Pearson Korelasyon Katsayısı

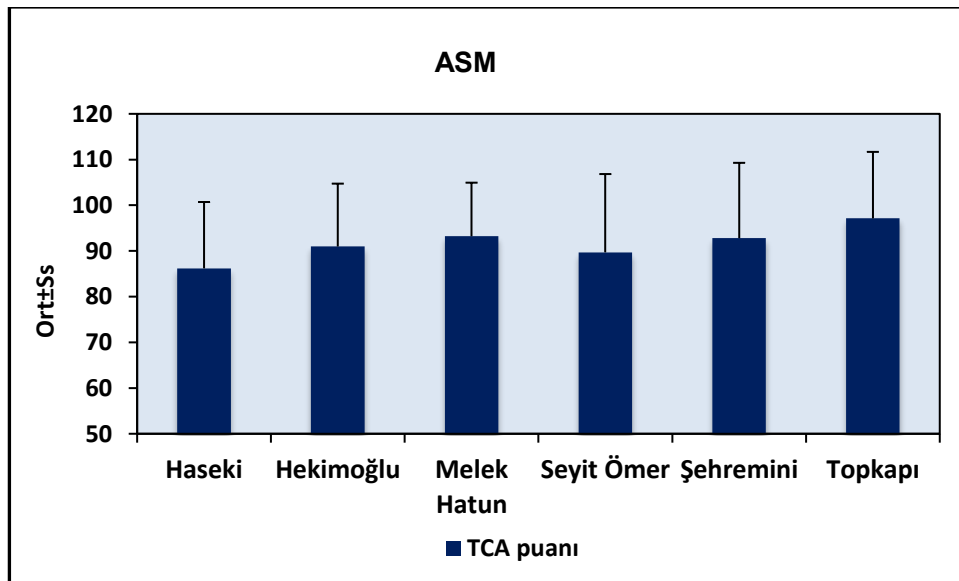
*****p*<0.01**

Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.446$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Şekil 4-13: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

Aile sağlığı merkezlerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.033$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; Topkapı ASM'deki olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, Haseki ASM'deki olgulardan daha yüksektir ($p=0.017$; $p<0.05$). Diğer ASM'deki olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-14: ASM'lere göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Tablo 4-8: Tanımlayıcı Özelliklere Göre ASM Dağılımı

Demografik özelliklerin dağılımı		ASM						p
		Haseki n (%)	Hekimoğlu n (%)	Melek Hatun n (%)	Seyit Ömer n (%)	Şehremini n (%)	Topkapı n (%)	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	6 (15)	8 (20)	7 (17,5)	6 (15)	11 (27,5)	12 (30)	^a 0,070
	25-34 yaş	7 (17,5)	13 (32,5)	13 (32,5)	10 (25)	12 (30)	16 (40)	
	35-44 yaş	9 (22,5)	11 (27,5)	14 (35)	10 (25)	8 (20)	4 (10)	
	≥ 45 yaş	18 (45)	8 (20)	6 (15)	14 (35)	9 (22,5)	8 (20)	
Cinsiyet	Kadın	23 (57,5)	28 (70)	30 (75)	30 (75)	29 (72,5)	28 (70)	^a 0,543
	Erkek	17 (42,5)	12 (30)	10 (25)	10 (25)	11 (27,5)	12 (30)	
Eğitim	İlköğretim ve altı	19 (47,5)	8 (20)	15 (37,5)	20 (50)	18 (45)	3 (7,5)	^a 0,001 ^a
Düzeyi	Lise	11 (27,5)	18 (45)	16 (40)	9 (22,5)	11 (27,5)	16 (40)	
	Üniversite ve üzeri	10 (25)	14 (35)	9 (22,5)	11 (27,5)	11 (27,5)	21 (52,5)	
Gelir	Yok	20 (50)	18 (45)	21 (52,5)	13 (32,5)	19 (47,5)	20 (50)	^a 0,161
	Asgari ücret ve altı	7 (17,5)	4 (10)	8 (20)	14 (35)	11 (27,5)	5 (12,5)	
	>1300, <5000	12 (30)	15 (37,5)	11 (27,5)	13 (32,5)	10 (25)	15 (37,5)	
	>5000	1 (2,5)	3 (7,5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Gelir	Yok	20 (50)	18 (45)	21 (52,5)	13 (32,5)	19 (47,5)	20 (50)	^a 0,195
	Asgari ücret ve altı	7 (17,5)	4 (10)	8 (20)	14 (35)	11 (27,5)	5 (12,5)	
	>1300	13 (32,5)	18 (45)	11 (27,5)	13 (32,5)	10 (25)	15 (37,5)	
Toplam gelir	Yok	1 (2,5)	0 (0)	0 (0)	1 (2,5)	0 (0)	1 (2,5)	^a 0,239
	Asgari ücret ve altı	11 (27,5)	8 (20)	10 (25)	16 (40)	14 (35)	8 (20)	
	>1300, <5000	25 (62,5)	21 (52,5)	25 (62,5)	16 (40)	21 (52,5)	26 (65)	
	>5000	3 (7,5)	11 (27,5)	5 (12,5)	7 (17,5)	5 (12,5)	5 (12,5)	
Toplam gelir	Asgari ücret ve altı	12 (30)	8 (20)	10 (25)	17 (42,5)	14 (35)	9 (22,5)	^a 0,154
	>1300, <5000	25 (62,5)	21 (52,5)	25 (62,5)	16 (40)	21 (52,5)	26 (65)	
	>5000	3 (7,5)	11 (27,5)	5 (12,5)	7 (17,5)	5 (12,5)	5 (12,5)	

Olguların yaşlarına, cinsiyetlerine, gelir düzeyi ve toplam gelirlerine göre ASM dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Olguların eğitim düzeylerine göre ASM dağılımları ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.001$; $p<0.01$). Haseki, Melek Hatun, Seyit Ömer ve Şehremini ASM'nin ilköğretim ve altı mezunu olma oranı yüksekken, Topkapı ASM'nin üniversite ve üzeri mezunu olma oranı yüksektir.

Tablo 4-9: Çalışma ve Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			p
		n	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Çalışma durumu	Çalışmıyor	86	60-125 (88)	88,84±14,44	^a 0,088
	Çalışıyor	106	58-123 (94)	92,24±15,74	
	Emekli	23	72-117 (95)	94,48±12,47	
	Öğrenci	25	70-122 (94)	96,44±14,87	
Düzenli gelir	Hayır	125	58-125 (88)	89,51±15,07	^a 0,020*
	Evet	115	60-123 (94)	94,02±14,68	
Sigorta	Hayır	120	60-125 (88)	89,57±14,91	^a 0,030*
	Evet	120	58-123 (94)	93,78±14,91	
Eş çalışma durumu (n=148)	Çalışmıyor	30	60-114 (84)	84,97±11,34	^c 0,083
	Çalışıyor	106	60-122 (88)	89,13±13,83	
	Emekli	12	80-118 (94,5)	97,08±12,70	
Eş öğrenim düzeyi (n=148)	İlköğretim ve altı	61	60-109 (83)	83,52±11,07	^a 0,001**
	Lise mezunu	46	60-122 (91)	91,87±12,32	
	Üniversite ve üzeri	41	60-121 (96)	93,68±15,47	
Eş gelir (n=148)	Yok	29	60-117 (84)	84,79±11,50	^a 0,008**
	Asgari ücret ve altı	40	63-122 (85)	85,67±12,05	
	>1300 TL	79	60-121 (93)	92,10±14,23	
Kişinin geliri	Yok	111	60-125 (89)	90,55±14,82	^a 0,011*
	Asgari ücret ve altı	49	58-122 (86)	87,92±14,65	
	>1300 TL	80	60-123 (96,5)	95,52±14,87	
Ekonomik durum	Gelir giderden az	67	58-122 (88)	89,51±15,15	^a 0,281
	Gelir gidere eşit	141	60-125 (93)	92,94±14,77	
	Gelir giderden fazla	32	62-119 (91)	90,63±15,73	

^aStudent t Test

^bOneway Anova Test

^cKruskal Wallis Test

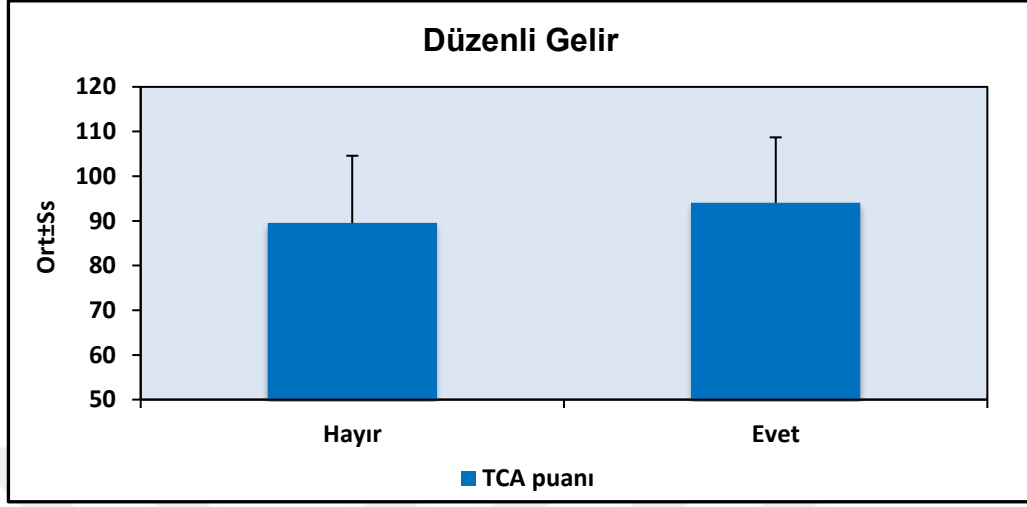
*p<0.05

**p<0.01

Olguların çalışma durumlarına ve ekonomik durumlarını tanımlayış biçimine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

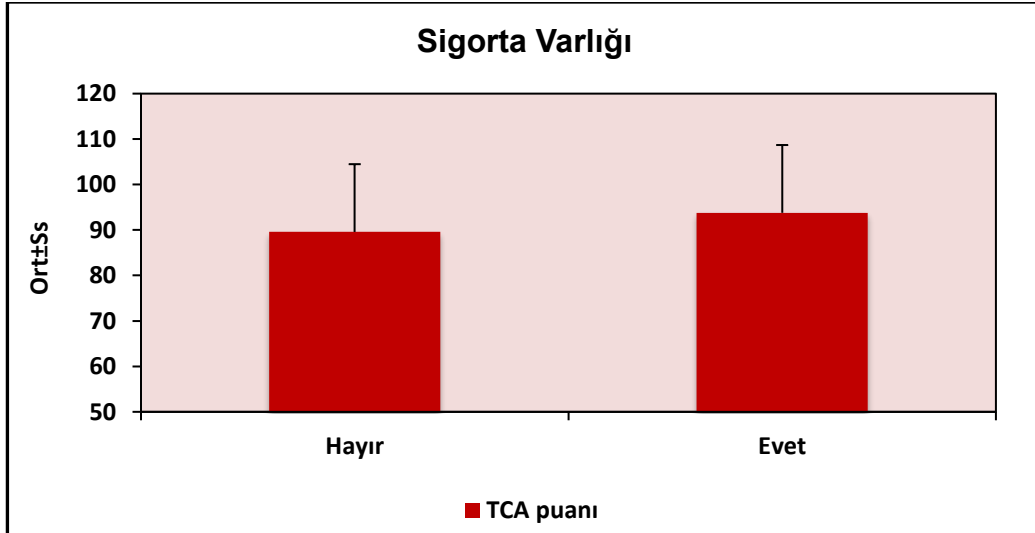
Düzenli gelir varlığına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0.020; p<0.05); düzenli

geliri olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, düzenli geliri olmayanlardan daha yüksektir.

Şekil 4-15: Düzenli gelir varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Sigorta varlığına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.030$; $p<0.05$); sigortası olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, sigortası olmayanlardan daha yüksektir.

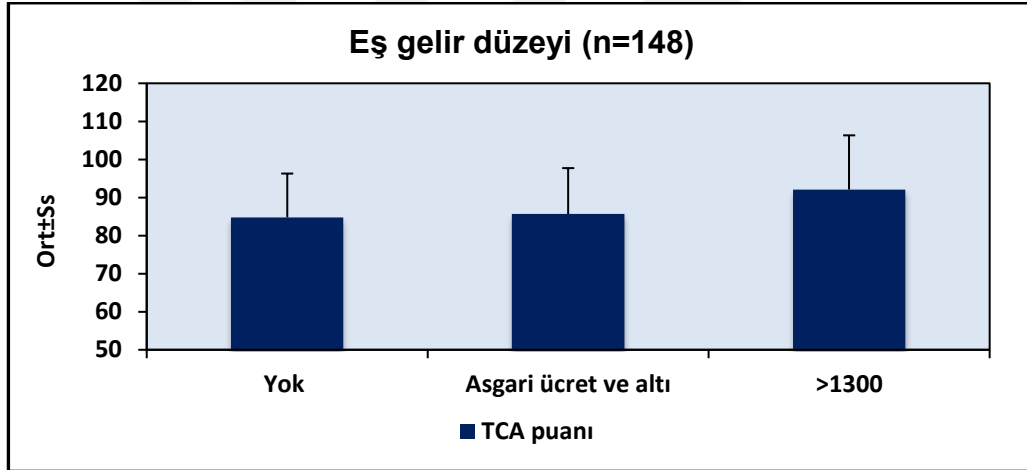

Şekil 4-16: Sigorta varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Eşlerinin çalışma durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 148 katılımcı değerlendirilmiştir.

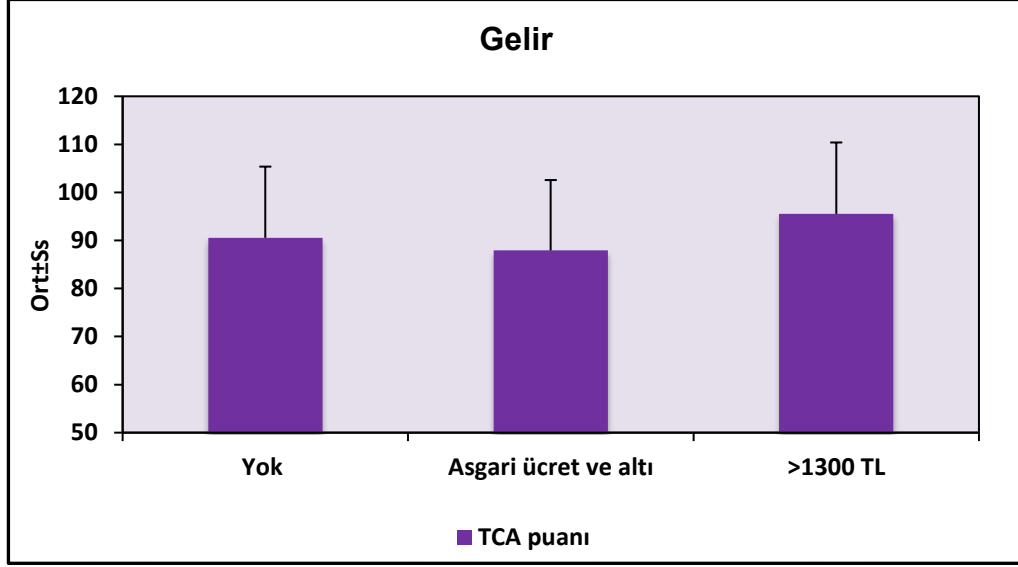
Eşlerin öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eşleri üniversite ve üzeri mezunu ($p=0.001$) ve lise mezunu ($p=0.003$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Eşleri üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Eşlerin gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.009$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eş geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, geliri olmayan ($p=0.035$) ile asgari ücret ve altında olanlardan ($p=0.039$) daha yüksektir ($p<0.05$). Geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Şekil 4-17: Eş gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Kişinin gelir düzeyine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.011$; $p<0.05$). Gelir düzeyi için karşılaştırma yaparken 5000 TL üstü gelir düzeyine sahip kişi sayısının azlığı nedeniyle 1300 TL ile 5000 TL arasında gelir bildiren olgular ile 5000 TL üstü gelir bildiren olgular birleştirilerek karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, asgari ücret ve altında olanlardan daha yüksektir ($p=0.015$; $p<0.05$). Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-18: Kişinin gelir düzeyine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Ekonomik durumu tanımlama durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Ekonomik durumu tanımlama ile gelir düzeyi arasında bir korelasyon olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4-10: Gelir ile Ekonomik Durum İlişkisi

		Gelir			p
		Yok	≤ Asgari ücret	>1300	
		n (%)	n (%)	n (%)	
Ekonomik durum	Gelir	40	23 (46,9)	4 (5,0)	^e 0,001**
	giderden az	(36,0)			
	Gelir gidere eşit	60 (54,1)	21 (42,9)	60 (75,0)	
	Gelir giderden fazla	11 (9,9)	5 (10,2)	16 (20,0)	
Toplam		111 (100)	49 (100)	80 (100)	

^ePearson Ki-kare Test

**p<0.01

Olguların gelirleri ile ekonomik durumlarını tanımlama oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0.001; p<0.01). Geliri yok ile asgari

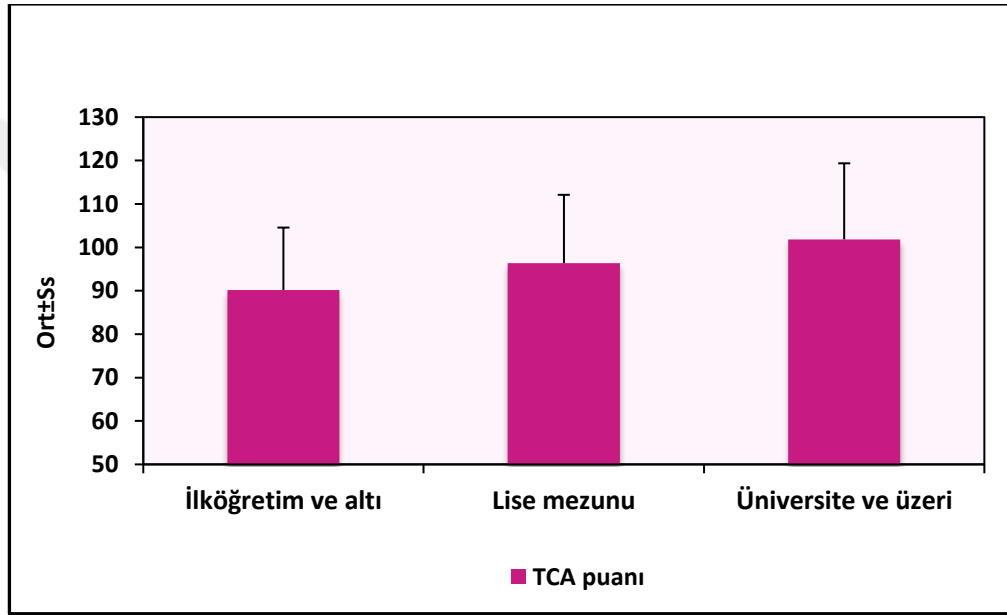
ücret ve altında olanların, ekonomik durumlarını gelir giderden az olarak algılama oranları yüksek saptanırken; geliri >1300 TL olanların ekonomik durumlarını gelir gidere eşit olarak algılama oranları yüksek saptanmıştır.

Tablo 4-11: Ebeveynlere İlişkin Bilgilere ve Hane Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			p
		n	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	194	58-125 (91)	90,19±14,37	^c 0,004**
	Lise mezunu	33	69-122 (97)	96,39±15,71	
	Üniversite ve üzeri	13	62-123 (105)	101,85±17,51	
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	175	58-125 (89)	89,09±14,34	^b 0,001**
	Lise mezunu	39	62-122 (96)	96,15±14,74	
	Üniversite ve üzeri	26	60-123 (104)	102,35±14,16	
Kiminle yaşadığı	Anne-baba	83	58-125 (97)	95,04±16,18	^c 0,003**
	Eş ve çocuklar	144	60-121 (89)	89,08±13,30	
	Yalnız	13	60-119 (105)	98,85±19,57	
Anne-baba bilgisi	Ebeveynler hayatta ve birlikte	146	58-125 (92)	91,53±15,43	^c 0,148
	Ebeveynler hayatta ve boşanmış	11	73-119 (99)	99,91±13,07	
	Ebeveynlerden biri hayatta değil	83	60-118 (90)	90,83±14,36	
Evde yaşayan kişi sayısı	< 4 kişi	112	58-122 (96)	94,66±14,52	^a 0,004**
	≥ 4 kişi	128	60-125 (88)	89,05±15,02	
Ev özellikleri	Kendilerine ait	135	58-123 (94)	93,01±15,31	^b 0,031*
	Kira	85	61-125 (91)	91,46±14,44	
	Akraba evi/	20	60-114 (85,5)	83,55±13,50	
	Diğer				
Evdeki oda sayısı	2 oda	36	61-120 (92,5)	92,14±15,47	^b 0,934
	3 oda	151	60-125 (92)	91,78±13,62	
	≥ 4 oda	53	58-123 (93)	91,04±18,46	

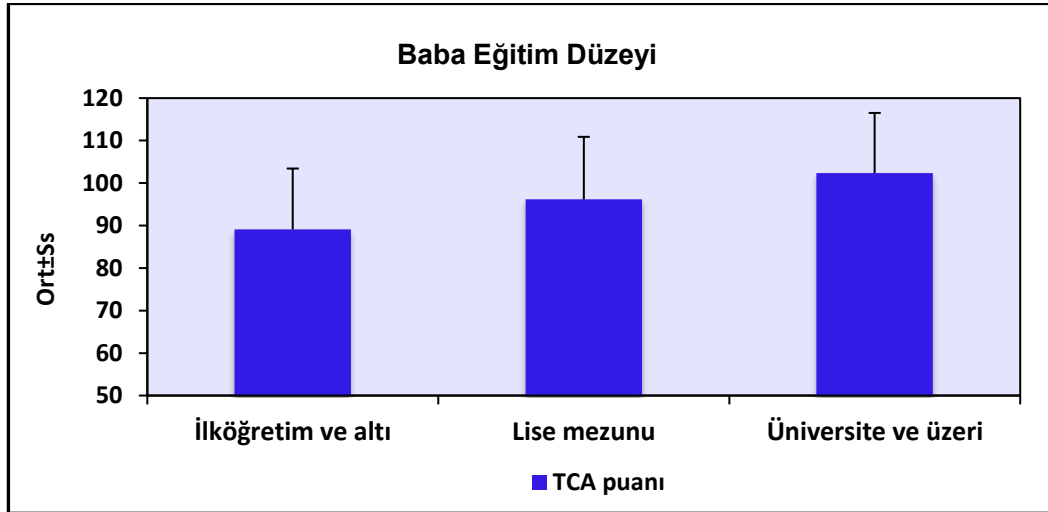
^aStudent t Test ^bOneway Anova Test ^cKruskal Wallis Test **p<0.01 *p<0.05

Anne öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.004$) ve lise mezunu ($p=0.049$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Annesi üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.196$; $p>0.05$).

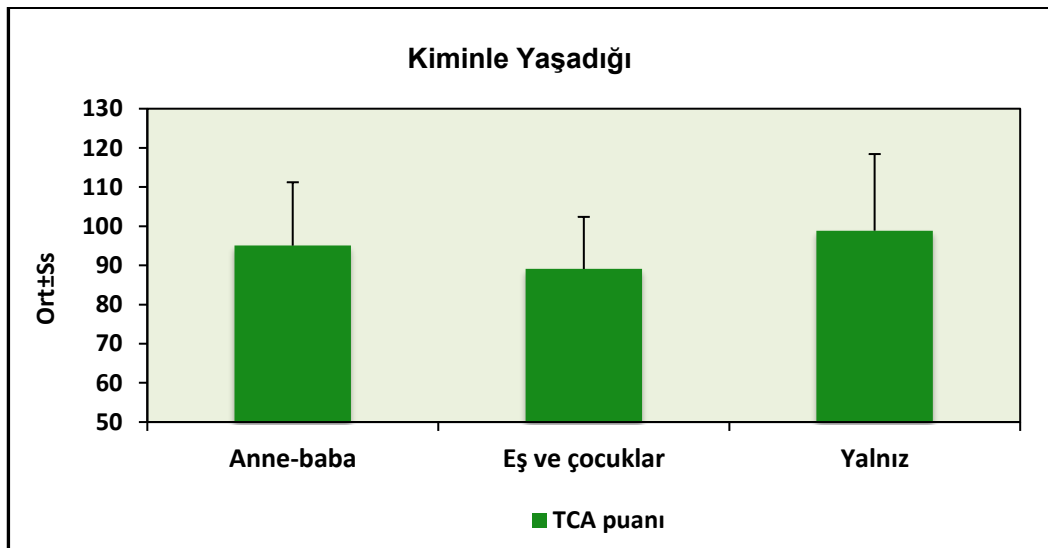
Şekil 4-19: Anne öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Baba öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise mezunu ($p=0.018$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.271$; $p>0.05$).

Şekil 4-20: Baba öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Kiminle yaşadıklarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.003$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; anne-babası ile yaşayan ($p=0.003$) ve yalnız yaşayan ($p=0.031$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, eş ve çocukları ile yaşayan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Anne-babası ile yaşayan ve yalnız yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.330$; $p>0.05$).

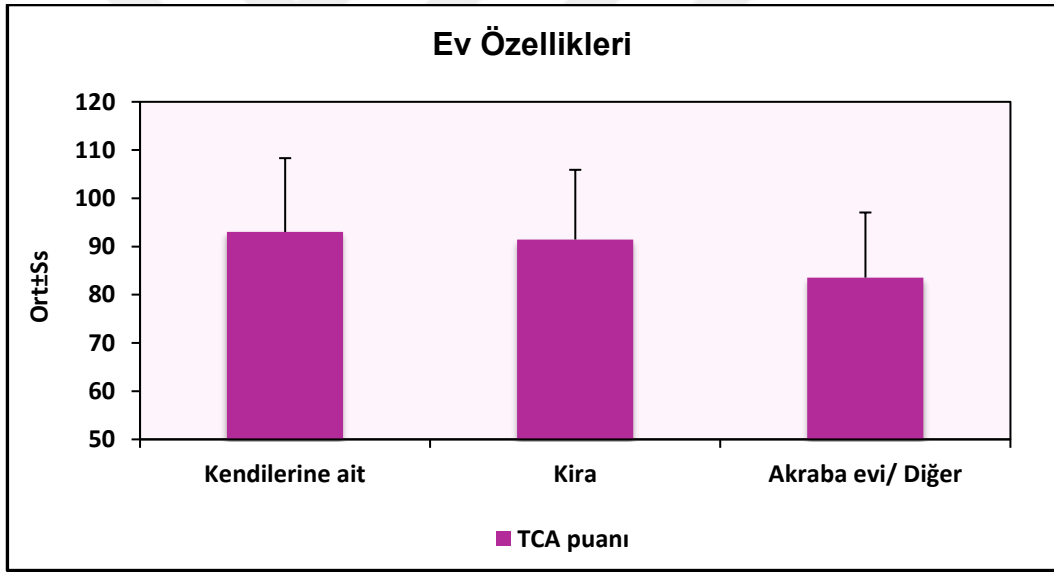

Şekil 4-21: Kiminle yaşadıklarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Anne-babaların birlikte olma durumlarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Evde yaşayan kişi sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Evde 4'ten az sayıda kişi ile yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evde dört ve üzeri kişi ile yaşayan olgulardan daha yüksektir.

Yaşadığı evin özelliklerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.031$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; evi kendine ait olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, akraba evi/diğer evde yaşayan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.025$; $p<0.05$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-22: Yaşadığı evin özelliklerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Evdeki oda sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4-12: Kadın ve Erkeklerde Ayrı Ayrı TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA Puanı			
		Kadınlarda		Erkeklerde	
		n	Ort±Ss (Medyan)	n	Ort±Ss (Medyan)
Eğitim düzeyi	İlköğretim ve altı	57	85,81±13,44 (85)	26	83,96±15,63 (83,5)
	Lise	59	94,03±13,07 (94)	22	82,73±13,18 (84)
	Üniversite ve üzeri	52	102,12±12,61 (102,5)	24	93,71±14,28 (95,5)
		^b p	0,001**	^b p	0,021*
Medeni durum	Bekar	44	100,7±12,98 (100,5)	30	90,40±18,69 (91,5)
	Evli	107	90,64±13,89 (91)	41	84,49±11,52 (84)
	•Boşanmış/ eşi vefat etmiş	17	95,29±16,74 (99)	1	76
		^b p	0,001**	^a p	0,132
Çocuk sayısı	Yok	53	98,77±13,01 (100)	38	87,24±18,07 (86,5)
	1 çocuk	47	95,38±13,42 (96)	9	87,33±13,63 (88)
	2 çocuk	46	92,13±15,58 (93)	20	85,80±11,02 (86)
	≥ 3 çocuk	22	81,50±10,87 (81,5)	5	87,00±8,15 (85)
		^b p	0,001**	^c p	0,982
Düzenli gelir	Hayır	103	90,65±14,91 (89)	22	84,18±15,01 (85)
	Evet	65	98,65±12,59 (99)	50	88,00±15,13 (88,5)
		^a p	0,001**	^a p	0,326
Çalışma durumu	Çalışmıyor	82	88,39±14,44 (88)	•4	98,00±12,73 (97,5)
	Çalışıyor	58	97,21±13,22 (98)	48	86,23±16,56 (86)
	Emekli	12	102,25±10,70 (100)	11	86,00±8,04 (86)
	Öğrenci	16	102,25±12,09 (102,5)	9	86,11±14,21 (86)
		^c p	0,001**	^c p	0,993
Eş öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	43	84,72±11,72 (83)	18	80,67±9,00 (83)
	Lise	32	93,53±11,39 (92)	14	88,07±13,94 (90,5)
	Üniversite ve üzeri	32	95,69±16,13 (98,5)	9	86,56±10,76 (88)
		^b p	0,001**	^c p	0,085
Eş çalışma (n=148)	Çalışmıyor	•2	86,50±9,19 (86,5)	28	84,86±11,62 (84)
	Çalışıyor	95	89,85±13,84 (89)	11	82,91±12,66 (83)
	Emekli	10	98,90±13,19 (98,5)	•2	88,00±2,83 (88)
		^d p	0,070	^d p	0,779
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	138	92,20±14,18 (93,5)	56	85,21±13,74 (86)
	Lise	23	98,17±15,12 (99)	10	92,30±17,09 (91,5)
	Üniversite ve üzeri	7	109,57±6,90 (106)	6	92,83±22,30 (97,5)
		^c p	0,002**	^c p	0,318
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	126	91,23±14,27 (92)	49	83,57±13,11 (84)
	Lise	27	102,00±11,08 (102)	12	83,00±13,70 (81,5)
	Üniversite ve üzeri	15	100,00±15,86 (104)	11	105,55±11,4 (101)
		^c p	0,001**	^c p	0,001**

• Gruplardaki kişi sayısı yeterli olmadığından istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

^aStudent t Test

^bOneway Anova Test

**p<0.01

^cKruskal Wallis Test

^dMann Whitney U Test

*p<0.05

Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Yaş ve Öğrenim Düzeyinin Değerlendirilmesi

		Cinsiyet		^e p
		Kadın (n=168)	Erkek (n=72)	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	36 (21,4)	14 (19,4)	0,318
	25-34 yaş	48 (28,6)	23 (31,9)	
	35-44 yaş	44 (26,2)	12 (16,7)	
	≥ 45 yaş	40 (23,8)	23 (31,9)	
	Min-Mak (Medyan)	18-64 (34,5)	18-64 (34)	
	Ort±Ss	36,23±12,45	37,54±13,95	
Öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	57 (33,9)	26 (36,1)	0,790
	Lise mezunu	59 (35,1)	22 (30,6)	
	Üniversite ve üzeri	52 (31,0)	24 (33,3)	
	Min-Mak (Medyan)	2-24 (11)	5-23 (11)	
	Ort±Ss	11,14±4,47	11,62±4,22	

^ePearson Ki-kare Test

Olguların cinsiyetlerine göre yaş ve öğrenim düzeyi dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-14: Cinsiyete göre öğrenim sürelerinin değerlendirilmesi

		Cinsiyet			
		Toplam	Kadın (n=168)	Erkek (n=72)	p
Eğitim süresi	Min-Mak (Medyan)	2-24 (11)	2-24 (11)	5-23 (11)	0,511
	Ort±Ss	11,29±4,39	11,14±4,47	11,62±4,22	

Mann Whitney U Test

Olguların cinsiyetlerine göre öğrenim süreleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-15: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

		r	p
Öğrenim süresi - TCA puanı	Toplam	0,446	0,001**
	Kadın	0,529	0,001**
	Erkek	0,322	0,006**

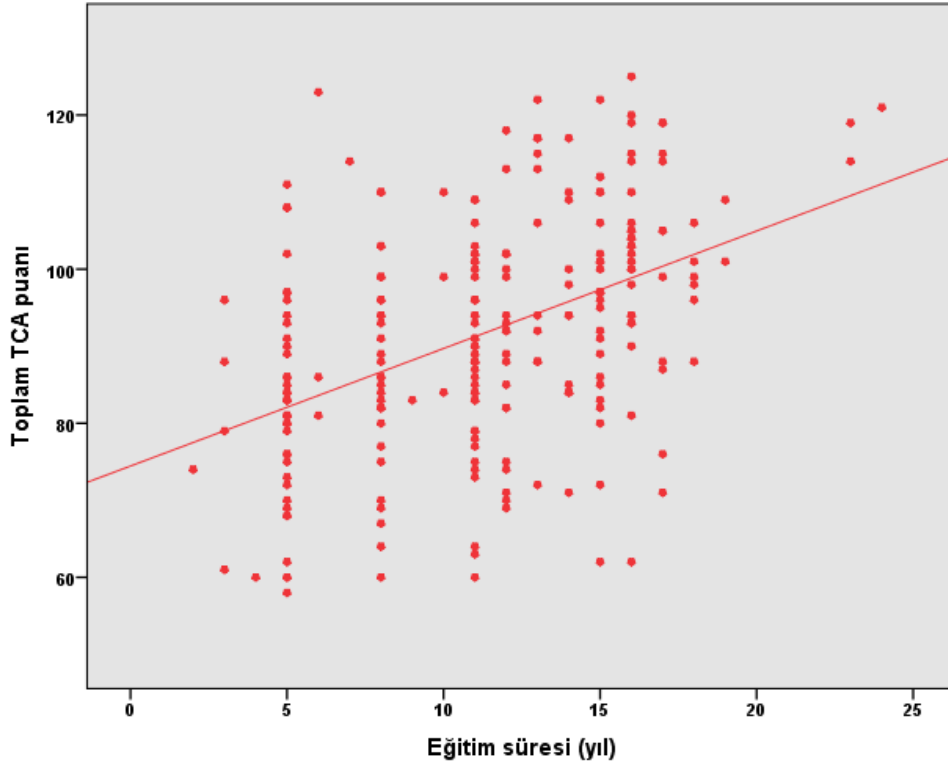
r: Pearson Korelasyon Katsayısı

** $p<0.01$

Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %44.6 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.446$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Kadınlarda; öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %52.9 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.529$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Erkeklerde; öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %32.2 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.322$; $p=0.006$; $p<0.01$).

Şekil 4-24: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

4.3. KADINLARIN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI

Öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu kadın olguların

Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise ($p=0.004$) mezunu kadın olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Lise mezunu kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları da ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.003$; $p<0.01$). Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %52.9 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.529$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Medeni durumlarına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; bekar kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evli olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Çocuk sayısına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; çocuğu olmayan ($p=0.001$), bir çocuğu olan ($p=0.001$) ve iki çocuğu olan ($p=0.018$) kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Diğer grupların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Çalışma durumuna göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırma sonuçlarına göre; çalışan, emekli ve öğrenci kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, çalışmayanlardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.001$; $p=0.001$; $p=0.001$; $p<0.01$). Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Düzenli gelir varlığına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$); düzenli geliri olan kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, düzenli geliri olmayanlardan daha yüksektir.

Eşlerinin öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eşi üniversite ve üzeri mezunu ($p=0.002$) ile lise

mezunu ($p=0.014$) olan kadın olguların TCA puanları, ilköğretim ve altı mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Eşi üniversite ve üzeri mezun ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Eşinin çalışma durumuna göre; eşi çalışan ve emekli olan kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.070$; $p>0.05$). Çalışmayan 2 olgu sayının yetersiz olmasından dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır. Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 107 kadın katılımcı değerlendirilmiştir.

Annelerinin öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.002$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan kadın olguların TCA puanları, anneleri ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan kadın olguların TCA puanlarının, lise mezunu olanlardan yüksek olması ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken dikkat çekici düzeydedir ($p=0.073$; $p>0.05$). Annesi ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.108$; $p>0.05$).

Babalarının öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.015$) ile lise ($p=0.001$) mezunu olan kadın olguların TCA puanları, babası ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.990$; $p>0.05$).

Tablo 4-16: Kadın olgularda; Çalışma Durumu ile Çocuk Sayısı, Medeni Durum ve Öğrenim Durumu İlişkisi

		Çalışma durumu				p
		Çalışmıyor (n=82) n (%)	Çalışıyor (n=58) n (%)	Emekli (n=12) n (%)	Öğrenci (n=16) n (%)	
Kadın olgularda (n=168)						
Çocuk sayısı	Yok	11 (13,4)	26 (44,8)	0 (0)	16 (100)	^f 0,001**
	1 çocuk	22 (26,8)	18 (31,0)	7 (58,3)	0 (0)	
	Çocuk	29 (35,4)	14 (24,1)	3 (25,0)	0 (0)	
	≥3 çocuk	20 (24,4)	0 (0)	2 (16,7)	0 (0)	
Medeni durum	Bekar	8 (9,8)	20 (34,5)	0 (0)	16 (100)	^f 0,001**
	Evli	68 (82,9)	33 (56,9)	6 (50,0)	0 (0)	
	Boşanmış/dul	6 (7,3)	5 (8,6)	6 (50,0)	0 (0)	
Öğrenim durumu	İlköğretim ve altı	40 (48,8)	13 (22,4)	4 (33,3)	0 (0)	^f 0,001**
	Lise mezunu	30 (36,6)	9 (15,5)	5 (41,7)	15 (93,8)	
	Üniversite ve üzeri	12 (14,6)	36 (62,1)	3 (25)	1 (6,3)	

^fFisher-Freeman-Halton Test

**p<0.01

Kadınların çalışma durumları ile çocuk sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0.001; p<0.01). Çalışan kadınların çocuklarının olmama oranı diğerlerinden daha yüksektir. Çalışmayan kadınların üç ve üzeri çocuk sahibi olma oranı da çalışanlardan daha yüksektir.

Kadınların çalışma durumları ile medeni durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0.001; p<0.01). Çalışmayan kadınların evli, çalışanların bekar ve emekli olanların boşanmış/ dul olma oranı daha yüksektir.

Kadınların çalışma durumları ile eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0.001; p<0.01). Çalışmayan kadınların ilköğretim mezunu olma oranı, çalışan ve öğrenci olanlardan daha yüksekken; çalışan ve emekli kadınların ilköğretim mezunu olma oranı da öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin lise mezunu olma oranı, diğerlerinden daha yüksektir. Çalışanların üniversite ve üzeri mezunu olma oranı, çalışmayan ve öğrencilerden daha yüksektir.

4.4. ERKEKLERİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI

Öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, lise mezunu erkek olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.037$; $p<0.05$). Üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu erkek olgulardan yüksek olması ise anlamlı bulunmazken, dikkat çekici düzeydedir ($p=0.060$; $p>0.05$). İlköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$). Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %32.2 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.322$; $p=0.006$; $p<0.01$).

Medeni durumlarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.132$; $p>0.05$). Boşanmış/eşi vefat etmiş olan bir erkek olgu istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Çocuk sayılarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.982$; $p>0.05$).

Çalışma durumlarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.993$; $p>0.05$). Çalışmayan 4 olgu sayının yetersiz olmasından dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Düzenli gelir varlığına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.326$; $p>0.05$).

Eşlerinin öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.085$; $p>0.05$).

Eşinin çalışma durumuna göre; eşi çalışmayan ve çalışan erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.779$; $p>0.05$). Emekli olan 2 olgu sayının yetersiz olmasından

dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır. Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 41 erkek katılımcı değerlendirilmiştir.

Annelerinin öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.318$; $p>0.05$).

Babalarının öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan erkek olguların TCA puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise ($p=0.001$) mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Babası ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.778$; $p>0.05$).

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada İstanbul’da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yönelimler Altınova ve Duvan (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” (TCAÖ) ile araştırılarak, toplumsal cinsiyet algısı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, toplumsal cinsiyet algısını ve bu algıyı yordayan faktörleri bilimsel olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çalışmaya katılan 240 kişiden %70.0’i ($n=168$) kadın, %30.0’u ($n=72$) erkektir (Tablo 4-1, Şekil 4-2). Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerin çoğunlukla kadın olduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili olan ve uygulayıcısı da kadın olan bir çalışmaya erkeklerin daha önyargılı yaklaşıp katılmak istememesinin yanı sıra, kadınların sağlık kurumlarına erkeklerden daha fazla başvuruyor ve bu başlıktaki bir çalışmaya daha fazla ilgi duyuyor olmasının sonucu da oluşmuş olabilir. Genel olarak kadınların sağlık hizmetlerini erkeklerden daha çok kullandığı bilinmektedir (15, 16, 106, 107). Özellikle birinci basamakta üreme sağlığı ve ana çocuk sağlığı hizmetlerini çoğunlukla kadınlar kullanmaktadır (106-108, 111). Bazı kaynaklarda kadınların daha uzun yaşıyor olmasının ileri yaşlarda kadınlarda hastalık yükünü arttırması nedeniyle sağlık kurumlarına daha çok başvurdukları bildirilmektedir (16, 18, 93, 106, 108, 110, 114).

Bu çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 36.62 yıldır (Tablo 4-1). Medeni durum açısından %61.7 ($n=148$) ile en sık evli katılımcıların bulunduğu görülmektedir (Tablo 4-1, Şekil 4-3). Öğrenim süresi ortalama ortalama 11.29 yıldır, ilköğretim, lise ve üniversite mezunu katılımcı sayıları birbirine yakındır (Tablo 4-1, Şekil 4-4). Kardeş sayısı 0 ile 18 arasında değişmekte olup, ortalama 3.39’tur. Evde yaşayan kişi sayıları 1 ile 9 arasında değişmekte olup, ortalama 3.67’dir (Tablo 4-3). Katılımcıların yarısından fazlası ekonomik durumlarını (%58.8; $n=141$) geliri gidere eşit olarak tanımlamış, yine yarısından fazlası (%56,3; $n=135$) oturduğu evin kendisine ait olduğunu beyan etmiştir (Tablo 4-2). Katılımcıların yarısından fazlasının (%60,8; $n=146$) ebeveynlerinin hayatta ve birlikte olduğu, annelerinin öğrenim düzeyleri incelendiğinde en sık (%80.8; $n=194$) ilköğretim ve altı olduğu, babaların öğrenim düzeylerinin de en sık (%72.9; $n=175$) ilköğretim ve altı olduğu görülmektedir (Tablo 4-3, Şekil 4-6).

TCAÖ sorularına verilen yanıtların sıklığı incelendiğinde; çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olacağı (%24,2), çocuklarına yeterince zaman ayırabileceği (%19,2) düşüncelerini içeren maddelerin ve kadının kocasından yaşça küçük olması gerektiği (%20,8) düşüncesini içeren maddenin en sık kararsızlık bildirilen maddeler olduğu, katılımcıların en fazla katıldıklarını bildirdikleri maddenin “Kadınlar yönetici olabilir” düşüncesini içeren madde olduğu (%46,3 *katılıyorum*), bunu “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır” cümlesine %43,3 katılıyorum cevabının ve “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz” cümlesine %42,9 oranında katılıyorum cevabının izlediği, katılımcıların en fazla katılmadıklarını bildirdikleri maddenin %52,9 katılmıyorum cevabı ile “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır” cümlesi olduğu, bunu %47,9 ile “Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır” cümlesi ve %47,5 ile “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır” cümlesinin izlediği görülmektedir (Tablo 4-4a).

“Erkek her zaman evin reisi olmalıdır” ifadesine %34,2 katılmıyorum, %22,9 kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiş olmakla birlikte bu oranları %27,1 oranında katılıyorum, %10,8 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı izlemektedir. “Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” ifadesine katılıyorum cevabı %34,2, kesinlikle katılıyorum cevabı %22,9 oranında, katılmıyorum %24,2, kesinlikle katılmıyorum cevabı ise %12,9 oranında verilmiştir (Tablo 4-4a).

TCAÖ sorularına verilen yanıtlar “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” cevapları birleştirilerek katılma oranları açısından kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirildiğinde; erkeklerin toplum ve ev içerisindeki öncelikli konumuna ilişkin maddelerin (madde 14, 16, 19, 20, 21, 25) erkekler tarafından daha kalıpyargı içerecek şekilde cevaplandığı, kadınların çalışması ve çocuk bakımı ile ilgili maddelerin de erkekler tarafından daha olumsuz yönde değerlendirildiği (en belirgin olarak madde 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13), “kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” maddesine (madde 9) katılma oranının kadınlarda %51,2, erkeklerde %70,8 olduğu, “erkek her zaman evin reisi olmalıdır” maddesine (madde 20) katılma oranının kadınlarda %31, erkeklerde %54,2 olduğu, “toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır” maddesine (madde 21) katılma oranının kadınlarda %8,9, erkeklerde %23,6 olduğu ve aradaki farkların çok belirgin olduğu görülmektedir (Tablo 4-4b, Tablo 4-4c, şekil 4-7).

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı toplam puanları 58 ile 125 arasında değişmekte olup, ortalama **91.67±15.02'dir**. Cronbach's Alpha değeri 0.887 olup, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 4-5, Şekil 4-8).

Demografik özelliklere göre TCAÖ puanını değerlendirmeden önce Türkiye'den farklı çalışmalara bakıldığında;

TCAÖ kullanılarak Ankara'nın 3 ilçesinde öğrenci velileri ile yapılan bir çalışmada; kadınların ölçek puanı 91.04 iken, erkeklerin 81.96 olduğu, aradaki farkın anlamlı bulunduğu bildirilmiştir. Kadınların öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanının arttığı, erkeklerin öğrenim düzeyi değişkeni ile toplumsal cinsiyet algısı arasında ise anlamlı bir fark bulunmadığı, gelirin etkisi açısından ise gelir durumu arttıkça toplumsal cinsiyet algısı puanının arttığı bildirilmiştir (2).

TCAÖ kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin puan ortalaması 95.84±11.54, erkek öğrencilerin 72.09±14.18 olup, aradaki farkın anlamlı olduğu bildirilmiştir. Ailesinin gelirinin giderine denk olduğunu belirten öğrencilerin TCAÖ puan ortalaması 86.71±16.59 iken, geliri giderinden az olanların puan ortalamasının 77.92±18.67 olduğu, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu, yaşadığı yer, aile tipi, kardeş ve kız kardeş sayısının ise ölçek puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı bildirilmiştir (7).

TCAÖ ve BCRE kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada; katılımcıların TCAÖ puan ortalamasının 92.45 olduğu, kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olduğu (kadınların puan ortalaması 98,77 iken, erkeklerin 84,74), cevap sıklığı açısından çarpıcı olarak kadınların yaklaşık 1/3'ünün; erkeklerin %50'den fazlasının kadınların erkekler tarafından korunması gerektiği düşüncesine katıldıklarını ifade ettiği, ayrıca erkeklerin yaklaşık %50'si evin reisinin erkek olması gerektiğini düşünürken; kadınlarda bu oranın yaklaşık %8 olduğu bildirilmiştir (43).

18 yaş ve üzeri Türkiye kent nüfusunu temsil eden 1205 kişi ile gerçekleştirilen ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin de kullanıldığı bir araştırmada; TCAÖ toplam puanı 2016 yılında 78,9 iken, 2017 yılında 83,6, 2018 yılında ise 85,4 olduğu, kadınların ölçek puan ortalamalarının üç yılda da erkeklerden yüksek olduğu (2016 yılında kadınlar için 82,7, erkekler için 75,1, 2017 yılında kadınlar için 87, erkekler için 78,9, 2018 yılında kadınlar için 89,1, erkekler için 81,3), 2018 yılında yaş arttıkça ölçek

puanının düştüğü, çalışan kadınların puanının çalışmayan kadınlardan yüksek olduğu, öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanlarının arttığının bulunduğu paylaşılmıştır (44).

Konuyla ilgili başka bir çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik üç aşamalı (katılıyor, katılmıyor, kararsız) 15 adet önerme içeren bir anket çalışması yapıldığı; çalışma yaşamı ve evlilik yaşamı ile ilgili alanlarda erkeklerin daha geleneksel görüşlere sahip oldukları, toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili önermelerde ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları bildirilmiştir (34).

Zeyneloğlu tarafından geliştirilen TCRTÖ'nin üniversite öğrencileri ile yapıldığı bir çalışmada; annenin iş durumunun toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip olduklarının bulunduğu bildirilmiştir (10). Bu ölçeğin sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin katılımıyla yapıldığı bir başka çalışmada da kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları bildirilmiştir (68).

Zeyneloğlu tarafından geliştirilen TCRTÖ kullanılarak hemşirelik yüksek okul öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha fazla eşitlikçi rollere sahip oldukları belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları yerler, anne babalarının evlilik durumları, annelerinin eğitimi ve annelerinin çalışma durumları ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmadığı, baba eğitiminin ve gelirin artmasının ise olumlu etkisi olduğunun saptandığı bildirilmiştir (31).

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarının TCRTÖ kullanılarak araştırıldığı bir çalışmada; cinsiyete göre TCRTÖ alt boyutları incelendiğinde; kız öğrencilerin erkeklere nazaran daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğunun saptandığı, yaş grupları, sınıflar arası, bitirilen lise, yaşadıkları yer, anne babanın çalışma durumu, ekonomik düzeyleri, kardeş sayıları, anne babanın eğitim durumu açısından aralarında fark olmadığı, çekirdek aileden gelen öğrencilerin daha eşitlikçi bir yaklaşım sergiledikleri bildirilmiştir (40).

Öğretim üyelerinin toplumsal cinsiyet algısının araştırıldığı bir çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formunda iki düzeyli likert tipi ölçek

kullanıldığı, öğretim elemanlarının yarısından fazlasının, kadının iyi bir ev kadını ve anne olması gerektiği, ev içi düzenin sağlanmasından annenin; ev içi onarımından, ailenin dış etkenlere karşı korunmasından, kadının sahiplenilmesinden ise babanın/erkeğin sorumlu olduğu; genç kızın flört etmesine ailesinin izin vermesi ve kadının cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşaması gerektiği; kadının iş yaşamında ayrımcılığa uğradığı ve eşcinselliğin bir hastalık olduğu görüşüne sahip olduğunun saptandığı kayıtlıdır (120).

Manisa kent merkezinde olasılıklı örnekleme yöntemi ile seçilmiş 18 yaş üstü bireylerin katıldığı, kesitsel nitelikte, Türkçe'ye uyarlanan toplumsal cinsiyet tutumu ölçeklerini inceleyen bir çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği tutumunu değerlendiren ölçek puanlarının özellikle eğitim, çalışma durumu, yaş ve cinsiyet değişkenleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir (32).

Kadının çalışmasına dair tutum araştırması yapan bir tez çalışmasında (katılımcılar 18-71 yaş aralığında, %37,6'sı bekar, %62,4'ü evli, %90'ı lise ve üstü öğrenime sahip) bekar katılımcıların evli katılımcılardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları, sosyoekonomik düzey, kişinin eğitim düzeyi ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu tutumun arttığı, yaşla tutum arasında korelasyon bulunmadığı, eşleri çalışan erkek katılımcıların kadının çalışmasına yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görüldüğü, hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların kadının çalışmasına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, ancak kadın katılımcıların erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşıldığı paylaşılmıştır (33).

Pulerwitz ve Barker (2008) tarafından geliştirilmiş, Çeber ve ark. (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan 3'lü likert tipi cinsiyet eşitliği ölçeği kullanılarak lise öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin, süper lise/Anadolu lisesi (düz, meslek, anadolu öğretmen/ fen lisesine nazaran) mezunlarının ve sağlık bölümlerinde (sosyal, eğitim ve fen bilimlerine nazaran) okuyan öğrencilerin cinsiyet eşitliği algılarının daha yüksek düzeyde olumlu olduğu bildirilmiştir (117).

Üniversite öğrencilerinin katılımıyla ÇDCÖ kullanılarak yapılan üç farklı çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre düşmanca cinsiyetçilik puanları daha yüksek bulunmuştur (12, 37, 38).

BCRE kullanılarak üniversite öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; öğretmenlik öğrencilerinin, özellikle erkek öğrencilerin cinsiyet rollerinin geleneksel olmaya devam ettiği, üniversite öğreniminin bu rollerde değişime neden olmadığı, üstelik öğrencilerin cinsiyet rollerinin maskülenleştiğinin saptandığı bildirilmiştir (121).

Kandiyoti (1978) tarafından geliştirilen cinsiyet rolleri kalıpyargı ölçeği kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; erkeklerde kalıpyargıların daha fazla olduğu, 1.veson sınıflar arasında fark olmadığı, anne babanın eğitim düzeyinin ve annenin çalışmasının ölçek puanını değiştirmediğinin bulunduğu paylaşılmıştır (74).

Araştırmacılar tarafından oluşturulan bir anket kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada; çekirdek aileye sahip olmak ve anne eğitim düzeyinin yüksek olmasının puanı yükselttiği, baba eğitimi ve kaçınıcı sınıfa devam ettiğinin ise puanı etkilemediğinin bulunduğu, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel bakış açısına sahip olduklarının saptandığı bildirilmiştir (42).

Araştırmacılar tarafından toplumsal cinsiyet algısıyla ilgili önermeleri içeren anket oluşturularak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; genel olarak erkek öğrencilerin, ancak evlilikle ilgili önermelerde ise kız öğrencilerin daha geleneksel bir bakışa sahip olduğu bildirilmiştir (35).

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitici Eğitimi” başlıklı bir eğitime katılan ve lisans düzeyi ve üzerinde eğitime sahip 23 katılımcıya verilen eğitimin etkisinin araştırıldığı, bunun için TCAÖ ve TCRTÖ kullanıldığı bir çalışmada; eğitim öncesinde TCAÖ’den aldıkları ortalama puan 97,17 iken; eğitim sonrasında bu ortalamanın 115,00’e, TCRTÖ puanının ise 163’ten 175’e yükseldiği, artışların anlamlı düzeyde olduğu, bekar bireylerin evlilere göre, kadın katılımcıların ise erkek katılımcılara göre toplam ölçek puanlarının daha yüksek olduğu, verilen eğitim sonunda ise erkek katılımcılar ve bekar katılımcıların puanlarının daha fazla yükseldiği ve erkeklerin kadınlara, evli katılımcıların ortalamasının ise bekar katılımcıların ortalamasına oldukça yakınlığı bildirilmiştir (36).

Bu bilgiler ışığında tarafımızca yapılan çalışmadaki TCAÖ puanlarını sosyodemografik özelliklere göre değerlendirdiğimizde;

Katılımcıların doğum yerlerine (il/ilçe) ve yaşlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4-6). Bazı çalışmalarda gençlerin toplumsal cinsiyet algısının yaşlılara nazaran daha olumlu bulunduğu bildirilmektedir (32, 44). Bu çalışmada yaşla TCAÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak ölçek puanı < 24 yaş grubunda ($n= 50$) puan $94,88 \pm 16,26$ iken, 25-34 yaş grubunda ($n= 71$) $92,10 \pm 15,30$, 35-44 yaş grubunda ($n= 56$) $88,32 \pm 13,99$, ≥ 45 yaş grubunda ise ($n= 63$) $91,62 \pm 14,30$ bulunmuştur. 35 yaş altı grubun puanının, 35 yaş üstü gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4-6).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir; kadınların TCAÖ puanları (puan= **93,74 $\pm$ 14,55**), erkeklerden (puan= **86,83 $\pm$ 15,09**) anlamlı düzeyde yüksektir (Tablo 4-6, şekil 4-9). Hayat boyu ayrımcılığa maruz kalıyor olmak ve kadına yönelik olumsuz tutumlara tanıklık etmek kadınların toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarını ve farkındalıklarını arttırıyor olabilir. Erkeklerin de geleneksel toplumsal cinsiyet algısının kendileri için sağladığı avantajlardan vazgeçmek istemediği için bu algıyı değiştirmek istemediği düşünülmektedir (6, 11, 12, 64, 74, 77). Bu çalışmadaki sonuç literatür ile uyumludur (2, 7, 10-12, 3-33, 36-38 42-44, 68, 69, 74, 117, 121).

Medeni durumlarına göre bekar katılımcıların TCAÖ puanları evli katılımcılardan; çocuğu olmayan ($n= 91$, puan= $93,96 \pm 16,27$) ve bir çocuğu olan ($n= 56$, puan= $94,09 \pm 13,66$) katılımcıların TCAÖ puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan ($n= 27$, puan= $82,52 \pm 10,50$) katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Medeni durum ve çocuk sayısında diğer grupların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır, ancak çocuğu olmayan ve bir çocuğu olan katılımcıların puanları 2 çocuğu olan ($n= 66$, puan= $90,21 \pm 14,56$) katılımcıların puanından daha yüksektir (Tablo 4-6, şekil 4-10, şekil 4-11). Evde yaşayan kişi sayısına göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; evde 4'ten az sayıda kişi ile yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evde dört ve üzeri kişi ile yaşayan olgulardan daha yüksektir. Ancak 4 kişinin yalnız yaşadığını beyan etmesine rağmen evde yaşayan kişi sayısını 1'den fazla beyan ettikleri görülmüştür (Tablo 4-11). Evli olmanın, çocuk sahibi olmanın ve kalabalık bir ailede yaşamının daha geleneksel bir aile yapısına, bunun da daha olumsuz bir toplumsal

cinsiyet algısına işaret ettiği düşünülmüştür. Bu durumun kadınlar üzerindeki olumsuz etkisi daha fazladır. Bu çalışmanın bulguları literatür ile uyumlu bulunmuştur (33, 36, 50, 64, 87-89).

Öğrenim düzeylerine göre üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, lise mezunu katılımcılardan, lise mezunu katılımcıların puanı da ilköğretim ve altı mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCAÖ puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (Tablo 4-6, Tablo 4-7, Tablo 4-15, Şekil 4-12, Şekil 4-13, şekil 4-24). Birçok çalışmada eğitimin toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir (2, 32, 33, 44, 64).

Aile sağlığı merkezlerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır, yapılan ikili karşılaştırmalara göre; Topkapı ASM'deki katılımcıların TCAÖ puanları, Haseki ASM'deki katılımcılardan daha yüksektir, diğer ASM'lerdeki katılımcıların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-6, Şekil 4-14). Bunun nedenini anlamak için ASM'ler arasında katılımcıların yaşlarına, cinsiyetlerine, gelir düzeyi ve toplam gelirlerine göre bir dağılım farklılığı olup olmadığına bakılmış, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak katılımcıların eğitim düzeylerine göre ASM dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Haseki, Melek Hatun, Seyit Ömer ve Şehremini ASM'deki katılımcıların ilköğretim ve altı mezunu olma oranı yüksekken, Topkapı ASM'deki katılımcıların üniversite ve üzeri mezunu olma oranı yüksektir. Öğrenim düzeyinin yüksek olması Topkapı ASM'nin puanının Haseki ASM'deki katılımcıların puanlarından yüksek olmasını sağlamış olabilir. Topkapı ASM ile diğer ASM'lerin ölçek puanları arasında anlamlı fark bulunmasa da puan ortalaması diğer ASM'lerden daha yüksektir (Tablo 4-8).

Düzenli geliri olan ve sigortası olan katılımcıların TCAÖ puanları olmayanlardan daha yüksektir. Kişinin gelir düzeyine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Gelir düzeyi için karşılaştırma yaparken 5000 TL üstü gelir düzeyine sahip kişi sayısının azlığı nedeniyle 1300 TL ile 5000 TL arasında gelir bildiren katılımcılar ile 5000 TL üstü gelir bildiren katılımcılar birleştirilerek karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, asgari ücret ve altında olanlardan daha

yüksektir. Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bunda kendisine ait geliri olmadığını beyan eden 111 kişilik gruptaki 25 kişinin öğrenci olmasının grubun TCAÖ puanını yükseltmesi (öğrenci grupta puan= $96,44 \pm 14,87$) etkili olmuş olabilir (Tablo 4-9, Şekil 4-15, Şekil 4-16, Şekil 4-18). Bu çalışmanın bulguları literatür ile uyumludur. Ekonomik düzeyin yükselmesinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (2, 7, 31, 33).

Katılımcıların çalışma durumlarına ve ekonomik durumlarını tanımlayış biçimine (*geliri giderinden az, eşit, fazla*) göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak çalışma durumuna bakıldığında en yüksek puanın öğrencilerde ($96,44 \pm 14,87$), en düşük puanın ise çalışmadığını beyan eden grupta ($88,84 \pm 14,44$) olduğu görülmektedir (Tablo 4-9). Ekonomik durumu tanımlama ile gelir düzeyi arasında bir korelasyon olup olmadığına bakılmıştır. Geliri yok ile asgari ücret ve altında olanların, ekonomik durumlarını gelir giderden az olarak algılama oranları yüksek saptanırken; geliri >1300 TL olanların ekonomik durumlarını gelir gidere eşit olarak algılama oranları yüksek saptanmıştır (Tablo 4-10). Ekonomik durumu tanımlamanın ölçek puanı üzerinde etkisi olmamasında bu maddenin daha subjektif, yoruma dayalı olması etkili olmuş olabilir. Ayrıca uygulama esnasında bu maddenin kolay anlaşılır olmadığı gözlemlenmiştir.

Eşlerin gelir düzeylerine göre eş geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanlardan daha yüksektir. Geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Eşlerinin çalışma durumlarına göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Eşi çalışan erkek sayısının az (toplam n= 41, eşi çalışan n= 11) olması, kadın grubunda ise eşi çalışmayan kadın sayısının az (toplam n= 107, eşi çalışmaya n= 12) olması, eşin çalışma durumunun belirleyici olmamasına neden olmuş olabilir (Tablo 4-9, Şekil 4-17).

Eşlerin öğrenim düzeylerine göre eşleri üniversite ve üzeri mezunu ve lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, ilköğretim ve altı mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir, üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-9).

Anne-babaların birlikte olma durumlarına göre katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. En

yüksek puan “ebeveynler hayatta ve boşanmış” grubundadır ($n= 11$, $puan= 99$). Anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; ebeveynleri üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ve lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Ebeveynleri üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır; bunda üniversite ve üzeri öğrenim düzeyine sahip anne ($n= 13$) ve baba ($n= 26$) sayısının azlığı etkili olmuş olabilir (Tablo 4-11, Şekil 4-19, Şekil 4-20). Ebeveynlerin eğitiminin gerek sundukları rol model açısından, gerekse yetiştirme biçimi açısından çocuklar üzerinde olumlu etki göstererek toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (63, 64). Ancak anne ve baba eğitiminin etkisi ile ilgili farklı sonuçlar da bulunmaktadır. Bu yönde sonuç bildiren (33), fark bildirmeyen (40, 74), anne eğitiminin olumlu etkisinin bulunduğunu ancak baba eğitiminin etkisiz bulunduğunu bildiren (42), tam tersi anne eğitiminin etkisiz baba eğitimin ise olumlu etkisinin bulunduğunu bildiren çalışmalar (31) mevcuttur. Bu çalışmada kadın ve erkekler için ebeveyn eğitiminin etkisinin sonuçları ayrı ayrı incelenmiştir, her iki cinsiyet için ayrı olarak paylaşılacaktır.

Kiminle yaşadıklarına göre katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; anne-babası ile yaşayan ($n= 83$, $puan= 97$) ve yalnız yaşayan ($n= 13$, $puan= 105$) katılımcıların TCAÖ puanları, eş ve çocukları ile ($n= 144$, $puan= 89$) yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Anne-babası ile yaşayan ve yalnız yaşayan katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır, ancak en yüksek puan yalnız yaşayan gruptadır (Tablo 4-11, şekil 4-21).

Yaşadığı evin özelliklerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; evi kendine ait olan katılımcıların TCAÖ puanları, akraba evi/diğer evde yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir, diğer grupların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-11, Şekil 4-22). Kişinin yaşadığı evin kendine ait olması ekonomik durumunun iyi olduğunun bir göstergesidir, ekonomik durum ile TCA arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Kadınlarla erkeklerin yaş, öğrenim süresi ve düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Tablo 4-13, Tablo 4-14). Kadın ve erkeklerin ölçek puanları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Kadınların TCAÖ puanlarına bakıldığında;

Öğrenim süresi ($r:0.529$; $p=0.001$) ve düzeyi arttıkça TCAÖ puanının arttığı, bekarların evlilerden, çalışanların çalışmayanlardan, düzenli geliri olanların olmayanlardan, çocuk sayısı açısından 0-1-2 çocuğu olanların 3 ve üzeri sayıda çocuğu olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek TCAÖ puanına sahip olduğu, eşin çalışma durumunun ölçek puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı saptanmıştır (Tablo 4-12). Çalışmak ve düzenli gelire sahip olmak kadının erkeğe olan bağımlılığını azalttığı gibi, kamusal alana katılımını ve böylece düşüncelerini zenginleştirme fırsatını sağlayarak kadınların TCA'nı olumlu etkilemektedir. Ayrıca evli olmak, çocuk sahibi olmak ve kalabalık bir ailede yaşamak kadınların ev işleri ile ilgili yüklerini arttırarak, bunun yanı sıra eve ve eşlerine daha bağımlı kılarak geleneksel düşünce yapısını pekiştiriyor olabilir (33, 36, 61, 64). Eşin çalışma durumuna bakıldığında çalışmayan olgu sayısı çok az olduğundan ($n= 2$) değerlendirmeye alınmamıştır. Eşi çalışan ve emekli olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-12).

Çocuk sayısının artması, evli olmak ve öğrenim düzeyinin düşük olmasının kadınların çalışma durumunu istatistiksel olarak anlamlı biçimde olumsuz yönde etkilediği görülmüştür (Tablo 4-16). Bu bulgu da literatür ile uyumludur (1, 3, 33, 34, 45, 49, 50, 52-56, 61, 69, 86).

Kadınların eşlerinin öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında eşleri üniversite ve lise mezunu kadınların puanları, eşleri ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, eşlerin üniversite ve lise mezuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 32$, $\text{puan}= 95,69\pm16,13$; *lise* $n= 32$, $\text{puan}= 93,53\pm11,39$; *ilköğretim ve altı* $n= 43$, $\text{puan}= 84,72\pm11,72$). Kadınların annelerinin öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında anneleri üniversite mezunu kadınların puanları, anneleri ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 7$, $\text{puan}= 106$; *lise* $n= 23$, $\text{puan}= 99$; *ilköğretim ve altı* $n= 138$, $\text{puan}= 93,5$). Kadınların babalarının öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında eşleri üniversite

ve lise mezunu kadınların puanları, babaları ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, üniversite ve lise mezuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 15$, $puan= 104$; *lise* $n= 27$, $puan= 102$; *ilköğretim ve altı* $n= 126$, $puan= 92$). Ebeveynlerin öğrenim düzeyinin genel olarak olumlu etkisi olduğu görülmektedir (Tablo 4-12). Bazı alt gruplar arasında fark olmaması katılımcı sayısı azlığına bağlı olabilir. Daha geniş vaka serileriyle ebeveyn eğitiminin etkisinin incelenmesine gereksinim vardır.

Erkeklerin TCAÖ puanlarına bakıldığında;

Erkek katılımcılar için medeni durumda, çalışma durumunda, düzenli gelir varlığında, çocuk sayısında, eşin çalışma durumunda TCAÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak medeni durumda bekar katılımcıların erkek katılımcılara nazaran daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir (*evli* $n= 41$, $puan= 84,49\pm11,52$; *bekar* $n= 30$, $puan= 90,40\pm18,69$) (Tablo 4-12).

Erkeklerin öğrenim süresi ile TCA puanı artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır ($r:0.322$; $p=0.006$). Kadınların öğrenim süresi ile TCA puanı arasındaki ilişki ($r:0.529$; $p=0.001$), erkeklerden daha kuvvetlidir. Öğrenim düzeylerine göre üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcıların TCAÖ puanları, lise mezunu erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcıların TCAÖ puanlarının ($n= 24$, $puan= 93,71\pm14,28$), ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcılardan ($n= 26$, $puan= 83,96\pm15,63$) yüksek olması ise anlamlı bulunmazken, aradaki fark dikkat çekici düzeydedir. İlköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu ($n= 22$, $puan= 82,73\pm13,18$) erkek katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-12).

Annelerin öğrenim düzeyinin erkek katılımcıların TCAÖ puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı görülmüştür. Ancak anne öğrenim düzeyi arttıkça katılımcı sayısının azaldığı, TCAÖ puanının ise arttığı görülmektedir (*üniversite ve üzeri* $n= 6$, $puan= 97,5$; *lise* $n= 10$, $puan= 91,5$; *ilköğretim ve altı* $n= 56$, $puan= 86$). Babalarının öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında üniversite ve üstü düzeyde öğrenim grubundaki ölçek puanının lise mezuniyeti ile ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim gruplarındaki ölçek puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuş, lise mezuniyeti ile ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim grupları

arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (*üniversite ve üzeri* $n=11$, *puan=101*; *lise* $n=12$, *puan=81,5*; *ilköğretim ve altı* $n=49$, *puan=84*) (Tablo 4-12). Ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerinin erkek ve kız çocukları farklı etkilediğinden bahsedilmektedir (64). Genellikle kız çocukların anneyi, erkek çocukların babayı rol model alıyor olması anne öğrenim düzeyinin erkekler için etkisiz olmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca erkeklerin kendi avantajlı konumlarını bırakmak istememeleri de toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkileyebilecek faktörlere bilinçli ve/veya bilinçdışı bir şekilde direnç göstermelerine neden olabilir (6, 11, 12, 64, 74, 77). Aile içerisinde anne öğrenim düzeyinin önemsenmemesi nedeniyle erkekler annelerinin öğrenim düzeyini bilmiyor ya da yanlış hatırlıyor olabilir. Ancak erkek katılımcı sayısının daha az olmasının erkeklerle ilgili analizleri etkilemiş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Daha geniş vaka serileriyle hem ebeveynlerinin hem de kendi eğitimlerinin erkekler üzerindeki etkisinin incelenmesine gereksinim vardır.

Son yıllarda kadınların kamusal alandaki varlıkları arttıkça toplumsal cinsiyet algısı ve buna bağlı yaşanan eşitsizlikler daha görünür hale gelmiştir. Ancak özellikle sağlık alanında konuyla ilgili toplumu temsil etme özelliğinde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Yaşanılan toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan halk sağlığı bakış açısından da konuyla ilgili çalışma yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Çalışma sonucunda; kişinin cinsiyeti, öğrenim ve gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sayısı, çalışma durumu, sigorta ve düzenli gelir varlığı, ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ile tca puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatür ile uyumlu olarak kadın cinsiyet, yüksek öğrenim ve sosyoekonomik düzey cinsiyet kalıpyargılarını azaltmakta ve ölçek puanını arttırmaktadır. Ancak erkek katılımcıların tca puanları ile medeni durum, çalışma durumu, düzenli gelir varlığı, çocuk sayısı ve annelerinin öğrenim düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; çalışmanın tek bir ilçeyle sınırlı olmasının ve erkek katılımcı sayısının az olmasının bir kısıtlılık olduğu, erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörlere yönelik ileri analiz ve çalışmalara ihtiyaç olduğu, özellikle erkek katılımcı sayısının daha fazla olduğu daha geniş ve toplumu temsil eden örnekleme sahip çalışmalar planlanması gerektiği, düşüncelerin

ölçülmesinin tek başına yeterli olmayabileceği, içselleştirilmiş ve bilinçdışı hale gelmiş algıların tutumlara ve davranışlara yansıyor olabileceği, tutumları ve davranışları ölçmeye yönelik yöntemler ile tutum ve davranış değişikliği sağlayan müdahale çalışmaları geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra eğitimin içeriğinin toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyecek yönde düzenlenmesi gerektiği, kadınların çalışmasının ve öğrenim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerine olumlu etkisi olduğu dikkate alındığında kadınların çalışması ve öğrenimlerini sürdürmesinin teşvik edilmesi gerektiği, çocuk bakımı ile ilgili destek sunulması gerektiği düşünülmüştür.

6. KAYNAKLAR

1. Altınova HH, Duyan V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
2. Altuntaş O, Altınova HH. (2015). Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 83-100.
3. Dökmen ZY. (2017). Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar, Remzi Kitabevi, İstanbul.
4. Saygılıgil F. (2016). “Önsöz”, içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları (7-8).
5. Bora A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar. (Der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
6. Bhasin K. (2003). Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”, çev. Ayşe Coşkun, Kader Ay, Mine Yalçın, İstanbul: Kadav Yayınları.
7. Özpulat F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Öz Yeterlilik Düzeyi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Beyşehir Örneği. *International Journal of Human Sciences*. 13(1), 1222-1232.
8. Yumuş A. (2011). Kalkınma Planları Çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Anlayışının Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Boyutları. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi. Ankara
9. Çabuk KN. (2015). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim. http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/KEP-I/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf erişim tarihi 20.10.2017
10. Öngen B, Aytaç S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, No: 48 (2013-2), 1-18.

11. Sakallı Uğurlu N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi, 17 (49), 47-58.
12. Sakallı Uğurlu N, Ulu S. (2003). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri. Türk Psikoloji Yazıları, 6 (11-12), 53-65.
13. Akın A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayırıcılığı ve Sağlık. Toplum Hekimliği Bülteni, 26(2), 1-9.
14. Zara A, Özdemir B. (2013). “Cinsiyet Rollerı”, içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara.
15. Sezgin D. (2015). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık Ve Tıbbileştirme. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(1).
16. Akın A, Demirel S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Sağlığa Etkileri. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi Özel Ek, 25 (4).
17. Öztekin Z, Üner S, Eren N (2015). “Halk Sağlığı Kavramı ve Gelişmesi”. Halk Sağlığı. 1.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara.
18. Akın A, Bahar Özvarış Ş. (2015) “Kadın Sağlığı/Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması.” Halk Sağlığı. 1.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara. (s 210-217).
19. Doyal L. (2001). Sex, gender, and health: the need for a new approach. British Medical Journal. 323(7320), 1061-1063.
20. Grown C, Gupta GR, Pande R. (2005). Taking action to improve women's health through gender equality and women's empowerment. The Lancet. 365(9458), 541-543.
21. “A Guide to Creating Gender-Sensitive Health Services”, The Women’s Health Council. (2007). 2nd Edition. <http://www.lenus.ie/hse/bitstream/10147/45276/1/7097.pdf> erişim tarihi 10.10.2017

22. Demirel G. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mağduriyetinde Erkek. I. International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences, Madrid. Kongre Bildirisi
23. Arık E. (2016). “Erkeklik Çalışmaları”, içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları. (s 231-248).
24. Wester S, Vogel D, M.O'Neil J, Danforth L. (2012). Development and evaluation of the Gender Role Conflict Scale Short Form (GRCS-SF). *Psychology of Men & Masculinity*. 13(2), 199-210.
25. Zeybekoğlu Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. *Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 3(1), 1-14.
26. Özmete E, Yanardağ MZ. (2016). Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Kadın ve Erkek Olmanın Değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 84-100.
27. Şebnem C. (2017). An Example for the Construction of Masculinity in Turkey: The Woman Has No Name. *European Scientific Journal, ESJ*. 13(2), 62-76.
28. “CEDAW”. Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi. https://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html erişim tarihi 30.11.2017
29. Bağdatlı VN. (2016). “Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları. (s 103-120).
30. Butler J (1999). Cinsiyet Belası. Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi. Çev: Başak Ertür. Metis Yayınları, 5. Basım, İstanbul, Nisan 2016.
31. Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, Sungur MA. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1), 223-242.
32. Baydur H, Uçan G, Şeker D, Özpınar S, Gerçeklioğlu G, Horosan GD. (2016). Manisa Kent Merkezinde Yaşayan Yetişkinlerde Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Değerlendirilmesi: Yöntem ve Temel Bulgular. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 126-133.
33. Çıtak A. (2008). Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma. Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.
Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara

34. Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S, Taşkın L, Eroğlu K. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 775-792.
35. Vefikuluçay AGD, Zeyneloğlu AGS, Eroğlu K, Taşkın L. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 14(2), 26-38.
36. Uzun Z, Erdem S, Güç K, Uzun AMŞ, Erdem E. (2017). Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Eğitimin Etkisi: Deneysel Bir Çalışma. "The effect of education on gender perception and gender role attitudes: An experimental study." Journal of Human Sciences. 14(1), 678-693.
37. Ayan S. (2014). Cinsiyetçilik: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik. Cumhuriyet Medical Journal. 36(2), 147-156.
38. Alptekin D. (2014). Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 203-211.
39. Çelik AS, Pasinlioğlu T, Gonca TAN, Koyuncuoğlu H (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 21(3), 181-186.
40. Dinç A, Çalışkan C. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. "The perspectives of university students on gender roles " Journal of Human Sciences, 13(3), 3671-3683.
41. Turan Z, Aydın Y, Toker E. (2017). "Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi" nin Hemşirelik Öğrencileri Toplumsal Cinsiyet Algısına Etkisinin İncelenmesi. Journal of Human Sciences, 14(3), 2677-2687.
42. Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 23(5), 183-189.

43. Esen E, Soylu Y, Siyez DM, Demirgürz G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(1), 46-63.
44. Çarkoğlu A, Oneil ML. (2018). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması. Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi.
<http://www.khas.edu.tr/cms/kadin/dosyalar/files/2018TCKAA-9mart2018-V2.pdf>
erişim tarihi 27.02.2018.
45. Ecevit Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çatışabilir? Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 83-88.
46. Günay G, Bener Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15(3), 157.
47. Berktaş F. (2004). Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, (7).
48. Gümüsoğlu F. (2008). “Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet”, Toplum ve Demokrasi, 2 (4), 39-50.
49. Özkan D. (2014). Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite. Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), 1239-1252.
50. Coşkun A, Özdilek R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD), 9(3), 30-39.
51. Mumcu S, Yılmaz S, Yazıcı T. (2016). Kentsel Açık Mekanlarda Kadınlar: Cinsiyet Rollerinin Kamusal Alanlarda Gözlemlenmesi. Mimarlık ve Yaşam Dergisi. Journal of Architecture and Life, 1(1), 37-52.

52. Öztürk MY, Oğlağı Z (2013). “Çalışan Kadın ve Ruh Sağlığı” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 544-554).
53. Demirbilek S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44(511), 12-27.
54. Başterzi AD, Yılğör AG. (2013). “Kadının Görünmeyen Emeği: Görünmeyen Emeğin Görünürlüğü Üzerine Bir Tartışma” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 531-543)
55. Urhan B (2016). “Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 121-152).
56. Dedeoğlu S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği. Toplum ve Bilim, 86, 139-170.
57. Özkürallı İ (2016). “Queer Teori” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 213-230).
58. Vargel Pehlivan P. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(31), 497-521.
59. WHO (Aug 2015). “Gender, Key Facts”. WHO Fact Sheets. <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/gender> erişim tarihi 30.04.2018
60. Göregenli M (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 175-187.
61. Tire O. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Kadın Yoksulluğu. Mavi Atlas, 5(1), 97-112.

62. Franzoi SL (1996). *Social Psychology*. Dubuque, IA: Brown ve Benchmark.
Kaynak: Dökmen ZY. (2017). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitapevi, İstanbul. (s: 32).
63. Eccles JS, Jacobs JE, Harold RD. (1990). Gender Role Stereotypes, Expectancy Effects, and Parents' Socialization of Gender Differences. *Journal of Social Issues*, 46(2), 183-201.
64. Hoffman LW, Kloska D. (1995). Parents' gender-based attitudes toward marital roles and child rearing: Development and validation of new measures. *Sex Roles*, 32(5-6), 273-295.
65. Esen Y (2013). Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38 (169), 280-295.
66. Topuz C, Yıldızbaş F. (2014). The Examination of Graduate Students' Gender Roles in Relation with Demographics. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, 565-569.
67. Allana A, Asad N, Sherali Y (2010). Gender in academic settings: Role of teachers. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 1(4), 343-348.
68. Seçgin F, Tural A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
69. Dinç Kahraman S. (2010). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *DEUHYO ED 2010*, 3 (1), 30-35.
70. Kahraman AB, Tunçdemir NO, Özcan A. (2015). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hemşirelik Bölümünde Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Algıları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 108-144.
71. Parlaktuna İ. (2010). Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayırmacılığın Analizi/ Analysis of Gender-Based Occupational Discrimination in Turkey. *Ege Akademik Bakis*, 10(4), 1217-1230.

72. Başterzi AD, Yılgör AG (2013). “Toplumsal Yönüyle Annelik” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 430-438)
73. Connell RW. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. Toplum, Kişi ve Cinsel Politika. Çev: Cem Soydemir. Ayrıntı Yayınları 3. Basım, Mart 2017.
74. Baykal S. (1991). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini İle İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(2), 66-75.
75. Kağıtçıbaşı K. (1993). Türkiye'de Aile Kültürü. Kadın Araştırmaları Dergisi, 1, 49-58.
76. Brooks C, Bolzendahl C. (2004). The transformation of US gender role attitudes: Cohort replacement, social-structural change, and ideological learning. Social Science Research, 33(1), 106-133.
77. Akgül Gök F. (2013). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara
78. WHO (2015): “Integrating Equity, Gender, Human Rights and Social Determinants into the Work of WHO. Roadmap For Action (2014-2019)”. <http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/web-roadmap.pdf?ua=1> erişim tarihi 21.02.2018
79. Özvarış ŞB. (2015). Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı. Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, 15, 37-43.
80. Şimşek H. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25(2), 119-126.
81. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 409-420.
82. WHO (2011). Human Rights and Gender Equality in Health Sector Strategies: How to Assess Policy Coherence.

http://origin.searo.who.int/entity/human_rights/data/HRGE_eng.pdf erişim tarihi 30.01.2018

83. Roos PA, Gatta ML. (2009). Gender (in)equity in the academy: Subtle mechanisms and the production of inequality. *Research in Social Stratification and Mobility*, 27(3), 177-200.
84. Ayata A (2011). Siyaset ve Katılım. İçinde; Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi. Ed: Ecevit Y, Karkıner N. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir (s 64-84).
85. Lombardo E. (2003). EU Gender Policy: Trapped in theWollstonecraft Dilemma'?. *European journal of women's studies*, 10(2), 159-180.
86. Adak S (2016). Toplumsal Cinsiyet ve Siyaset. içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 17-32).
87. Gürler ÖK, Üçdoğruk Ş. (2007). Türkiye’de Cinsiyete Göre Gelir Farklılığının Ayırıştırma Yöntemiyle Uygulanması. *Journal of Yaşar University*, 2(6), 571-589.
88. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü (Kasım 2014). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013. Ankara.
89. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (Nisan 2017). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Türkiye’de Kadın. Ankara.
90. Uluslararası Çalışma Örgütü ILO (2016). Çalışma Yaşamında Kadınlar, Eğilimler 2016 Raporu. http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_458132/lang--tr/index.htm erişim tarihi 20.12.2017
91. United Nation Development Programme UNDP (2016). Human Development Report 2016. http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/TUR.pdf erişim tarihi 20.04.2018
92. Arkadaş-Thibert A, Müftü G, Güçiz Doğan B, Bertan M (2015). “Sağlık Hakkı Çerçevesinde İnsan, Kadın ve Çocuk Hakları”. *Halk Sağlığı*. 3.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara (s 1783-1820).
93. Türmen T. (1995). Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı. *Un.Platform For Action*. (s 89-99)

94. Yüksel Ş, Başterzi AD. (2013). Türkiye Psikiyatri Derneği Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Görev Grubu Raporu. İçinde: Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s. 717-735).
95. Watts C, Zimmerman C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. The Lancet, 359(9313), 1232-1237.
96. Heise L. (1993). Violence against women: the hidden health burden. World Health Stat Q, 78-85.
97. Altınay AG, Arat Y. (2007). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. Tübitak. Ankara
98. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. (Ankara 2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014.
99. WHO (2005). Multicountry Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women: Summary Report. http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/summary_report/summary_report_English2.pdf erişim tarihi 01.04.2018.
100. Yüksel Ş. (2009). Travmatik Deneyimler ve Ruh Sağlığı. İçinde: Psikiyatri. İstanbul Üniversitesi Yayınları (s. 91-103).
101. Salaçin S, Toprak Ergöner A, Demiroğlu Uyanıker. (2010). Kadına Yönelik Şiddet. İçinde: Birinci Basamakta Adli Tıp 2. Baskı. Türk Tabipler Birliği-İstanbul Tabip Odası (s. 192-201).
102. Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, Zwi AB. (2002). The world report on violence and health. The Lancet, 360(9339), 1083-1088.
103. Özkara E, Can İÖ. (2012). Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart Nisan. 99, 341-348.
104. Moroğlu N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart-Nisan. 99, 357-380.
105. İstanbul Sözleşmesi (2011). Kadına Yönelik Şiddetle Ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> erişim tarihi 30.05.2018

106. The Women's Health Council. (January 2007). A Guide to Creating Gender-Sensitive Health Services". 2nd Edition.
107. Doyal L, Payne S, Cameron A. (2003). "Promoting gender equality in health", School for Policy Studies University of Bristol, Equal Opportunities Commission 2003. Manchester
108. Women's Health West. (2015). Why Gender Matters, A Guide For Community Health Services. <http://www.thelookout.org.au/sites/default/files/Why-Gender-Matters-Booklet.pdf> erişim tarihi 27.04.2018
109. Akın A (2010). Kadın Sağlığında Eşitsizlikler ve Toplumsal Cinsiyet. İçinde: 13. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (73-82).
110. Mıhçıokur S, Bilgili Aykut N. Sağlık Hizmetlerinde Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı. Başkent Üniversitesi Kadın-Çocuk ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi. <http://bukcam.baskent.edu.tr/dokumanlar/makale02.pdf> erişim tarihi 19.04.2018.
111. İlhan M, Tüzün H, Aycan S, Aksakal FN, Özkan S. (2006). Birinci Basamak Sağlık Kuruluşuna Başvuranların Sağlık Hizmeti Kullanma Özellikleri ve Bazı Sosyoekonomik Belirteçlerle Değişimi: Sağlık Reformu Öncesi Son Saptamalar. Toplum Hekimliği Bülteni, 25(3), 33-41.
112. Koç M, Bayar Ö. (2017). Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (KTCRSÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(41), 284-297.
113. WCHM Position Paper on Gender Sensitive Health Service Delivery. November 2009. <http://www.wchm.org.au/wp-content/uploads/2015/02/WCHM-position-paper-on-gender-sensitive-health-service-delivery.pdf> erişim tarihi 15.05.2018
114. Türk Tabipler Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu Raporu (2008). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. http://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=667237c4-9232-11e7-b66d-1540034f819c erişim tarihi 29.05.2018

115. Grown C, Gupta GR, Pande R. (2005). Taking action to improve women's health through gender equality and women's empowerment. *The Lancet*, 365(9458), 541-543.
116. Ross CE, Mirowsky J. (2010). Gender and the health benefits of education. *The Sociological Quarterly*, 51(1), 1-19.
117. Gözütok F, Toraman Ç, Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin (TCEÖ) Geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16 (3), 1036-1048.
118. Sharma S. (1996) “Applied Multivariate Techniques” Jhonn Wiley & Sond Inc., New York. (s 116)
119. Karagöz Y (2014). SPSS 21.1 uygulama, Biyoistatistik. (s 698).
120. Kahraman L, Kahraman AB, Ozansoy N, Akıllı H, Kekillioğlu A, Özcan A (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2) 811-831.
121. Kizilaslan I, Diktaş İÖ. (2011). The Role of University Education in Changing the Gender Role Perceptions of Turkish ELT Student Teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2) 10-525.

FORMLAR

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	()	()	()	()	()
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10.	Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11.	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	()	()	()	()	()
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
15.	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	()	()	()	()	()
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	()	()	()	()	()
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	()	()	()	()	()
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	()	()	()	()	()
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	()	()	()	()	()
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	()	()	()	()	()
21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	()	()	()	()	()
22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	()	()	()	()	()
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	()	()	()	()	()
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	()	()	()	()	()
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.	()	()	()	()	()

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİLERE YÖNELİK ANKET FORMU

DOĞUM TARİHİ VE DOĞUM YERİ (İL/İLÇE):

BİYOLOJİK CİNSİYET: a) KADIN b) ERKEK

MEDENİ DURUMUNUZ: a) BEKAR b) EVLİ c) BOŞANMIŞ d) EŞİ VEFAT ETMİŞ

KAÇ KARDEŞİNİZ VAR:

EVLİYSENİZ KAÇ ÇOCUĞUNUZ VAR:

KAÇ YIL ÖĞRENİM GÖRDÜNÜZ:

GELİR GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ:

EVETSE GELİRİNİZ DÜZENLİ Mİ:

EVETSE SİGORTALI MI ÇALIŞIYORSUNUZ:

EVETSE GELİR DÜZEYİNİZ NEDİR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EVLİYSENİZ EŞİNİZ GELİR GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MU:

EVETSE EŞİNİZİN GELİR DÜZEYİ NEDİR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EVİNİZE GİREN TOPLAM GELİR NE KADAR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EKONOMİK DURUMUNUZU NASIL TANIMLARSINIZ:

- a) GELİRİ GİDERİNDEN AZ b) GELİRİ GİDERİNE DENK c) GELİRİ
GİDERİNDEN ÇOK

EVLİYSENİZ EŞİNİZİN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE
ÜSTÜ

ANNENİZİN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ

BABANIZIN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ

KİMİNLE YAŞIYORSUNUZ:

- a) ANNE BABA b) EŞ VE ÇOCUKLAR c) YALNIZ

ANNE BABANIZA AİT BİLGİLER:

- a) ANNE BABA HAYATTA, BİRLİKTE b) ANNE BABA HAYATTA, BOŞANMIŞ
c) ANNE YA DA BABADAN BİRİ HAYATTA DEĞİL

YAŞADIĞINIZ EVDEKİ HANE HALKI SAYISI:**EVDE KAÇ ODA VAR:****YAŞANAN EVİN ÖZELLİĞİ:**

- a) KENDİLERİNE AİT b) KİRA c) AKRABA EVİ d) DİĞER

ETİK KURUL ONAYI

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
	AÇIK ADRESİ:	İ.Ü.İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ HULUSİ BEHÇET KÜTÜPHANESİ KAT:3 FATİH/İSTANBUL
	TELEFON	0 (212) 414 21 53
	FAKS	0 (212) 414 21 53
	E-POSTA	itfetikkurul@istanbul.edu.tr.

BASVURU BİLGİLERİ

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	"İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması"			
ARAŞTIRMA PROTOKOL KODU	---			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Halk Sağlığı			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı			
DESTEKLEYİCİ	---			
DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	---			
ARAŞTIRMANIN FAZİ	FAZ 1	☐		
	FAZ 2	☐		
	FAZ 3	☐		
	FAZ 4	☐		
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Yeni Bir Endikasyon	☐		
	Yüksek Doz Araştırması	☐		
	Diğer ise belirtiniz :			
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ■	ÇOK MERKEZLİ □	ULUSAL ■	ULUSLAR ARASI □

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		"İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması"		
DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ	17.06.2016		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	☒		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU	☐		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
	ARAŞTIRMA BROŞÜRÜ	☐		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
DEĞERLENDİRİLEN DİĞER BELGELER	Belge Adı	☐	Açıklama	
	TÜRKÇE ETİKET ÖRNEĞİ	☐		
	SİGORTA	☐		
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☒		
	BİYOLOJİK MATERYEL TRANSFER FORMU	☐		
	HASTA KARTI/GÜNLÜKLERİ	☐		
	İLAN	☐		
	YILLIK BİLDİRİM	☐		
	SONUÇ RAPORU	☐		
	GÜVENLİLİK BİLDİRİMLERİ	☐		
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:12	Tarih: 24/06/2016		
	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında görevli Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL 'in sorumluluğunda yürüteceği yukarıda bilgileri verilen araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş, gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan Etik Kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU									
ÇALIŞMA ESASI		19.08.2011 tarihli, 28030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Klinik Araştırmalar Hakkındaki Yönetmelik							
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:		Prof. Dr. A. Yağız ÜRESİN							
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki *		Katılım **		İmza
Prof. Dr. A. Yağız ÜRESİN	Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji	İstanbul Tıp Fakültesi (Etik Kurul Başkanı)	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☐	H ☒	İZİNLI
Prof. Dr. Berrin UMMAN	Kardiyoloji	İstanbul Tıp Fakültesi (Etik Kurul Başkan Yardımcısı)	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Ahmet GÜL	Romatoloji	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Oğuzhan ÇOBAN	Nöroloji	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Sevdâ ÖZEL YILDIZ	Biyoistatistik	İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Biyoistatistik	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

* :Araştırma ile ilişki
 ** :Toplantıda Bulunma

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Klinik araştırmalar Etik kurulu 13.04.2013 tarih, 28617 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde kurulmuş ve T.C.Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından onaylanmıştır. İlgili yönetmelik kapsamında kalan araştırmalar Sağlık Bakanlığından izin almak zorundadır. Yönetmelik kapsamı dışında kalan araştırmalar ise Etik Kurul bünyesinde oluşturulmuş 5 kişilik alt komisyon tarafından değerlendirilmekte olup Sağlık Bakanlığı iznine tabi değildir.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 837

Tarih : 27.06.2016

Konu : Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL

Sayın Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL
Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

İlgi : Halk Sağlığı Ana Bilim Dalının 17/06/2016 gün ve 224617 sayılı yazısı

Sorumlu araştırmacılığını üstlendiğiniz 2016/815 dosya numaralı "İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması" başlıklı çalışma kurulumuzun 24/06/2016 tarih ve 12 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, tutanaklar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. A.Yağız ÜRESİN

İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı

Eki: İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu Karar Formu

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

İSTANBULDA BİR İLÇEDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ ARAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 16	% 9	% 9
BENZERLİK ENDEKSİ	İNT ERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Istanbul Medipol Āniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
2	Submitted to Koc University Öğrenci Ödevi	% 1
3	kadininstatusu.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	bukcam.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	www.mulkiyederigi.org İnternet Kaynağı	% 1
7	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	% 1
8	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1

ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI: ERENÇ YASEMİN DOKUDAN DİNÇ

1. GENEL

DÜZENLEME TARİHİ	05.06.2018		
DOĞUM YERİ VE YILI	Şebinkarahisar 26.04.1982		
MEDENİ DURUM	Evli ve 1,5 yaşında bir çocuğu var		
Yabancı Dil Bilgisi	İyi düzeyde İngilizce biliyor. YDS 2016 Sonbahar dönemi puanı: 85		
GÖREV YERİ	Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Polikliniği		
GÖREV UNVANI	Uzman doktor		
YAZIŞMA ADRESİ	Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Polikliniği		
E-POSTA	erencdokudan@yahoo.com	GSM	0535 3747098

2. EĞİTİM

MEZUNİYET TARİHİ	ÜNİVERSİTE-FAKÜLTE-BÖLÜM/ANABİLİM DALI
2007	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Lisans
2015	İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Eğitimi
2013-....	İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Doktora Eğitimi

3. MESLEKİ DENEYİM

Görev Dönemi	Unvan	Kurum	Bölüm
2015-....	Uzman Hekim	Haseki Eğitim Araştırma Hastanesi	Adli Tıp Polikliniği
2013-2015	Başvuru Hekimi	Türkiye İnsan Hakları Vakfı	İstanbul Şubesi
2008-2013	Tıpta Uzmanlık Eğitimi	İstanbul Tıp Fakültesi	Adli Tıp Anabilim Dalı
2007-2008	Pratisyen Hekim	Gümüşhane Köse Devlet Hastanesi	Toplum Sağlığı Merkezi ve Acil Servis

4. ADLİ TIP UZMANLIK TEZİ

Kadına Yönelik Evlilik İçi Cinsel Şiddet ve Adli Raporlandırma Sürecinin Değerlendirilmesi.
İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İstanbul 2014

5. YAYINLARI

A. ULUSAL YAYIN: Ümit Ünüvar, **Erenç Yasemin Dokudan**, Deniz Yılmaz, Levent Kutlu, Önder Özkalıpçı, Şebnem Korur Fincancı. *İşkence tanısında kemik sintigrafisinin yeri*. Adli Tıp Bülteni. 2016; 21 (1): 16-22

B. ULUSLARARASI YAYIN:

Melez, I. E., Arslan, M. N., Melez, D. O., Akçay, A., Büyük, Y., Avsar, A., ... & **Dokudan, Y. E.** (2015). Spontaneous Coronary Artery Dissection: Report of 3 Cases and Literature Review Hormonal, Autoimmune, Morphological Factors. *The American journal of forensic medicine and pathology*, 36(3), 188-192.

Unuvar, U., Yilmaz, D., Ozyildirim, I., **Dokudan, E. Y.**, Korkmaz, C., Doğanoglu, S., ... & Fincanci, S. K. (2017). Usage of Riot Control Agents and other methods resulting in physical and psychological injuries sustained during civil unrest in Turkey in 2013. *Journal of forensic and legal medicine*, 45, 47-52.

C. ULUSAL KİTAP BÖLÜMÜ: **Erenç Dokudan**, Ümit Ünüvar, İ.Özgür Can. Toplumsal olaylarda zor kullanımının yol açtığı sağlık sorunlarında belgeleme; içinde “Hekimlere Yönelik Rehber Kitap”. Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 97. 67-75

5. KATILDIĞI SERTİFİKALI KURS VE EĞİTİMLER

Kişilik Bozuklukları Kursu II. Türk Nöropsikiyatri Derneği. 2007. İstanbul.

Criminal Profiling. 4th MAFS (Mediterranean Academy of Forensic Sciences) 2009.

Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarla Adli Görüşme Teknikleri Kursu. Prof. Dr. Resmiye Oral. 27-30 Eylül 2009. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Kongresi. Ankara.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi. 2009. İstanbul

İstanbul Protokolü Eğitici Eğitimi. Türk Tabipleri Birliği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı. 2009. İstanbul

Klinik Toksikoloji Kursu. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi. 2010. İzmir

Bağlanma Kuramı ve Mentalizasyon. Prof. Dr. Cem Kaptanoğlu. Türkiye Psikiyatri Derneği İstanbul Şubesi. 2012. İstanbul

Travma Çalışmaları Sertifika Programı. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Ekim 2012-Temmuz 2013. İstanbul.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Ereñ Yasemin DOKUDAN DİNÇ

İMZA

TEŞEKKÜRLER

Berrak ve güler yüzlü anlatımı, kapsayıcılığı, doktora eğitimime ve tezime olan değerli katkıları ve yol göstericiliği için Anabilim Dalı Başkanı ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. A. Emel Önal'a,

Adli tıp uzmanlık tezimin danışmanlığından sonra beni halk sağlığı doktora tezimde de yalnız bırakmayan ve çok değerli katkılar sunan Sayın Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'ya,

Doktora eğitimim ve tez sürecim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim, ihtiyaç duyduğumda kapısı her zaman açık olan Sayın Prof Dr Günay Güngör'e,

Eğitimim süresince katkı ve emekleri için İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın değerli öğretim üyelerine,

Tıp fakültesinin 1.sınıfında kapısından içeri adım atmakla hayatımın en doğru kararlarından birini vermiş olduğum canım İstanbul Tıp Fakültesi Tiyatro Topluluğu'na,

Doktora eğitimime başlamamdan tezimi bitirmeme kadar geçen süreçteki bütün destekleri ve yol arkadaşlıkları için arkadaşlarım Uzm Dr Zahide Mail Gürkan'a, Uzm Dr Evrim Tellioğlu Can'a, Uzm Dr Zuhal Uzunyayla'ya, ders alma dönemindeki ve tez sürecindeki yardımları için arkadaşım Dr Özgür Soytaş'a ve beni her zaman bilimsel olarak destekleyen arkadaşım Doç Dr Ümit Ünüvar'a,

Hayatımın her döneminde aldığım her kararda, yaşadığım her güzellikte ve zorlukta yanımda olan ve benden hiçbir şeyi esirgemeyen, bir adım ilerisi için beni hep teşvik eden canım anneme, babama ve abime,

İkinci kez tez sürecime şahit olan ve bu stresi bir daha yaşamamı istememesine rağmen desteğini esirgemeyen, her aşamasının sıkıntısını ve keyfini benimle birlikte yaşayan, her geçen gün daha çok sevdiğim canım eşim Taylan Dinç'e,

Henüz karnımdayken tezimin planlanması, saha uygulaması aşamalarında bana eşlik eden, tezimle birlikte kendisini de hayal ettiğim, doğumdan sonra ise göğsümde ya da yanıbaşımda okumalarıma eşlik eden, ilk gülümseme, emekleme, diş çıkarma, ilk adımına, ilk öpücüğüne, ilk anne deyişine şahit olduğum, daha çok ilklerini görmeyi umduğum ve hayatımın her aşamasını paylaşmayı istediğim canım oğlum Toprak Dinç'e ...

Uzm.Dr. Erenç Yasemin Dokudan Dinç

İstanbul-Haziran 2018

İÇİNDEKİLER

DOKTORA TEZİ ONAYI.....	ii
BEYAN	iii
TEŞEKKÜRLER.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	x
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI, TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE....	3
2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet.....	3
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıpyargılar ve Etkileyen Faktörler.....	4
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcılık.....	9
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE SAĞLIĞA ETKİLERİ	16
2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM	23
3.1. ÖRNEKLEMİN OLUŞTURULMASI.....	23
3.2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME	24
4. BULGULAR	26
4.1. SOSYODEMOGRAFİK BULGULAR	27
4.2. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANI	40

4.3. KADINLARIN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI	56
4.4. ERKEKLERİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI	60
5. TARTIŞMA.....	62
6. KAYNAKLAR.....	76
FORMLAR.....	88
ETİK KURUL ONAYI.....	92
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....	95
ÖZGEÇMİŞ	96

TABLO LİSTESİ

Tablo 4-1: Demografik Özelliklerin Dağılımı	27
Tablo 4-2: Eş, Çalışma ve Ekonomik Gelire İlişkin Özelliklerin Dağılımı.....	30
Tablo 4-3: Ebeveynlere İlişkin Bilgilerin Dağılımı	32
Tablo 4-4a: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı .	34
Tablo 4-4b: Kadınlarda; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı	36
Tablo 4-4c: Erkeklerde; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı	37
Tablo 4-5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Puanının Dağılımı	39
Tablo 4-6: Demografik Özelliklere Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi	40
Tablo 4-7: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi	43
Tablo 4-8: Tanımlayıcı Özelliklere Göre ASM Dağılımı.....	45
Tablo 4-9: Çalışma ve Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	46
Tablo 4-10: Gelir ile Ekonomik Durum İlişkisi.....	49
Tablo 4-11: Ebeveynlere İlişkin Bilgilere ve Hane Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	50
Tablo 4-12: Kadın ve Erkeklerde Ayrı Ayrı TCA Puanlarının Değerlendirilmesi.....	54
Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Yaş ve Öğrenim Düzeyinin Değerlendirilmesi.....	55
Tablo 4-14: Cinsiyete göre öğrenim sürelerinin değerlendirilmesi	55
Tablo 4-15: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi	55
Tablo 4-16: Kadın olgularda; Çalışma Durumu ile Çocuk Sayısı, Medeni Durum ve Öğrenim Durumu İlişkisi	59

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4-1: Yaş dağılımı	28
Şekil 4-2: Cinsiyet dağılımı	28
Şekil 4-3: Medeni durumların dağılımı	29
Şekil 4-4: Öğrenim düzeylerinin dağılımı	29
Şekil 4-5: Eş öğrenim düzeylerinin dağılımı	31
Şekil 4-6: Anne-baba öğrenim düzeylerinin dağılımı.....	33
Şekil 4-7: Kadın ve erkeklerin katılım oranları dağılımı (katılıyorum+ tamamen katılıyorum)	38
Şekil 4-8: Toplumsal cinsiyet algısı toplam puanı dağılımı	39
Şekil 4-9: Cinsiyete göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı.....	41
Şekil 4-10: Medeni durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	41
Şekil 4-11: Çocuk sayısına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı.....	42
Şekil 4-12: Öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	43
Şekil 4-13: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi.....	44
Şekil 4-14: ASM'lere göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	44
Şekil 4-15: Düzenli gelir varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	47
Şekil 4-16: Sigorta varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	47
Şekil 4-17: Eş gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı .	48
Şekil 4-18: Kişinin gelir düzeyine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	49
Şekil 4-19: Anne öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	51
Şekil 4-20: Baba öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	52

Şekil 4-21: Kiminle yaşadıklarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	52
Şekil 4-22: Yaşadığı evin özelliklerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı	53
Şekil 4-24: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi.....	56

KISALTMALAR

ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
BCRE	: Bern Cinsiyet Rolü Envanteri
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi)
ÇDCÖ	: Çelişkili Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği
ILO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
LGBTİ	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks
N	: Number (Sayı)
SS	: Standart Sapma
TCA	: Toplumsal Cinsiyet Algısı
TCAÖ	: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ÖZET

Dokudan Dinç EY. İstanbul’da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD. Doktora Tezi. İstanbul. 2018.

Toplumsal cinsiyet toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmekte, söz konusu ayrımcılıklardan erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz düzeyde etkilenmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının (tca), cinsiyet ayrımcılığının ve eşitsizliğinin saptanabilmesi için, yaşanan toplumun tca ile ilgili yöneliminin bilinmesi ve farklı yönelimlerin nedenlerinin anlaşılması önemlidir. Ancak Türkiye’de özellikle sağlık alanında konuyla ilgili toplumu temsil eden örnekleme sahip kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Kesitsel tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmanın amacı tca ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiyi “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”ni (Altınova&Duyan, 2013) kullanarak araştırmaktır. Bu amaçla İstanbul ili Fatih ilçesine bağlı 6 aile sağlığı merkezinde 168’i kadın, 72’si erkek olmak üzere toplam 240 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Olguların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması 91.67 ± 15.02 ’dir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri ise 0.887’dir. Çalışma sonucunda; kişinin cinsiyeti, öğrenimi, gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sayısı, çalışma durumu, sigorta ve düzenli gelir varlığı, ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ile tca puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak erkek olguların tca puanları ile medeni durum, çalışma durumu, düzenli gelir varlığı, çocuk sayısı ve annelerinin öğrenim düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Sonuç olarak; erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörlere yönelik ileri çalışmalara ihtiyaç olduğu, kadınların çalışmasının ve öğrenim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerine olumlu etkisi olduğu dikkate alındığında kadınların çalışması ve öğrenimlerini sürdürmesinin teşvik edilmesi gerektiği, çocuk bakımı ile ilgili destek sunulması gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet, eşitsizlik, ayrımcılık, sağlık

ABSTRACT

Dokudan Dinç EY. INVESTIGATION OF GENDER PERCEPTIONS IN A DISTRICT OF ISTANBUL. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD. Doktora Tezi. İstanbul. 2018.

Gender is a concept used to distinguish socially and culturally determined gender identity from biological sex. Discrimination based on an individual's gender may occur in the contexts of social opportunities, allocation and utilization of resources, and access to services. This discrimination more negatively impacts women, who are relatively disadvantaged and have lower social status compared to men. In order to determine gender perception (gp), gender inequality and discrimination, it is important to understand societal attitudes toward gender roles and the reasons underlying different attitudes. However, few studies have been conducted on this subject in Turkey with a sample that represents the population, especially in the healthcare field. The aim of this cross-sectional descriptive study was to investigate associations between gp and sociodemographic variables using the "Gender Perception Scale" (Altınova & Duyan, 2013). A total of 240 subjects were included in the study, including 168 women and 72 men attending 6 family health centers in the Fatih district of the Istanbul province. The subjects' mean gender perception score was 91.67 ± 15.02 . The Cronbach's alpha value of the scale is 0.887. The results of the study revealed statistically significant associations between subjects' gp scores and their gender, education, income level, marital status, number of children, employment status, insurance, regular income, and parents' education level. However, no statistically significant relationship was found between the gp scores of men and their marital status, employment status, regular income, number of children, or mother's education level. These results suggest that further investigation of the factors affecting men's gp is needed. In addition, considering the positive effects of employment and education on women's gp, women should be encouraged to pursue education and career and should be supported regarding childcare.

Keywords: gender, inequality, discrimination, health

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Toplumsal cinsiyet; toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak belirlenen rollerini, sorumluluklarını ve davranışlarını belirler. Toplumsal cinsiyet, erkek ya da kadınların birbirlerinden farklı olmalarına neden olan biyolojik özellikleri değil, erkeklik ve kadınlık hakkındaki toplum tarafından oluşturulmuş özellikleri içermektedir (1-5).

Biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyeti kültür ve sosyal yapı belirler, bu nedenle toplumsal cinsiyet algısı değiştirilebilir. Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendirir. Bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçimi ve oranı, o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilenir. Cinsiyete özgü olarak öğrenilen davranış ve yaşam biçimleri kadınların ve erkeklerin toplumsal kaynaklara erişimlerini etkileyerek yaşamlarını farklılaştırmakta, bu yolla pozitif ya da negatif ayrımcılığa neden olabilmektedir (3-8). Yaşanılan toplumda toplumsal cinsiyet algısının olumsuz olması, cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve eşitsizliğe neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan ayrımcılık, sağlık bilgisine erişim, yeterli beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşım ve sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi konularda eşitsizliklere yol açabilmekte ve hem fiziksel hem ruhsal sağlık üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir (15-16). Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmekte, bu durum erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınları daha olumsuz etkilemektedir (3-6, 9-15). Geleneksel toplumlarda daha fazla olmak üzere cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte, kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesine ve bu yolla kadına yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır. Sağlığı tehdit etmesinin yanı sıra hayatı da tehdit etmekte, kadın cinayetleriyle ölüme neden olabilmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet algısına dayalı ayrımcılık sadece kadınların değil erkeklerin de sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir (15-23). Toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargıların kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra erkekler üzerinde de hem sağlıklarını hem de kendilerini gerçekleştirme potansiyelleri üzerine olumsuz etkisi olduğu tartışılmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı ve bu algıdaki eşitsizliğe bağlı olarak

yaşanabilecek ayrımcılığın saptanabilmesi için, yaşanan toplumun toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yöneliminin bilinmesi ve farklı yönelimlerin nedenlerinin anlaşılması önemlidir. Toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan halk sağlığı yaklaşımı ile bakıldığında, her iki cinsiyeti ve toplumun genelini etkileyen toplumsal cinsiyet algısının sağlık açısından önemi artmaktadır (12-27). Türkiye’de kadının statüsünün iyileştirilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik uluslararası sözleşmeler imzalanmış, yasal düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen toplumda cinsiyet kalıpyargılarının ve buna bağlı ayrımcılıkların devam ettiği görülmektedir. (28, 29).

Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel süreç içinde, zamana, mekana, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına göre de çeşitlilik göstermektedir (5, 9, 30). Bu nedenle bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin değerler, davranışlar, algı ve tutumlar konusu çok boyutlu incelenmelidir. Türkiye’de konuyla ilgili çalışmalar genellikle belirli bir meslek ya da öğrenim grubuna ait olup, özellikle sağlık biliminin bakış açısıyla yapılmış ve toplumu temsil eden örnekleme sahip kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır (2, 3, 6, 7, 9-12, 31-44). Bu çalışmada İstanbul’da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yönelimler Altınova ve Duvar (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” (1) ile araştırılarak, toplumsal cinsiyet algısı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, toplumsal cinsiyet algısını ve bu algıyı yordayan faktörleri bilimsel olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği 5’li likert tipinde olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,872 olduğu, geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı gösterilmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 puan aralığında olup; ölçekten alınan puanlar yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir.

Hipotezler:

H1 Hipotezi: Toplumsal cinsiyet algısı (tca) demografik özelliklerden etkilenir.

H2 Hipotezi: Tca sosyokültürel ve ekonomik durumdan etkilenir.

H0 Hipotezi: Tca demografik, sosyokültürel ve ekonomik durumdan etkilenmez.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI, TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Biyolojik cinsiyet için İngilizcede “sex” kelimesi kullanılırken, toplumsal cinsiyet için “gender” kelimesi kullanılmaktadır (3). Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü ve nasıl davranmamızı beklediğini ifade etmektedir (3, 6, 13, 14, 16).

Ann Oakley’in 1972 yılında yayınlanan “*Sex, Gender, Society*” isimli kitabında ilk defa kullandığı “toplumsal cinsiyet” kavramı, erkeklik ve kadınlığın toplum tarafından tanımlanışındaki eşitsizliği anlatmaktadır (6, 26).

Kadın ve erkeğin biyolojik farklılıkları kültürel olarak değerlendirilir ve bunun sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe davranışı farklılaşır, onlara farklı özellikler ve görevler yükler. Bu da toplumsal cinsiyet rollerini belirler (3). Bu roller toplumsal iş bölümünü, kaynaklara erişimimizi, davranışlarımızı ve görevlerimizi belirler. Hangi davranış ve görevlerin kadınlar ve erkekler için uygun olduğuna, bu iki cinsin hangi haklara, kaynaklara ve güce ne derecede sahip olması gerektiğine dair toplumsal beklentiler geliştirilir. (1, 4, 33, 45-47). Bebeğin içine doğduğu toplum onu, kadın ve erkeğe uygun gördüğü davranış kalıpları içinde şekillendirir. Toplumsal beklentiler henüz bebek doğmadan kıyafetlerinin rengi belirlenirken başlar, doğumdan sonra kimlik rengini, büyüdüğünde ise eğitimini, meslek seçimini ve genel olarak yaşam biçimini etkiler. Eğitim sisteminin kendisi de bu rolleri pekiştiren bir içeriğe sahip olabilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin yansımalarını hem kamusal hem de özel alanda görmek mümkündür. Erkekler kamusal alana, kadınlar ev içine uygun görülür. Dışarıda fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma korkusu, ev içi işlerden dışarı çıkmaya vakit bulamaması, kendileri için harcayabilecekleri mali bir kaynaklarının olmaması, davranışlarına daha çok dikkat etmelerinin beklenmesi kadınların kamusal alanda daha az yer almalarına neden olur. Erkekler ev halkının reisi olarak görülür, evin geçimini sağlamaları beklenir, mülkiyetin sahibi ve yöneticisidirler. Siyasette ve iş yaşamında aktif yer almaları, daha güçlü ve atılgan olmaları, duygularını fazla belli etmemeleri, her zaman başarılı olmaları beklenir. Diğer yandan kadınlardan

anlayışlı ve yumuşak başlı olmaları, çocuk doğurmaları ve yetiştirmeleri, hasta ve yaşlılara bakmaları, tüm ev işini yapmaları beklenir. Kadınlar eğer çalışıyorsa da, onlara öğretmen ya da hemşirelik gibi toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu meslekler uygun görülür. Otorite ve güç gerektiren mesleklerin erkeklere, bakım ve hizmetle ilişkili mesleklerin ise kadınlara özgü olduğu düşünülür. Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farkı ve önemi sosyal yapılandırma sonucu oluşması ve dolayısıyla değiştirilebilir olmasıdır (1, 3, 4, 6, 16, 25, 33, 36, 46-52).

Toplumsal ve kültürel beklentiler, insanlara cinsiyet rollerine uymaları konusunda baskı yapmaktadır (1, 25). Cinsiyet rollerine dayalı toplumsal baskı hem kadınların hem erkeklerin kendilerini gerçekleştirmelerine, kendilerini istedikleri yönde geliştirmelerine, mutlu olmalarına, hatta sağlıklı olmalarına engel olmaktadır. (3, 25)

Özellikle geleneksel toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir. Bu geleneksel rol anlayışı, kadınların kamusal alanda yer almalarını engellemekte, çalışan kadınların da hem ev hem iş yaşamının yükünü üstlenmelerine neden olmakta, bu duruma “çifte vardiya” denmektedir. Cinsiyetler arası farklılığın oluşması birçok çalışmada kadının “üreme rolü’ne dayandırılmaktadır (6, 26, 52-56). Oysaki Bhasin’in deyişiyle “Artık kadınlar çocuk doğurup doğurmamaya, kaç çocuk doğuracağına ve hangi aralıklarla doğuracağına karar verebilir. Doğurganlık, kadınlar için dişi hayvanlarda olduğu gibi kaçınılmaz değildir “(6).

Cinsiyet ayrımcılığı, kaynaklara ve fırsatlara ulaşmada eşitsizliğe, kadına yönelik şiddete, çalışma yaşamı ve siyasette kadının sınırlı olarak yer almasına neden olmaktadır. (26, 53). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin erkekler için de olumsuz sonuçları vardır. Erkeklerden beklenen “erkeklik performansı”, ücretli bir işte çalışma baskısı, kavgacı, rekabetçi olma baskısı, duygularını ifade edememe durumu erkeklerin mutlu, özerk ve sağlıklı bireyler olmalarına engel olur (22-27). Toplumsal cinsiyet farklı cinsel yönelimleri olan kişilerin de ayrımcılığa maruz kalmasına, başta yaşam hakları olmak üzere, temel insan hakkı ihlallerine uğramalarına neden olur. (4, 5, 57).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıpyargılar ve Etkileyen Faktörler

Rol, örgütlü bir sosyal yapı içinde bireyin konumunu, bu konumun ona sağladığı avantajları ve diğer bireylerle olan ilişkilerini belirleyen kuralları ifade eder (58). Toplumsal cinsiyet rolleri ise bireyin cinsiyetinin onun davranışlarına olan etkisini ifade

eder. Toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan sosyokültürel değerler toplumdan topluma değişir. (1, 25, 59, 61). Ayrıca tarihsel süreç içinde, zamana, yaşanan coğrafyaya, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına ve iktidar yapısına göre de çeşitlilik göstermektedir (5, 9, 30). Ama çoğu toplumda kamusal alana ait rollerin erkeğe, özel alana ait rollerin kadına ait olduğu görülmektedir (3, 4, 6, 49).

Melek Göregenli (2012) kalıpyargıları; “*Belirli bir objeye ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler, atıflar bütünü olarak zihnimizde oluşturduğumuz imgeler*” olarak tanımlamıştır. Kalıpyargıların, bir grubu diğer gruplardan olumlu ya da olumsuz bir biçimde ayırma ve farklılaştırma gibi işlevleri vardır. Bu işlevler, dünyayı basitleştirerek daha kolay anlaşılır olmasını sağlar; ama bu esnada önyargıların oluşumuna da zemin hazırlamış olur (60). Franzoi (1996) toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını, “Toplumun, bir grup olarak kadınların ve bir grup olarak erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklerdir” şeklinde tanımlamıştır (62). Kadınlar ve erkeklere yönelik kalıpyargılar arasında bir hiyerarşi de vardır, erkeklere atfedilen özelliklerin daha üstün olduğu düşünülür, kadına atfedilen özellikler daha değersiz görülür. Erkekler güçlü, bağımsız, rekabetçi, akıllı, lider ruhlu vb olarak tanımlanırken, kadınlar yumuşak başlı, şefkatli, zayıf, duygusal vb kalıplarla tanımlanır (1, 3, 6, 12, 24, 47, 60). Erkeğin akıllı, uygarlığı ve kültürü temsil ettiği ve bu nedenle daha üstün olduğu; kadının bedeni, duyguları ve doğayı temsil ettiği düşünülür, kadına atfedilen özellikler küçümsenir (6, 47). Kadına ilişkin bu olumsuz kalıpyargılar, kadının politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumda kalmasına neden olur (1, 3, 6, 12, 47, 60).

Cinsiyet rollerinin etkisi, çocuk henüz doğmadan görülür, büyüme sürecinde devam eder. Çocuklar cinsiyetlerine göre çeşitli nesnelerin, oyunların, kıyafetlerin, mesleklerin ve hatta kişilik özelliklerinin hangisinin kendilerine uygun göründüğünü öğrenerek büyürler. Erkek çocuklara araba ve silah gibi oyuncaklar alınır ve atılganlık içeren oyunlar oynamaya yönlendirilir. Kız çocuklara ise bebek, mutfak eşyası ve makyaj malzemeleri gibi oyuncaklar alınır ve evcilik, yemek yapma gibi oyunlar oynamaya yönlendirilir. Erkek çocuklar güçlülükleriyle, kız çocuklar dış görünüşleriyle övgü alırlar. (3, 6, 61).

Cinsiyet rollerine dayalı kalıpyargıların ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimlerini etkilediği, eğitim süreci, televizyon ve sosyal medya gibi öğeler aracılığıyla bu kalıpyargıların pekiştiği, sonuç olarak çocuğun kendisiyle ilgili algısının ve tercihlerinin bu durumdan etkilendiği ve “kendini gerçekleştiren kehanet etkisi” ile çocukların da bu yönde davranmaya başladıkları ve kimi yeteneklerinin köreldiği, kimi yeteneklerinin ise geliştiği düşünülmektedir. Örneğin bir annenin erkeklerin matematikte, kızların dil alanında daha yetenekli olduklarına dair bir görüşü varsa, bu anne kendi çocuğu kızsada dil alanında, erkekse matematik alanında doğuştan daha yetenekli olduğunu düşünmektedir. Ailenin ve öğretmenlerin bilinçli ve bilinçdışı süreçlerle çocuğu yönlendirme şekli, çocuğun performansına verdikleri duygusal tepkiler, ev içi/sınıf içi görev paylaşımı, sundukları rol model, tutum ve davranışları, verdikleri tavsiyeler ve sağladıkları olanaklar yoluyla çocuğu etkiledikleri, çocuğun da aslında o alanda yetenekli olmasa bile kendisinden beklenen alanda kendisini geliştirdiği görülmektedir (63, 64). Ayrıca ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerinin erkek ve kız çocukları farklı etkilediğinden bahsedilmektedir (64).

Oysaki Bhasin’in deyimiyle *“Bir kız çocuğun bedeninde onu şort giymekten, ağaca tırmanmaktan ya da bisiklete binmekten alıkoyan hiçbir şey yoktur. Bir erkek çocuğun bedeninde de onu oyuncak bebeklerle oynamaktan, kendinden daha küçük kardeşleriyle ilgilenmekten, yemek hazırlamaya ya da temizlik yapmaya yardımcı olmaktan alıkoyan hiçbir şey yoktur.”* (6)

Aileden sonra eğitim bireyin toplumsallaşmasının en önemli alanıdır. Eğitim, kişinin kendini gerçekleştirmesi ve yeteneklerini geliştirmesi açısından çok önemli bir niteliğe sahiptir. Eğitimin kendisi de ataerkildir; kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri haklı gösterir, devamlılığını sağlar veya görmezden gelir. Eğitimin dönüştürülmesi, bu sayede ayrımcılığın yeniden üretildiği değil, eşitliğe destekleyen bir yer haline getirilmesi gerekmektedir (5, 6, 45, 47).

Eğitimcilerin öğrencilerin görünüş ve giyiniş yaptıkları müdahaleler, karşı cins arkadaşlıklarında suçlama ve baskı uygulama, öğrencilerden bekledikleri performansın ve mesleki yönlendirmelerin cinsiyete göre değişmesi vb davranışlar yoluyla öğrencilerin cinsiyet rollerini benimseyişinde büyük etkisi vardır. (65-67-68)

Türkiye’de ders kitaplarını cinsiyetçi dil açısından inceleyen bir çalışmada; 1945 öncesi aile içi iş bölümünün “kadın işi-erkek işi” ayrımı temelinde anlatılmadığı,

sorumluluklarda hiyerarşik bir sıralama olmadığı, kadına ülkenin kuruluşuna katkıda bulunması açısından önemli toplumsal işlevler yüklendiği, kadının aile içi geleneksel rollerine yönelik yoğun bir vurgu olmadığı, 1945'ten sonraysa kadının asıl görevinin evi ve ailesi olduğu vurgusunun arttığı, annenin üniformasının “mutfak önlüğü” olduğu, iyi kalpli ve uysal olarak tanımlandığı, ev dışında tek başına görünmediği, babanın aile içindeki otoritesinin vurgulandığı, evin geçimini sağlayan kişi olması vurgusunun arttığı, baba çocuk arasındaki iletişimin koptuğunun tespit edildiği aktarılmıştır. Günümüzde ise babanın mutfakta yardımcı olduğu ama mutfaktan asıl sorumlu kişinin yine anne olduğu, annenin ev dışında çalışabildiği ancak terzi, öğretmen, doktor vb belli mesleklerle sınırlanmış durumda olduğu, açık cinsiyetçi iletilere daha az rastlandığı, ancak örtük cinsiyetçi iletilerin sayısında artış olduğunun gözlemlendiği aktarılmıştır (48).

Toplumsal yaşamda kadınların genel olarak kamusal alana fazla dahil olmamaları, aile yaşamında ev içi bütün sorumlulukları üstlenmeleri ve maruz kaldıkları şiddet de dahil olmak üzere tüm olumsuzlukları gizlemeleri, evlilik yaşamında evlenmeden cinsel ilişkide bulunmamaları, eşinin cinsel taleplerini her zaman yerine getirmeleri, erkek çocuk doğurmaları beklenmektedir. Erkeklerle ise bu alanlarda kadınlara ilişkin belirlenen rollerin tam tersi roller yüklenmektedir (3, 6, 26, 34, 70).

Çalışma yaşamında yer almasına izin verilen kadınlar niteliği ve ücreti daha düşük işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır (33, 34, 50, 55, 56, 61). Kadınlara özgü işleri tanımlamak amacıyla pembe yaka kavramı kullanılmaktadır (70). Kadınlar annelik, eşlik rolünün devamı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi mesleklere yönlendirilmektedir (1, 3, 49, 61, 69). Kırsalda tarım sektöründe özellikle aile işletmesinde çalışan kadınlar hem emekleri karşılığında ücret elde edememekte, hem de çalışmaları istatistiklere yansımamaktadır. Göçle kente geldiklerinde ise genellikle çalışma yaşamının dışında kalarak ev içi alanla sınırlanmaktadırlar (33, 56).

Daha önce kız ve erkek çocukların, yaşamları için gerekli beceri ve faaliyetler konusunda evde birlikte eğitildikleri, piyasa ekonomisi ve sanayileşmenin etkileri görülmeye başlamadan önce daha ev ve kadın merkezli bir yaşamın olduğu, kadının üretime katıldığı, bilgisi ve becerisinden daha çok yararlandığı, ev işleri ve temel ihtiyaçların aile üyeleri arasında paylaşıldığı aktarılmaktadır. Ancak sanayileşme ile

birlikte kamusal ve özel alandaki dengenin kadınlar aleyhine bozulduğu, ev içi alanın önemsizleştiği, ekonomik değer sağlamayan hiçbir şeye değer verilmediği aktarılmakta, kadınların ekonomik öneme sahip olmayan ev içinde kalmalarının toplum içinde kadının değerini kaybetmeye başlamasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (6, 55, 71, 72). Tarihsel açıdan bakıldığında da tüm tarih boyunca kadın erkek ilişkilerinin şimdiki gibi olduğunun düşünülmemesi gerektiği, kadın ve erkek arasında ya da erkekler arasında bir serbest rekabetin her zaman varolmadığı, bunun 17.yy sonrası geliştiği bildirilmektedir (73).

Anneliğin kutsanması ve çocuk yetiştirme ile ev işlerinin kadının işi olarak görülmesi toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmektedir. Oysaki çekirdek aile yapısı uygarlık tarihinde çok yenidir (54, 61). Günümüz toplumlarında geleneksel geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kadının çalışma yaşamına girmesi, eğitim düzeyinin artması, insan ömrünün uzaması, evin geçimini sağlamanın sadece erkeğe ait bir sorumluluk olmaktan çıkması gibi değişimler sonucu geleneksel cinsiyet rollerinin geçerliliklerinin tartışıldığı ve yeniden tanımlandığı görülmektedir (25, 47, 25, 68, 74-76). Ancak özellikle ev içi işlere dair rollerin sosyal ve ekonomik koşullardan daha yavaş değişmesi, kadın meslek sahibi olsa da ev içi iş yükünün çoğunun halen kadının üstünde kalmasına neden olmaktadır (33, 53). Bu nedenle kamusal alandaki değişimlere paralel olarak özel alanda da erkeklerin ev içi sorumluluklarını arttırmaya yönelik davranış değişikliği amaçlayan çalışmalar önerilmektedir (6, 77).

Türkiye gibi ataerkil değerlerin egemen olduğu toplumlarda ataerkil yapının erkeklere tanıdığı avantajlar açık bir şekilde görülmekle birlikte, erkeklige yüklenen toplumsal rolleri karşılayabilmenin aslında hiç kolay olmadığına ilişkin düşünceler de gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Erkeklerin erkekliklerini kanıtlamak zorunda kalmaları sürekli kaygı içinde olmalarına yol açmaktadır (23, 25, 27, 47).

Ev içi işlerin, özellikle çocuk, yaşlı, engelli, hasta bakım hizmetlerinin kadınlardan beklenmesi kadın erkek eşitsizliğini yeniden üretmektedir. Bakım hizmetlerine ihtiyaç duyanların yakınlarına verilen yardımları arttırmak yerine kamusal kaynaklar ve kurumsal destekler artırılmalıdır. (29, 71). Erkeklerin de ev içi sorumlulukları eşit olarak paylaşmasını sağlayabilmek için eğitim sisteminde cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizlik gibi konulara da yer verilmelidir (71).

Cinsiyet rolü teorisini değerlendirirken bu teorinin normatif olan (yani beklenen ve onaylananın) üzerine kurulduğunu, bunun ise tüm erkek ve kadınları tek bir role toplama handikapına düşmemize neden olduğunu fark etmek gerekir. Normatif olan çoğu zaman beyaz, orta sınıf olan ve hatta erkek olan anlamına gelmektedir (73). Ayrıca “gender” kavramını heteroseksüel anlayışın dayattığı ikili kimlik (kadın ve erkek) yapısında görmek, normatif özellikler göstermeyen kişilerin ve LGBTİ bireylerin bu kavram içerisindeki yerini görmemizi engeller, bu bireylerin normatif özellik taşımaları yönünde baskıya maruz kalmalarına neden olur. Kelime anlamı “garip/acaip” olan queer, heteroseksüel anlayışın dayattığı cinsiyet kimliği algısının dışında kalan, öteki olarak görülen bireyleri tanımlamakta, queer kuramcılar, cinsiyetin sabit olmadığını, bağlamla (*coğrafya, sınıf, etnisite ve iktidar ilişkileri vb*) şekillendiğini, tanımının tarih boyunca koşullara göre değiştiğini savunmaktadırlar (30, 45, 57, 59, 78).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcılık

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, kadınların ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanına eşit katılımını, fırsatları ve kaynakları kullanırken, hizmet alırken cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yaşamamasını ifade eder. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden ve ayrımcılıklardan, erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz etkilenmektedirler. Kadınlar her alandaki insan haklarından, erkeklerle eşit ölçüde yararlanamamaktadır (9, 13, 45, 79-81).

Dünya Sağlık Örgütü toplumsal cinsiyet eşitliğini; “*Yaş, cinsel kimlik ya da yönelimine bakılmaksızın tüm kadın ve erkeklerin haklardan, fırsatlardan ve kaynaklardan tamamen eşit biçimde yararlanması*” olarak tanımlanmaktadır. Eşitliğin aynılık değil, cinsiyete dayalı kısıtlanma ya da avantaj yaşanmaması olduğu vurgulanmaktadır (82).

Eşitlik (equality) ve hakkaniyet (equity) kavramları arasındaki fark da bu açıdan önemlidir. Hakkaniyet kadın ve erkeğin farklı gereksinimlerine duyarlı bir yaklaşımı içermektedir (79, 80).

Kadınlar, tarih boyunca cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış, erkeklerden daha düşük statüde görülmüşlerdir. Bu eşitsizlik, yoğunluk ve biçim açısından toplumdan topluma, dönemden döneme farklılıklar gösterse de, özünde değişmemektedir. Gelişmiş

ülkelerde cinsiyet ayrımcılığı kadınların işe alınma aşamasında ve işte yükselmede karşılaştıkları engeller ile aynı iş için erkeklerden daha az ücret almaları gibi konularda görülürken, gelişmekte olan ülkelerde bunların yanı sıra daha çok şiddete uğrama ve eğitim olanaklarından yararlanamama gibi temel alanlarda gözlemlenmektedir (47, 53).

Beyaz erkeklerin, kadın, beyaz olmayan veya göçmen olanlardan daha avantajlı olmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ayrımcılığın daha örtük bir şekilde devam ettiği görülmektedir. Bu örtük ayrımcılık kişinin pozisyonunu, kazancını, terfisini ve kaynaklara erişimini etkilemeye devam etmektedir. Roos ve ark (2009) çalışmasında bu ayrımcılığın açık olmaması sonucunda: *“Günlük yaşamda erkekler devamlı olumlu tekmeler yerken, kadınlar negatif tekmeler yerler ve pileyi deve yapmamaları söylenir, ama tüm bunların kümülatif bir etkisi vardır ve pilelerin toplamı deve olur”* denmektedir (83).

Melek Göregenli (2012) ayrımcılık için; *“Ayrımcılık bir gruba karşı önyargılardan beslenen olumsuz duygu, tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir. Ayrımcılığın yöneldiği kişiler, kişisel özellikleri değil, ait oldukları grubun özellikleri nedeniyle bu davranışın hedefi olmaktadır”* demektedir (60). Cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte ve kadına yönelik şiddetin olağan bir durum gibi algılanmasına yol açmaktadır (14). Bireyler toplumsal cinsiyet rollerine uymadıklarında sosyal yaptırımlara veya alaya maruz kalarak dışlanmakta ve baskı görmektedirler (6).

1970’li yılların sonlarında feminist akım cinsiyet rollerine yönelik ideolojik söylemi eleştirmeye başladı. Feministler geleneksel cinsiyet rollerinin kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığına ve şiddete yol açtığını düşünerek cinsiyet rollerini tartıştılar, eşitlik talebi için mücadele ettiler. (14, 45, 84). Birinci dalga feminizmde kadın erkek eşitliği ve oy hakkı mücadelesi önemli yer tutmuştu. Ancak fırsat eşitliği politikası, kadın erkek eşitsizliğinin nedenlerini dikkate almakta yetersiz kalmış, bu nedenle ayrımcılığın kökleriyle baş edememişti. Wollstonecraft ikilemi olarak tanımlanan ikilem eşitlik talebi ile ilgili önemli bir soru sorar: *“Patriyarkal bir toplumda yurttaşlık erkekler üzerinden tanımlandığından, kadınlar bu şekilde tanımlanmış yurttaşlık haklarını mı talep etmelidir? Yoksa kadınlar kendi yetenek ve gereksinim farklılıklarını vurgulayarak, farklı bir yurttaşlık talebine mi yönelmelidir?”* (85). İkinci dalga

feminizmde eşitlik vurgusundan farklılık vurgusuna geçilmiş, “kişisel olan politiktir” sloganı ile özel alandaki güç ilişkileri ve ev içi şiddet sorgulanmaya başlamıştır (23, 33).

Eşitsizliklerin ölçümünde kullanılan üç temel değişken olan öğrenim, gelir ve meslek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de belirleyicileridir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar daha az öğrenim görmekte, çalışma yaşamına daha az katılmakta ve daha az gelir elde etmektedirler. Cinsiyete dayalı iş bölümü kadının sıklıkla ücretsiz aile işçisi olmasına, emeğinin karşılığını bulamamasına, cinsiyet rollerine uygun mesleklere yönlendirilmesine, statüsü ve ücreti daha düşük işlerde çalıştırılmasına, evlilik ve doğum nedeniyle işten çıkarılabilmesine, yönetici pozisyonlara yükselememesine neden olmaktadır. Öğrenim kadının işgücüne katılımını arttıran bir etmen iken, evli ya da çocuk sahibi olmak azaltmaktadır. (1, 3, 33, 34, 45, 49, 50, 52-56, 61, 69, 86). Kadın ve erkekler aynı seviyede eğitim alsalar dahi yüksek eğitim gerektiren işler çoğunlukla erkeklere teklif edilmektedir (71). Çalışma hayatı bağımsızlık, rekabet, uzun çalışma saatleri talep ederken, aile tam tersi, itaat, hizmet, işbirliği istemektedir. Bu uzlaşmazlık kadınları strese sürüklemektedir (6). Ev ile iş arasındaki gerilim kadınları esnek çalışmaya yönlendirmekte, bu da cinsiyet rollerinin devamlılığını sağlamaktadır (52). Kadınlar öğrenim ve çalışma yaşamından dışlanmış olmaları nedeniyle nitelikli işlere ve gelire ulaşamamakta, aynı sektörde çalıştıkları erkeklerden daha düşük gelir elde etmekte, hatta elde ettikleri geliri harcama kararını kendileri verememektedir (29, 45, 61).

Her toplumda kadını çocuk bakımı ve ev işleri gibi yeniden üretim faaliyetlerinin yapıldığı özel alana kapatan bir iş bölümü olduğu kabul görmektedir. Kadınların yaptığı işler genellikle ev içi faaliyetlerle ilişkilendirildiğinden ‘gerçek’ iş olarak algılanmaz ve değerli bulunmazlar. Bakım emeğini de içeren ve karşılıksız olarak yapılan ev işlerinin belli bir mesaisinin olmaması, çalışma ile günlük yaşamı birbirinden ayırmanın güç olması, çabuk tüketilmesi, sık tekrarlanması, tatilinin olmaması bu emeğin değerlendirilmesini zorlaştırır (54-56). Sanayi devrimi ve sonrası oluşan değişimler “ücretli kadın iş gücü” kavramının doğmasına yol açmıştır (71). Çalışmalarda kadın işçilerin çalışma yaşamına katılımının en önemli belirleyicisinin ailenin ekonomik ihtiyacı olduğu gösterilmektedir (56). Günümüzde halen eşit işe eşit ücret birçok ülkede norm haline gelmemiştir; ev işleri ücretsizdir ve ekonomik durgunluk dönemlerinde işten ilk çıkarılanlar kadınlardır (6).

Devlet İstatistik Enstitüsü 2002 Hanehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılarak yapılan bir analizde: “Kadınların işgücüne katılımının çok düşük olduğu, kadınların sadece %11.9’unun, erkeklerin ise %58.5’inin işgücü piyasasında yer aldığı saptanmıştır. Kadınların işgücüne katılımlarını belirleyen en önemli etmenlerden birinin eğitim olduğu görülmüştür. Evli olmak ve 0-6 yaş arası çocuğa sahip olmak kadınların iş gücüne katılımlarını azaltmaktadır. Evli olan kadınların kazançları, evli olmayanlara göre daha da azalmaktadır. Erkeklerin işgücüne katılımları ile eğitimleri arasında daha az bir ilişki olduğu saptanmıştır, evli ve çocuk sahibi olmak işgücüne katılımlarında daha etkin rol oynamaktadır. Kadınların ortalama kazancının toplamı, erkeklerin ortalama kazancının toplamının %52.95’i kadardır. Erkeklerin %19’u kanun yapıcı, üst düzey yönetici ve profesyonel mesleklerde çalışmakta iken, kadınlarda bu oran %14’dir” (87).

TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları) 2013 sonuçlarına göre: “Çalışma durumu ile medeni durum arasında bir ilişki bulunmaktadır; boşanmış, ayrılmış veya eşi ölmüş kadınlarda çalışanların oranı, hiç evlenmemiş ve halen evli olanlara oranla daha yüksektir. Bulgular, kadınların %61’inin hizmet sektöründe, %24’ünün tarımda ve %14’ünün sanayi sektöründe çalıştığını göstermektedir. Çocuk sayısındaki artış tarım sektöründeki çalışma yüzdesini arttırmakta, hizmet sektöründeki çalışma yüzdesini ise azaltmaktadır. Eşler arasındaki eğitim farkı, yaş ve özellikle çocuk sayısına göre artma eğilimindedir; en az beş çocuğu olan kadınların yüzde 49’u, çocuksuz kadınların ise yüzde 38’i eşlerinden daha az eğitimlidir. Hanehalkı refah düzeyi arttıkça, kadının eşinden daha fazla eğitime sahip olma eğilimi de artmaktadır” (88).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı) 2015 sonuçlarına göre: “Okuma-yazma bilmeyen her 10 kişiden 8’ini kadınlar oluşturmaktadır. Akademik personelde kadın oranının %43,5 olduğu, ancak rektörlük gibi üst pozisyonlarda erkek egemenliğinin devam ettiği, kadın oranının %9,03 olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına göre kadın işgücüne katılımında ise en fazla yüksek öğrenim düzeyindeki kadınların katılımı görülmektedir (% 71,3). Kadınların iş gücüne dahil olmama nedenleri arasında ise sebep olarak en fazla gösterilen, %55,3 ile ev işleriyle meşgul olmadır” (89).

ILO (International Labour Organization) 2016 raporunun sonuçlarına göre: “Küresel olarak kadınlar, erkeklerin kazandığının hala ortalama %77’sini

kazanmaktadır. Bu ücret açığı yalnızca eğitimdeki farklılıklarla ya da yaş farklılıklarıyla açıklanamamaktadır. Aradaki farkın, kadınların yaptıkları işlere az değer verilmesiyle, cinsiyet ayrımcılığıyla, kadınların çocuk bakımı vb ek sorumluluklar nedeniyle kariyerlerine ara vermeleriyle ya da çalışma sürelerini kısaltmalarıyla bağlantısı olduğu vurgulanmaktadır” (90).

Mesleklerin yatay olarak katmanlaşarak “kadın işi “ ve “erkek işi” olarak ikiye ayrılması “*Cam duvar*” olarak tanımlanır. Aynı donanıma sahip olan kadın ve erkeğin aynı meslekte farklı iş pozisyonlarında yer alması ise dikey katmanlaşma olarak tanımlanmaktadır. “*Cam tavan*” olarak da tanımlanan bu durum meslekte yükselme ölçütlerinin erkeklerin lehine olmasına, kadınların yükselmesini engelleyen ve görünür olmayan bariyerlerin varlığına işaret etmektedir (55, 71). Türkiye’deki kadınların eğitim düzeyinin iş gücüne katılımları üzerine oldukça güçlü ve olumlu bir etkisi vardır. Düşük eğitilmiş kadınlar daha çok cam duvar engeliyle, yani cinsiyetlerine uygun görülen mesleklere yönlendirilme sorunlarıyla, yüksek eğitilmiş kadınlar ise daha çok cam tavan engeliyle yani meslekte yükselme sorunlarıyla karşılaşmaktadır (71).

Birleşmiş Milletler’in (BM) küresel kalkınma ağı olan BM Kalkınma Programı (UNDP) tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi, ülkelerin anne ölüm oranı, ergen gebelik hızı, kadınların parlamentoda temsiliyeti, kadınların ortaöğrenime ve yükseköğrenime devamı, işgücüne katılımı dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu indekse göre, 2015 yılında 159 ülkenin değerlendirildiği raporda Türkiye 69. sırada yer almaktadır (91).

CEDAW, “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”, 2. Dünya Kadın Konferansı’nın ardından 1 Mart 1980 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesini yasal sorumluluk olarak kabul eden ilk sözleşmedir. Türkiye’nin 1985 yılında onayladığı sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1999 yılında 15 ve 16.madde için koyduğu çekinceleri kaldırmıştır. CEDAW’a ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokol Türkiye tarafından 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW’ı ihlal etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesine başvuru hakkı tanınmaktadır. Protokol ile ayrıca uygulamaları denetlemek üzere komiteye yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır (89, 92). Türkiye bu sözleşme gereği toplumsal cinsiyet eşitliğini

sağlayacağını ve bu yönde politikalar geliştireceğini taahhüt etmiştir. Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kadın erkek eşitliğine ilişkin ayrımcılık karşıtı sözleşmelerini de kabul etmiştir (29).

CEDAW'ın maddelerine bakıldığında: *“Madde 5a'da, Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basmakalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek konusunda taraf devletlerin gerekli önlemleri alması gerektiği yazılıdır. Madde 10'da eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbirin alınması gerektiği vurgulanırken, c maddesinde eğitimde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmıştır, 11.madde çalışma hakkı ve çalışmada fırsat eşitliğine yönelikken, 12. Madde sağlık hakkıyla ilgilidir; a bendinde taraf devletlerin sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alması gerektiği, b bendinde hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlaması; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet vermesi gerektiği vurgulanır”* (28).

CEDAW bütün insan hakları sözleşmeleri arasında en fazla çekince konmuş belgedir. 1993 yılındaki Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, kadınların insan haklarının tanınması yönünde bir diğer önemli adım olmuştur. 1993'te BM Genel Kurulu, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'ni kabul etmiştir (47). 1995'te Pekin'de yapılan 4.Dünya Kadın Konferansı'nda kalkınmanın her alanında kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması amacına ulaşmak için toplumsal cinsiyete dayalı politikaların izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (93).

1994 yılında düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) sonunda kabul edilen ve Türkiye tarafından da imzalanan Eylem Programı'nda; *“Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının güçlendirilmesi, üreme hakları ve üreme sağlığı”* gibi konularda öneriler bulunmaktadır. Bu belge ile geleneksel ana çocuk sağlığı yaklaşımı terk edilerek, kadın ve erkeğin dahil olduğu ve tüm yaşam döngüsünü

kapsayacak şekilde ele alındığı cinsiyete duyarlı bir üreme sağlığı anlayışı benimsenmiştir (89).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu en önemli konulardan biri kadına yönelik şiddettir. Kadınların farklı düzeylerde ve farklı şekillerde de olsa tarih boyunca ne yapması, nasıl davranması, ne kadar eğitim alacağı, parasını nasıl harcayacağı, nasıl giyineceği hatta kiminle evleneceği gibi temel seçimlerini kendisinin yapması engellenmiştir. Kadınların eğitilmemeleri, emekleri karşılığında ücret almamaları veya erkeklerden daha düşük ücret almaları, daha düşük sosyal konumda yer almaları şiddete uğramalarını arttırmaktadır (94). Kadına yönelik şiddetin aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhine belirlenmesi şeklinde doğum öncesi dönemden başladığı, kız bebeklerin öldürülmesi, kız çocuklarının cinsel istismarı, dövülmesi, çeyiz, başlık parası, kadın sünneti olarak bilinen genital mutilasyon, cinsel saldırı, işyerinde cinsel ve psikolojik şiddet (taciz, mobbing), seks işçiliğine zorlama, flört döneminde ve daha sonra evlilikte partner tarafından uygulanan fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet şeklinde yaşam boyu devam edebildiği, “namus adına öldürme”yi de içeren kadın cinayetleri nedeniyle ölüme sebebiyet verdiği bilinmektedir (95, 96).

Altınay ve Arat’ın Türkiye’de 2007 yılında yayınlanan çalışmasının sonuçları şöyledir: “Her 3 kadından birinin şiddete maruz kaldığı, eğitim ve gelir düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların oranının genel olarak azaldığı belirlenmiştir” (97). Türkiye Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2014 Araştırma sonuçları ise şöyledir: “Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36, cinsel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %12’dir. Eğitim düzeyinin artması fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma yüzdelerini azaltmaktadır” (98).

Savaş ve doğal afetler dışında dünyanın her yerinde kadınların en çok tanıdıkları ve yakınları olan erkekler tarafından şiddete maruz kaldığı gösterilmiştir (99). Bu durum şiddetin kadınlar üzerindeki bedensel, ruhsal ve sosyal etkilerini daha yıkıcı kılmakta, kadınların şiddet içeren ortamda daha uzun süre kalmalarına ve baş etme mekanizmalarını kullanmalarının güçleşmesine neden olmaktadır (100, 101). Dünya Sağlık Örgütü kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından şiddete uğrama sıklıklarının %10 ile % 69 oranları arasında olduğunu bildirmiştir (102).

Türkiye’de 1 Ocak 2002’de yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu ile eski kanundaki cinsiyetçi yaklaşımdan uzaklaşan değişiklikler yapılmış, 1 Haziran 2005’te yürürlüğe giren Yeni Türk Ceza Kanunu ile de özellikle cinsel şiddetle ilgili olumlu değişiklikler yapılmıştır. En temel değişiklik cinsel suçların artık “genel ahlak ve aile düzenine ilişkin suçlar” kapsamında değil, “kişilik hak ve özgürlüklerine karşı suçlar” kapsamında değerlendirilmesiyle yapılmıştır (97). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacını taşıyan ve Türkiye’de aile içi şiddet kavramının ilk kez hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlayan 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’da 2007 yılında değişikliğe gidilerek, Kanun’un kapsamı genişletilmiştir. 4320 Sayılı Kanun’un Uygulanmasına Dair Yönetmelik ise 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemelere rağmen, uygulamada yaşanan sorunları çözmek amacıyla eleştiriler doğrultusunda “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (89). 6284 sayılı kanun; “*Medeni nikah, aynı çatı altında yaşama veya yakın ilişki içinde olma halleri dışındaki durumları da kapsayacak biçimde kadına yönelik şiddetin bildirilmesi, açığa çıkarılması, önlenmesi, mağdurların korunması ve cezalandırma süreçlerinde iyileşmeleri içermektedir*” (103).

Türkiye, yeni yasal düzenlemeler sonrasında İstanbul’da imzaya açıldığı için “İstanbul Sözleşmesi” olarak anılan 07.04.2011 tarihli “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni imzalayan ve onaylayan ilk ülke olmuştur. Yaptırım gücü ve bağlayıcılığı olan sözleşme; aile içi şiddet de dahil olmak üzere, medeni haline bakılmaksızın tüm kadınların şiddetten korunmasını kapsamakta, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında cinsel kimlik, cinsel yönelim de dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir (89, 104). Sözleşmenin vurgu noktaları arasında “*Önleme, koruma, kovuşturma, destek ve izleme mekanizmaları*” bulunmaktadır. Sözleşme onay yeter sayısına ulaşarak 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE SAĞLIĞA ETKİLERİ

Geleneksel toplumlarda daha fazla olmak üzere cinsiyet ayrımcılığı, kadınların sosyal statülerini geliştirmek için yaptıkları mücadeleyi engellemekte ve kadına yönelik şiddetin olağan bir durum gibi algılanmasına ve artmasına yol açmaktadır. Sağlığı tehdit

etmesinin yanı sıra hayatı da tehdit etmekte, kadın cinayetleriyle ölüme neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargıların kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin yanısıra erkekler üzerinde de hem sağlıkları hem de kendilerini gerçekleştirme potansiyelleri üzerine olumsuz etkileri olduğu tartışılmaktadır. Ayrımcılıkla mücadele edebilmek için toplumun toplumsal cinsiyete bakış açısını bilmek önemlidir. Yaşanılan toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan ve bu amaçla bilimsel araştırmalar yapma yükümlülüğü bulunan halk sağlığı yaklaşımı ile bakıldığında, her iki cinsiyeti ve toplumun genelini etkileyen toplumsal cinsiyet algısının sağlık açısından önemi artmaktadır (12-23).

Kadınlar, intrauterin dönemden yaşlılığa kadar yaşamları boyunca cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmakta ve bunun sonucu oluşan sağlık sorunları yaşamaktadırlar (50). Bebeğin cinsiyetinin erkek olmasının istenmesi, gebeliğin bebeğin cinsiyeti nedeniyle sonlandırılması, bebeklikte ihmale maruz kalma, beslenme yetersizlikleri, bebeklik döneminde erkek çocuklarda daha yüksek olan hastalık ve ölüm hızının özellikle 2-5 yaş arasında kız çocuklarında artması ile başlayan ayrımcılık yaşam boyu cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalma riski, kronik hastalık yükü ve üreme sağlığına ilişkin artmış risklerle devam etmektedir (18, 89). Toplumun kadınlardan beklediği roller çoğu kez kadının doğuştan sahip olduğu insan haklarını kullanmasını bile engellemektedir. Kadının eğitim, çalışma gibi hakları kısıtlanmakta ve namus adına işlenen cinayetlerde olduğu gibi toplumsal cinsiyet rolü nedeni ile kadının yaşam hakkı dahi elinden alınmaktadır (13, 95, 96). Kadınlar erkeklerden daha az kazanmakta, evlerinde sevdikleri insanların şiddetine daha sık maruz kalmakta, yaşlı, hasta ve çocuk bakımı için karşılıksız emek harcamakta, evle ilgili daha fazla sorumluluğa sahip olmakta ve toplumda gücü elinde bulunduranlar arasında yer almamaktadır. Bu farklılıklar daha olumsuz sağlık koşullarına sahip olmalarına ve daha sık hastalanmalarına neden olmaktadır (106). Bu nedenle kadının toplumsal statüsü kadın sağlığının önemli bir belirleyicisidir (18). Dünya Sağlık Örgütü de cinsiyeti sağlığın temel sosyal belirleyicileri arasında saymaktadır (78).

Cinsiyet, sağlık hizmetine duyulan ihtiyacın içeriğini olduğu kadar, bu hizmete ulaşımı, sunulan hizmetin içeriğini ve tedaviye verilen yanıtı da etkiler (18, 89, 107, 108). Gelişmiş ülkelerde yapılan bir çok araştırmada kadınların sağlık hizmetlerini erkeklere göre daha çok kullandıkları saptanmıştır. Ancak özellikle de gelişmekte olan

ve ataerkil yapıya sahip ülkelerde kadının sağlık hizmetleri kullanımı engellenebilir. Örneğin, kocası kadının tek başına hastaneye gitmesine, erkek doktora muayene olmasına izin vermeyebilir (15, 16). Eğitim eksikliği kadının kendi vücudunu tanıyarak sağlık durumu ve tedavi ihtiyaçlarını doğru değerlendirmesine engel olabilir (13, 15, 109).

Her toplumda erkekler daha ayrıcalıklı görülseler de, ailenin geçimini sağlamakla yükümlü olmaları kadınlara göre daha ağır işlerde çalışmalarına neden olmaktadır. Çalışan kadınlar ve erkeklerde, iş yeri koşulları ve yaptıkları işler arasındaki farklılıklardan dolayı değişik sağlık sorunları ortaya çıkmaktadır. Erkeklerde mesleki hastalıklara ve kazalara bağlı erken ölümler daha sık görülmektedir (16, 107). Erkeklerden ailenin geçimini sağlamanın beklendiği toplumlarda erkek, fiziksel ve ruhsal sağlığını bozacak ölçüde çok uzun süre ve ağır şartlarda çalışabilmektedir. Benzer şekilde “gerçek erkek” konusundaki sosyal beklenti, erkeğin hasta olduğunda kendisini güçsüz hissedip yardım aramasını güçleştirmektedir. (13, 15, 16, 19, 107, 108). Aynı zamanda erkeklerin kısıtlamalardan özgür büyümeleri ve kaynaklara ulaşma imkanlarının daha fazla olması tehlikeli maddelerle karşılaşmaları ve kullanmaları riskini arttırmıştır (16). Klinisyenler erkek hastaların sahip olabileceği ruhsal zorluklara aşına olmalı, hasta olmanın onların kimliklerinde yaratacağı zorlukları göz önüne almalıdırlar (107).

Kadın ve erkeklerin sağlık ve hastalık durumları da farklılık gösterir. Kadınların doğumda beklenen yaşam süresi erkekten daha uzundur. Ancak kadınların erkeklere göre daha fazla hastalık ve stres yaşadıkları belirtilmektedir. Özellikle daha uzun yaşayan kadınlarda “Kronik hastalıklar, osteoporoz, diyabet, hipertansiyon, artrit, iskemik kalp hastalığı, inme, alzheimer, demans, sakatlık” gibi durumların arttığı bildirilmektedir (16, 18, 93, 106, 107, 110).

Kadınlar sağlık kurumlarına (hastanelere ve birinci basamağa) daha sık başvururlar. Kadınların daha uzun yaşıyor olması ve kronik hastalık yükünün daha fazla olması buna neden oluyor olabilir (106-108, 111).

Birçok araştırmada, kadınların ev içi sorumluluklarının fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilediği ortaya konmuştur. Kadınlarda intihar girişimi daha fazla, erkeklerde intihar sonucu ölüm daha fazladır. Kadınlarda depresyon ve anksiyete daha sık görülürken, erkeklerde alkol ve ilaç bağımlılığı daha sıktır (18, 93, 107.). Kadınlarda

depresyon ve anksiyetenin daha çok görülmesinin, ağır ev işleri, kısıtlı zaman ve maddi kaynaklar içinde çocuk yetiştirme ve ev içi sorumlulukların yükünden kaynaklandığı, özellikle gelir seviyesi düşük kadınların bu durumdan daha fazla etkilendiği saptanmıştır (6, 16, 107). Kamusal alanda yer alamayan ve ev işlerinin yükünden sıyrılamayan kadınlarda ruhsal hastalıklar ve açıklanamayan bedensel yakınmalar sıktır (54). Toplumsal cinsiyet rollerinin neden olduğu toplumsal baskının kadınlarda strese neden olabileceği düşünülmektedir (112).

Sağlık politikaları toplumsal ve biyolojik farklılıklarından dolayı kadınlar ve erkeklerin değişik sağlık sorunları ile karşı karşıya kaldıklarını, sağlık hizmeti ihtiyaçlarının ve hizmet arayış biçimlerinin farklı olduğunu dikkate almamaktadırlar (106-108). Hem kadınlar hem erkekler cinsiyete duyarlı sağlık hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır, ancak sağlık alanındaki araştırmaların büyük bir kısmı erkekler tarafından erkekler üzerine yapılmıştır ve sonuçlar kadınlara da genellenmiştir. (15, 93, 113). Sağlık hizmetlerinde eşitlik her birey için aynı tedavinin planlanması değil, her bir bireyin ihtiyaçlarının farkına varılması ve buna uygun tedavi planlanmasıdır. Kadınlara ve erkeklere aynı sağlık hizmetinin sunulması beklenmemektedir. Sunulan hizmetin biyolojik ve toplumsal cinsiyet gereksinimlerine uygun olması gerekmektedir (106, 113).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sağlık alanında kadının en çok üreme sağlığını etkilemektedir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına ilişkin başlıca etkileri; “*Kadına yönelik şiddet, namus cinayetleri, kızlık zarı kontrolü, cinsiyet seçimi ya da ihmal, istenmeyen ya da ergen gebelikler, sağlıksız koşullarda düşükler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hastalıkların tanısında gecikme, üreme sağlığı hizmetlerine ulaşamama*”dır. (80, 114). Ancak, geleneksel bakışın tersine, kadın sağlığının yalnızca doğurganlığa ilişkin olmadığı kavranması önemlidir (15, 93).

Kadınlarda cinsel yaşamın evlilikle bağdaştırılması bekar kadınların cinsel sağlıklarıyla ilgili başvurularını kısıtlamaktadır. Ergen ya da bekar kadınlar için üreme sağlığına ilişkin riskler yüksek riskli cinsel davranış ve bilgi eksikliği yanında, hizmete ulaşmada karşılaşılan engellerdir. (15, 80). Üreme sağlığı dendiğinde sadece kadınların, hatta evli kadınların akla gelmesinin başka olumsuz yansımaları da vardır. Örneğin kontrasepsiyon hizmetleri yoğunlukla kadınlara yönelik geliştirilmekte ve planlanmaktadır (108).

Serviks ve prostat kanseri cinsiyete özgü hastalıkların en belirginleridir. Ancak HIV/AIDS, tropikal enfeksiyon hastalıkları, tüberküloz, otoimmün hastalıklar ve koroner kalp hastalıklarının görülme sıklığı, semptomları ve seyrinin de kadın ve erkekte farklı olduğuna dair deliller artmaktadır. Biyoloji bu farklılıkların sadece bir kısmını açıklayabilir (19).

Örneğin kalp hastalıkları, erkeklerde kadınlara kıyasla on yıl daha erken ortaya çıkmaktadır (107). Kadınlarda yanlış tanı ve ilk infarktüste ölüm riski daha fazladır. Kadınlar boyun, omuz veya karın bölgesinde rahatsızlık, dispne, halsizlik, bulantı kusma gibi semptomlar daha sık başvururken, erkeklerde ciddi ve sürekli göğüs ağrısı semptomu daha sıktır. Yaşlı kadınlarda görülen osteoporoz ve artrit gibi hastalıklar kalp hastalığı semptomlarını gizleyebilir. Kadınların arterleri daha küçük olduğu için anjioplasti daha risklidir (106, 113).

İlaç yanıtları da cinsiyete göre farklılık göstermektedir. İlaçlar kadınların vücudunda daha uzun süre kalmakta, beyine geçiş süresi her iki cinsiyette farklılık göstermektedir. İlaç toleransları farklı olduğundan aynı dozun planlanması uygun olmamakta, kadınlara genelde daha düşük doz ilaç verilmektedir. Menstrüel siklus, kontrasepsiyon, gebelik, emzirme gibi nedenlerle kadınlarda planlanan ilaç tedavisi daha komplike olmaktadır (106).

Eğitimin sağlıkla ilgili göstergelere olan etkisine bakıldığında;

TNSA 2013 sonuçları şöyledir: Halen aile planlaması kullanım düzeyi eğitim düzeyiyle birlikte artış göstermektedir (ilkokulu bitirmemiş kadınlarda %63, lise veya üzeri eğitimi olan kadınlarda %75). Annelerin eğitim düzeyinin bebek ve çocuk ölümlülüğü ile ilişkisi bulunduğu görülmektedir. Gebeliği önleyici yöntem kullanımı en düşük refah düzeyinde (%64) en alt seviyede iken, yüksek refah düzeylerine çıkıldıkça tedricen artmakta ve en yüksek refah düzeyinde %77'ye ulaşmaktadır” (88).

İlkokul düzeyinde eğitim fertilitiyi ve çocuk ölümlerini azaltıcı bir etki gösterir. Ancak ortaokul ve üzeri düzeyde eğitimin kadın sağlığı üzerine olumlu etkisinin çok daha fazla ve güçlü olduğu gösterilmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yeterli özgürlüğe ve sağlıklarını geliştirmek için yeterli kaynağa sahip olmayan kadınlar için ilköğretim kadınların güçlenmesine katkı sunamaz. Ortaokul ve üzeri düzeyde eğitim kadınların cinsiyet normlarını reddetmesini veya kendileri için alternatif üretebilmesini mümkün kılar. Ortaokul ve üzeri düzeyde eğitimin evlenme yaşını yükselttiği, fertilitite

ve mortaliteyi azalttığı, maternal bakımı arttırdığı, HIV/AIDS'e karşı savunmasızlığı azalttığı gösterilmiştir. Ayrıca istenmeyen gebeliklerden, cinsel yolla bulaşan hastlıklara ve gebelik komplikasyonlarına kadar pek çok olumsuz sonucu olan kadına yönelik şiddeti de azaltmakta ve kadınların istismarcı ilişkileri bitirebilmesi için onları güçlendirmektedir (115).

Eğitimin sağlığı geliştirme üzerindeki etkisinin kadınlarda erkeklerden daha fazla olduğu, çalışma ve gelir düzeyinin olumlu etkisinin ise kadın ve erkekte eşit düzeyde olduğu gösterilmiştir (116).

Sağlık alanında yapılacak cinsiyet analizleri biyolojik ve sosyal faktörlerin sağlık davranışlarına, tedavi yanıtlarına ve sağlık kurumlarına olan etkisini açığa çıkaracak, ayrıca cinsiyet eşitsizliğinin sağlığı ve iyilik halini nasıl etkilediği anlaşılabilecektir (82).

Tüm bu bilgiler ışığında sağlık hizmeti verilirken kadınlara ayrımcı davranışlarda bulunulmamalı, erkeklere heteroseksüel ve maskülen kalıpyargılarla davranılmamalıdır (19).

2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

Türkiye'de toplumsal cinsiyet rollerini anlamaya yönelik çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Bunlardan Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ) gibi ölçekler sadece kadınsılığı, erkeksiliği ve cinsiyetçiliği ölçtüğü için toplumsal cinsiyet rolleri hakkında yeterince fikir vermemektedir. Bem yaptığı çalışmalar sonucunda bireyleri kadınsı ve erkeksi özellikleri barındırma bakımından dört gruba ayırmıştır. Kadınsı özellikleri daha çok erkeksi özellikleri daha az taşıyanlar kadınsı; erkeksi özellikleri daha çok taşıyan kadınsı özellikleri daha az taşıyanlar erkeksi; hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri taşıyanlar androjen; ne kadınsı ne de erkeksi özellikleri taşıyanlar ise belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak sınıflandırılmıştır (33). BCRE sıfatlardan (kendine güvenen, fedakâr, karamsar, hırslı gibi) oluşmaktadır. Kişilerin kendilerini veya karşılarındaki kişiyi nasıl (erkeksi veya kadınsı) tanımladıkları konusuna odaklanmaktadır, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından yapılmıştır (1, 3). Kandiyoti (1978) tarafından geliştirilen Cinsiyet Rollerini ile İlgili KalıpYargı Ölçeği, 10 kadın ve 12 erkek

özelliği içeren 22 sıfattan oluşan bir ölçektir (74). Sakallı tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanıp geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek iki faktörden oluşmaktadır. Korumacı cinsiyetçilik faktörü, kadınların değerli olduğunu ve güçlü olan erkekler tarafından korunması gerektiğini belirten düşünceleri içermektedir (12). Düşmanca cinsiyetçilik; erkeğin gücünü, geleneksel cinsiyet rollerini ve erkeklerin kadınlara küçültücü özellikler atfederek onları cinsel nesneler olarak görmesi ve istismarını haklılaştırmayı içermektedir (37, 38). Üniversite öğrencilerinin öğrenim düzeyinin ölçeğin maddelerinin anlaşılmasını kolaylaştırmış olabileceği, örneğin "feminist" kelimesinin geçtiği maddelerin öğrenci dışı popülasyonda bazı ölçek doldurma sorunları yaratabildiği, özellikle eğitim seviyesi düşük katılımcıların bu kelimenin anlamını sorabildiği belirtilmiştir (11). Zeyneloğlu ve Terzioğlu'nun (2011) geliştirdiği "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanmış olup, 38 madde ve 5 boyuttan oluşmaktadır (81). Gözütok ve ark (2017) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan 2 faktörlü, 13 maddeli Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) ise lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır (117).

Altınova ve Duvar (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ne (TCAÖ) ilişkin bilgiler şöyledir: *"TCAÖ 5'li likert tipinde olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,872 olduğu, geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı gösterilmiştir. Maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli Likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, katılımcıların "tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş dereceden birini seçerek görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17.,18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 puan aralığında olup; ölçekten alınan puanlar yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir."* Ölçeğin geliştirilme ve geçerlik güvenirlik çalışmasının erişkin popülasyonda yapıldığı görülmektedir (1).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ÖRNEKLEMİN OLUŞTURULMASI

Örneklem Büyüklüğü

Bağımsız örneklem t testi kullanılarak gerçekleştirilecek olan analizler için belirli Tip 1 hata ve Tip 2 hata düzeylerinde gerekli olan minimum örneklem büyüklüğünü hesaplamak için kullanılan formül aşağıdaki şekildedir;

$$N = \frac{(r + 1)^2 * (z_{\alpha} + z_{\beta})^2}{r(d)^2}$$

N = Örneklem büyüklüğü = n₁ + n₂

δ : Delta değeri

d : Etki büyüklüğü = $\frac{\Delta}{S}$

Δ : Fark ortalaması

S : Farkın standart sapması

r : n₂/n₁ (gruplardaki örnek sayısı oranı)

Tip 1 hata olasılığı (α) 0.05 (%95 güven düzeyinde), Tip 2 hata olasılığı (β) 0.20 (%80 güç düzeyinde) olarak kabul edildiğinde $z_{\alpha}=1.96$, $z_{\beta}=0.85$ 'dir. Gruplar arasında Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği skorları bakımından ortalama 10 birimlik farkın klinik olarak anlamlı olacağı öngörülmüştür. Standart sapmanın ise 15 birim olacağı varsayımıyla etki büyüklüğü (d) 0.67 olarak hesaplanmıştır. İki grupta da eş sayıda olgu olacağı varsayılmıştır, bu nedenle r=1'dir. Yukarıda belirtilen formül kullanılarak hesaplandığında; gerekli minimum örneklem büyüklüğünün 36 olgu olduğu saptanmıştır. Cinsiyetlere göre ayrı değerlendirmeler yapılacağı ve en yüksek sayıda alt kategoriye sahip değişkende 3 alt kategori olacağı öngörüldüğünde ise örneklem büyüklüğünün en az 2*3*36=216 olması kararlaştırılmıştır.

Veri Toplama Yöntemi:

İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'nun 22.06.2016 tarih ve 2016/815 dosya numaralı onayı ile İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün 12.08.2016 tarih ve 64222187-030.03 sayılı izni alındıktan sonra çalışmaya başlandı. Fatih Toplum Sağlığı Merkezi sorumlusu ile birlikte basit rastlantısal örnekleme ile seçilen 6 aile sağlığı merkezinde

(ASM) 05.09.2016 ile 30.11.2016 tarihleri arasında araştırmacı tarafından okuma yazma bilen, 18-65 yaş aralığında olan, psikotik spektrumda bir hastalık tanısı olmayan, belirgin zeka geriliği olmayan ve ileri düzey demansı olmayan ve çalışmanın yapıldığı gün o aile sağlığı merkezine sağlık hizmeti almak için başvuran kişiler çalışmaya davet edildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler araştırmacı tarafından sözlü olarak bilgilendirildikten ve yazılı bilgilendirilmiş onam formu sunulduktan sonra sözlü ve yazılı aydınlatılmış onamları alınarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni (Altınova & Duvan, 2013) ve araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan sosyodemografik bilgileri öğrenmeye yönelik hazırlanmış anket formunu doldurmaları istendi. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği yetişkin insanların toplumsal cinsiyet rol ve algılarını değerlendirmek için düzenlenen kendi kendini bildirim tarzında bir değerlendirme aracıdır. Katılımcılara anketin içeriği ve yapısı tanıtıldıktan sonra gözlem altında yanıtlama yöntemi uygulandı. Toplam 240 katılımcı çalışmaya dahil edildi.

3.2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME

İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodların (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oran, minimum, maksimum) yanı sıra nicel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren değişkenlerin iki grup karşılaştırmalarında Student t Testi ve normal dağılım göstermeyenlerin iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi kullanıldı. Normal dağılım gösteren üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way Anova Testi ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni testi; normal dağılım göstermeyen üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis test ve ikili karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi kullanıldı. Nitel verilerin karşılaştırılmasında Pearson Ki-kare Testi ve Fisher-Freeman-Halton Testi kullanıldı. Değişkenler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde ise Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. %95 güven düzeyinde $p < 0.05$ anlamlı kabul edildi.

Korelasyon katsayısının (r) değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır (118):

0 - 0,25	Çok zayıf
0,26 - 0,49	zayıf
0,50 - 0,69	orta
0,70 - 0,89	iyi
0,90 - 1,00	çok iyi

Alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır (119):

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

4. BULGULAR

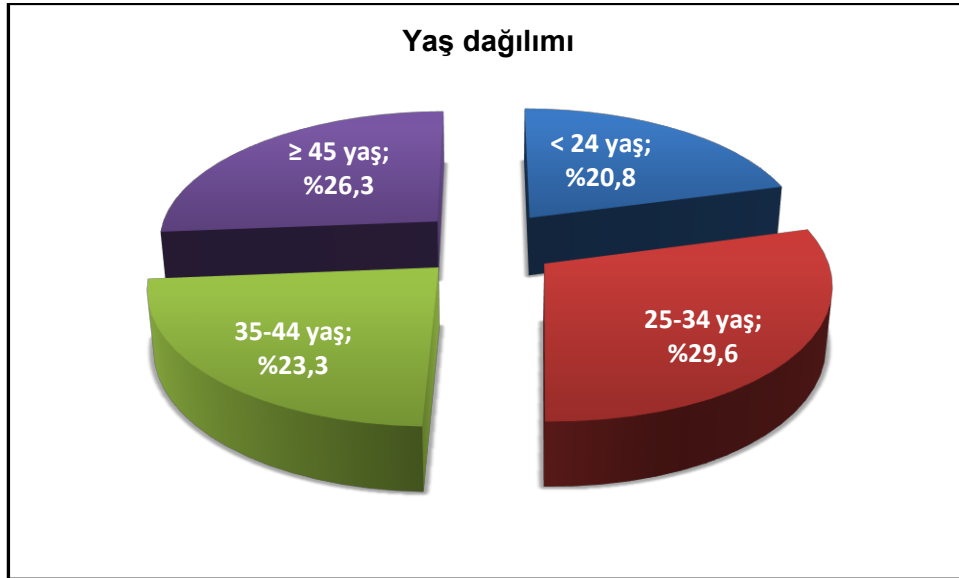
İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'nun 22.06.2016 tarih ve 2016/815 dosya numaralı onayı ile İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün 12.08.2016 tarih ve 64222187-030.03 sayılı izni alındıktan sonra çalışmaya başlandı. Fatih Toplum Sağlığı Merkezi sorumlusu ile birlikte belirlenen 6 aile sağlığı merkezinde (ASM) 05.09.2016 ile 30.11.2016 tarihleri arasında araştırmacı tarafından okuma yazma bilen, 18-65 yaş aralığında olan, psikotik spektrumda bir hastalık tanısı olmayan, belirgin zeka geriliği olmayan ve ileri düzey demans olmayan kişiler çalışmaya davet edildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler araştırmacı tarafından sözlü olarak bilgilendirildikten ve yazılı bilgilendirilmiş onam formu sunulduktan sonra sözlü ve yazılı aydınlatılmış onamları alınarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni (Altınova & Duvar, 2013) ve sosyodemografik bilgileri öğrenmeye yönelik hazırlanmış anket formunu doldurmaları istendi. Gözlem altında yanıtama yöntemi uygulandı. Çalışmaya 240 kişi dahil edilmiş olup %70.0'i (n=168) kadın, %30.0'u (n=72) erkektir. Olguların yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte olup, ortalama 36.62 ± 12.90 yıldır; %20.8'i (n=50) 24 yaşın altında, %29.6'sı (n=71) 25-34 yaş, %23.3'ü (n=56) 35-44 yaş, %26.3'ü (n=63) 45 yaş ve üzeridir.

Çalışmaya katılan olguların %16.7'si (n=40) Haseki (Fatih 8 No'lu), %16.7'si (n=40) Hekimoğlu, %16.7'si (n=40) Melek Hatun, %16.7'si (n=40) Seyit Ömer, %16.7'si (n=40) Şehremini (Fatih 7 No'lu) ve %16.7'si (n=40) Topkapı aile sağlığı merkezinde çalışmaya dahil olmuştur. Metinde okuma ve takip kolaylığı için Fatih 8 No'lu ASM Haseki, Fatih 7 No'lu ASM ise Şehremini olarak bahsedilmiştir, bunlar ASM'lerin bulundukları semtlerdir.

4.1. SOSYODEMOGRAFİK BULGULAR

Tablo 4-1: Demografik Özelliklerin Dağılımı

<i>Demografik özelliklerin dağılımı</i>		n (%)
Yaş (yıl)	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	18-64 (34)
	<i>Ort±Ss</i>	36,62±12,90
	< 24 yaş	50 (20,8)
	25-34 yaş	71 (29,6)
	35-44 yaş	56 (23,3)
	≥ 45 yaş	63 (26,3)
Biyolojik Cinsiyet	Kadın	168 (70,0)
	Erkek	72 (30,0)
ASM	Haseki	40 (16,7)
	Hekimoğlu	40 (16,7)
	MelekHatun	40 (16,7)
	Seyit Ömer	40 (16,7)
	Şehremini	40 (16,7)
	Topkapı	40 (16,7)
Doğum yeri	İl	116 (48,3)
	İlçe	124 (51,7)
Medeni durum	Bekar	74 (30,8)
	Evli	148 (61,7)
	Boşanmış	11 (4,6)
	Eşi vefat etmiş	7 (2,9)
Çocuk sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	0-4 (1)
	<i>Ort±Ss</i>	1,14±1,08
	Yok	91 (37,9)
	1 çocuk	56 (23,3)
	2 çocuk	66 (27,5)
	≥ 3 çocuk	27 (11,3)
Öğrenim düzeyi	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	2-24 (11)
	<i>Ort±Ss</i>	11,29±4,39
	İlköğretim ve altı	83 (34,6)
	Lise	81 (33,8)
	Üniversite ve üzeri	76 (31,7)

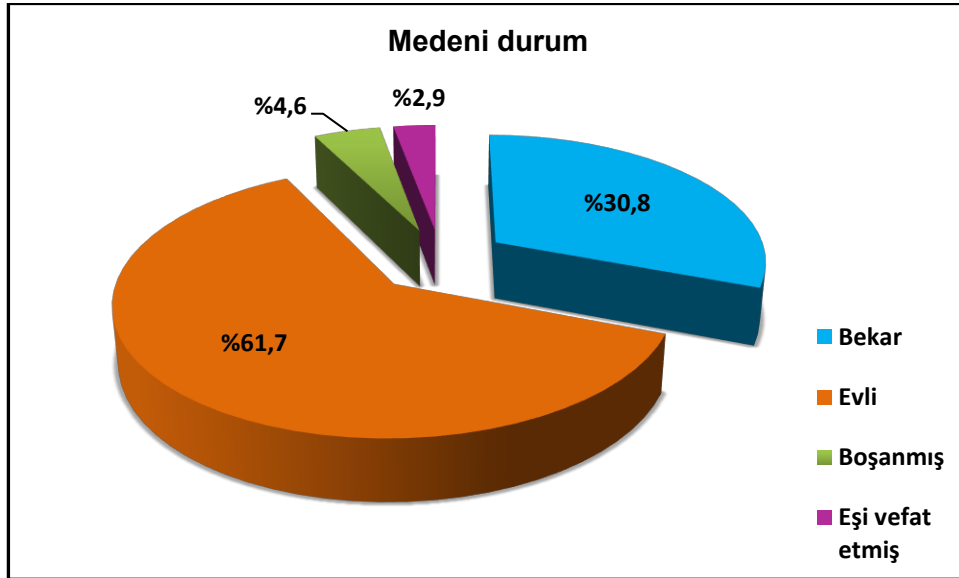
Şekil 4-1: Yaş dağılımı

Şekil 4-2: Cinsiyet dağılımı

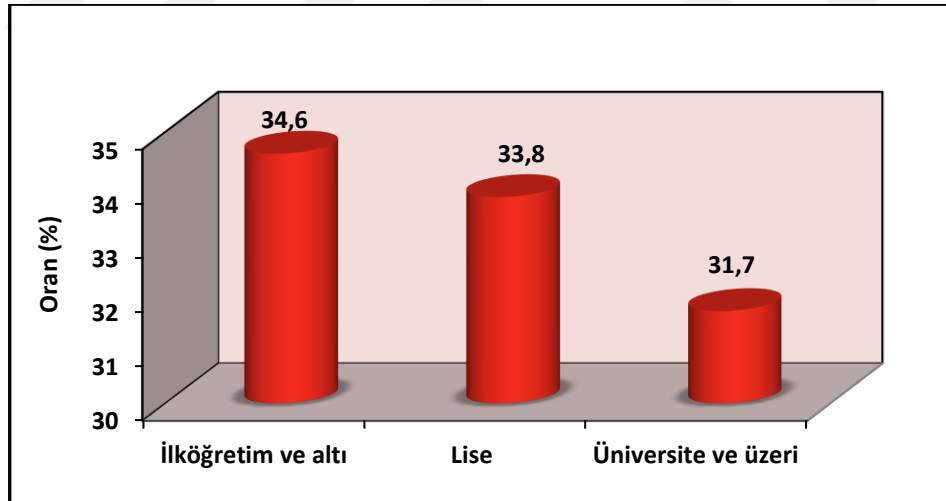
Çalışmaya katılan olguların %48.3'ünün (n=116) doğum yeri il iken, %51.7'sinin (n=124) ilçedir.

Olguların %30.8'i (n=74) bekar, %61.7'si (n=148) evli, %4.6'sı (n=11) boşanmış ve %2.9'unun (n=7) ise eşi vefat etmiştir (Tablo 4-1, Şekil 4-13). Olguların çocuk sayıları 0 ile 4 arasında değişmekte olup; %37.9'unun (n=91) çocuğu yokken, %23.3'ünün (n=56) bir çocuğu, %27.5'inin (n=66) iki çocuğu, %11.3'ünün (n=27) ise üç ve üzeri sayıda çocuğu vardır.

Şekil 4-3: Medeni durumların dağılımı

Olguların öğrenim süreleri 2 ile 24 yıl arasında değişmekte olup, ortalama 11.29 ± 4.39 yıldır; %34.6'sının (n=83) öğrenim düzeyi ilköğretim ve altı iken, %33.8'i (n=81) lise mezunu, %31.72'si (n=76) ise üniversite ve üzeri düzeyde (yüksek lisans/doktora vb) öğrenim mezunudur.

Şekil 4-4: Öğrenim düzeylerinin dağılımı

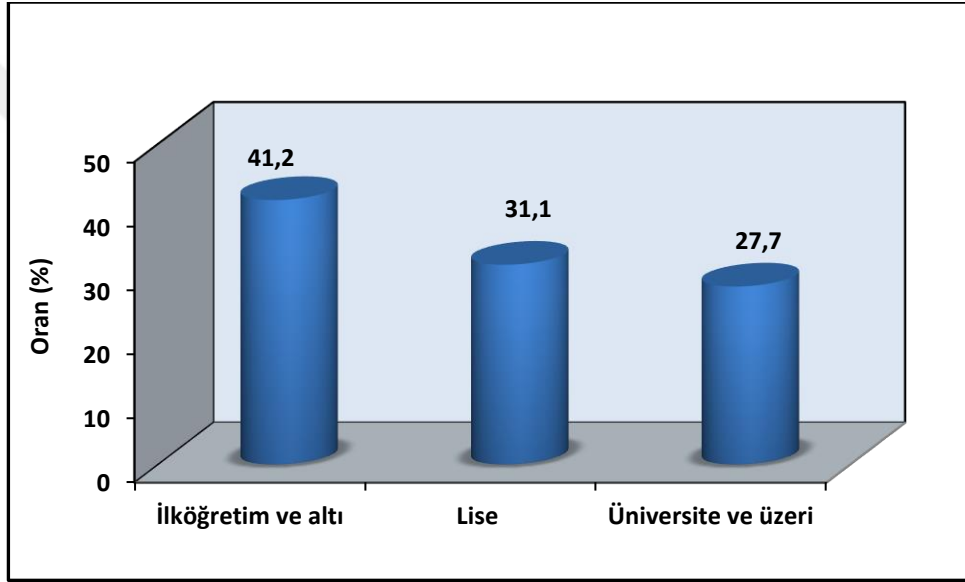
Tablo 4-2: Eş, Çalışma ve Ekonomik Gelire İlişkin Özelliklerin Dağılımı

<i>Eş, gelir, çalışma durumuna ilişkin özellikler</i>		<i>n (%)</i>
Çalışma durumu	Çalışmıyor	86 (35,8)
	Çalışıyor	106 (44,2)
	Emekli	23 (9,6)
	Öğrenci	25 (10,4)
Düzenli gelir	Hayır	125 (52,1)
	Evet	115 (47,9)
Sigorta	Hayır	120 (50,0)
	Evet	120 (50,0)
Gelir	Yok	111 (46,3)
	Asgari ücret ve altı	49 (20,4)
	>1300, <5000	76 (31,7)
	>5000	4 (1,7)
Eş çalışma durumu (n=148)	Çalışmıyor	30 (20,3)
	Çalışıyor	106 (71,6)
	Emekli	12 (8,1)
Eş gelir (n=148)	Yok	29 (19,6)
	Asgari ücret ve altı	40 (27,0)
	>1300, <5000	72 (48,7)
	>5000	7 (4,7)
Eve giren toplam gelir	Yok	3 (1,3)
	Asgari ücret ve altı	67 (27,9)
	>1300, <5000	134 (55,8)
	>5000	36 (15,0)
Ekonomik durum	Gelir giderden az	67 (27,9)
	Gelir gidere eşit	141 (58,8)
	Gelir giderden fazla	32 (13,3)
Eş öğrenim (n=148)	İlköğretim ve altı	61 (41,2)
	Lise	46 (31,1)
	Üniversite ve üzeri	41 (27,7)

Çalışmaya katılan olguların %35,8'i (n=86) herhangi bir işte çalışmazken, %44,2'si (n=106), %44,2'si (n=106) çalışıyor, %9,6'sı (n=23) emekli ve %10,4'ü (n=25) öğrencidir. Olguların %52,1'inin (n=125) düzenli geliri yokken, %47,9'unun (n=115) düzenli geliri bulunmaktadır. Gelirinin düzenli olmadığını beyan eden 125 kişinin 86'sı çalışmıyor olup, 25'i öğrencidir, 14'ü ise çalıştığını bildirmiştir. Olguların %50,0'sinin (n=120) sigortası bulunmaktadır, çalışan 106 kişiden 9'u sigortasız çalıştığını bildirmiştir. Olguların %46,3'ünün (n=111) geliri yokken, %20,4'ünün (n=49) geliri asgari ücret ve altında, %31,7'sinin (n=76) geliri 1300-5000 TL arasında,

%1.7'sinin (n=4) geliri ise 5000 TL'nin üzerindedir. Kendisine ait geliri olmadığını beyan eden 111 kişiden 25'i öğrenci olup, 86'sı çalışmamaktadır.

Evli 148 olgunun %20.3'ünün (n=30) eşi çalışmazken, %71.6'sının (n=106) eşi herhangi bir işte çalışmaktadır, %8.1'inin (n=12) eşi ise emeklidir. Eşlerin %19.6'sının (n=29) geliri yokken, %27.0'sinin (n=40) asgari ücret ve altında, %48.7'sinin (n=72) geliri 1300-5000 TL arasında, %4.7'sinin (n=7) geliri ise 5000 TL'nin üzerindedir. Olguların %41.2'sinin (n=61) eşinin öğrenim düzeyi ilköğretim ve altı iken, %31.1'inin (n=46) eşi lise mezunu, %27.7'sinin (n=41) eşinin öğrenim düzeyi ise üniversite ve üzeridir.

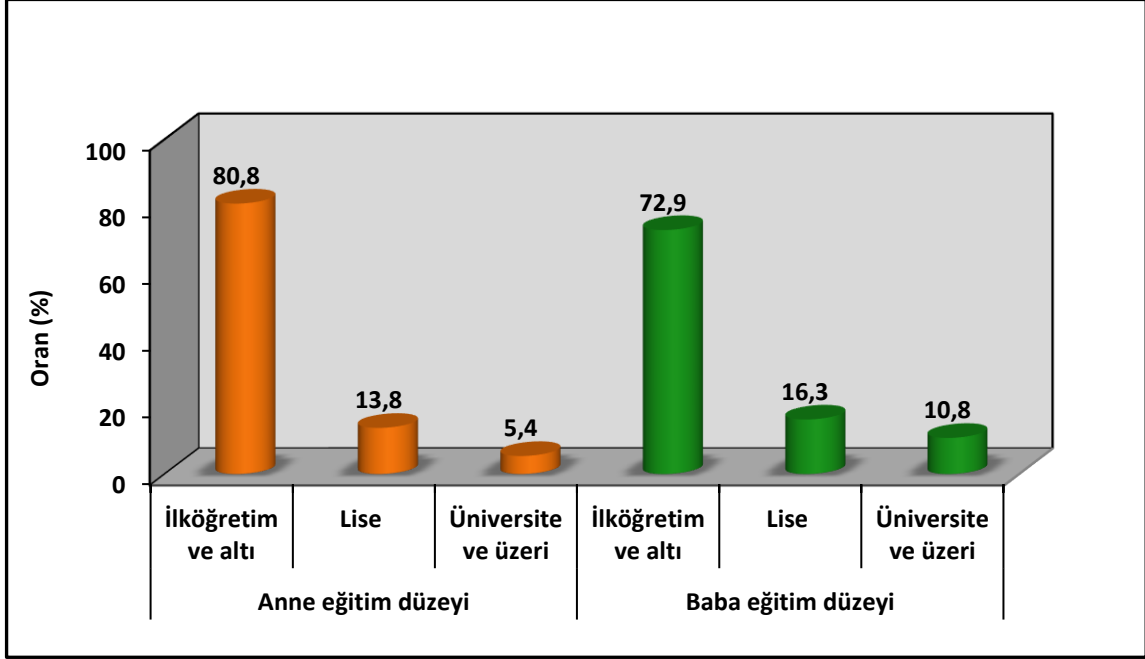
Şekil 4-5: Eş öğrenim düzeylerinin dağılımı

Olguların %1.3'ünün (n=3) toplam geliri yokken, %27.9'unun (n=67) toplam geliri asgari ücret ve altında, %55.8'inin (n=134) toplam geliri 1300-5000 TL, %15.0'inin (n=36) toplam geliri 5000 TL'nin üzerindedir. Toplam gelirini 0 olarak beyan eden 3 kişiden 2'si öğrenci iken, 1 kişi hem kendisinin hem de eşinin çalışmadığını bildirmiştir. Olguların ekonomik durumlarını tanımlayışları incelendiğinde; %27.9'u (n=67) gelirini giderinden az, %58.8'i (n=141) gelirini giderine eşit, %13.3'ü (n=32) gelirini giderinden fazla olarak beyan etmiştir.

Tablo 4-3: Ebeveynlere İlişkin Bilgilerin Dağılımı

		n (%)
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	194 (80,8)
	Lise	33 (13,8)
	Üniversite ve üzeri	13 (5,4)
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	175 (72,9)
	Lise	39 (16,3)
	Üniversite ve üzeri	26 (10,8)
Kardeş sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	0-18 (3)
	<i>Ort±Ss</i>	3,39±2,49
Kiminle yaşadığı	Anne-baba	83 (34,6)
	Eş ve çocuklar	144 (60,0)
	Yalnız	13 (5,4)
Evde yaşayan kişi sayısı	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	1-9 (4)
	<i>Ort±Ss</i>	3,67±1,38
	1 kişi	9 (3,8)
	2 kişi	39 (16,3)
	3 kişi	64 (26,7)
	≥ 4 kişi	128 (53,3)
Anne-baba bilgisi	Ebeveynler hayatta ve birlikte	146 (60,8)
	Ebeveynler hayatta ve boşanmış	11 (4,6)
	Ebeveynlerden biri hayatta değil	83 (34,6)
Ev özellikleri	Kendilerine ait	135 (56,3)
	Kira	85 (35,4)
	Akraba evi/Diğer	20 (8,3)
Evdeki oda sayısı	2 oda	36 (15,0)
	3 oda	151 (62,9)
	≥ 4 oda	53 (22,1)

Annelerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde; %80.8'inin (n=194) ilköğretim ve altı, %13.8'inin (n=33) lise, %5.4'ünün (n=13) üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olduğu görülmektedir. Babaların öğrenim düzeyleri incelendiğinde; %72.9'unun (n=175) ilköğretim ve altı, %16.3'ünün (n=39) lise, %10.8'inin (n=26) üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olduğu görülmektedir.

Şekil 4-6: Anne-baba öğrenim düzeylerinin dağılımı

Olguların kardeş sayıları 0 ile 18 arasında değişmekte olup, ortalama 3.39 ± 2.49 ve medyan 3 kardeşdir.

Olguların %34.6'sı ($n=83$) anne-baba ile, %60.0'ı ($n=144$) eş ve çocuklar ile, %5.4'ü ($n=13$) ise yalnız yaşamaktadır.

Evde yaşayan kişi sayıları 1 ile 9 arasında değişmekte olup, ortalama 3.67 ± 1.38 , medyan 4'tür; %3.8'i ($n=9$) bir kişi, %16.3'ü ($n=39$) iki kişi, %26.7'si ($n=64$) üç kişi, %53.3'ü ($n=128$) ise 4 ve üzeri kişi yaşamaktadır.

Çalışmaya katılan olguların %60.8'inin ($n=146$) ebeveynleri hayatta ve birlikte iken, %4.6'sının ($n=11$) hayatta ve boşanmış, %34.6'sının ($n=83$) ise biri hayatta diğeri değildir.

Olguların %56.3'ünün ($n=135$) evleri kendilerine ait iken, %35.4'ü ($n=85$) kirada, %5.8'i ($n=14$) akraba evinde yaşamaktadır, %2.5'inin ($n=6$) ise yaşadığı evin özelliği olarak diğer seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Evdeki oda sayıları incelendiğinde; %15.0'inde ($n=36$) iki oda, %62.9'unda ($n=151$) üç oda, %22.1'inde ($n=53$) dört ve üzeri sayıda oda bulunmaktadır.

Tablo 4-4a: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	27	11,3	18	7,5	17	7,1	92	38,3	86	35,8
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	49	20,4	127	52,9	13	5,4	34	14,2	17	7,1
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	21	8,8	46	19,2	46	19,2	90	37,5	37	15,4
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	52	21,7	110	45,8	30	12,5	35	14,6	13	5,4
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	11	4,6	18	7,5	13	5,4	116	48,3	82	34,2
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	86	35,8	114	47,5	12	5	18	7,5	10	4,2
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	14	5,8	50	20,8	28	11,7	103	42,9	45	18,8
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	12	5	22	9,2	33	13,8	98	40,8	75	31,3
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	31	12,9	58	24,2	14	5,8	82	34,2	55	22,9
10. Kocası izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	62	25,8	82	34,2	29	12,1	50	20,8	17	7,1
11. Kadınlar yönetici olabilir.	7	2,9	10	4,2	7	2,9	111	46,3	105	43,8
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	61	25,4	105	43,8	31	12,9	33	13,8	10	4,2
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	15	6,3	47	19,6	58	24,2	84	35	36	15
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	19	7,9	13	5,4	19	7,9	104	43,3	85	35,4
15. Kocası kadın sahipsiz eve benzer	57	23,8	99	41,3	21	8,8	50	20,8	13	5,4
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	54	22,5	95	39,6	23	9,6	53	22,1	15	6,3
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	80	33,3	120	50	12	5	19	7,9	9	3,8
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	62	25,8	101	42,1	13	5,4	50	20,8	14	5,8
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	82	34,2	115	47,9	20	8,3	17	7,1	6	2,5
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	55	22,9	82	34,2	12	5	65	27,1	26	10,8
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	76	31,7	106	44,2	26	10,8	23	9,6	9	3,8
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	9	3,8	23	9,6	24	10	90	37,5	94	39,2
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	13	5,4	51	21,3	26	10,8	95	39,6	55	22,9
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	35	14,6	84	35	50	20,8	59	24,6	12	5

TCA Ölçek sorularına verilen yanıtların dağılımı Tablo 4’de görülmektedir. Cevap sıklığı incelendiğinde çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olacağı (%24,2), çocuklarına yeterince zaman ayırabileceği (%19,2) düşüncelerini içeren maddelerin ve kadının kocasından yaşça küçük olması gerektiği (%20,8) düşüncesini içeren maddenin en sık kararsızlık bildirilen maddeler olduğu, katılımcıların en fazla katıldıklarını bildirdikleri maddenin “Kadınlar yönetici olabilir” düşüncesini içeren madde olduğu (%46,3 katılıyorum), bunu “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır” cümlesine %43,3 katılıyorum cevabının ve “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz” cümlesine %42,9 oranında katılıyorum cevabının izlediği, katılımcıların en fazla katılmadıklarını bildirdikleri maddenin %52,9 katılmıyorum cevabı ile “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır” cümlesi olduğu, bunu %47,9 ile “Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır” cümlesi ve %47,5 ile “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır” cümlesinin izlediği görülmektedir.

“Erkek her zaman evin reisi olmalıdır” ifadesine %34,2 katılmıyorum, %22,9 kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiş olmakla birlikte bu oranları %27,1 oranında katılıyorum, %10,8 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı izlemektedir. “Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” ifadesine katılıyorum cevabı %34,2, kesinlikle katılıyorum cevabı %22,9 oranında, katılmıyorum %24,2, kesinlikle katılmıyorum cevabı ise %12,9 oranında verilmiştir.

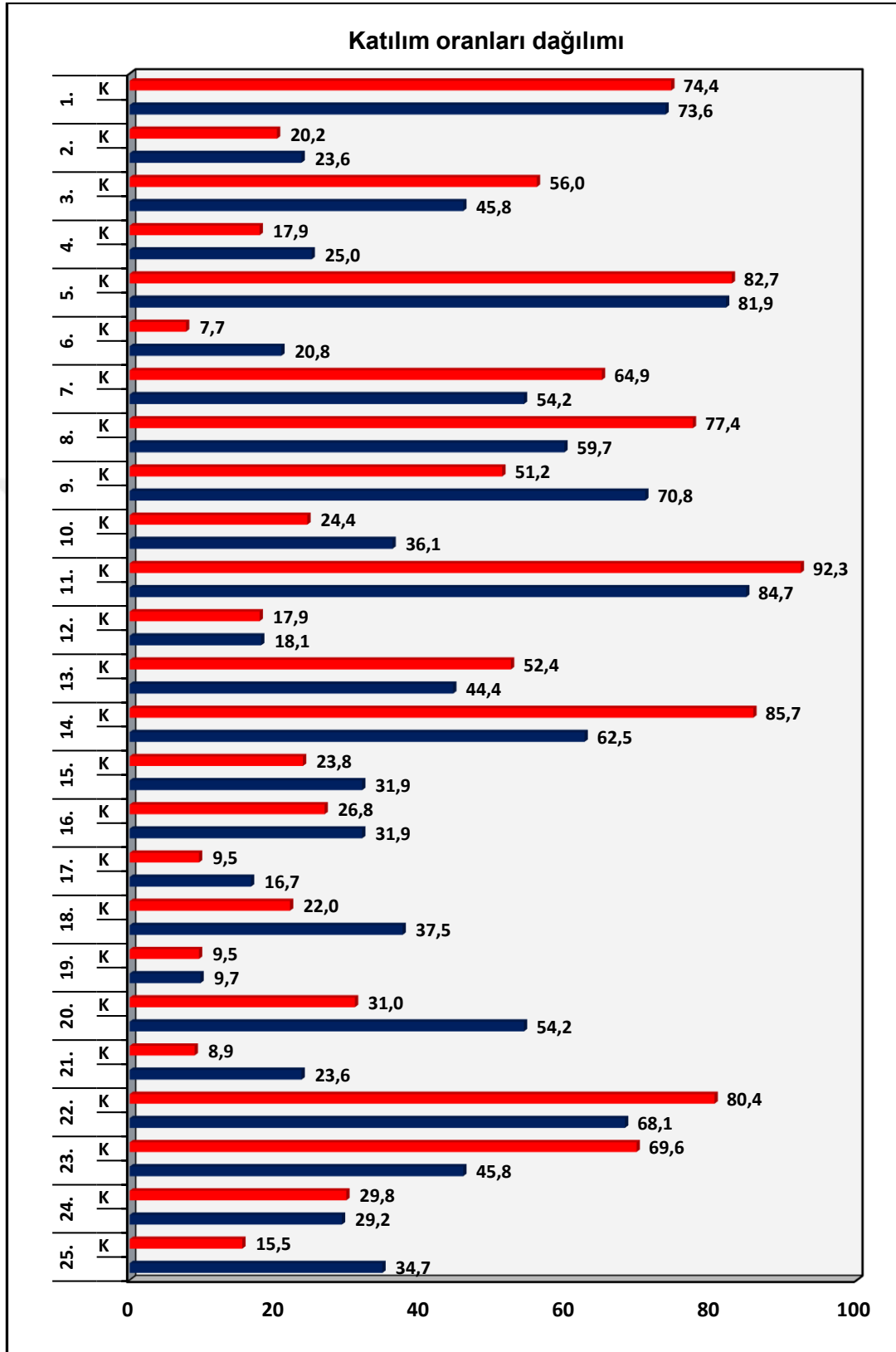
Tablo 4-4b: Kadınlarda; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	19	11,3	12	7,1	12	7,1	61	36,3	64	38,1
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	34	20,2	92	54,8	8	4,8	20	11,9	14	8,3
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	17	10,1	27	16,1	30	17,9	68	40,5	26	15,5
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	38	22,6	82	48,8	18	10,7	20	11,9	10	6,0
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	7	4,2	13	7,7	9	5,4	81	48,2	58	34,5
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	65	38,7	81	48,2	9	5,4	7	4,2	6	3,6
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	10	6,0	30	17,9	19	11,3	76	45,2	33	19,6
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	6	3,6	15	8,9	17	10,1	71	42,3	59	35,1
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	22	13,1	47	28,0	13	7,7	52	31,0	34	20,2
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	44	26,2	64	38,1	19	11,3	30	17,9	11	6,5
11. Kadınlar yönetici olabilir.	4	2,4	6	3,6	3	1,8	78	46,4	77	45,8
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	48	28,6	73	43,5	17	10,1	22	13,1	8	4,8
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	11	6,5	33	19,6	36	21,4	60	35,7	28	16,7
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	11	6,5	4	2,4	9	5,4	76	45,2	68	40,5
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	38	22,6	76	45,2	14	8,3	33	19,6	7	4,2
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	36	21,4	71	42,3	16	9,5	35	20,8	10	6,0
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	60	35,7	83	49,4	9	5,4	11	6,5	5	3,0
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	46	27,4	77	45,8	8	4,8	28	16,7	9	5,4
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	56	33,3	84	50,0	12	7,1	12	7,1	4	2,4
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	43	25,6	66	39,3	7	4,2	38	22,6	14	8,3
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	58	34,5	83	49,4	12	7,1	10	6,0	5	3,0
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	7	4,2	11	6,5	15	8,9	63	37,5	72	42,9
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	8	4,8	32	19,0	11	6,5	73	43,5	44	26,2
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	27	16,1	57	33,9	34	20,2	41	24,4	9	5,4

Tablo 4-4c: Erkeklerde; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Tamamen katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	8	11,1	6	8,3	5	6,9	31	43,1	22	30,6
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	15	20,8	35	48,6	5	6,9	14	19,4	3	4,2
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	4	5,6	19	26,4	16	22,2	22	30,6	11	15,3
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	14	19,4	28	38,9	12	16,7	15	20,8	3	4,2
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	4	5,6	5	6,9	4	5,6	35	48,6	24	33,3
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	21	29,2	33	45,8	3	4,2	11	15,3	4	5,6
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	4	5,6	20	27,8	9	12,5	27	37,5	12	16,7
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	6	8,3	7	9,7	16	22,2	27	37,5	16	22,2
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	9	12,5	11	15,3	1	1,4	30	41,7	21	29,2
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır	18	25,0	18	25,0	10	13,9	20	27,8	6	8,3
11. Kadınlar yönetici olabilir.	3	4,2	4	5,6	4	5,6	33	45,8	28	38,9
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	13	18,1	32	44,4	14	19,4	11	15,3	2	2,8
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	4	5,6	14	19,4	22	30,6	24	33,3	8	11,1
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	8	11,1	9	12,5	10	13,9	28	38,9	17	23,6
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	19	26,4	23	31,9	7	9,7	17	23,6	6	8,3
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	18	25,0	24	33,3	7	9,7	18	25,0	5	6,9
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	20	27,8	37	51,4	3	4,2	8	11,1	4	5,6
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	16	22,2	24	33,3	5	6,9	22	30,6	5	6,9
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	26	36,1	31	43,1	8	11,1	5	6,9	2	2,8
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	12	16,7	16	22,2	5	6,9	27	37,5	12	16,7
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır	18	25,0	23	31,9	14	19,4	13	18,1	4	5,6
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	2	2,8	12	16,7	9	12,5	27	37,5	22	30,6
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	5	6,9	19	26,4	15	20,8	22	30,6	11	15,3
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır	8	11,1	27	37,5	16	22,2	18	25,0	3	4,2

Cinsiyet Algısı Ölçek sorularına verilen yanıtların dağılımı Tablo 4-4a, Tablo 4-4b, Tablo 4-4c’de görülmektedir.

Şekil 4-7: Kadın ve erkeklerin katılım oranları dağılımı (katılıyorum+ tamamen katılıyorum)

Kırmızı: Kadın. Mavi: erkek

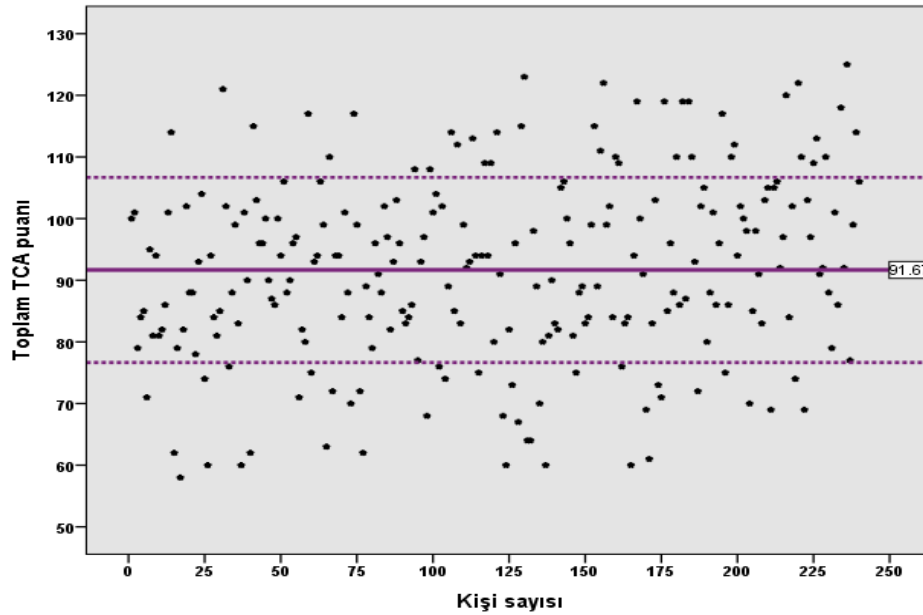
Şekil 4-7’de TCAÖ sorularına verilen yanıtlar “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” cevapları birleştirilerek katılma oranları açısından kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

TCAÖ sorularına verilen yanıtlar kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirildiğinde; erkeklerin toplum ve ev içerisindeki öncelikli konumuna ilişkin maddelerin (madde 14, 16, 19, 20, 21, 25) erkekler tarafından daha kalıpyargı içerecek şekilde cevaplandığı, kadınların çalışması ile ilgili maddelerin de erkekler tarafından daha olumsuz yönde değerlendirildiği (en belirgin olarak madde 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13), “kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” maddesine (madde 9) katılma oranının kadınlarda %51,2, erkeklerde %70.8 olduğu ve aradaki farkın çok belirgin olduğu görülmektedir.

Tablo 4-5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Puanının Dağılımı

	Soru sayısı	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	Cronbach’s Alpha
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği toplam puanı	25	58-125 (92)	91,67±15,02	0,887

Olguların toplumsal cinsiyet algısı toplam puanları 58 ile 125 arasında değişmekte olup, ortalama 91.67 ± 15.02 ’dir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0.887 olup, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 4-8: Toplumsal cinsiyet algısı toplam puanı dağılımı

4.2. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANI

Tablo 4-6: Demografik Özelliklere Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			p
		n	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	50	60-125 (94)	94,88±16,26	^b 0,163
	25-34 yaş	71	60-123 (96)	92,10±15,30	
	35-44 yaş	56	58-119 (88)	88,32±13,99	
	≥ 45 yaş	63	60-122 (90)	91,62±14,30	
Cinsiyet	Kadın	168	60-125 (94)	93,74±14,55	^a 0,001**
	Erkek	72	58-123 (86)	86,83±15,09	
ASM	Haseki	40	58-121 (85)	86,20±14,51	0,033*
	Hekimoğlu	40	62-117 (93,5)	90,98±13,75	
	Melek Hatun	40	68-114 (93,5)	93,23±11,71	
	Seyit Ömer	40	60-123 (89)	89,70±17,13	
	Şehremini	40	60-119 (92)	92,80±16,48	
	Topkapı	40	69-125 (98,5)	97,13±14,55	
Doğum yeri	İl	116	58-125 (94)	92,56±14,58	^a 0,376
	İlçe	124	60-123 (90)	90,84±15,44	
Medeni durum	Bekar	74	58-125 (99)	96,53±16,25	^b 0,001**
	Evli	148	60-122 (88)	88,93±13,52	
	Boşanmış/ eşi vefat etmiş	18	61-117 (97,5)	94,22±16,86	
Çocuk sayısı	Yok	91	58-125 (96)	93,96±16,27	^b 0,002**
	1 çocuk	56	60-122 (96)	94,09±13,66	
	2 çocuk	66	60-121 (90)	90,21±14,56	
	≥ 3 çocuk	27	60-102 (83)	82,52±10,50	
Öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	83	58-123 (84)	85,23±14,09	^b 0,001**
	Lise mezunu	81	60-122 (91)	90,96±13,97	
	Üniversite ve üzeri	76	62-125 (100)	99,46±13,65	

^aStudent t Test

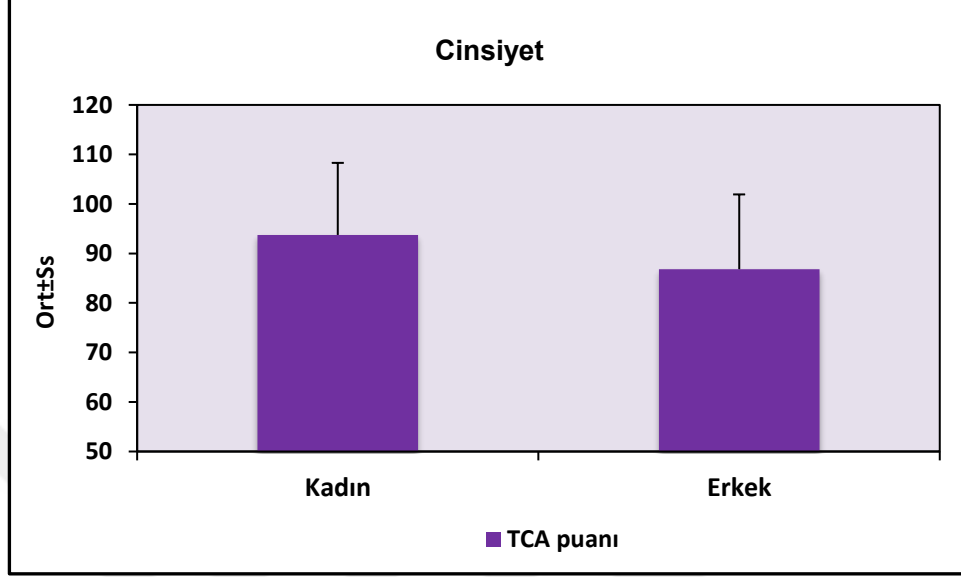
^bOneway Anova Test

**p<0.01

*p<0.05

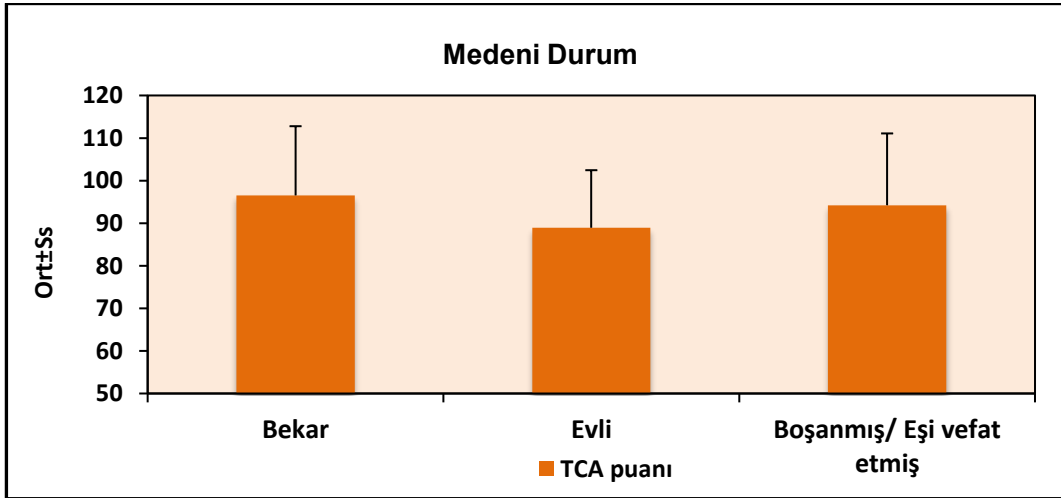
Doğum yerlerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Olguların cinsiyetlerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.001$; $p<0.01$); kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, erkeklerden anlamlı düzeyde yüksektir.

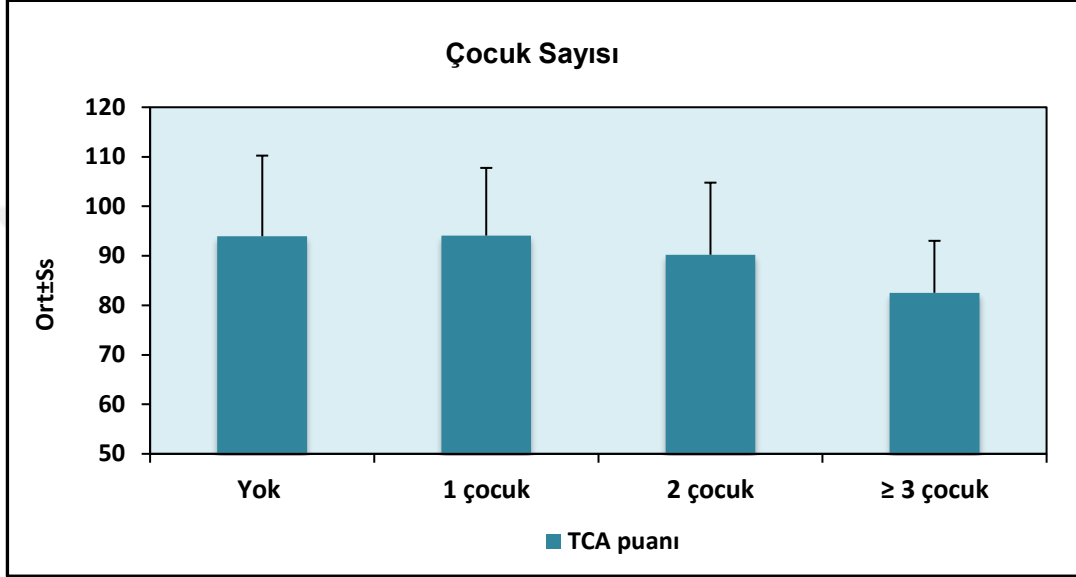
Şekil 4-9: Cinsiyete göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Medeni durumlarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığı yaratan grubu belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalara göre; bekar olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evli olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Diğer olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

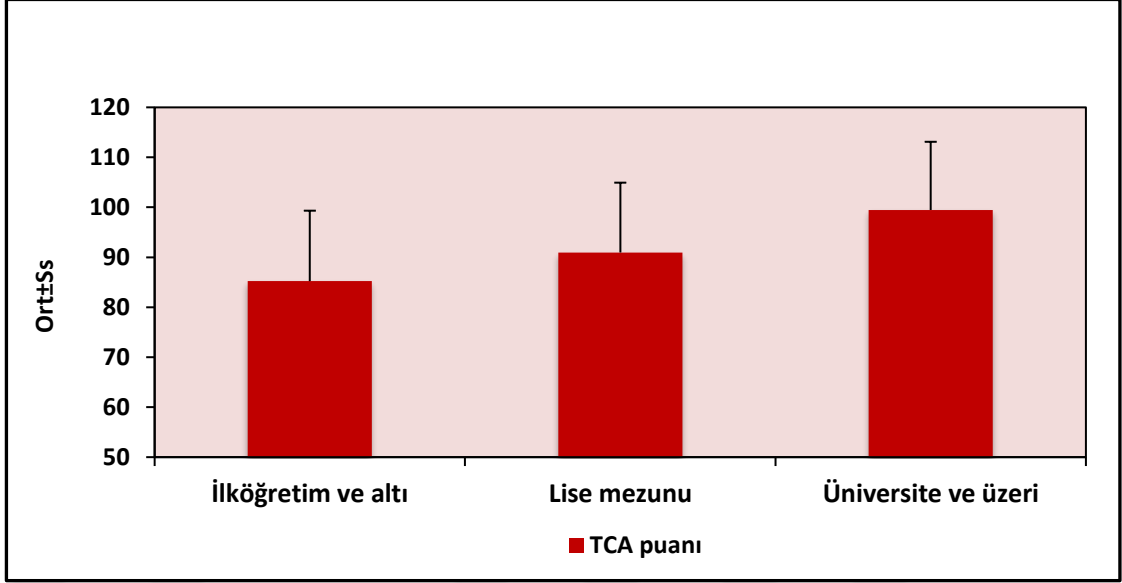
Şekil 4-10: Medeni durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Çocuk sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.002$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; çocuğu olmayan ($p=0.003$) ve bir çocuğu olan ($p=0.005$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-11: Çocuk sayısına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı ($p=0.001$) ve lise ($p=0.001$) mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları da ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.027$; $p<0.05$).

Şekil 4-12: Öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

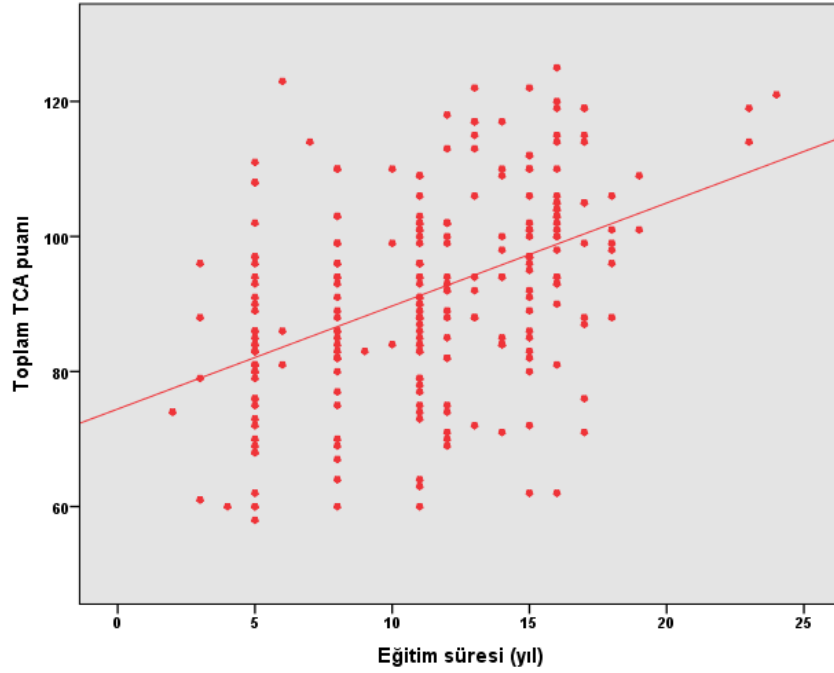
Tablo 4-7: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

	<i>r</i>	<i>p</i>
Öğrenim süresi - TCA puanı	0,446	0,001**

r: Pearson Korelasyon Katsayısı

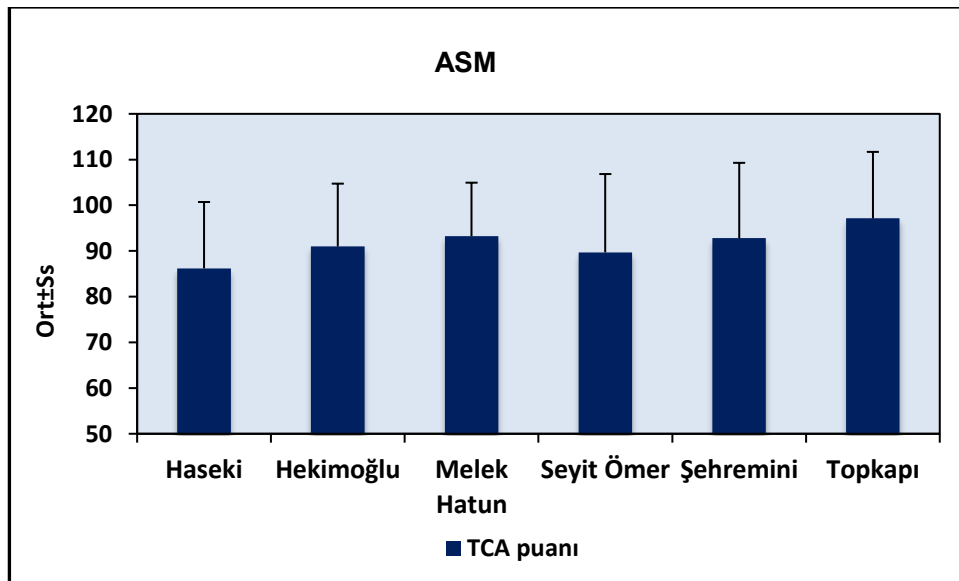
***p*<0.01

Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.446$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Şekil 4-13: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

Aile sağlığı merkezlerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.033$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; Topkapı ASM'deki olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, Haseki ASM'deki olgulardan daha yüksektir ($p=0.017$; $p<0.05$). Diğer ASM'deki olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-14: ASM'lere göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Tablo 4-8: Tanımlayıcı Özelliklere Göre ASM Dağılımı

Demografik özelliklerin dağılımı		ASM						p
		Haseki n (%)	Hekimoğlu n (%)	Melek Hatun n (%)	Seyit Ömer n (%)	Şehremini n (%)	Topkapı n (%)	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	6 (15)	8 (20)	7 (17,5)	6 (15)	11 (27,5)	12 (30)	^a 0,070
	25-34 yaş	7 (17,5)	13 (32,5)	13 (32,5)	10 (25)	12 (30)	16 (40)	
	35-44 yaş	9 (22,5)	11 (27,5)	14 (35)	10 (25)	8 (20)	4 (10)	
	≥ 45 yaş	18 (45)	8 (20)	6 (15)	14 (35)	9 (22,5)	8 (20)	
Cinsiyet	Kadın	23 (57,5)	28 (70)	30 (75)	30 (75)	29 (72,5)	28 (70)	^a 0,543
	Erkek	17 (42,5)	12 (30)	10 (25)	10 (25)	11 (27,5)	12 (30)	
Eğitim	İlköğretim ve altı	19 (47,5)	8 (20)	15 (37,5)	20 (50)	18 (45)	3 (7,5)	^a 0,001 ^a
Düzeyi	Lise	11 (27,5)	18 (45)	16 (40)	9 (22,5)	11 (27,5)	16 (40)	
	Üniversite ve üzeri	10 (25)	14 (35)	9 (22,5)	11 (27,5)	11 (27,5)	21 (52,5)	
Gelir	Yok	20 (50)	18 (45)	21 (52,5)	13 (32,5)	19 (47,5)	20 (50)	^a 0,161
	Asgari ücret ve altı	7 (17,5)	4 (10)	8 (20)	14 (35)	11 (27,5)	5 (12,5)	
	>1300, <5000	12 (30)	15 (37,5)	11 (27,5)	13 (32,5)	10 (25)	15 (37,5)	
	>5000	1 (2,5)	3 (7,5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Gelir	Yok	20 (50)	18 (45)	21 (52,5)	13 (32,5)	19 (47,5)	20 (50)	^a 0,195
	Asgari ücret ve altı	7 (17,5)	4 (10)	8 (20)	14 (35)	11 (27,5)	5 (12,5)	
	>1300	13 (32,5)	18 (45)	11 (27,5)	13 (32,5)	10 (25)	15 (37,5)	
Toplam gelir	Yok	1 (2,5)	0 (0)	0 (0)	1 (2,5)	0 (0)	1 (2,5)	^a 0,239
	Asgari ücret ve altı	11 (27,5)	8 (20)	10 (25)	16 (40)	14 (35)	8 (20)	
	>1300, <5000	25 (62,5)	21 (52,5)	25 (62,5)	16 (40)	21 (52,5)	26 (65)	
	>5000	3 (7,5)	11 (27,5)	5 (12,5)	7 (17,5)	5 (12,5)	5 (12,5)	
Toplam gelir	Asgari ücret ve altı	12 (30)	8 (20)	10 (25)	17 (42,5)	14 (35)	9 (22,5)	^a 0,154
	>1300, <5000	25 (62,5)	21 (52,5)	25 (62,5)	16 (40)	21 (52,5)	26 (65)	
	>5000	3 (7,5)	11 (27,5)	5 (12,5)	7 (17,5)	5 (12,5)	5 (12,5)	

Olguların yaşlarına, cinsiyetlerine, gelir düzeyi ve toplam gelirlerine göre ASM dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Olguların eğitim düzeylerine göre ASM dağılımları ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.001$; $p<0.01$). Haseki, Melek Hatun, Seyit Ömer ve Şehremini ASM'nin ilköğretim ve altı mezunu olma oranı yüksekken, Topkapı ASM'nin üniversite ve üzeri mezunu olma oranı yüksektir.

Tablo 4-9: Çalışma ve Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			p
		n	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Çalışma durumu	Çalışmıyor	86	60-125 (88)	88,84±14,44	^a 0,088
	Çalışıyor	106	58-123 (94)	92,24±15,74	
	Emekli	23	72-117 (95)	94,48±12,47	
	Öğrenci	25	70-122 (94)	96,44±14,87	
Düzenli gelir	Hayır	125	58-125 (88)	89,51±15,07	^a 0,020*
	Evet	115	60-123 (94)	94,02±14,68	
Sigorta	Hayır	120	60-125 (88)	89,57±14,91	^a 0,030*
	Evet	120	58-123 (94)	93,78±14,91	
Eş çalışma durumu (n=148)	Çalışmıyor	30	60-114 (84)	84,97±11,34	^c 0,083
	Çalışıyor	106	60-122 (88)	89,13±13,83	
	Emekli	12	80-118 (94,5)	97,08±12,70	
Eş öğrenim düzeyi (n=148)	İlköğretim ve altı	61	60-109 (83)	83,52±11,07	^a 0,001**
	Lise mezunu	46	60-122 (91)	91,87±12,32	
	Üniversite ve üzeri	41	60-121 (96)	93,68±15,47	
Eş gelir (n=148)	Yok	29	60-117 (84)	84,79±11,50	^a 0,008**
	Asgari ücret ve altı	40	63-122 (85)	85,67±12,05	
	>1300 TL	79	60-121 (93)	92,10±14,23	
Kişinin geliri	Yok	111	60-125 (89)	90,55±14,82	^a 0,011*
	Asgari ücret ve altı	49	58-122 (86)	87,92±14,65	
	>1300 TL	80	60-123 (96,5)	95,52±14,87	
Ekonomik durum	Gelir giderden az	67	58-122 (88)	89,51±15,15	^a 0,281
	Gelir gidere eşit	141	60-125 (93)	92,94±14,77	
	Gelir giderden fazla	32	62-119 (91)	90,63±15,73	

^aStudent t Test

^bOneway Anova Test

^cKruskal Wallis Test

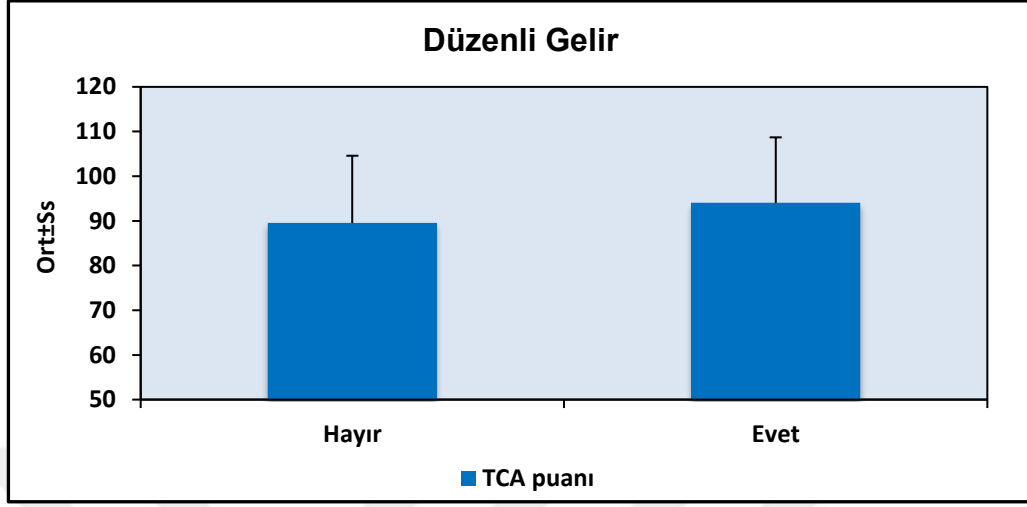
*p<0.05

**p<0.01

Olguların çalışma durumlarına ve ekonomik durumlarını tanımlayış biçimine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

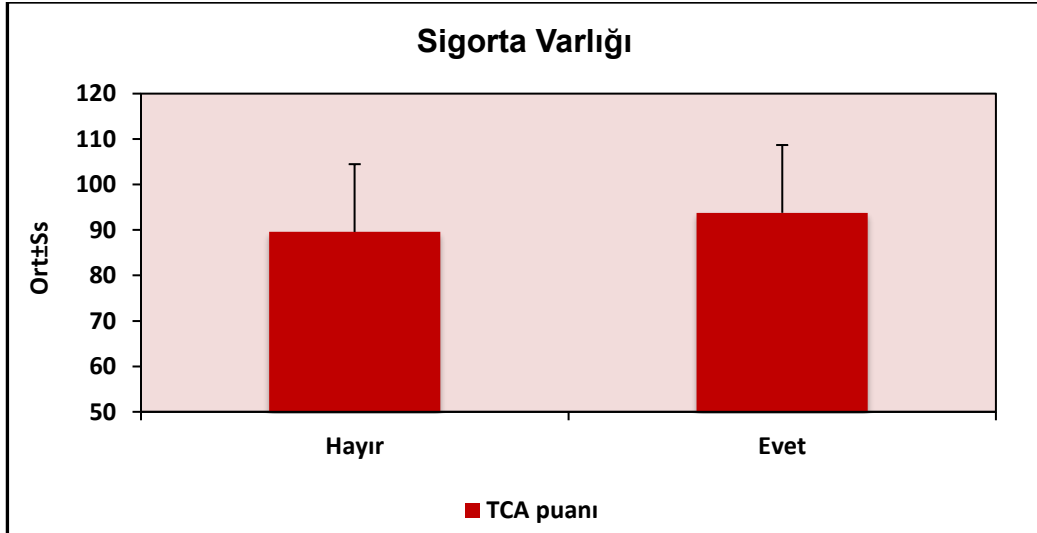
Düzenli gelir varlığına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0.020; p<0.05); düzenli

geliri olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, düzenli geliri olmayanlardan daha yüksektir.

Şekil 4-15: Düzenli gelir varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Sigorta varlığına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.030$; $p<0.05$); sigortası olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, sigortası olmayanlardan daha yüksektir.

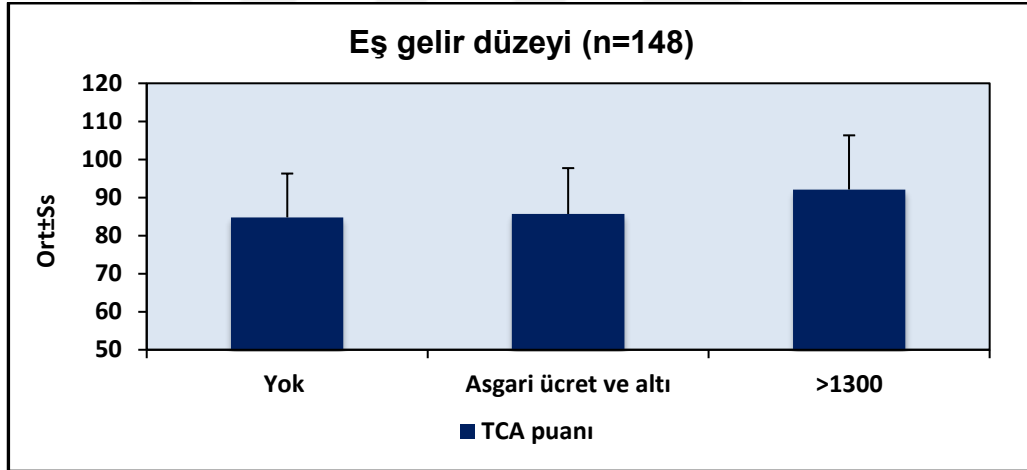

Şekil 4-16: Sigorta varlığına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Eşlerinin çalışma durumlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 148 katılımcı değerlendirilmiştir.

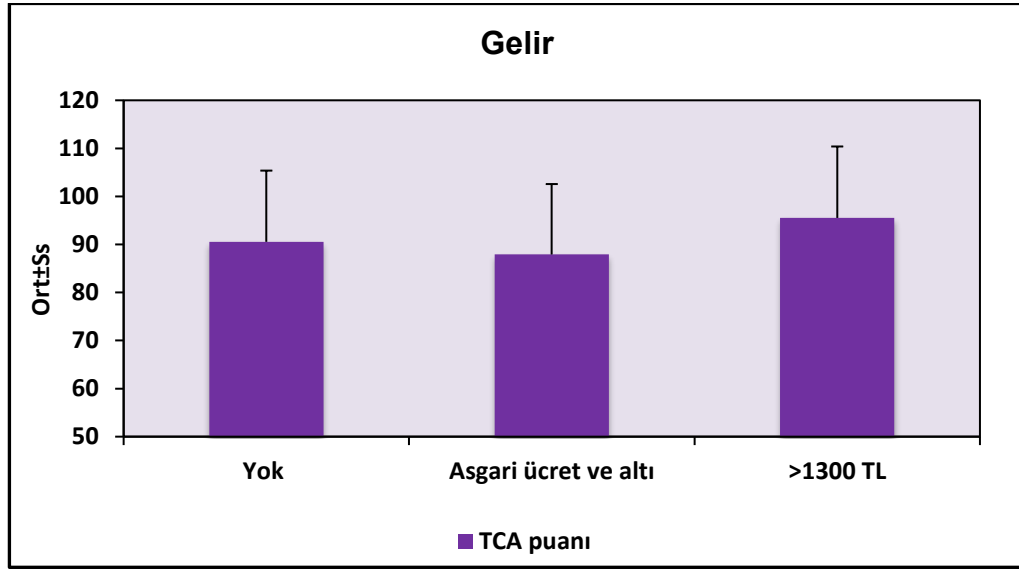
Eşlerin öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eşleri üniversite ve üzeri mezunu ($p=0.001$) ve lise mezunu ($p=0.003$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Eşleri üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Eşlerin gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.009$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eş geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, geliri olmayan ($p=0.035$) ile asgari ücret ve altında olanlardan ($p=0.039$) daha yüksektir ($p<0.05$). Geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Şekil 4-17: Eş gelir düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Kişinin gelir düzeyine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.011$; $p<0.05$). Gelir düzeyi için karşılaştırma yaparken 5000 TL üstü gelir düzeyine sahip kişi sayısının azlığı nedeniyle 1300 TL ile 5000 TL arasında gelir bildiren olgular ile 5000 TL üstü gelir bildiren olgular birleştirilerek karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, asgari ücret ve altında olanlardan daha yüksektir ($p=0.015$; $p<0.05$). Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-18: Kişinin gelir düzeyine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Ekonomik durumu tanımlama durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Ekonomik durumu tanımlama ile gelir düzeyi arasında bir korelasyon olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4-10: Gelir ile Ekonomik Durum İlişkisi

		Gelir			p
		Yok	≤ Asgari ücret	>1300	
		n (%)	n (%)	n (%)	
Ekonomik durum	Gelir giderden az	40 (36,0)	23 (46,9)	4 (5,0)	^e 0,001**
	Gelir gidere eşit	60 (54,1)	21 (42,9)	60 (75,0)	
	Gelir giderden fazla	11 (9,9)	5 (10,2)	16 (20,0)	
	Toplam	111 (100)	49 (100)	80 (100)	

^ePearson Ki-kare Test

**p<0.01

Olguların gelirleri ile ekonomik durumlarını tanımlama oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0.001; p<0.01). Geliri yok ile asgari

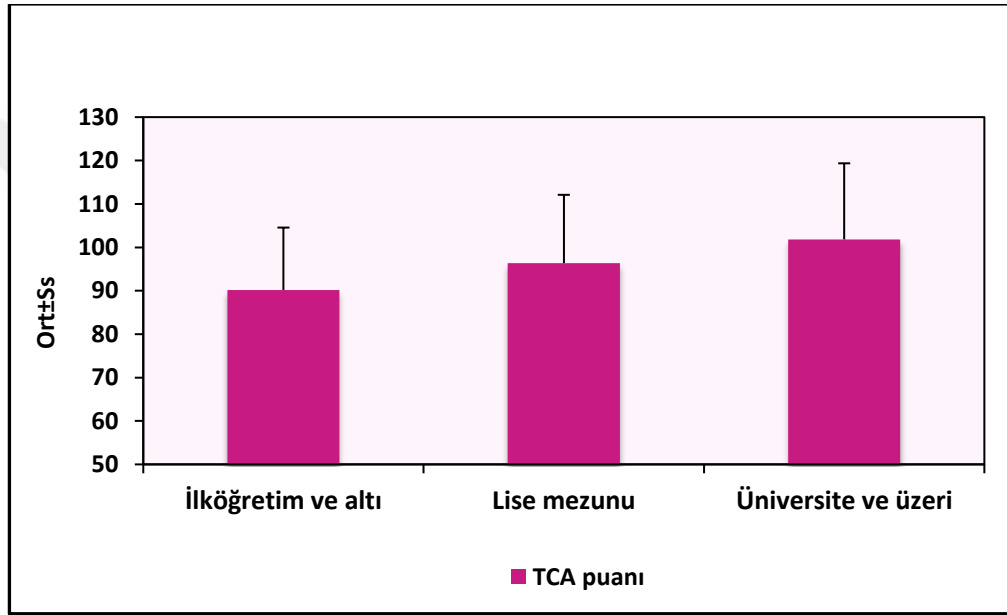
ücret ve altında olanların, ekonomik durumlarını gelir giderden az olarak algılama oranları yüksek saptanırken; geliri >1300 TL olanların ekonomik durumlarını gelir gidere eşit olarak algılama oranları yüksek saptanmıştır.

Tablo 4-11: Ebeveynlere İlişkin Bilgilere ve Hane Özelliklerine Göre TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA puanı			<i>p</i>
		<i>n</i>	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	194	58-125 (91)	90,19±14,37	^c 0,004**
	Lise mezunu	33	69-122 (97)	96,39±15,71	
	Üniversite ve üzeri	13	62-123 (105)	101,85±17,51	
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	175	58-125 (89)	89,09±14,34	^b 0,001**
	Lise mezunu	39	62-122 (96)	96,15±14,74	
	Üniversite ve üzeri	26	60-123 (104)	102,35±14,16	
Kiminle yaşadığı	Anne-baba	83	58-125 (97)	95,04±16,18	^c 0,003**
	Eş ve çocuklar	144	60-121 (89)	89,08±13,30	
	Yalnız	13	60-119 (105)	98,85±19,57	
Anne-baba bilgisi	Ebeveynler hayatta ve birlikte	146	58-125 (92)	91,53±15,43	^c 0,148
	Ebeveynler hayatta ve boşanmış	11	73-119 (99)	99,91±13,07	
	Ebeveynlerden biri hayatta değil	83	60-118 (90)	90,83±14,36	
Evde yaşayan kişi sayısı	< 4 kişi	112	58-122 (96)	94,66±14,52	^a 0,004**
	≥ 4 kişi	128	60-125 (88)	89,05±15,02	
Ev özellikleri	Kendilerine ait	135	58-123 (94)	93,01±15,31	^b 0,031*
	Kira	85	61-125 (91)	91,46±14,44	
	Akraba evi/	20	60-114	83,55±13,50	
	Diğer		(85,5)		
Evdeki oda sayısı	2 oda	36	61-120 (92,5)	92,14±15,47	^b 0,934
	3 oda	151	60-125 (92)	91,78±13,62	
	≥ 4 oda	53	58-123 (93)	91,04±18,46	

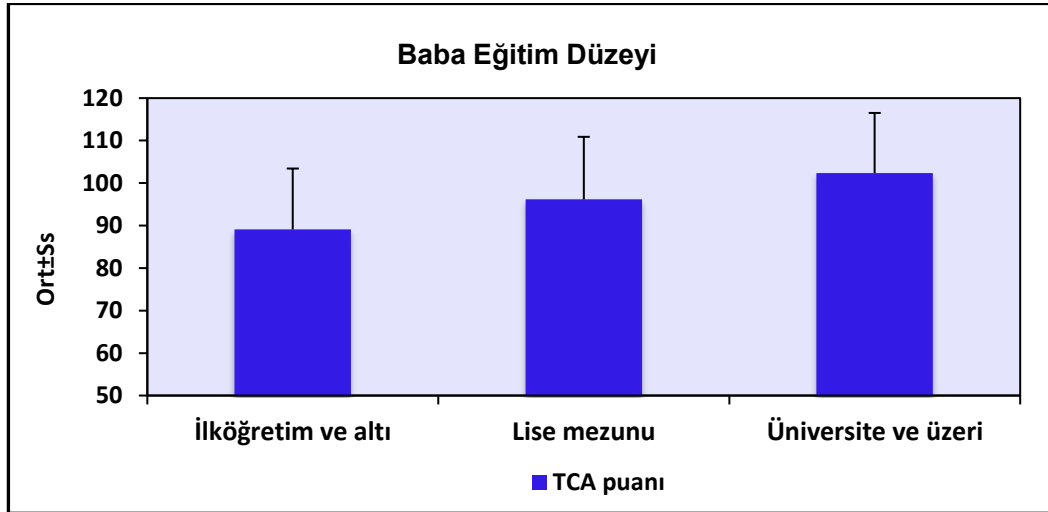
^aStudent *t* Test ^bOneway Anova Test ^cKruskal Wallis Test ***p*<0.01 **p*<0.05

Anne öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.004$) ve lise mezunu ($p=0.049$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Annesi üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.196$; $p>0.05$).

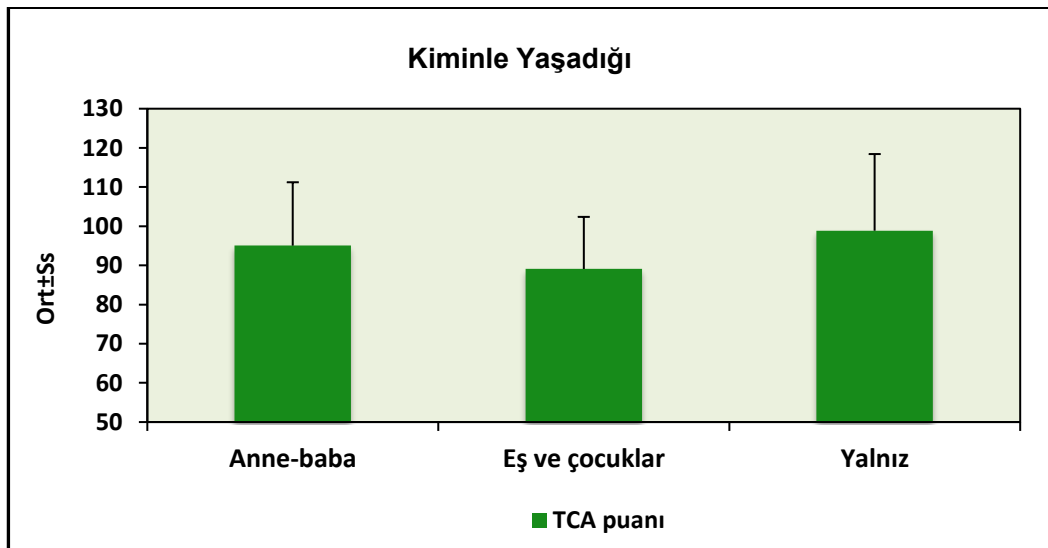
Şekil 4-19: Anne öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Baba öğrenim düzeylerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise mezunu ($p=0.018$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.271$; $p>0.05$).

Şekil 4-20: Baba öğrenim düzeylerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Kiminle yaşadıklarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.003$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; anne-babası ile yaşayan ($p=0.003$) ve yalnız yaşayan ($p=0.031$) olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, eş ve çocukları ile yaşayan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Anne-babası ile yaşayan ve yalnız yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.330$; $p>0.05$).

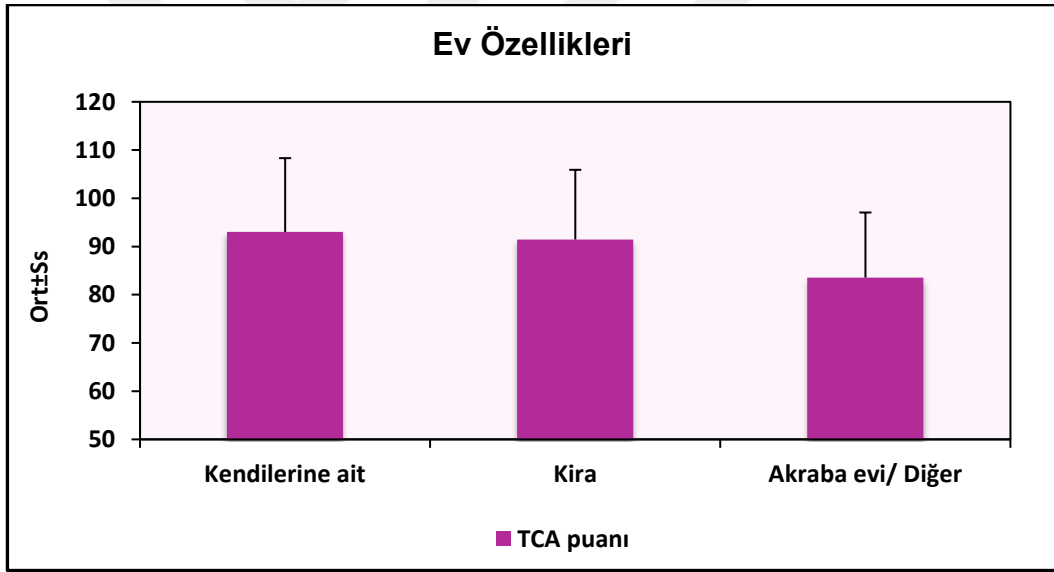

Şekil 4-21: Kiminle yaşadıklarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Anne-babaların birlikte olma durumlarına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Evde yaşayan kişi sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Evde 4'ten az sayıda kişi ile yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evde dört ve üzeri kişi ile yaşayan olgulardan daha yüksektir.

Yaşadığı evin özelliklerine göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.031$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; evi kendine ait olan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, akraba evi/diğer evde yaşayan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.025$; $p<0.05$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4-22: Yaşadığı evin özelliklerine göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının dağılımı

Evdeki oda sayısına göre olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4-12: Kadın ve Erkeklerde Ayrı Ayrı TCA Puanlarının Değerlendirilmesi

		TCA Puanı			
		Kadınlarda		Erkeklerde	
		n	Ort±Ss (Medyan)	n	Ort±Ss (Medyan)
Eğitim düzeyi	İlköğretim ve altı	57	85,81±13,44 (85)	26	83,96±15,63 (83,5)
	Lise	59	94,03±13,07 (94)	22	82,73±13,18 (84)
	Üniversite ve üzeri	52	102,12±12,61 (102,5)	24	93,71±14,28 (95,5)
		^b p	0,001**	^b p	0,021*
Medeni durum	Bekar	44	100,7±12,98 (100,5)	30	90,40±18,69 (91,5)
	Evli	107	90,64±13,89 (91)	41	84,49±11,52 (84)
	•Boşanmış/ eşi vefat etmiş	17	95,29±16,74 (99)	1	76
		^b p	0,001**	^a p	0,132
Çocuk sayısı	Yok	53	98,77±13,01 (100)	38	87,24±18,07 (86,5)
	1 çocuk	47	95,38±13,42 (96)	9	87,33±13,63 (88)
	2 çocuk	46	92,13±15,58 (93)	20	85,80±11,02 (86)
	≥ 3 çocuk	22	81,50±10,87 (81,5)	5	87,00±8,15 (85)
		^b p	0,001**	^c p	0,982
Düzenli gelir	Hayır	103	90,65±14,91 (89)	22	84,18±15,01 (85)
	Evet	65	98,65±12,59 (99)	50	88,00±15,13 (88,5)
		^a p	0,001**	^a p	0,326
Çalışma durumu	Çalışmıyor	82	88,39±14,44 (88)	•4	98,00±12,73 (97,5)
	Çalışıyor	58	97,21±13,22 (98)	48	86,23±16,56 (86)
	Emekli	12	102,25±10,70 (100)	11	86,00±8,04 (86)
	Öğrenci	16	102,25±12,09 (102,5)	9	86,11±14,21 (86)
		^c p	0,001**	^c p	0,993
Eş öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	43	84,72±11,72 (83)	18	80,67±9,00 (83)
	Lise	32	93,53±11,39 (92)	14	88,07±13,94 (90,5)
	Üniversite ve üzeri	32	95,69±16,13 (98,5)	9	86,56±10,76 (88)
		^b p	0,001**	^c p	0,085
Eş çalışma (n=148)	Çalışmıyor	•2	86,50±9,19 (86,5)	28	84,86±11,62 (84)
	Çalışıyor	95	89,85±13,84 (89)	11	82,91±12,66 (83)
	Emekli	10	98,90±13,19 (98,5)	•2	88,00±2,83 (88)
		^d p	0,070	^d p	0,779
Anne öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	138	92,20±14,18 (93,5)	56	85,21±13,74 (86)
	Lise	23	98,17±15,12 (99)	10	92,30±17,09 (91,5)
	Üniversite ve üzeri	7	109,57±6,90 (106)	6	92,83±22,30 (97,5)
		^c p	0,002**	^c p	0,318
Baba öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	126	91,23±14,27 (92)	49	83,57±13,11 (84)
	Lise	27	102,00±11,08 (102)	12	83,00±13,70 (81,5)
	Üniversite ve üzeri	15	100,00±15,86 (104)	11	105,55±11,4 (101)
		^c p	0,001**	^c p	0,001**

• Gruplardaki kişi sayısı yeterli olmadığından istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

^aStudent t Test

^bOneway Anova Test

****p<0.01**

^cKruskal Wallis Test

^dMann Whitney U Test

***p<0.05**

Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Yaş ve Öğrenim Düzeyinin Değerlendirilmesi

		Cinsiyet		^e p
		Kadın (n=168)	Erkek (n=72)	
Yaş (yıl)	< 24 yaş	36 (21,4)	14 (19,4)	0,318
	25-34 yaş	48 (28,6)	23 (31,9)	
	35-44 yaş	44 (26,2)	12 (16,7)	
	≥ 45 yaş	40 (23,8)	23 (31,9)	
	Min-Mak (Medyan)	18-64 (34,5)	18-64 (34)	
	Ort±Ss	36,23±12,45	37,54±13,95	
Öğrenim düzeyi	İlköğretim ve altı	57 (33,9)	26 (36,1)	0,790
	Lise mezunu	59 (35,1)	22 (30,6)	
	Üniversite ve üzeri	52 (31,0)	24 (33,3)	
	Min-Mak (Medyan)	2-24 (11)	5-23 (11)	
	Ort±Ss	11,14±4,47	11,62±4,22	

^ePearson Ki-kare Test

Olguların cinsiyetlerine göre yaş ve öğrenim düzeyi dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-14: Cinsiyete göre öğrenim sürelerinin değerlendirilmesi

		Cinsiyet			p
		Toplam	Kadın (n=168)	Erkek (n=72)	
Eğitim süresi	Min-Mak (Medyan)	2-24 (11)	2-24 (11)	5-23 (11)	0,511
	Ort±Ss	11,29±4,39	11,14±4,47	11,62±4,22	

Mann Whitney U Test

Olguların cinsiyetlerine göre öğrenim süreleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-15: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

		r	p
Öğrenim süresi - TCA puanı	Toplam	0,446	0,001**
	Kadın	0,529	0,001**
	Erkek	0,322	0,006**

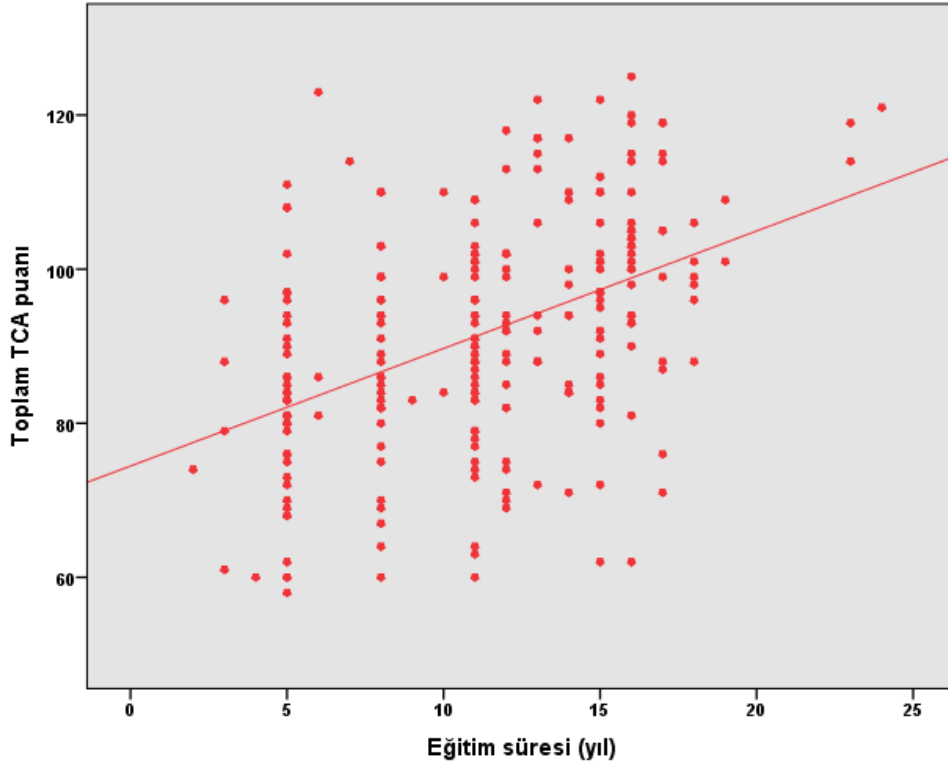
r: Pearson Korelasyon Katsayısı

** $p<0.01$

Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %44.6 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.446$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Kadınlarda; öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %52.9 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.529$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Erkeklerde; öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %32.2 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.322$; $p=0.006$; $p<0.01$).

Şekil 4-24: Öğrenim Süresi ile TCA Puanı İlişkisi

4.3. KADINLARIN SOSYODEMOGRAFIK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI

Öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu kadın olguların

Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise ($p=0.004$) mezunu kadın olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Lise mezunu kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları da ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.003$; $p<0.01$). Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %52.9 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.529$; $p=0.001$; $p<0.01$).

Medeni durumlarına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; bekar kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evli olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Diğer grupların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Çocuk sayısına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; çocuğu olmayan ($p=0.001$), bir çocuğu olan ($p=0.001$) ve iki çocuğu olan ($p=0.018$) kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Diğer grupların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Çalışma durumuna göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırma sonuçlarına göre; çalışan, emekli ve öğrenci kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, çalışmayanlardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.001$; $p=0.001$; $p=0.001$; $p<0.01$). Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Düzenli gelir varlığına göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$); düzenli geliri olan kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, düzenli geliri olmayanlardan daha yüksektir.

Eşlerinin öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; eşi üniversite ve üzeri mezunu ($p=0.002$) ile lise

mezunu ($p=0.014$) olan kadın olguların TCA puanları, ilköğretim ve altı mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Eşi üniversite ve üzeri mezun ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$).

Eşinin çalışma durumuna göre; eşi çalışan ve emekli olan kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.070$; $p>0.05$). Çalışmayan 2 olgu sayının yetersiz olmasından dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır. Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 107 kadın katılımcı değerlendirilmiştir.

Annelerinin öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.002$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan kadın olguların TCA puanları, anneleri ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$). Annesi üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan kadın olguların TCA puanlarının, lise mezunu olanlardan yüksek olması ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken dikkat çekici düzeydedir ($p=0.073$; $p>0.05$). Annesi ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.108$; $p>0.05$).

Babalarının öğrenim düzeylerine göre kadın olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.015$) ile lise ($p=0.001$) mezunu olan kadın olguların TCA puanları, babası ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.990$; $p>0.05$).

Tablo 4-16: Kadın olgularda; Çalışma Durumu ile Çocuk Sayısı, Medeni Durum ve Öğrenim Durumu İlişkisi

		Çalışma durumu				p
		Çalışmıyor (n=82) n (%)	Çalışıyor (n=58) n (%)	Emekli (n=12) n (%)	Öğrenci (n=16) n (%)	
Kadın olgularda (n=168)						
Çocuk sayısı	Yok	11 (13,4)	26 (44,8)	0 (0)	16 (100)	<i>0,001**</i>
	1 çocuk	22 (26,8)	18 (31,0)	7 (58,3)	0 (0)	
	Çocuk	29 (35,4)	14 (24,1)	3 (25,0)	0 (0)	
	≥3 çocuk	20 (24,4)	0 (0)	2 (16,7)	0 (0)	
Medeni durum	Bekar	8 (9,8)	20 (34,5)	0 (0)	16 (100)	<i>0,001**</i>
	Evli	68 (82,9)	33 (56,9)	6 (50,0)	0 (0)	
	Boşanmış/dul	6 (7,3)	5 (8,6)	6 (50,0)	0 (0)	
Öğrenim durumu	İlköğretim ve altı	40 (48,8)	13 (22,4)	4 (33,3)	0 (0)	<i>0,001**</i>
	Lise mezunu	30 (36,6)	9 (15,5)	5 (41,7)	15 (93,8)	
	Üniversite ve üzeri	12 (14,6)	36 (62,1)	3 (25)	1 (6,3)	

^fFisher-Freeman-Halton Test

*****p<0.01***

Kadınların çalışma durumları ile çocuk sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Çalışan kadınların çocuklarının olmama oranı diğerlerinden daha yüksektir. Çalışmayan kadınların üç ve üzeri çocuk sahibi olma oranı da çalışanlardan daha yüksektir.

Kadınların çalışma durumları ile medeni durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Çalışmayan kadınların evli, çalışanların bekar ve emekli olanların boşanmış/ dul olma oranı daha yüksektir.

Kadınların çalışma durumları ile eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Çalışmayan kadınların ilköğretim mezunu olma oranı, çalışan ve öğrenci olanlardan daha yüksekken; çalışan ve emekli kadınların ilköğretim mezunu olma oranı da öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin lise mezunu olma oranı, diğerlerinden daha yüksektir. Çalışanların üniversite ve üzeri mezunu olma oranı, çalışmayan ve öğrencilerden daha yüksektir.

4.4. ERKEKLERİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖLÇEK PUANLARI

Öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, lise mezunu erkek olgulardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.037$; $p<0.05$). Üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu erkek olgulardan yüksek olması ise anlamlı bulunmazken, dikkat çekici düzeydedir ($p=0.060$; $p>0.05$). İlköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=1.000$; $p>0.05$). Öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (öğrenim süresi arttıkça, TCA puanı da artan) %32.2 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r:0.322$; $p=0.006$; $p<0.01$).

Medeni durumlarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.132$; $p>0.05$). Boşanmış/eşi vefat etmiş olan bir erkek olgu istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Çocuk sayılarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.982$; $p>0.05$).

Çalışma durumlarına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.993$; $p>0.05$). Çalışmayan 4 olgu sayının yetersiz olmasından dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Düzenli gelir varlığına göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.326$; $p>0.05$).

Eşlerinin öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.085$; $p>0.05$).

Eşinin çalışma durumuna göre; eşi çalışmayan ve çalışan erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.779$; $p>0.05$). Emekli olan 2 olgu sayının yetersiz olmasından

dolayı istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır. Bu analiz için sadece medeni durumunu evli olarak beyan eden 41 erkek katılımcı değerlendirilmiştir.

Annelerinin öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.318$; $p>0.05$).

Babalarının öğrenim düzeylerine göre erkek olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; babası üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu olan erkek olguların TCA puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ($p=0.001$) ve lise ($p=0.001$) mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Babası ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu olan olguların TCA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.778$; $p>0.05$).

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada İstanbul’da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili yönelimler Altınova ve Duvan (2013) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” (TCAÖ) ile araştırılarak, toplumsal cinsiyet algısı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, toplumsal cinsiyet algısını ve bu algıyı yordayan faktörleri bilimsel olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çalışmaya katılan 240 kişiden %70.0’i ($n=168$) kadın, %30.0’u ($n=72$) erkektir (Tablo 4-1, Şekil 4-2). Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerin çoğunlukla kadın olduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili olan ve uygulayıcısı da kadın olan bir çalışmaya erkeklerin daha önyargılı yaklaşıp katılmak istememesinin yanı sıra, kadınların sağlık kurumlarına erkeklerden daha fazla başvuruyor ve bu başlıktaki bir çalışmaya daha fazla ilgi duyuyor olmasının sonucu da oluşmuş olabilir. Genel olarak kadınların sağlık hizmetlerini erkeklerden daha çok kullandığı bilinmektedir (15, 16, 106, 107). Özellikle birinci basamakta üreme sağlığı ve ana çocuk sağlığı hizmetlerini çoğunlukla kadınlar kullanmaktadır (106-108, 111). Bazı kaynaklarda kadınların daha uzun yaşıyor olmasının ileri yaşlarda kadınlarda hastalık yükünü arttırması nedeniyle sağlık kurumlarına daha çok başvurdukları bildirilmektedir (16, 18, 93, 106, 108, 110, 114).

Bu çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 36.62 yıldır (Tablo 4-1). Medeni durum açısından %61.7 ($n=148$) ile en sık evli katılımcıların bulunduğu görülmektedir (Tablo 4-1, Şekil 4-3). Öğrenim süresi ortalama ortalama 11.29 yıldır, ilköğretim, lise ve üniversite mezunu katılımcı sayıları birbirine yakındır (Tablo 4-1, Şekil 4-4). Kardeş sayısı 0 ile 18 arasında değişmekte olup, ortalama 3.39’tur. Evde yaşayan kişi sayıları 1 ile 9 arasında değişmekte olup, ortalama 3.67’dir (Tablo 4-3). Katılımcıların yarısından fazlası ekonomik durumlarını (%58.8; $n=141$) geliri gidere eşit olarak tanımlamış, yine yarısından fazlası (%56,3; $n=135$) oturduğu evin kendisine ait olduğunu beyan etmiştir (Tablo 4-2). Katılımcıların yarısından fazlasının (%60,8; $n=146$) ebeveynlerinin hayatta ve birlikte olduğu, annelerinin öğrenim düzeyleri incelendiğinde en sık (%80.8; $n=194$) ilköğretim ve altı olduğu, babaların öğrenim düzeylerinin de en sık (%72.9; $n=175$) ilköğretim ve altı olduğu görülmektedir (Tablo 4-3, Şekil 4-6).

TCAÖ sorularına verilen yanıtların sıklığı incelendiğinde; çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olacağı (%24,2), çocuklarına yeterince zaman ayırabileceği (%19,2) düşüncelerini içeren maddelerin ve kadının kocasından yaşça küçük olması gerektiği (%20,8) düşüncesini içeren maddenin en sık kararsızlık bildirilen maddeler olduğu, katılımcıların en fazla katıldıklarını bildirdikleri maddenin “Kadınlar yönetici olabilir” düşüncesini içeren madde olduğu (%46,3 *katılıyorum*), bunu “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır” cümlesine %43,3 katılıyorum cevabının ve “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz” cümlesine %42,9 oranında katılıyorum cevabının izlediği, katılımcıların en fazla katılmadıklarını bildirdikleri maddenin %52,9 katılmıyorum cevabı ile “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır” cümlesi olduğu, bunu %47,9 ile “Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır” cümlesi ve %47,5 ile “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır” cümlesinin izlediği görülmektedir (Tablo 4-4a).

“Erkek her zaman evin reisi olmalıdır” ifadesine %34,2 katılmıyorum, %22,9 kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiş olmakla birlikte bu oranları %27,1 oranında katılıyorum, %10,8 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı izlemektedir. “Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” ifadesine katılıyorum cevabı %34,2, kesinlikle katılıyorum cevabı %22,9 oranında, katılmıyorum %24,2, kesinlikle katılmıyorum cevabı ise %12,9 oranında verilmiştir (Tablo 4-4a).

TCAÖ sorularına verilen yanıtlar “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” cevapları birleştirilerek katılma oranları açısından kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirildiğinde; erkeklerin toplum ve ev içerisindeki öncelikli konumuna ilişkin maddelerin (madde 14, 16, 19, 20, 21, 25) erkekler tarafından daha kalıpyargı içerecek şekilde cevaplandığı, kadınların çalışması ve çocuk bakımı ile ilgili maddelerin de erkekler tarafından daha olumsuz yönde değerlendirildiği (en belirgin olarak madde 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13), “kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır” maddesine (madde 9) katılma oranının kadınlarda %51,2, erkeklerde %70,8 olduğu, “erkek her zaman evin reisi olmalıdır” maddesine (madde 20) katılma oranının kadınlarda %31, erkeklerde %54,2 olduğu, “toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır” maddesine (madde 21) katılma oranının kadınlarda %8,9, erkeklerde %23,6 olduğu ve aradaki farkların çok belirgin olduğu görülmektedir (Tablo 4-4b, Tablo 4-4c, şekil 4-7).

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı toplam puanları 58 ile 125 arasında değişmekte olup, ortalama **91.67±15.02'dir**. Cronbach's Alpha değeri 0.887 olup, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 4-5, Şekil 4-8).

Demografik özelliklere göre TCAÖ puanını değerlendirmeden önce Türkiye'den farklı çalışmalara bakıldığında;

TCAÖ kullanılarak Ankara'nın 3 ilçesinde öğrenci velileri ile yapılan bir çalışmada; kadınların ölçek puanı 91.04 iken, erkeklerin 81.96 olduğu, aradaki farkın anlamlı bulunduğu bildirilmiştir. Kadınların öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanının arttığı, erkeklerin öğrenim düzeyi değişkeni ile toplumsal cinsiyet algısı arasında ise anlamlı bir fark bulunmadığı, gelirin etkisi açısından ise gelir durumu arttıkça toplumsal cinsiyet algısı puanının arttığı bildirilmiştir (2).

TCAÖ kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin puan ortalaması 95.84±11.54, erkek öğrencilerin 72.09±14.18 olup, aradaki farkın anlamlı olduğu bildirilmiştir. Ailesinin gelirinin giderine denk olduğunu belirten öğrencilerin TCAÖ puan ortalaması 86.71±16.59 iken, geliri giderinden az olanların puan ortalamasının 77.92±18.67 olduğu, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu, yaşadığı yer, aile tipi, kardeş ve kız kardeş sayısının ise ölçek puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı bildirilmiştir (7).

TCAÖ ve BCRE kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada; katılımcıların TCAÖ puan ortalamasının 92.45 olduğu, kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olduğu (kadınların puan ortalaması 98,77 iken, erkeklerin 84,74), cevap sıklığı açısından çarpıcı olarak kadınların yaklaşık 1/3'ünün; erkeklerin %50'den fazlasının kadınların erkekler tarafından korunması gerektiği düşüncesine katıldıklarını ifade ettiği, ayrıca erkeklerin yaklaşık %50'si evin reisinin erkek olması gerektiğini düşünürken; kadınlarda bu oranın yaklaşık %8 olduğu bildirilmiştir (43).

18 yaş ve üzeri Türkiye kent nüfusunu temsil eden 1205 kişi ile gerçekleştirilen ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin de kullanıldığı bir araştırmada; TCAÖ toplam puanı 2016 yılında 78,9 iken, 2017 yılında 83,6, 2018 yılında ise 85,4 olduğu, kadınların ölçek puan ortalamalarının üç yılda da erkeklerden yüksek olduğu (2016 yılında kadınlar için 82,7, erkekler için 75,1, 2017 yılında kadınlar için 87, erkekler için 78,9, 2018 yılında kadınlar için 89,1, erkekler için 81,3), 2018 yılında yaş arttıkça ölçek

puanının düştüğü, çalışan kadınların puanının çalışmayan kadınlardan yüksek olduğu, öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanlarının arttığının bulunduğu paylaşılmıştır (44).

Konuyla ilgili başka bir çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik üç aşamalı (katılıyor, katılmıyor, kararsız) 15 adet önerme içeren bir anket çalışması yapıldığı; çalışma yaşamı ve evlilik yaşamı ile ilgili alanlarda erkeklerin daha geleneksel görüşlere sahip oldukları, toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili önermelerde ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları bildirilmiştir (34).

Zeyneloğlu tarafından geliştirilen TCRTÖ'nin üniversite öğrencileri ile yapıldığı bir çalışmada; annenin iş durumunun toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip olduklarının bulunduğu bildirilmiştir (10). Bu ölçeğin sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin katılımıyla yapıldığı bir başka çalışmada da kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları bildirilmiştir (68).

Zeyneloğlu tarafından geliştirilen TCRTÖ kullanılarak hemşirelik yüksek okul öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha fazla eşitlikçi rollere sahip oldukları belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları yerler, anne babalarının evlilik durumları, annelerinin eğitimi ve annelerinin çalışma durumları ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmadığı, baba eğitiminin ve gelirin artmasının ise olumlu etkisi olduğunun saptandığı bildirilmiştir (31).

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarının TCRTÖ kullanılarak araştırıldığı bir çalışmada; cinsiyete göre TCRTÖ alt boyutları incelendiğinde; kız öğrencilerin erkeklere nazaran daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğunun saptandığı, yaş grupları, sınıflar arası, bitirilen lise, yaşadıkları yer, anne babanın çalışma durumu, ekonomik düzeyleri, kardeş sayıları, anne babanın eğitim durumu açısından aralarında fark olmadığı, çekirdek aileden gelen öğrencilerin daha eşitlikçi bir yaklaşım sergiledikleri bildirilmiştir (40).

Öğretim üyelerinin toplumsal cinsiyet algısının araştırıldığı bir çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formunda iki düzeyli likert tipi ölçek

kullanıldığı, öğretim elemanlarının yarısından fazlasının, kadının iyi bir ev kadını ve anne olması gerektiği, ev içi düzenin sağlanmasından annenin; ev içi onarımından, ailenin dış etkenlere karşı korunmasından, kadının sahiplenilmesinden ise babanın/erkeğin sorumlu olduğu; genç kızın flört etmesine ailesinin izin vermesi ve kadının cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşaması gerektiği; kadının iş yaşamında ayrımcılığa uğradığı ve eşcinselliğin bir hastalık olduğu görüşüne sahip olduğunun saptandığı kayıtlıdır (120).

Manisa kent merkezinde olasılıklı örnekleme yöntemi ile seçilmiş 18 yaş üstü bireylerin katıldığı, kesitsel nitelikte, Türkçe'ye uyarlanan toplumsal cinsiyet tutumu ölçeklerini inceleyen bir çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği tutumunu değerlendiren ölçek puanlarının özellikle eğitim, çalışma durumu, yaş ve cinsiyet değişkenleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir (32).

Kadının çalışmasına dair tutum araştırması yapan bir tez çalışmasında (katılımcılar 18-71 yaş aralığında, %37,6'sı bekar, %62,4'ü evli, %90'ı lise ve üstü öğrenime sahip) bekar katılımcıların evli katılımcılardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları, sosyoekonomik düzey, kişinin eğitim düzeyi ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu tutumun arttığı, yaşla tutum arasında korelasyon bulunmadığı, eşleri çalışan erkek katılımcıların kadının çalışmasına yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görüldüğü, hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların kadının çalışmasına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, ancak kadın katılımcıların erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşıldığı paylaşılmıştır (33).

Pulerwitz ve Barker (2008) tarafından geliştirilmiş, Çeber ve ark. (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan 3'lü likert tipi cinsiyet eşitliği ölçeği kullanılarak lise öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin, süper lise/Anadolu lisesi (düz, meslek, anadolu öğretmen/ fen lisesine nazaran) mezunlarının ve sağlık bölümlerinde (sosyal, eğitim ve fen bilimlerine nazaran) okuyan öğrencilerin cinsiyet eşitliği algılarının daha yüksek düzeyde olumlu olduğu bildirilmiştir (117).

Üniversite öğrencilerinin katılımıyla ÇDCÖ kullanılarak yapılan üç farklı çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre düşmanca cinsiyetçilik puanları daha yüksek bulunmuştur (12, 37, 38).

BCRE kullanılarak üniversite öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir çalışmada; öğretmenlik öğrencilerinin, özellikle erkek öğrencilerin cinsiyet rollerinin geleneksel olmaya devam ettiği, üniversite öğreniminin bu rollerde değişime neden olmadığı, üstelik öğrencilerin cinsiyet rollerinin maskülenleştiğinin saptandığı bildirilmiştir (121).

Kandiyoti (1978) tarafından geliştirilen cinsiyet rolleri kalıpyargı ölçeği kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; erkeklerde kalıpyargıların daha fazla olduğu, 1.veson sınıflar arasında fark olmadığı, anne babanın eğitim düzeyinin ve annenin çalışmasının ölçek puanını değiştirmediğinin bulunduğu paylaşılmıştır (74).

Araştırmacılar tarafından oluşturulan bir anket kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada; çekirdek aileye sahip olmak ve anne eğitim düzeyinin yüksek olmasının puanı yükselttiği, baba eğitimi ve kaçınıcı sınıfa devam ettiğinin ise puanı etkilemediğinin bulunduğu, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel bakış açısına sahip olduklarının saptandığı bildirilmiştir (42).

Araştırmacılar tarafından toplumsal cinsiyet algısıyla ilgili önermeleri içeren anket oluşturularak üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; genel olarak erkek öğrencilerin, ancak evlilikle ilgili önermelerde ise kız öğrencilerin daha geleneksel bir bakışa sahip olduğu bildirilmiştir (35).

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitici Eğitimi” başlıklı bir eğitime katılan ve lisans düzeyi ve üzerinde eğitime sahip 23 katılımcıya verilen eğitimin etkisinin araştırıldığı, bunun için TCAÖ ve TCRTÖ kullanıldığı bir çalışmada; eğitim öncesinde TCAÖ’den aldıkları ortalama puan 97,17 iken; eğitim sonrasında bu ortalamanın 115,00’e, TCRTÖ puanının ise 163’ten 175’e yükseldiği, artışların anlamlı düzeyde olduğu, bekar bireylerin evlilere göre, kadın katılımcıların ise erkek katılımcılara göre toplam ölçek puanlarının daha yüksek olduğu, verilen eğitim sonunda ise erkek katılımcılar ve bekar katılımcıların puanlarının daha fazla yükseldiği ve erkeklerin kadınlara, evli katılımcıların ortalamasının ise bekar katılımcıların ortalamasına oldukça yakınlığı bildirilmiştir (36).

Bu bilgiler ışığında tarafımızca yapılan çalışmadaki TCAÖ puanlarını sosyodemografik özelliklere göre değerlendirdiğimizde;

Katılımcıların doğum yerlerine (il/ilçe) ve yaşlarına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4-6). Bazı çalışmalarda gençlerin toplumsal cinsiyet algısının yaşlılara nazaran daha olumlu bulunduğu bildirilmektedir (32, 44). Bu çalışmada yaşla TCAÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak ölçek puanı < 24 yaş grubunda ($n= 50$) puan $94,88\pm16,26$ iken, 25-34 yaş grubunda ($n= 71$) $92,10\pm15,30$, 35-44 yaş grubunda ($n= 56$) $88,32\pm13,99$, ≥ 45 yaş grubunda ise ($n= 63$) $91,62\pm14,30$ bulunmuştur. 35 yaş altı grubun puanının, 35 yaş üstü gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4-6).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir; kadınların TCAÖ puanları (puan= **93,74 $\pm$ 14,55**), erkeklerden (puan= **86,83 $\pm$ 15,09**) anlamlı düzeyde yüksektir (Tablo 4-6, şekil 4-9). Hayat boyu ayrımcılığa maruz kalıyor olmak ve kadına yönelik olumsuz tutumlara tanıklık etmek kadınların toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarını ve farkındalıklarını arttırıyor olabilir. Erkeklerin de geleneksel toplumsal cinsiyet algısının kendileri için sağladığı avantajlardan vazgeçmek istemediği için bu algıyı değiştirmek istemediği düşünülmektedir (6, 11, 12, 64, 74, 77). Bu çalışmadaki sonuç literatür ile uyumludur (2, 7, 10-12, 3-33, 36-38 42-44, 68, 69, 74, 117, 121).

Medeni durumlarına göre bekar katılımcıların TCAÖ puanları evli katılımcılardan; çocuğu olmayan ($n= 91$, puan= $93,96\pm16,27$) ve bir çocuğu olan ($n= 56$, puan= $94,09\pm13,66$) katılımcıların TCAÖ puanları, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan ($n= 27$, puan= $82,52\pm10,50$) katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Medeni durum ve çocuk sayısında diğer grupların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır, ancak çocuğu olmayan ve bir çocuğu olan katılımcıların puanları 2 çocuğu olan ($n= 66$, puan= $90,21\pm14,56$) katılımcıların puanından daha yüksektir (Tablo 4-6, şekil 4-10, şekil 4-11). Evde yaşayan kişi sayısına göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; evde 4'ten az sayıda kişi ile yaşayan olguların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları, evde dört ve üzeri kişi ile yaşayan olgulardan daha yüksektir. Ancak 4 kişinin yalnız yaşadığını beyan etmesine rağmen evde yaşayan kişi sayısını 1'den fazla beyan ettikleri görülmüştür (Tablo 4-11). Evli olmanın, çocuk sahibi olmanın ve kalabalık bir ailede yaşamının daha geleneksel bir aile yapısına, bunun da daha olumsuz bir toplumsal

cinsiyet algısına işaret ettiği düşünülmüştür. Bu durumun kadınlar üzerindeki olumsuz etkisi daha fazladır. Bu çalışmanın bulguları literatür ile uyumlu bulunmuştur (33, 36, 50, 64, 87-89).

Öğrenim düzeylerine göre üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, lise mezunu katılımcılardan, lise mezunu katılımcıların puanı da ilköğretim ve altı mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca öğrenim süresi ile TCA puanı arasında pozitif yönlü (eğitim süresi arttıkça, TCAÖ puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (Tablo 4-6, Tablo 4-7, Tablo 4-15, Şekil 4-12, Şekil 4-13, şekil 4-24). Birçok çalışmada eğitimin toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir (2, 32, 33, 44, 64).

Aile sağlığı merkezlerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır, yapılan ikili karşılaştırmalara göre; Topkapı ASM'deki katılımcıların TCAÖ puanları, Haseki ASM'deki katılımcılardan daha yüksektir, diğer ASM'lerdeki katılımcıların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-6, Şekil 4-14). Bunun nedenini anlamak için ASM'ler arasında katılımcıların yaşlarına, cinsiyetlerine, gelir düzeyi ve toplam gelirlerine göre bir dağılım farklılığı olup olmadığına bakılmış, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak katılımcıların eğitim düzeylerine göre ASM dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Haseki, Melek Hatun, Seyit Ömer ve Şehremini ASM'deki katılımcıların ilköğretim ve altı mezunu olma oranı yüksekken, Topkapı ASM'deki katılımcıların üniversite ve üzeri mezunu olma oranı yüksektir. Öğrenim düzeyinin yüksek olması Topkapı ASM'nin puanının Haseki ASM'deki katılımcıların puanlarından yüksek olmasını sağlamış olabilir. Topkapı ASM ile diğer ASM'lerin ölçek puanları arasında anlamlı fark bulunmasa da puan ortalaması diğer ASM'lerden daha yüksektir (Tablo 4-8).

Düzenli geliri olan ve sigortası olan katılımcıların TCAÖ puanları olmayanlardan daha yüksektir. Kişinin gelir düzeyine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Gelir düzeyi için karşılaştırma yaparken 5000 TL üstü gelir düzeyine sahip kişi sayısının azlığı nedeniyle 1300 TL ile 5000 TL arasında gelir bildiren katılımcılar ile 5000 TL üstü gelir bildiren katılımcılar birleştirilerek karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalara göre; geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, asgari ücret ve altında olanlardan daha

yüksektir. Diğer grupların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bunda kendisine ait geliri olmadığını beyan eden 111 kişilik gruptaki 25 kişinin öğrenci olmasının grubun TCAÖ puanını yükseltmesi (öğrenci grupta puan= $96,44 \pm 14,87$) etkili olmuş olabilir (Tablo 4-9, Şekil 4-15, Şekil 4-16, Şekil 4-18). Bu çalışmanın bulguları literatür ile uyumludur. Ekonomik düzeyin yükselmesinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (2, 7, 31, 33).

Katılımcıların çalışma durumlarına ve ekonomik durumlarını tanımlayış biçimine (*geliri giderinden az, eşit, fazla*) göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak çalışma durumuna bakıldığında en yüksek puanın öğrencilerde ($96,44 \pm 14,87$), en düşük puanın ise çalışmadığını beyan eden grupta ($88,84 \pm 14,44$) olduğu görülmektedir (Tablo 4-9). Ekonomik durumu tanımlama ile gelir düzeyi arasında bir korelasyon olup olmadığına bakılmıştır. Geliri yok ile asgari ücret ve altında olanların, ekonomik durumlarını gelir giderden az olarak algılama oranları yüksek saptanırken; geliri >1300 TL olanların ekonomik durumlarını gelir gidere eşit olarak algılama oranları yüksek saptanmıştır (Tablo 4-10). Ekonomik durumu tanımlamanın ölçek puanı üzerinde etkisi olmamasında bu maddenin daha subjektif, yoruma dayalı olması etkili olmuş olabilir. Ayrıca uygulama esnasında bu maddenin kolay anlaşılır olmadığı gözlemlenmiştir.

Eşlerin gelir düzeylerine göre eş geliri 1300 TL üzerinde olanların puanları, geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanlardan daha yüksektir. Geliri olmayan ile asgari ücret ve altında olanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Eşlerinin çalışma durumlarına göre TCAÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Eşi çalışan erkek sayısının az (toplam n= 41, eşi çalışan n= 11) olması, kadın grubunda ise eşi çalışmayan kadın sayısının az (toplam n= 107, eşi çalışmaya n= 12) olması, eşin çalışma durumunun belirleyici olmamasına neden olmuş olabilir (Tablo 4-9, Şekil 4-17).

Eşlerin öğrenim düzeylerine göre eşleri üniversite ve üzeri mezunu ve lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, ilköğretim ve altı mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir, üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-9).

Anne-babaların birlikte olma durumlarına göre katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. En

yüksek puan “ebeveynler hayatta ve boşanmış” grubundadır ($n= 11$, $puan= 99$). Anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; ebeveynleri üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu ve lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları, ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Ebeveynleri üniversite ve üzeri mezunu ile lise mezunu katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır; bunda üniversite ve üzeri öğrenim düzeyine sahip anne ($n= 13$) ve baba ($n= 26$) sayısının azlığı etkili olmuş olabilir (Tablo 4-11, Şekil 4-19, Şekil 4-20). Ebeveynlerin eğitiminin gerek sundukları rol model açısından, gerekse yetiştirme biçimi açısından çocuklar üzerinde olumlu etki göstererek toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (63, 64). Ancak anne ve baba eğitiminin etkisi ile ilgili farklı sonuçlar da bulunmaktadır. Bu yönde sonuç bildiren (33), fark bildirmeyen (40, 74), anne eğitiminin olumlu etkisinin bulunduğunu ancak baba eğitiminin etkisiz bulunduğunu bildiren (42), tam tersi anne eğitiminin etkisiz baba eğitimin ise olumlu etkisinin bulunduğunu bildiren çalışmalar (31) mevcuttur. Bu çalışmada kadın ve erkekler için ebeveyn eğitiminin etkisinin sonuçları ayrı ayrı incelenmiştir, her iki cinsiyet için ayrı olarak paylaşılacaktır.

Kiminle yaşadıklarına göre katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; anne-babası ile yaşayan ($n= 83$, $puan= 97$) ve yalnız yaşayan ($n= 13$, $puan= 105$) katılımcıların TCAÖ puanları, eş ve çocukları ile ($n= 144$, $puan= 89$) yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Anne-babası ile yaşayan ve yalnız yaşayan katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır, ancak en yüksek puan yalnız yaşayan gruptadır (Tablo 4-11, şekil 4-21).

Yaşadığı evin özelliklerine göre katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; evi kendine ait olan katılımcıların TCAÖ puanları, akraba evi/diğer evde yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir, diğer grupların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-11, Şekil 4-22). Kişinin yaşadığı evin kendine ait olması ekonomik durumunun iyi olduğunun bir göstergesidir, ekonomik durum ile TCA arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Kadınlarla erkeklerin yaş, öğrenim süresi ve düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Tablo 4-13, Tablo 4-14). Kadın ve erkeklerin ölçek puanları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Kadınların TCAÖ puanlarına bakıldığında;

Öğrenim süresi ($r:0.529$; $p=0.001$) ve düzeyi arttıkça TCAÖ puanının arttığı, bekarların evlilerden, çalışanların çalışmayanlardan, düzenli geliri olanların olmayanlardan, çocuk sayısı açısından 0-1-2 çocuğu olanların 3 ve üzeri sayıda çocuğu olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek TCAÖ puanına sahip olduğu, eşin çalışma durumunun ölçek puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı saptanmıştır (Tablo 4-12). Çalışmak ve düzenli gelire sahip olmak kadının erkeğe olan bağımlılığını azalttığı gibi, kamusal alana katılımını ve böylece düşüncelerini zenginleştirme fırsatını sağlayarak kadınların TCA'nı olumlu etkilemektedir. Ayrıca evli olmak, çocuk sahibi olmak ve kalabalık bir ailede yaşamak kadınların ev işleri ile ilgili yüklerini arttırarak, bunun yanı sıra eve ve eşlerine daha bağımlı kılarak geleneksel düşünce yapısını pekiştiriyor olabilir (33, 36, 61, 64). Eşin çalışma durumuna bakıldığında çalışmayan olgu sayısı çok az olduğundan ($n= 2$) değerlendirmeye alınmamıştır. Eşi çalışan ve emekli olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-12).

Çocuk sayısının artması, evli olmak ve öğrenim düzeyinin düşük olmasının kadınların çalışma durumunu istatistiksel olarak anlamlı biçimde olumsuz yönde etkilediği görülmüştür (Tablo 4-16). Bu bulgu da literatür ile uyumludur (1, 3, 33, 34, 45, 49, 50, 52-56, 61, 69, 86).

Kadınların eşlerinin öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında eşleri üniversite ve lise mezunu kadınların puanları, eşleri ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, eşlerin üniversite ve lise mezuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 32$, $\text{puan}= 95,69\pm16,13$; *lise* $n= 32$, $\text{puan}= 93,53\pm11,39$; *ilköğretim ve altı* $n= 43$, $\text{puan}= 84,72\pm11,72$). Kadınların annelerinin öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında anneleri üniversite mezunu kadınların puanları, anneleri ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 7$, $\text{puan}= 106$; *lise* $n= 23$, $\text{puan}= 99$; *ilköğretim ve altı* $n= 138$, $\text{puan}= 93,5$). Kadınların babalarının öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında eşleri üniversite

ve lise mezunu kadınların puanları, babaları ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip kadınlardan daha yüksektir, üniversite ve lise mezuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (*üniversite ve üzeri* $n= 15$, $puan= 104$; *lise* $n= 27$, $puan= 102$; *ilköğretim ve altı* $n= 126$, $puan= 92$). Ebeveynlerin öğrenim düzeyinin genel olarak olumlu etkisi olduğu görülmektedir (Tablo 4-12). Bazı alt gruplar arasında fark olmaması katılımcı sayısı azlığına bağlı olabilir. Daha geniş vaka serileriyle ebeveyn eğitiminin etkisinin incelenmesine gereksinim vardır.

Erkeklerin TCAÖ puanlarına bakıldığında;

Erkek katılımcılar için medeni durumda, çalışma durumunda, düzenli gelir varlığında, çocuk sayısında, eşin çalışma durumunda TCAÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak medeni durumda bekar katılımcıların erkek katılımcılara nazaran daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir (*evli* $n= 41$, $puan= 84,49\pm 11,52$; *bekar* $n= 30$, $puan= 90,40\pm 18,69$) (Tablo 4-12).

Erkeklerin öğrenim süresi ile TCA puanı artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır ($r:0.322$; $p=0.006$). Kadınların öğrenim süresi ile TCA puanı arasındaki ilişki ($r:0.529$; $p=0.001$), erkeklerden daha kuvvetlidir. Öğrenim düzeylerine göre üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcıların TCAÖ puanları, lise mezunu erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Üniversite ve üzeri düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcıların TCAÖ puanlarının ($n= 24$, $puan= 93,71\pm 14,28$), ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu erkek katılımcılardan ($n= 26$, $puan= 83,96\pm 15,63$) yüksek olması ise anlamlı bulunmazken, aradaki fark dikkat çekici düzeydedir. İlköğretim ve altı düzeyde öğrenim mezunu ile lise mezunu ($n= 22$, $puan= 82,73\pm 13,18$) erkek katılımcıların TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4-12).

Annelerin öğrenim düzeyinin erkek katılımcıların TCAÖ puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farka neden olmadığı görülmüştür. Ancak anne öğrenim düzeyi arttıkça katılımcı sayısının azaldığı, TCAÖ puanının ise arttığı görülmektedir (*üniversite ve üzeri* $n= 6$, $puan= 97,5$; *lise* $n= 10$, $puan= 91,5$; *ilköğretim ve altı* $n= 56$, $puan= 86$). Babalarının öğrenim düzeyinin etkisine bakıldığında üniversite ve üstü düzeyde öğrenim grubundaki ölçek puanının lise mezuniyeti ile ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim gruplarındaki ölçek puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuş, lise mezuniyeti ile ilköğretim ve altı düzeyde öğrenim grupları

arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (*üniversite ve üzeri* $n=11$, *puan=101*; *lise* $n=12$, *puan=81,5*; *ilköğretim ve altı* $n=49$, *puan=84*) (Tablo 4-12). Ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerinin erkek ve kız çocukları farklı etkilediğinden bahsedilmektedir (64). Genellikle kız çocukların anneyi, erkek çocukların babayı rol model alıyor olması anne öğrenim düzeyinin erkekler için etkisiz olmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca erkeklerin kendi avantajlı konumlarını bırakmak istememeleri de toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkileyebilecek faktörlere bilinçli ve/veya bilinçdışı bir şekilde direnç göstermelerine neden olabilir (6, 11, 12, 64, 74, 77). Aile içerisinde anne öğrenim düzeyinin önemsenmemesi nedeniyle erkekler annelerinin öğrenim düzeyini bilmiyor ya da yanlış hatırlıyor olabilir. Ancak erkek katılımcı sayısının daha az olmasının erkeklerle ilgili analizleri etkilemiş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Daha geniş vaka serileriyle hem ebeveynlerinin hem de kendi eğitimlerinin erkekler üzerindeki etkisinin incelenmesine gereksinim vardır.

Son yıllarda kadınların kamusal alandaki varlıkları arttıkça toplumsal cinsiyet algısı ve buna bağlı yaşanan eşitsizlikler daha görünür hale gelmiştir. Ancak özellikle sağlık alanında konuyla ilgili toplumu temsil etme özelliğinde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Yaşanılan toplumun sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan halk sağlığı bakış açısından da konuyla ilgili çalışma yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Çalışma sonucunda; kişinin cinsiyeti, öğrenim ve gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sayısı, çalışma durumu, sigorta ve düzenli gelir varlığı, ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ile tca puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatür ile uyumlu olarak kadın cinsiyet, yüksek öğrenim ve sosyoekonomik düzey cinsiyet kalıpyargılarını azaltmakta ve ölçek puanını arttırmaktadır. Ancak erkek katılımcıların tca puanları ile medeni durum, çalışma durumu, düzenli gelir varlığı, çocuk sayısı ve annelerinin öğrenim düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; çalışmanın tek bir ilçeyle sınırlı olmasının ve erkek katılımcı sayısının az olmasının bir kısıtlılık olduğu, erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörlere yönelik ileri analiz ve çalışmalara ihtiyaç olduğu, özellikle erkek katılımcı sayısının daha fazla olduğu daha geniş ve toplumu temsil eden örnekleme sahip çalışmalar planlanması gerektiği, düşüncelerin

ölçülmesinin tek başına yeterli olmayabileceği, içselleştirilmiş ve bilinçdışı hale gelmiş algıların tutumlara ve davranışlara yansıyor olabileceği, tutumları ve davranışları ölçmeye yönelik yöntemler ile tutum ve davranış değişikliği sağlayan müdahale çalışmaları geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra eğitimin içeriğinin toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyecek yönde düzenlenmesi gerektiği, kadınların çalışmasının ve öğrenim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerine olumlu etkisi olduğu dikkate alındığında kadınların çalışması ve öğrenimlerini sürdürmesinin teşvik edilmesi gerektiği, çocuk bakımı ile ilgili destek sunulması gerektiği düşünülmüştür.

6. KAYNAKLAR

1. Altınova HH, Duyan V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
2. Altuntaş O, Altınova HH. (2015). Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 83-100.
3. Dökmen ZY. (2017). Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar, Remzi Kitabevi, İstanbul.
4. Saygılıgil F. (2016). “Önsöz”, içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları (7-8).
5. Bora A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar. (Der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
6. Bhasin K. (2003). Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”, çev. Ayşe Coşkun, Kader Ay, Mine Yalçın, İstanbul: Kadav Yayınları.
7. Özpulat F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Öz Yeterlilik Düzeyi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Beyşehir Örneği. *International Journal of Human Sciences*. 13(1), 1222-1232.
8. Yumuş A. (2011). Kalkınma Planları Çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Anlayışının Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Boyutları. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi. Ankara
9. Çabuk KN. (2015). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim. http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/KEP-I/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf erişim tarihi 20.10.2017
10. Öngen B, Aytaç S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, No: 48 (2013-2), 1-18.

11. Sakallı Uğurlu N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi, 17 (49), 47-58.
12. Sakallı Uğurlu N, Ulu S. (2003). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri. Türk Psikoloji Yazıları, 6 (11-12), 53-65.
13. Akın A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayırıcılığı ve Sağlık. Toplum Hekimliği Bülteni, 26(2), 1-9.
14. Zara A, Özdemir B. (2013). “Cinsiyet Rollerı”, içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara.
15. Sezgin D. (2015). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık Ve Tıbbileştirme. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(1).
16. Akın A, Demirel S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Sağlığa Etkileri. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi Özel Ek, 25 (4).
17. Öztekin Z, Üner S, Eren N (2015). “Halk Sağlığı Kavramı ve Gelişmesi”. Halk Sağlığı. 1.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara.
18. Akın A, Bahar Özvarış Ş. (2015) “Kadın Sağlığı/Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması.” Halk Sağlığı. 1.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara. (s 210-217).
19. Doyal L. (2001). Sex, gender, and health: the need for a new approach. British Medical Journal. 323(7320), 1061-1063.
20. Grown C, Gupta GR, Pande R. (2005). Taking action to improve women's health through gender equality and women's empowerment. The Lancet. 365(9458), 541-543.
21. “A Guide to Creating Gender-Sensitive Health Services”, The Women’s Health Council. (2007). 2nd Edition. <http://www.lenus.ie/hse/bitstream/10147/45276/1/7097.pdf> erişim tarihi 10.10.2017

22. Demirel G. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mağduriyetinde Erkek. I. International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences, Madrid. Kongre Bildirisi
23. Arık E. (2016). “Erkeklik Çalışmaları”, içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları. (s 231-248).
24. Wester S, Vogel D, M.O'Neil J, Danforth L. (2012). Development and evaluation of the Gender Role Conflict Scale Short Form (GRCS-SF). *Psychology of Men & Masculinity*. 13(2), 199-210.
25. Zeybekoğlu Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. *Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 3(1), 1-14.
26. Özmete E, Yanardağ MZ. (2016). Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Kadın ve Erkek Olmanın Değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 84-100.
27. Şebnem C. (2017). An Example for the Construction of Masculinity in Turkey: The Woman Has No Name. *European Scientific Journal, ESJ*. 13(2), 62-76.
28. “CEDAW”. Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi. https://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html erişim tarihi 30.11.2017
29. Bağdatlı VN. (2016). “Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları. (s 103-120).
30. Butler J (1999). Cinsiyet Belası. Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi. Çev: Başak Ertür. Metis Yayınları, 5. Basım, İstanbul, Nisan 2016.
31. Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, Sungur MA. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1), 223-242.
32. Baydur H, Uçan G, Şeker D, Özpinar S, Gerçeklioğlu G, Horosan GD. (2016). Manisa Kent Merkezinde Yaşayan Yetişkinlerde Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Değerlendirilmesi: Yöntem ve Temel Bulgular. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 126-133.
33. Çıtak A. (2008). Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma. Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.
Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara

34. Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S, Taşkın L, Eroğlu K. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 775-792.
35. Vefikuluçay AGD, Zeyneloğlu AGS, Eroğlu K, Taşkın L. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 14(2), 26-38.
36. Uzun Z, Erdem S, Güç K, Uzun AMŞ, Erdem E. (2017). Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Eğitimin Etkisi: Deneysel Bir Çalışma. "The effect of education on gender perception and gender role attitudes: An experimental study." Journal of Human Sciences. 14(1), 678-693.
37. Ayan S. (2014). Cinsiyetçilik: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik. Cumhuriyet Medical Journal. 36(2), 147-156.
38. Alptekin D. (2014). Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 203-211.
39. Çelik AS, Pasinlioğlu T, Gonca TAN, Koyuncuoğlu H (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 21(3), 181-186.
40. Dinç A, Çalışkan C. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. "The perspectives of university students on gender roles " Journal of Human Sciences, 13(3), 3671-3683.
41. Turan Z, Aydın Y, Toker E. (2017). "Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi" nin Hemşirelik Öğrencileri Toplumsal Cinsiyet Algısına Etkisinin İncelenmesi. Journal of Human Sciences, 14(3), 2677-2687.
42. Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 23(5), 183-189.

43. Esen E, Soylu Y, Siyez DM, Demirgürz G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(1), 46-63.
44. Çarkoğlu A, Oneil ML. (2018). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması. Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi.
<http://www.khas.edu.tr/cms/kadin/dosyalar/files/2018TCKAA-9mart2018-V2.pdf>
erişim tarihi 27.02.2018.
45. Ecevit Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çatışabilir? Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 83-88.
46. Günay G, Bener Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15(3), 157.
47. Berktaş F. (2004). Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, (7).
48. Gümüsoğlu F. (2008). “Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet”, Toplum ve Demokrasi, 2 (4), 39-50.
49. Özkan D. (2014). Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite. Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), 1239-1252.
50. Coşkun A, Özdelek R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD), 9(3), 30-39.
51. Mumcu S, Yılmaz S, Yazıcı T. (2016). Kentsel Açık Mekanlarda Kadınlar: Cinsiyet Rollerinin Kamusal Alanlarda Gözlemlenmesi. Mimarlık ve Yaşam Dergisi. Journal of Architecture and Life, 1(1), 37-52.

52. Öztürk MY, Oğlağı Z (2013). “Çalışan Kadın ve Ruh Sağlığı” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 544-554).
53. Demirbilek S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44(511), 12-27.
54. Başterzi AD, Yılğör AG. (2013). “Kadının Görünmeyen Emeği: Görünmeyen Emeğin Görünürlüğü Üzerine Bir Tartışma” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 531-543)
55. Urhan B (2016). “Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 121-152).
56. Dedeoğlu S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği. Toplum ve Bilim, 86, 139-170.
57. Özkürallı İ (2016). “Queer Teori” içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 213-230).
58. Vargel Pehlivan P. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(31), 497-521.
59. WHO (Aug 2015). “Gender, Key Facts”. WHO Fact Sheets. <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/gender> erişim tarihi 30.04.2018
60. Göregenli M (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 175-187.
61. Tire O. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Kadın Yoksulluğu. Mavi Atlas, 5(1), 97-112.

62. Franzoi SL (1996). *Social Psychology*. Dubuque, IA: Brown ve Benchmark.
Kaynak: Dökmen ZY. (2017). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitapevi, İstanbul. (s: 32).
63. Eccles JS, Jacobs JE, Harold RD. (1990). Gender Role Stereotypes, Expectancy Effects, and Parents' Socialization of Gender Differences. *Journal of Social Issues*, 46(2), 183-201.
64. Hoffman LW, Kloska D. (1995). Parents' gender-based attitudes toward marital roles and child rearing: Development and validation of new measures. *Sex Roles*, 32(5-6), 273-295.
65. Esen Y (2013). Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38 (169), 280-295.
66. Topuz C, Yıldızbaş F. (2014). The Examination of Graduate Students' Gender Roles in Relation with Demographics. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, 565-569.
67. Allana A, Asad N, Sherali Y (2010). Gender in academic settings: Role of teachers. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 1(4), 343-348.
68. Seçgin F, Tural A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
69. Dinç Kahraman S. (2010). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *DEUHYO ED 2010*, 3 (1), 30-35.
70. Kahraman AB, Tunçdemir NO, Özcan A. (2015). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hemşirelik Bölümünde Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Algıları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 108-144.
71. Parlaktuna İ. (2010). Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayırmacılığın Analizi/ Analysis of Gender-Based Occupational Discrimination in Turkey. *Ege Akademik Bakis*, 10(4), 1217-1230.

72. Başterzi AD, Yılgör AG (2013). “Toplumsal Yönüyle Annelik” içinde; Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı, Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s 430-438)
73. Connell RW. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. Toplum, Kişi ve Cinsel Politika. Çev: Cem Soydemir. Ayrıntı Yayınları 3. Basım, Mart 2017.
74. Baykal S. (1991). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini İle İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(2), 66-75.
75. Kağıtçıbaşı K. (1993). Türkiye'de Aile Kültürü. Kadın Araştırmaları Dergisi, 1, 49-58.
76. Brooks C, Bolzendahl C. (2004). The transformation of US gender role attitudes: Cohort replacement, social-structural change, and ideological learning. Social Science Research, 33(1), 106-133.
77. Akgül Gök F. (2013). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara
78. WHO (2015): “Integrating Equity, Gender, Human Rights and Social Determinants into the Work of WHO. Roadmap For Action (2014-2019)”. <http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/web-roadmap.pdf?ua=1> erişim tarihi 21.02.2018
79. Özvarış ŞB. (2015). Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı. Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, 15, 37-43.
80. Şimşek H. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25(2), 119-126.
81. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 409-420.
82. WHO (2011). Human Rights and Gender Equality in Health Sector Strategies: How to Assess Policy Coherence.

http://origin.searo.who.int/entity/human_rights/data/HRGE_eng.pdf erişim tarihi 30.01.2018

83. Roos PA, Gatta ML. (2009). Gender (in)equity in the academy: Subtle mechanisms and the production of inequality. *Research in Social Stratification and Mobility*, 27(3), 177-200.
84. Ayata A (2011). Siyaset ve Katılım. İçinde; Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi. Ed: Ecevit Y, Karkıner N. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir (s 64-84).
85. Lombardo E. (2003). EU Gender Policy: Trapped in theWollstonecraft Dilemma'?. *European journal of women's studies*, 10(2), 159-180.
86. Adak S (2016). Toplumsal Cinsiyet ve Siyaset. içinde; Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, yay. haz. Feryal Saygılıgil, Dipnot Yayınları, Ankara. (s 17-32).
87. Gürler ÖK, Üçdoğruk Ş. (2007). Türkiye’de Cinsiyete Göre Gelir Farklılığının Ayırıştırma Yöntemiyle Uygulanması. *Journal of Yaşar University*, 2(6), 571-589.
88. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü (Kasım 2014). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013. Ankara.
89. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (Nisan 2017). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Türkiye’de Kadın. Ankara.
90. Uluslararası Çalışma Örgütü ILO (2016). Çalışma Yaşamında Kadınlar, Eğilimler 2016 Raporu. http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_458132/lang--tr/index.htm erişim tarihi 20.12.2017
91. United Nation Development Programme UNDP (2016). Human Development Report 2016. http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/TUR.pdf erişim tarihi 20.04.2018
92. Arkadaş-Thibert A, Müftü G, Güçiz Doğan B, Bertan M (2015). “Sağlık Hakkı Çerçevesinde İnsan, Kadın ve Çocuk Hakları”. *Halk Sağlığı*. 3.cilt. Ed: Çağatay Güler, Levent Akın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara (s 1783-1820).
93. Türmen T. (1995). Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı. *Un.Platform For Action*. (s 89-99)

94. Yüksel Ş, Başterzi AD. (2013). Türkiye Psikiyatri Derneği Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Görev Grubu Raporu. İçinde: Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı Çalışma Birimleri Dizisi 16, Ed: Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe D. Başterzi, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara. (s. 717-735).
95. Watts C, Zimmerman C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. The Lancet, 359(9313), 1232-1237.
96. Heise L. (1993). Violence against women: the hidden health burden. World Health Stat Q, 78-85.
97. Altınay AG, Arat Y. (2007). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. Tübitak. Ankara
98. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. (Ankara 2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014.
99. WHO (2005). Multicountry Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women: Summary Report. http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/summary_report/summary_report_English2.pdf erişim tarihi 01.04.2018.
100. Yüksel Ş. (2009). Travmatik Deneyimler ve Ruh Sağlığı. İçinde: Psikiyatri. İstanbul Üniversitesi Yayınları (s. 91-103).
101. Salaçin S, Toprak Ergönen A, Demiroğlu Uyanıker. (2010). Kadına Yönelik Şiddet. İçinde: Birinci Basamakta Adli Tıp 2. Baskı. Türk Tabipler Birliği-İstanbul Tabip Odası (s. 192-201).
102. Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, Zwi AB. (2002). The world report on violence and health. The Lancet, 360(9339), 1083-1088.
103. Özkara E, Can İÖ. (2012). Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart Nisan. 99, 341-348.
104. Moroğlu N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart-Nisan. 99, 357-380.
105. İstanbul Sözleşmesi (2011). Kadına Yönelik Şiddetle Ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> erişim tarihi 30.05.2018

106. The Women's Health Council. (January 2007). A Guide to Creating Gender-Sensitive Health Services". 2nd Edition.
107. Doyal L, Payne S, Cameron A. (2003). "Promoting gender equality in health", School for Policy Studies University of Bristol, Equal Opportunities Commission 2003. Manchester
108. Women's Health West. (2015). Why Gender Matters, A Guide For Community Health Services. <http://www.thelookout.org.au/sites/default/files/Why-Gender-Matters-Booklet.pdf> erişim tarihi 27.04.2018
109. Akın A (2010). Kadın Sağlığında Eşitsizlikler ve Toplumsal Cinsiyet. İçinde: 13. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (73-82).
110. Mıhçıokur S, Bilgili Aykut N. Sağlık Hizmetlerinde Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı. Başkent Üniversitesi Kadın-Çocuk ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi. <http://bukcam.baskent.edu.tr/dokumanlar/makale02.pdf> erişim tarihi 19.04.2018.
111. İlhan M, Tüzün H, Aycan S, Aksakal FN, Özkan S. (2006). Birinci Basamak Sağlık Kuruluşuna Başvuranların Sağlık Hizmeti Kullanma Özellikleri ve Bazı Sosyoekonomik Belirteçlerle Değişimi: Sağlık Reformu Öncesi Son Saptamalar. Toplum Hekimliği Bülteni, 25(3), 33-41.
112. Koç M, Bayar Ö. (2017). Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (KTCRSÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(41), 284-297.
113. WCHM Position Paper on Gender Sensitive Health Service Delivery. November 2009. <http://www.wchm.org.au/wp-content/uploads/2015/02/WCHM-position-paper-on-gender-sensitive-health-service-delivery.pdf> erişim tarihi 15.05.2018
114. Türk Tabipler Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu Raporu (2008). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. http://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=667237c4-9232-11e7-b66d-1540034f819c erişim tarihi 29.05.2018

115. Grown C, Gupta GR, Pande R. (2005). Taking action to improve women's health through gender equality and women's empowerment. *The Lancet*, 365(9458), 541-543.
116. Ross CE, Mirowsky J. (2010). Gender and the health benefits of education. *The Sociological Quarterly*, 51(1), 1-19.
117. Gözütok F, Toraman Ç, Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin (TCEÖ) Geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16 (3), 1036-1048.
118. Sharma S. (1996) “Applied Multivariate Techniques” Jhonn Wiley & Sond Inc., New York. (s 116)
119. Karagöz Y (2014). SPSS 21.1 uygulama, Biyoistatistik. (s 698).
120. Kahraman L, Kahraman AB, Ozansoy N, Akıllı H, Kekillioğlu A, Özcan A (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2) 811-831.
121. Kizilaslan I, Diktaş İÖ. (2011). The Role of University Education in Changing the Gender Role Perceptions of Turkish ELT Student Teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2) 10-525.

FORMLAR

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	()	()	()	()	()
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10.	Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11.	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	()	()	()	()	()
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
15.	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	()	()	()	()	()
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	()	()	()	()	()
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	()	()	()	()	()
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	()	()	()	()	()
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	()	()	()	()	()
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	()	()	()	()	()
21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	()	()	()	()	()
22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	()	()	()	()	()
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	()	()	()	()	()
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	()	()	()	()	()
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.	()	()	()	()	()

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİLERE YÖNELİK ANKET FORMU

DOĞUM TARİHİ VE DOĞUM YERİ (İL/İLÇE):

BİYOLOJİK CİNSİYET: a) KADIN b) ERKEK

MEDENİ DURUMUNUZ: a) BEKAR b) EVLİ c) BOŞANMIŞ d) EŞİ VEFAT ETMİŞ

KAÇ KARDEŞİNİZ VAR:

EVLİYSENİZ KAÇ ÇOCUĞUNUZ VAR:

KAÇ YIL ÖĞRENİM GÖRDÜNÜZ:

GELİR GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ:

EVETSE GELİRİNİZ DÜZENLİ Mİ:

EVETSE SİGORTALI MI ÇALIŞIYORSUNUZ:

EVETSE GELİR DÜZEYİNİZ NEDİR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EVLİYSENİZ EŞİNİZ GELİR GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MU:

EVETSE EŞİNİZİN GELİR DÜZEYİ NEDİR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EVİNİZE GİREN TOPLAM GELİR NE KADAR:

- a) ASGARİ DÜZEY VE ALTI (net 1300tl ve altı) b) ASGARİ DÜZEY ÜSTÜ-5000TL
c) 5000TL'DEN FAZLA

EKONOMİK DURUMUNUZU NASIL TANIMLARSINIZ:

- a) GELİRİ GİDERİNDEN AZ b) GELİRİ GİDERİNE DENK c) GELİRİ
GİDERİNDEN ÇOK

EVLİYSENİZ EŞİNİZİN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE
ÜSTÜ

ANNENİZİN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ

BABANIZIN ÖĞRENİM DÜZEYİ NEDİR:

- a) İLKÖĞRETİM MEZUNU ve ALTI b) LİSE MEZUNU c) ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ

KİMİNLE YAŞIYORSUNUZ:

- a) ANNE BABA b) EŞ VE ÇOCUKLAR c) YALNIZ

ANNE BABANIZA AİT BİLGİLER:

- a) ANNE BABA HAYATTA, BİRLİKTE b) ANNE BABA HAYATTA, BOŞANMIŞ
c) ANNE YA DA BABADAN BİRİ HAYATTA DEĞİL

YAŞADIĞINIZ EVDEKİ HANE HALKI SAYISI:**EVDE KAÇ ODA VAR:****YAŞANAN EVİN ÖZELLİĞİ:**

- a) KENDİLERİNE AİT b) KİRA c) AKRABA EVİ d) DİĞER

ETİK KURUL ONAYI

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
	AÇIK ADRESİ:	İ.Ü.İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ HULUSİ BEHÇET KÜTÜPHANESİ KAT:3 FATİH/İSTANBUL
	TELEFON	0 (212) 414 21 53
	FAKS	0 (212) 414 21 53
	E-POSTA	itfetikkurul@istanbul.edu.tr.

BASVURU BİLGİLERİ

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	"İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması"			
ARAŞTIRMA PROTOKOL KODU	---			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Halk Sağlığı			
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı			
DESTEKLEYİCİ	---			
DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	---			
ARAŞTIRMANIN FAZİ	FAZ 1	☐		
	FAZ 2	☐		
	FAZ 3	☐		
	FAZ 4	☐		
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Yeni Bir Endikasyon	☐		
	Yüksek Doz Araştırması	☐		
	Diğer ise belirtiniz :			
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLAR ARASI ☐

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		"İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması"			
DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili	
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ	17.06.2016		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐	
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	☒		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐	
	OLGU RAPOR FORMU	☐		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐	
	ARAŞTIRMA BROŞÜRÜ	☐		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐	
DEĞERLENDİRİLEN DİĞER BELGELER	Belge Adı	☐	Açıklama		
	TÜRKÇE ETİKET ÖRNEĞİ	☐			
	SİGORTA	☐			
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☒			
	BİYOLOJİK MATERYEL TRANSFER FORMU	☐			
	HASTA KARTI/GÜNLÜKLERİ	☐			
	İLAN	☐			
	YILLIK BİLDİRİM	☐			
	SONUÇ RAPORU	☐			
	GÜVENLİLİK BİLDİRİMLERİ	☐			
KARAR BİLGİLERİ	DİĞER:	☒	Anabilim Dalı Başkanlığından Üst Yazı ve Akademik Kurul Kararı, Literatür Kaynağı, Sorumluluk Paylaşım Belgesi, Olgu Rapor Formu, İlgili Elemanların Bilgilendirildiğine Dair Belge, CV, CD		
	Karar No:12	Tarih: 24/06/2016			
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında görevli Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL 'in sorumluluğunda yürüteceği yukarıda bilgileri verilen araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş, gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan Etik Kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.					

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU									
ÇALIŞMA ESASI		19.08.2011 tarihli, 28030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Klinik Araştırmalar Hakkındaki Yönetmelik							
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:		Prof. Dr. A. Yağız ÜRESİN							
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki *		Katılım **		İmza
Prof. Dr. A. Yağız ÜRESİN	Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji	İstanbul Tıp Fakültesi (Etik Kurul Başkanı)	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☐	H ☒	İZİNLI
Prof. Dr. Berrin UMMAN	Kardiyoloji	İstanbul Tıp Fakültesi (Etik Kurul Başkan Yardımcısı)	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Ahmet GÜL	Romatoloji	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Oğuzhan ÇOBAN	Nöroloji	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Sevdâ ÖZEL YILDIZ	Biyoistatistik	İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Biyoistatistik	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

* :Araştırma ile ilişki
 ** :Toplantıda Bulunma

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Klinik araştırmalar Etik kurulu 13.04.2013 tarih, 28617 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde kurulmuş ve T.C.Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından onaylanmıştır. İlgili yönetmelik kapsamında kalan araştırmalar Sağlık Bakanlığından izin almak zorundadır. Yönetmelik kapsamı dışında kalan araştırmalar ise Etik Kurul bünyesinde oluşturulmuş 5 kişilik alt komisyon tarafından değerlendirilmekte olup Sağlık Bakanlığı iznine tabi değildir.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 837

Tarih : 27.06.2016

Konu : Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL

Sayın Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL
Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

İlgi : Halk Sağlığı Ana Bilim Dalının 17/06/2016 gün ve 224617 sayılı yazısı

Sorumlu araştırmacılığını üstlendiğiniz 2016/815 dosya numaralı "İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması" başlıklı çalışma kurulumuzun 24/06/2016 tarih ve 12 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, tutanaklar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. A.Yağız ÜRESİN

İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı

Eki: İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu Karar Formu

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

İSTANBULDA BİR İLÇEDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ ARAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 16	% 9	% 9
BENZERLİK ENDEKSİ	İNT ERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Istanbul Medipol Āniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
2	Submitted to Koc University Öğrenci Ödevi	% 1
3	kadininstatusu.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	bukcam.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	www.mulkiyederigi.org İnternet Kaynağı	% 1
7	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	% 1
8	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1

ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI: ERENÇ YASEMİN DOKUDAN DİNÇ

1. GENEL

DÜZENLEME TARİHİ	05.06.2018		
DOĞUM YERİ VE YILI	Şebinkarahisar 26.04.1982		
MEDENİ DURUM	Evli ve 1,5 yaşında bir çocuğu var		
Yabancı Dil Bilgisi	İyi düzeyde İngilizce biliyor. YDS 2016 Sonbahar dönemi puanı: 85		
GÖREV YERİ	Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Polikliniği		
GÖREV UNVANI	Uzman doktor		
YAZIŞMA ADRESİ	Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Polikliniği		
E-POSTA	erencdokudan@yahoo.com	GSM	0535 3747098

2. EĞİTİM

MEZUNİYET TARİHİ	ÜNİVERSİTE-FAKÜLTE-BÖLÜM/ANABİLİM DALI
2007	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Lisans
2015	İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Eğitimi
2013-....	İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Doktora Eğitimi

3. MESLEKİ DENEYİM

Görev Dönemi	Unvan	Kurum	Bölüm
2015-....	Uzman Hekim	Haseki Eğitim Araştırma Hastanesi	Adli Tıp Polikliniği
2013-2015	Başvuru Hekimi	Türkiye İnsan Hakları Vakfı	İstanbul Şubesi
2008-2013	Tıpta Uzmanlık Eğitimi	İstanbul Tıp Fakültesi	Adli Tıp Anabilim Dalı
2007-2008	Pratisyen Hekim	Gümüşhane Köse Devlet Hastanesi	Toplum Sağlığı Merkezi ve Acil Servis

4. ADLİ TIP UZMANLIK TEZİ

Kadına Yönelik Evlilik İçi Cinsel Şiddet ve Adli Raporlandırma Sürecinin Değerlendirilmesi.
İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İstanbul 2014

5. YAYINLARI

A. ULUSAL YAYIN: Ümit Ünüvar, **Erenç Yasemin Dokudan**, Deniz Yılmaz, Levent Kutlu, Önder Özkalıpçı, Şebnem Korur Fincancı. *İşkence tanısında kemik sintigrafisinin yeri*. Adli Tıp Bülteni. 2016; 21 (1): 16-22

B. ULUSLARARASI YAYIN:

Melez, I. E., Arslan, M. N., Melez, D. O., Akçay, A., Büyük, Y., Avsar, A., ... & **Dokudan, Y. E.** (2015). Spontaneous Coronary Artery Dissection: Report of 3 Cases and Literature Review Hormonal, Autoimmune, Morphological Factors. *The American journal of forensic medicine and pathology*, 36(3), 188-192.

Unuvar, U., Yilmaz, D., Ozyildirim, I., **Dokudan, E. Y.**, Korkmaz, C., Doğanoglu, S., ... & Fincanci, S. K. (2017). Usage of Riot Control Agents and other methods resulting in physical and psychological injuries sustained during civil unrest in Turkey in 2013. *Journal of forensic and legal medicine*, 45, 47-52.

C. ULUSAL KİTAP BÖLÜMÜ: **Erenç Dokudan**, Ümit Ünüvar, İ.Özgür Can. Toplumsal olaylarda zor kullanımının yol açtığı sağlık sorunlarında belgeleme; içinde “Hekimlere Yönelik Rehber Kitap”. Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 97. 67-75

5. KATILDIĞI SERTİFİKALI KURS VE EĞİTİMLER

Kişilik Bozuklukları Kursu II. Türk Nöropsikiyatri Derneği. 2007. İstanbul.

Criminal Profiling. 4th MAFS (Mediterranean Academy of Forensic Sciences) 2009.

Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarla Adli Görüşme Teknikleri Kursu. Prof. Dr. Resmiye Oral. 27-30 Eylül 2009. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Kongresi. Ankara.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi. 2009. İstanbul

İstanbul Protokolü Eğitici Eğitimi. Türk Tabipleri Birliği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı. 2009. İstanbul

Klinik Toksikoloji Kursu. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi. 2010. İzmir

Bağlanma Kuramı ve Mentalizasyon. Prof. Dr. Cem Kaptanoğlu. Türkiye Psikiyatri Derneği İstanbul Şubesi. 2012. İstanbul

Travma Çalışmaları Sertifika Programı. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Ekim 2012-Temmuz 2013. İstanbul.